The University of Jordan
THE LIBRARY

הצופה

ב"ה, יום שישי, י"ח תמוז תשל"ה (27.6.1975)
שנה ל"ז — גליון 12024 — המחיר 2.20 ל"י

עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל המזרחי
מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר־אילן ז"ל

דיניץ קיבל הנחיות להרגיע את ממשל האמריקאני בקשר ל„הדלפות"

[...] סופרנו המדיני בירושלים
[...]ריר ישראל בוואשינגטון, שמחה דיניץ, קיבל הנחיות להרגיע את הממשל האמ[ריקא]ני, ולתת לו הסברים, כי להדלפות בעיתון „ניו יורק טיימס" על תכנית הנד[...]ם של ראש הממשלה [...] רבין, במו"מ להסדר [...]ם עם מצרים.

דיניץ יסביר כי גם ממשלה [...]ל נאבקת כנגד הדלפות, אך [...] הממשל בארה"ב, אין בידה [...]יק את ההדלפות, אלא אם [...] באמצעים נגד שרים במממ[...] הידועים כמדליפים דבר ה[...] לגרום למשבר ממשלתי.

[...]תב „ניו יורק טיימס" [...] הקיום „מבנה" משלו
יסביר דיניץ ששום פקיד או שר לא הדליף את הידי[עה] לסופר „ניו יורק טיימס", והלה [...] את החומר מתוך פרסומים שהופיעו בארה"ב ובישראל, [...] מהם סיכום כללי משלו. ה[...] שהובאו ב„ניו־יורק טיימס" [...] על ידי המערכת עצמה ולא [...] ידי גורם מוסמך ישראלי כל[...]

[...]גים מדיניים בירושלים סבו[רים] שהתגובה האמריקאית החרי[פה] נגד הדלפות ב[...] ארה"ב, שבה [...]לב גם שמו של הנשיא פורד, [...] ניסיון להטיל סוב על ישראל [...] האשמה בכשלון השיחות. ל[...] שהתגובה המצרית להכנית ר[...] שנתקבלה, באמצעות ארצות ה[ברית] [...] איננה מתקבלת על דעתה של [...]

[...] לרבין בוואשינגטון עם פורד וקיסינג'ר, הזהירו אותו הללו מפני ההדלפות בישראל ואמרו כי בשיטה זו, שכל דבר מודלף מיד לעתונות, אי אפשר להמשיך במו"מ.

מר רבין אמר כי ההדלפות הן מחלה של כל משטר דמוקרטי, וגם ארה"ב אינה יכולה להתגבר על כך.

לדעת קיסינג'ר מצמידות ההדלפות את סאדאת במצב שלא יוכל להמשיך במו"מ, משום שקיווה שדעת הקהל, לא תדע מפרטי התכנית, והוא יוכל לבשר לעולם המערבי כי הוא קיבל למעשה את המעברים בסיני. ולהסתיר כי לישראל נשארו מוצבים במעברים. עתה שוב לא יוכל לנהל תמרון כזה ויאלץ לדחות את התוכנית הישראלית.

תגובת משרד החוץ לכתבה ב„ניו יורק טיימס"

דובר משרד החוץ מודיע: ב„ניו יורק טיימס" ב־26 ביוני פורסמה כתבה בלווית מפות המתיימרות להציג את ההצעות הישראליות למצרים בדבר הסדר חלקי והמיוחסות לפקידים ישראליים. הידיעה והמפות לוקים באי־דיוקים רבים ד אין לראות בהן את ההצעות הישראליות כפי שהוגשו למצרים באמצעות שירותיה הטובים של ארה"ב.

ממשלת ישראל מסתייגת בחומרה לא פחותה מממשלה ארה"ב מהדלפות הנוגעות למגעים דיפלומטיים סודיים, יהא מקורם אשר יהא.

מקורות דיפלומאטיים בוואשינגטון:

פורד עצמו יזם הגינוי להדלפות

וואשינגטון, 26 (ע"צ) — הנשיא פורד עצמו, ולא שר החוץ הנרי קיסינג'ר, יזם אתמול את הגינוי לנוכח ההדלפות לגבי ההצהרות הישראליות להסדר־ביניים עם מצרים — מוסרים מקורות דיפלומטיים בוואשינגטון.

אותם מקורות גורסים עם זאת, כי התקרית — המשקפת את הלך הרוח בבית הלבן — לא תשפיע באורח ישיר על ההתייעצויות המתנהלות עתה.

המשקיפים מציינים, כי ביסודו של דבר מייצגת המפה שפורסמה על ידי „הניו יורק טיימס" ופרטי ההצעות שיוחסו על ידי הכתב בירושלים ל„פקידים ישראלים רשמיים", פחות או יותר את העמדה הישראלית.

למרות ההכחשות בוואשינגטון ובירושלים באשר לקווי ההפרדה החדשים בסיני כפי שהוו רשומים על המפה, נראה כי הידיעה של ה„ניו יורק טיימס" משקפת במהותן את ההצעות הישראליות. אלה הוצגו בראשית השבוע, על פני מפות ישראליות „רשמיות" לידיעת הממשל האמריקאני. כדי שיימסרו לקאהיר. המפות הובאו על ידי שליחו של ראש הממשלה יצחק רבין, אפרים פורן, והלה חזר מיד לירושלים לאחר השלמת משימתו.

סבורים, כי החשש שמא יקשיח סאדאת את עמדתו לנוכח „שיתוף פעולה" בין הישראלים והאמריקאנים, הוא שהניע את הבית הלבן להביע מורת רוח על ההדלפות הישראליות.

מצד אחר מעריכים בדרך כלל בחוגים הדיפלומטיים בוואשינגטון, כי השיחות בין שר החוץ הסורי חאדאם לבין הנשיא פורד ושר החוץ קיסינג'ר, לא הניבו תוצאות חיוביות.

חיים הרצוג: אסור לישראל לוותר על שארם א־שייך

לונדון, 26 (ע"ר) — שגרירה המיועד של ישראל באומים המאוח' (מיל.) חיים הרצוג אמר כאן אמש כי אל לה לישראל לכלול בפשרה המוצעת בסיני את הקצה האסטרטגי של חצי האי סיני בשארם א־שייך, משום שזה מעניק לישראל גורם מרתיע יעיל נגד הסגר מצרי על ים סוף.

הרצוג אמר באסיפה של ציונים בבריטניה, כי לא הכל יודעים שכאשר מצרים חסמה את מיצרי באב אל מאנדב בקצה הדרומי של ים סוף, היתה ישראל מסוגלת להפעיל הסגר־נגדי משארם־א־שייך על הספנות המצרית לרבות הספקת נפט חיונית.

השפעה חמורה על הכלכלה המצרית, אותה תבקש מצרים למנוע בעתיד.

[...] לציין כי הידיעה הראשונה [...] הצנזורה הישראלית, [...] וואשינגטון [...] בשפה ביקורתו של [...] בין שר [...] וממשלה [...] מנותי הערב [...] בו כן נודע כי בעיתות שהיו

מועצת איגוד הימאים החליטה להפסיק השביתה עוד היום בצהרים

המועצה דחתה החלטת ההסתדרות להשעות את מ. לוי ממזכירות האיגוד

מאת סופרנו בחיפה

מועצת איגוד הימאים שהתכנסה אתמול אחה"צ לישיבה החליטה להפסיק את שביתת הימאים ולה על מזכירות האיגוד לפעול לביטול הודעת השביתה בכל אניה צי המוחר הישראלי בעולם, עד היום בשעה 12.00 בצהריים.

בהודעת המועצה נאמר כי היא מביעה מורת רוח מאופן דעיתנוי השביתה שמכיין חבר המזכירות משה לוי. עם זאת קיבלה מועצת איגוד הימאים את הודעתו על נכונתו לקבל את מרות המועצה ולהפסיק את השביתה. מועצת הימאים דחתה את החלטת ההסתדרות להשעות את משה לוי משום שהודיע על השביתה על דעת עצמו, והובע אימון במזכירות בת שלושה חברים שתמשיך לכהן בתפקידה. כמו כן הובעה הזדהות עם מזכירות הימאים הפועלת נגד רישום מסקנות ועדת בן שחר בקרב הימאים.

כמו־כן לוחים הימאים את תנועת בהסתדרות להסכים להקפאת הסכם העבודה הקיבוצי של הימאים.

קודם לכן התכנס הדירקטוריון בעקבות השביתות האחרונות. הוחלט לגנות בתוקף את השביתה הפראית שהוכרזה בין הימאים הירדניים בניגוד לחוק בניגוד להסכמי עבודה ללא אישור ההסתדרות ותוך הפרת מרותה. צויין, ששביתות אלה מסכנות את קיום הצי ופיתוחו ולא יוסיפו אניות בדגל ישראל.

תופעות כאלה משבשות את ספנות צים ולא יאפשרו לה המשך השרותים ללקוחות — נאמר בהחלטת הדירקטוריון.

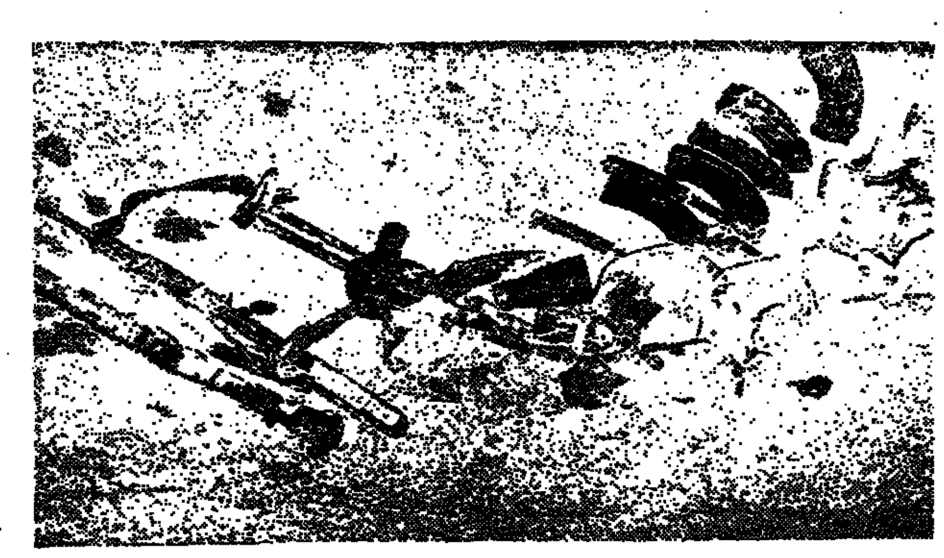

כלי הנשק שנתגלו אצל 4 המחבלים שנהרגו בליל אתמול באזור ארמית בגבול לבנון (ר' ידיעה בע' 2)

נמשכים הקרבות בביירות

בשלושת הימים האחרונים נהרגו 13 איש לפחות ונפצעו 30

ביירות, 26 (הפי"ע, ע"ר, פי"צ) — הקרבות בביירות נמשכו היום, כשהתיקעות היריבות מפעילות מרגמות, רקטות ובזוקות. כל המאמצים של כוחות הבטחון לשים קץ לקרבות הרחוב עלו בתוהו.

המשטרה מסרה כי 4 אנשים נהרגו היום כולל דיאנדארם אחד ולפחות עשרה נפצעו — ובכך נהרגו בשלושת הימים האחרונים לפחות 13 איש ונפצעו 30 — מאז פרוץ הקרובות ביום ב' בין קבוצות יריבות ושמאלניות.

אנשי מיליציה של מפלגת הפלנגה חסמו את הכביש בפורן אל שבאק, בקרבת עין רומאנה ושייה, לאחר לילה שבמהלכו התנהלו קרבות כבדים.

היריות שככו בשעות הבוקר המוקדמות, אך התחדשו בקבה מידה נרחב כעבור זמן כאשר הצדדים הלוחמים הפעילו מרגמות ורקיטות.

באותו זמן עבדו מעל לעיר מטוסי סיור על־קוליים ישראליים.

כל מאמצי השלטונות להסדיר הפסקת אש נכשלו וניתנה הוראה לכוחות הביטחון לשים קץ לקרבות על ידי פתיחה באש לעבר כל אדם הנסרב להפסיק את היריות לאחר אזהרה.

מנהיג המחבלים יאסאר ערפאת נועד היום בביירות עם שר הפנים סעיד נבראלה, המכהן גם כרמטכ"ל צבא לבנון.

מקורות רשמיים אמרו כי בשיחה נדונו צעדים איך להגשים את הפסקת האש, עליה הודיעה אמש ועדת התיאום הלבנונית—פלסטינאית.

סוריה מביעה שוב „שירותיה הטובים"

נודע כי סוריה עומדת להציע זו הפעם השלישית את „שירותיה הטובים" במסגרת המאמצים לשים קץ למשבר הלבנוני.

העתון „אל שארק", בטאון מפלגת הבעת הסורית בלבנון, הודיע היום שעבדל חאלים חאדאם, שר החוץ הסורי עומד להגיע מחר (היום) לביירות במסגרת שליחות תיווך.

עלייה לקברו של הגרי"א הלוי הרצוג זצ"ל

תתקיים ביום ראשון, כ' בתמוז בשעה 9 בבוקר בבית העלמין סנהדריה, ירושלים.

הדלקת הנר

	ע"ש	מוצ"ש
ירושלים	7.11	8.31
תל־אביב	7.29	8.34
חיפה	7.24	8.34
אילת	7.22	8.27
באר־שבע	7.26	8.24

דמי תיווך בסך 2 מיליון דולר שולמו לירדני במסגרת עסקת טילי „הוק"

וואשינגטון, 26 (ע"ר) — חברה „ריתיון" האמריקאית הסכימה לשלם לאורחים ירדניים שלא זוהו, כ־2 מיליון דולר דמי תיווך במסגרת העסקה המוצעת של מכירת טילי „הוק" קרקע־אוויר לירדן — האשים היום ציר בית הנבחרים בנימין רוזנטל בקונגרס.

העיסקה המוצעת בסך 100 מיליון דולר — שממנה יקבלו המתווכים 2 אחוזים — הותקפה על ידי חברי קונגרס מסויימים שהאשימו כי היא עלולה לערער את המאזן במזה"ת.

במכתב לוועדה ליחסים בין לאומים של בית הנבחרים אישר הבית הלבן את הסכמת החברה המייצרת את הטילים לגבי תשלום דמי תיווך.

„אם נניח שהמו"מ התנהל בין הנשיא פורד לבין המלך חוסיין, יהיה זה מעניין לדעת מי מקבל את שני מיליון הדולרים". אמר הציר רוזנטל, שקרא את מכתב הבית הלבן בדיוני הקונגרס היום.

שר האוצר י. רבינוביץ בראיון ל„הצופה":

„ועדת בן שחר" לא מיצתה סמכותה בכתב המינוי לטפל בנושא השכר

עניין השכר ייבדק מחדש ● לא תשולם תוספת יוקר מלאה

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

ועדת בן־שחר נתבקשה בכתב המינוי שלה להתחשב בהשלכות הרפורמה במסים על מבנה השכר ולהציע את ההתאמות הדרושות בתחום זה, אולם הוועדה לא הגיעה בעניין זה — כך אמר שר האוצר מר יהושע רבינוביץ בשיחה מיוחדת ל„הצופה" המתפרסמת היום בעמוד ג.

מר רבינוביץ אמר כי הוועדה בחנה דברים רבים בצורה מעמיקה, אך לעניין זה לא הגיעה. השר רמז כי יהיה צורך לחזור לנושא לבדיקת עניין השכר. אך עדיין לא החליט אם הדבר ייעשה באמצעות ועדה חדשה.

בתשובה לשאלה הביע מר רבינוביץ תקווה שיימצא מוצא בבעיית מיסוי רווחי ההון שעורר ביקורת קשה ביותר.

שר האוצר הבהיר שיהיה צורך לעקר את השפעות צעדי המיסוי ע[ל] ההתייקרויות שהיו ביבוא. השר סירב להתייחס לשיטה שבה ייעשה הדבר מכיוון שעדיין לא קיבל את המלצות „ועדת זוסמן" שמונתה במיוחד לעניין זה.

ישיבת הממשלה ביום א' אחר הצהריים

הישיבה השבועית של הממשלה ביום א' הקרוב תתקיים אחר הצהרים, במקום כרגיל בבוקר, וזאת כדי לאפשר השתתפותם של שרי האוצר, המסחר והתעשייה והעבודה בישיבה מיוחדת של הוועד הפועל של ההסתדרות העובדים המתקיימת ביום א' בבוקר ואשר בה יידונו הבעיות המרכזיות הקשורות במדיניות הכלכלית של הממשלה.

„גוש אמונים" הקים סניף בארה"ב

מאת סופר הצופה בירושלים

„גוש אמונים" הקים סניף בארה"ב, שיתן לו תמיכה ציבורית וכספית.

בין חברי הסניף ראשי הסתדרות הרבנים בארה"ב, ראשי ארגון הקהלות האורתודוקסיות, ואישים חשובים אחרים.

דובר הגוש, הרב יוחנן פריד, חזר מסיור בארה"ב, שם נפגש עם חוגים רחבים, וגם הופיע באופן בפני ועידת הסתדרות הרבנים בארה"ב.

עובדי משרד האוצר יפתחו בסאנקציות בשבוע הבא

מאת סופרנו מכלכלי בירושלים

1600 העובדים במשרד האוצר עומדים לנקוט בשבוע הבא סנקציות בתגובה על אי־מילוי תביעותיהם למתן „תוספת יחודית" בדומה לאלה הניתנות לעובדי המכס ומס־הכנסה.

מדובר בעובדים באגפי החשב הכללי, המדפיס הממשלתי, מינהל הרכש והמיקות הכללי. אלה הכריזו על סכסוך עבודה שיאפשר להם לפתוח בסנקציות. כמו כן ביקשו מההסתדרות שלא להאריך בשבילם את הסכמי העבודה כל עוד לא יותקנו עיוותי השכר.

הסנקציות של עובדי השכר עלולים לגרום לשיבושים בעבודת האוצר וכן לתקלות בהפעלת הרפורמה.

8 אניות רוסיות נכנסו בשבועיים אחרונים לים התיכון

איסטנבול, 26 (ע"ר) — הסיירת הסובייטית „ניקולייאב" שהיתה בדרכה מהים השחור לים התיכון, עלתה הבוקר על שרטון במצרי היאבסות הקטן דיקבון בצרה המערבית של הבוספורוס אולם הצליחה להיחלץ בכוחות עצמה.

ממקור מוסמך נמסר כי שלטונות טורקיה הזהירו את הסיירת הסובייטית לא לשוט בבוספורוס בהמצא הערפל, אולם מפקד האניה לא התחשב באזהרה.

יחד עם סיירת זו עברו בשבועיים אחרונים 8 אניות מלחמה סובייטיות את המיצרים הטורקיים בדרכן לים התיכון.

אלפים בלוויית בית־צור וחכים שהובאו למנוחות בהר הרצל

קהל אלפים ליווה אתמול אחר הצהריים את שני הרוגי המלכות אליהו בית צורי ואליהו חכים למנוחתם על הר הרצל בירושלים. קבריהם נכרו בצד קברו של אבשלום פיינברג ז"ל, איש נילי שנפל גם הוא בשליחות העם, במדבר.

בין המלווים היה שר החוץ יגאל אלון, שייצג את הממשלה בציני מוסדות וגופים ציבוריים וממלכתיים וחבריהם של נידונו קודר. שהוצאו להורג לפני שלושים שנה על התנקשות בחייו של השר הבריטי לורד אדוארד מוין.

ארונותיהם של שני אליהו ז"ל, הובא אל בית העלמין על כתפיהם של קציני צה"ל בדרגת סרן, ומשמר כבוד של חיילי צה"ל דיגל את נשקו.

הארונות, עטופים בדגלי הלאום, הובאו ב„היכל הגבורה" שבגבעת הרוסים, שם היו מוצבים מאז שעות הבוקר. קהל רב, בהם תלמידים ד מוריהם, עבר על פניהם. ראשון העוברים על פני הארונות היה ראש הממשלה יצחק רבין, ולאחר עצה קלה, גם נשיא המדינה פרופ' א. קציר.

ליד הקבר הפתוח אמר בציג אחת המשפחות השכולות „קדישי" לנשימת שני אליהו. לאחר דברי הספד ותפילה „אל מלא רחמים" ספר הרב הצבאי הראשי של צה"ל, אלוף מרדכי פירון. הונחו על שני הקברים עטרות זרי פרחים ביניהם בשם נשיא המדינה, הכנסת, ממשלת ישראל, צה"ל, משטרת ישראל, ארגון לוחמי חירות ישראל לשעבר, עיריית ירושלים בכינויה, מוסדות, ארגונים וישובים ברחבי המדינה כמו כן הונחו על גבי הקברים שקי עפר שהובאו מאדמותיהם של ישובי ספר והתנחלויות.

שני הרבנים הראשיים לישראל, הרב ש. גורן והרב עובדיה יוסף, הספידום והרגישו את האמונה אשר פיעמה בלבותיהם העזים של שני הרוגי המלכות, אשר בזכותה הלכו להעיק את מצפון העולם כד העמול הגדול ביותר בהסטוריה האנושית אשר נעשה לעם היהודי.

דברי הספד נוספים השמיעו ח"כ יצחק שמיר חבר ח"ר ישראל אלדד, שהיה מראשי לח"י — המחתרת שאליה השתייכו אליהו בית־צורי ואליהו חכים.

ח"כ גאולה כהן קראה מדבריהם של שני אליהו בפני שופטיהם בקהיר לפני שניתנו למיתה.

הטקס נסתיים בירי כבוד של שלושה מטחי אש.

בצער רב אנו מודיעים על פטירת יקירנו

אברהם שץ ז"ל
בן מנחם

הלוויה תצא היום, יום שישי י"ח תמוז תשל"ה (27.6.75) מבית המועצה המקומית פרדס חנה — כרכור, בשעה 1.00 אחה"צ — לבית העלמין בכרכור.

המתאבלים:
אשתו: דליה שץ
בתו: בתיה שץ
אביו: מנחם שץ
אחיו: יצחק שץ
אחותו: כרמלה כהן ומשפחתה

המועצה המקומית פרדס-חנה — כרכור

בצער רב וביגון קודר הננו מודיעים על פטירתו של ראש המועצה המקומית

אברהם שץ ז"ל
בן מנחם

ומשתתפים באבל המשפחה

הארון יונח ברחבת המועצה המקומית היום, יום ששי י"ח בתמוז תשל"ה (27.6.75) — בשעה 12.00 בצהרים. הלוויה תצא בשעה 13.00 לבית העלמין בכרכור.

יוסף כהן
מ"מ ראש המועצה

למר נ. פיינגולד
יו"ר מועצת המנהלים
ולרעיתו
נשפי ניחומים
בהילקח מכם הגיסה—האחות
מרת סימה מסקין ע"ה
לבית סירקיס
בבנין ציון ונחמת ירושלים תנוחמו
ולא תוסיפו לדאבה עוד
בנק המזרחי המאוחד בע"מ
ההנהלה והעובדים

האזינו:
ביום שני כ"א בתמוז תשל"ה (30.6.75) בשעה 20.05 ברשת א'
למשדר:
„עשה לך רב"
שאלות ושיחות בנושאים אישיים, חברתיים והלכתיים עם רב בישראל בשידור חי
בהנחיית ישיב למאזינים:
הרב הראשי לצה"ל — האלוף הרב מרדכי פירון
מאזינים המעוניינים לשוחח עם הרב או לשאול בעצתו יתקשרו ביום השידור בין השעות 16.00 ל־20.00 לטלפון 228161 אזור חיוג ירושלים (02) ויבקשו את התוכנית עשה לך רב.

לבית הכנסת המרכזי
בגבעת רמב"ם
דרוש חזן
לימים הנוראים הבעל"ט
ולכל ימות השנה
בעל קול רם, ערב ונעים
בדבר פרטים נא לפנות:
טל' 03-259004 או 03-252251
בשעות 6—8 בערב,
או בכתב ת.ד. 103 גבעתיים

הגיעו!!!
שמלות כלה
יבוא
ל־3 קומות
אופנה
שנידמן
דיזנגוף 128, ת"א

עיריית ירושלים
הודעה
לכל המוזמנים לקבלת הפנים
של שר הדתות וראש עיריית ירושלים
לכבוד ה.ר. חקן ה־1, ראש הכנסיה הארמנית העולמית:
קבלת הפנים תתקיים ביום שני, 30 ביוני 1975 (כ"א בתמוז, תשל"ה). בשעה 18.00—19.30 במגדל דוד. ולא כפי שצויין בהזמנה.

ישיבת ההנהלה של המפלגה הדתית לאומית והסיעה בכנסת
תתקיים אי"ה ביום חמישי כ"ד בתמוז (3.7.75) בשעה 3.50 אחה"צ בבית התנועה בת"א.
המוזמנים מתבקשים לדייק
ולבוא לשעה הקבועה

הופיע! בס"ד הופיע!
בשורה משמחת
יצא לאור הספר החשוב
מזון לנפש
הגיונות מחשבה לחיזוק האמונה
על יסוד פרשיות התורה
מאת
הרב יובל יוסף אורדנטליך
עם הסכמות גדולי ישראל שליט"א
את הספר אפשר להשיג אצל המחבר:
בני־ברק, רח' ארזים 8, טל. 03-785761

בע"ה
תנועת בני עקיבא בישראל
ההנהלה הארצית
לכל צירי ובאי המועצה:
המועצה הארצית
תיערך, ברצות ה', בימים ראשון ושני, כ'—כ"א תמוז (29—30.6) בקבוצת מעלה הגלבוע.
ישיבת הפתיחה — יום א' ב־13.00 בצהרים.
על הצירים להגיע לכלה הגלבוע עד 11.30 בבוקר יום א' (מיאשית תהכה ליד תחנת הרכבת בחיפה ב־9.00 וב־10.15 בבוקר).
בב"ח לתו"ע
ההנהלה הארצית

ברכת מזל־טוב
לחנה לבית בר־חי, כפר־הראה
לנשואיה לבח"ל **אליעזר בהן**
נפתלי רוזנפלד וב"ב

קופת חולים — הועד המפקח הארצי
ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י
ישיבת הועד המפקח הארצי
תתקיים
ביום שני 30 ביוני ש.ז. וכ"א בתמוז תשל"ה
בשעה 4.30 אחה"צ
במרכז קופת חולים — באולם הישיבות
בהשתתפות שר הבריאות הח' ויקטור שם טוב
סדר היום:
1. הצעת תקציב פיתוח לשנת הכספים 1975/76
2. שונות.

ב"ה
הננו בזה להביע את איחולינו הלבביים וברכותינו
להרה"ג הדגול רב הפעלים וכו'
הרב יוסף עזרן שליט"א
לרגל עלייתו בקודש והיבחרו כרב העיר
ראשון־לציון
יהי"ר מהשי"ת שיצליח בתפקידו הרם להגדיל תורה ולהאדירה, ולקרב לבם של ישראל לאבינו שבשמים.
ועד נחלת הר חב"ד ומוסדותיו

ישיבת רבנו משה סולובייצ'יק, ניו יורק
למכובדנו וידידנו הדגול, אחד מעמודי התווך של ישיבתנו
ר' אליעזר מצגר שליט"א
ולרעיתו אסתר תחי'
ברכת מזל טוב לבבית
בקבלת בנכם, יניק וחכים דוד עוזיאל נ"י עול מצוות
יהי רצון שיעלה במעלות התורה והיראה
ותזכו לרוות ממנו רוב נחת
ישראל איסר מילר, נשיא
הרב יצחק הכהן וויינברג, מנהל לשכת

לכפר הנוער הדתי
דרושים
* **מזכיר(ה) מנוסה**
(ידיעת שפה לועזית וכתיבה במכונת כתיבה בשתי שפות רצויה).
* **לולן**
מועמדים מתבקשים לפנות בכתב בצירוף קורות חיים, תעודות והמלצות לכפר הנוער הדתי, כפר חסידים 20494.

הועד להדפסת לוח דף־יומי שע"י „נצח" בני־ברק
ר' עקיבא 73
לשאלת רבים אנו מודיעים:
הלוח בצירוף ילקוט ספרותי עשיר
כבר נמצא למכירה אצלנו וכן בבתי מסחר לספרים בארץ.
המחיר הוא 5 לירות
המזמינים ע"י הדואר צריכים להוסיף לירה נוספת בבולי־דואר לכיסוי הוצאות המשלוח ללא תשלום מראש לא נשלח.
לארגונים ומוסדות שהזמינו כמויות נשלחו כבר הלוחות. אלה העומדים להוסיף יזדרזו, בכדי לא לאחר את המועד. היחידים שהזמינו יזכו עד שיקבלו. בגל הלחץ מתעכב המשלוח.

مكبر من الاصل

של המצפה

עמידה מול הלחץ

הנזיפה הפומבית של משרד־החוץ האמריקני בשמו של הנשיא פורד בעוסקים בהדלפת חומר חסוי התייחסה לפירסומי מידע ומפות ב„ניו־יורק טיימס" על תכנית־הנסיגה הישראלית בשם „פקידים ישראלים בכירים". ההודעה מגנה את ההדלפה עצמה של חילופי דברים דיפלומטיים סודיים ומטיפה, ש„המפות שהתפרסמו בעתון הן בלתי מדוייקות ומטעות ביותר".

מאחר שהודעת־הגינוי כוונה לממשלת ישראל, גם כששמה לא הוזכר במפורש, נזדרז משרד־החוץ הישראלי לפרסם תגובה הקובעת, ש„ממשלת ישראל מסתייגת בחומרה לא פחותה מזו של ממשלת ארה"ב מהדלפות הנוגעות במגעים דיפלומטיים וסודיים ויהא מקורם אשר יהא". ההודעה מציינת, שהפירסום בעתון האמריקני לוקה באי־דיוקים רבים, סימן שלא בא ממקור מוסמך, ובו בפרק היא מרמזת שיש לחפש את המדליפים לאו־דווקא בין עובדים בכירים בממשלת ישראל.

שר־החוץ האמריקני, ד"ר קיסינג'ר, שנזף בישראל בפומבי, בשמו של הנשיא, צירף עוד גינוי לשורת גינוייו המרובים בחלק ממערכת־לחציו על ישראל שתקבל את תכניותיו. אילו כיוון לפירסום עצמו, שכמותו נתפרסמו בעתוני ארצות־הברית מיספר פעמים, היה מעיר על־כך בצינור דיפלומטי חשאי כמקובל בין ארצות המקיימות יחסים ידידותיים.

אך קיסינג'ר במכבש־הלחצים שלו על ישראל, שתיסוג לפי תכניתו הזהה כנראה עם תכניתו של סאדאת, בהודעתו הפומבית ביקש שוב להציג, שישראל מסכלת את האפשרויות להסדר־ביניים. שר־החוץ האמריקני, שבתדריכיו לעתונאים איננו סולד מהדלפת מידע מכוון וחד־צדדי, רגישותו לפירסום ב„ניו־יורק טיימס" באה כנראה, משום שהידיעה והמפה שנתפרסמו כאילו מוכיחות שישראל מגלה גמישות במידה ניכרת לגבי מצרים, בעוד מצרים דוחה את ההצעה הישראלית. גם כשלפי הידיעות לא ננעלה דלת בפני המשך המשא־ומתן. נוח לו, לשר־החוץ האמריקני, שבפני דעת־הקהל בארצות־הברית תיראה מצרים במלוא גמישותה להרגעה באיזור, בעוד ישראל משתמשת בכל האמצעים כדי למנוע זיזות הקפאון המדיני.

כל הדלפה שבה נזק מדיני ראוייה לגינוי, שהרי היא מבטלת מראש את כושר־המיקוח, כשם שלפעמים היא גורמת להטיל ספק באמינות. היו ויש הדלפות הן בארצות־הברית והן בישראל, מכוונות ובלתי מכוונות. בחילופי־דברים שקטים היו מבררים טיבו של הפירסום בעתון האמריקני, שלפי הודעת משרד־החוץ בלתי רצוי לישראל. קיסינג'ר בחר בגינוי פומבי, שוודאי התקבל ברצון רב במצרים.

במערכה מדינית זו, כשהנשיא פורד התייצב בראש הפעילות האמריקנית, יש לנהל את המשא־ומתן באורך־רוח, במאמצי שיכנוע שמגמת ישראל שלום ובטחון, ובנכונות להתקדם לקראת הסדר כשיהיה דו־צדדי מאוזן.

על אף הלחצים הכבדים, שמפעיל המימשל האמריקני, הכרח הוא לחזור ולהוכיח, שישראל חזקה חיונית לעצם קיומה וליציבות באיזור כולו.

בין וואשינגטון לדמשק

שליט סוריה, חאפז אסאד, בראיון בעתון לבנוני דיבר בנעימה ידידותית על מדיניות ארצות־הברית באיזור. הוא מסכים עקרונית לנסיגה בשלבים, כהצעת המימשל האמריקני, בתנאי שתהיה פתיחה לנסיגה כללית ולהבטחת זכויות הפלשתינים.

הוסיף לומר, שיחסי סוריה וארצות־הברית תקינים, והם עשויים להיות משופרים כאשר תיפחת השפעתם של הציונים בחיים האמריקניים. לדעת אסאד, „נטוש מאבק בין האינטרסים של ארה"ב לבין האינטרסים הציוניים, ועתיד היחסים וושינגטון־דמשק מותנה בהכרעה של המאבק".

במקום הקו הנוקשה כלפי מימשל ארה"ב, שנקט אסאד בעבר, בהאשימו אותו בהזדהות עם המדינה הציונית, בא הקו המרוכך, כביכול, שכאילו הציונים, היינו היהודים, כופים את האינטרסים שלהם על דעת־הקהל האמריקנית בניגוד לאינטרסים של ארצות הברית. משוואשינגטון תשתחרר מכפייה ציונית אז יבוא המיפנה המיוחל ביחסיה עם סוריה.

דברי־אהדה לארה"ב, המשועבדת לאינטרסים של הציונים, כדבריו, אינם מונעים משליט סוריה לקבל ציוד צבאי רב מרוסיה הסובייטית ולהסתייע במומחיה הצבאיים. הוא מוכן לקבל סיוע משני הצדדים, מדיני וצבאי, כדי להלחם בציונות. מגמת־הנסיגה להתקרב אל מצרים וסוריה, הרווחת באיסטרטגיה האמריקנית, מעודדת את אסאד להשמיע את עצתו לוואשינגטון, שתסלק מארצה השפעה הציונית ההרסנית.

במצב זה יש עניין מיוחד בהופעתם של שני יהודים פליטים מסוריה, בפני ועדת הקונגרס האמריקני, שדנה בהקצבת 58 מיליון דולאר לסוריה, המבקשת סיוע לצרכי פיתוח. שני יהודים אלה ביקשו להתנות מתן המענק בפתיחות הגבולות להגירת היהודים מסוריה, שכידוע שרויים בדיכוי ובשפלה קשים ביותר.

לפי הקו המדיני החדש, שמחייב ידידות לסוריה, ניסה נציג משרד־החוץ האמריקני להוכיח, ש„השלטון בדמשק החל לצעוד בכיוון הנבון ביחסו ליהודים", ולכן אין לעכב את המענק לסוריה. יחד עם זה אמר, שהסיכויים להטבת תנאי חייהם של יהודי סוריה מותנים בהסדר־ביניים מצרי וסורי עם ישראל.

משרד־החוץ האמריקני מעוניין ביותר במתן המענק לסוריה תוך התעלמות מרדיפת היהודים על־ידי משטר־העריצים בדמשק.

פרס: הגשרים הפתוחים תורמים לארגעה בגבול ירדן־ישראל

הגשרים הפתוחים לירדן תורמים להרגעה באיזור הגבול המזרחי של ישראל והפכו לנמל היבשתי החשוב ביותר של המדינה. — אמר אתמול שר הביטחון שמעון פרס, בביקור שערך בגשרי אדם (דמיה) ואלנבי שעל הירדן, עם פתיחת עונת ביקורי הקיץ דרך הגשרים.

מר פרס אמר, כי ישראל נוקטת אמצעי ביטחון כדי למנוע העברת אמצעי פיגועים דרך הגשרים. בין השאר הוטלו הגבלות על יציאה וכניסה של צעירים בגילי 25—16. צעירים אלה רשאים לצאת רק לתקופה של יותר מחצי שנה.

שר הביטחון ציין, כי בחודש הראשון של הקיץ השנה יש עלייה של למעלה מ־30 אחוז במספר המבקרים התיירים. מאז ראשית חודש זה נכנסו לישראל 26 אלף מבקרים. השר הוסיף כי הרושם הכללי שלו הוא כי הנורמליזציה ביהודה ושומרון נמשכת. ויחסם של התושבים לסירור נשאר שלילי. עוד ציין השר כי תושבים ערביים מכוויית, ומדינות אחרות העדיפו השנה לבלות אצל קרוביהם ביהודה ושומרון, מאשר בביירות, משום שבישראל שקט יותר.

אל שר הבטחון נלוו בסיורו מתאם הפעולה בשטחים אלוף רפאל ורדי, ואלוף פיקוד המרכז יונה אפרת.

אריק שרון בלונדון: באתי לביקור פרטי

לונדון, 26 (עספ"א) — האלוף (מיל.) אריאל שרון, יועצו של ראש הממשלה שוהה עתה באנגליה יחד עם רעייתו.

מר שרון מסרב להענות להזמנות כל שהן ועומד בתוקף כי בא ל„ביקור פרטי" ולהופשה.

7 כורים נהרגו במכרה זהב בדרום אפריקה

יוהנסבורג, 26 (ע"ר) — 7 כורים נהרגו ו־11 נפצעו בהתפוצצות שהתרחשה היום במעמקי מכרה זהב ועתה מתנהלת פעולת הצלה רחבת ממדים, כדי לפנות 9 כורים נוספים שנלכדו במכרה.

פיצוץ גרעיני רב־עוצמה נערך בארה"ב

מאיש, מיזה, 26 (יופ"יע) — הפיצוץ הגרעיני רב־העוצמה ביותר שערכה ארה"ב במשך שנתיים זעזע היום את מדבר נבדה. הפיצוץ הורגש במרחק רב — עד לאס ואגאס.

פיצוץ זה נידחה פעמיים בגלל תנאי מזג אוויר לא נוחים.

משעצמת הפיצוץ הזדעזעו בניינים גבוהים בלאס וגאס, במרחק 190 קילומטר מאתר הפיצוץ.

אש"פ פועל להשעיית ישראל מדיוני העצרת

ביירות, 26 (ע"צ וע"ר) — פארוק קאדומי, ראש המחלקה הפוליטית של הארגון לשחרור פלשתין, הכריז היום בביירות כי אש"פ פועל למען השעיית ישראל מן האו"ם.

קאדומי מסר לעתונאים כי „נושא זה יהיה על סדר יומה של ועידת שרי החוץ המוסלמים שתתכנס ביולי בג'דה שבסעודיה".

הוא אמר כי אש"פ ממשיך במגעיו למען גירוש ישראל מהאו"ם, באותה צורה שפעלו מדינות אפריקה נגד דרום אפריקה.

בריטניה איננה מצפה לצעדים לגירוש ישראל מהאו"ם

מרכז האו"ם, 26 (יופ"ע) — שגריר בריטניה איבור ריצ'ארד אמר אתמול כי ממשלתו אינה צופה צעדים כלשהם לגרש את ישראל מהמושב הבא של עצרת האו"ם.

השגריר ציין עם זאת שאם תינקט יוזמה מעין זו תתנגד בריטניה לכך, הן בעצרת האו"ם והן במועצת הבטחון.

כשנתבקש להגיב על הצהרתו של המיועד לשגריר ארה"ב באו"ם דניאל מויניהאן שעל ארה"ב להקפיא את השתתפותה או לפרוש מהעצרת הכללית, אם תחליט זו להשעות את חברותה של ישראל, אמר ריצ'ארד: „אם תסיר ארה"ב את תמיכתה מהאו"ם, אני סבור שזה יהיה סוף האומות המאוחדות".

4 מחבלים נהרגו בקרב עם חיילי צה"ל בצפון

חוליית מחבלים חדרה בליל אתמול מלבנון לשטח ישראל לאחר שעברה את גדר הבטחון בקטע רמת ארבל.

כוחות צה"ל שהוזעקו למקום בערכו מיד למירדף אחרי החוליה וכעבור זמן קצר נוצר מגע עמה. בהתהולל קרב שבמהלכו נהרגו 4 מחבלים. לכוחותינו נפגע קל אחד.

בזמן הפעולה הואר השטח בפצצות תאורה שהוטלו ממטוס של חיל האוויר. המחבלים לבשו בגדי עבודה והיו מצויידים בתת מקלעים, כלי נשק אחרים וציוד רב, כולל מזון ותרופה רפואית.

יש לציין שיום קודם לכן הותקף בשעות הבוקר סיור של צה"ל ליד מושב זרעית, לא הרחק מהמקום בו חדרו המחבלים הלילה. באותה תקרית נורו בזוקות ואש מנשק קל לעבר הסיור, אך לא היו נפגעים ולא נגרם כל נזק.

ירדן מבצרת את גדות הירמוך

הירדנים החלו לבצר את אזור הכפר אל־עדסיה שעל גדות הירמוך מול הקיבוצים אשדות יעקב ומסדה ובין היתר הם בונים מצבי במקום שבו עמדה תחנת המשטרה שפוצצה על ידי צה"ל בשיא מלחמת ההתשה 1969.

כמו כן מבצרים הירדנים גם את אזור הכפר אל באקורה מדרום לאשדות יעקב, ומקימים שם עמדות ומצבים.

ארה"ב הכירה במוזאמביק

וואשינגטון, 26 (יופ"יע) — נשיא ארה"ב ג'יראלד פורד הודיע אתמול על הכרת ארה"ב במדינה האפריקנית מוזמביק, שזכתה ביום ב' בעצמאותה.

באיגרת לנשיא סאמורה מויסס מאשל, מביע הנשיא פורד את הערכתו למנהיגי מוזמביק ולממשלת פורטוגל על המדיניות הנבונה שניהלו אשר הביאה למתן עצמאות למושבה.

פורד מביע באיגרתו את התקוה ששתי המדינות יכוננו יחסים דיפלומטיים בקרוב.

בריטניה הפקיעה את ההסגר על נמל ביירה במוזאמביק

לונדון, 26 (ע"ר וע"צ) — בעקבות הכרזת עצמאות מוזמביק, הפקיעה בריטניה את ההסגר הימי על נמל ביירה, אותו הטילה בדצמבר 1965 כדי למנוע הספקת נפט לרודזיה — הודיע היום שר החוץ הבריטי ג'יימס קלאהן בבית הנבחרים.

ההסגר אושר על ידי מועצת הבטחון של האו"ם באפריל 1966 בהחלטה שהסמיכה את בריטניה להשתמש בכח, אם הדבר יהיה בהכרח, כדי למנוע את כניסתן של מיכליות לנמל ביירה.

סעודיה תרמה 2.8 מליון דולר ל„אל פאתח"

ריאד, 26 (ע"צ) — סעודיה תרמה 2.8 מיליון דולר לארגון המחבלים „אל פאתח", מסרה היום סוכנות הידיעות הסעודית.

כסף זה יוקדש לבני המשפחות של חברי „פאתח".

טיל לובי גרם למותם של עשרים אנשים בטריפולי

קהיר 26 (יופ"יע, ע"צ) — מטוס צבאי לובי ירה בשוגג טיל לעבר נמל טריפולי בחודש זה וגרם למותם של 20 אנשים — על כך מוסר היום העתון „אל אהרם".

העתון מציין כי התקלה אירעה במהלך התרגילים לציון יום השנה לפינוי הבסיסים הצבאיים האמריקניים מלוב.

המסעדה הכשרה באמסטרדאם לא תיסגר

אמסטרדם 26 (עספ"א) — המסעדה הכשרה העיקרית באמסטרדם לא תיסגר לאחר שהובטחה תמיכת הקהילה האשכנזית בעיר לכיסוי הגרעונות.

המסעדה בשם „מובאי", פועלת לפי שיטת ההגשה העצמית ונמצאת ליד בית הכנסת הראשי ובית התמחוי האזורי. המסעדה נסגרה בחורף בגלל הפסדים.

עתה החליטה הקהילה האשכנזית בעיר להתערב במסעדה, נוכח החשיבות בקיום מסעדה כשרה מהדרנית, בעיקר בשביל תיירים יהודים הבאים לאמסטרדם.

זכו בהגרלת הפיס

בסך 500,000 ל"י זכה המספר: 123220.

בסך 100,000 ל"י זכה המספר: 145802.

בסך 50,000 ל"י זכה המספר: 441637.

בסך 10,000 ל"י זכו המספרים: 794570 609598.

בסך 5,000 ל"י זכו המספרים: 355854 242051 173334 131876 128744 602608 559594 487220 424042 358396

בסך 1,000 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־ 51878 50181 30449 24035 02611 97172 83104 80371 74366

בסך 500 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־ 25811 19268 19228 08564 05210 85446 78187 56289 39155 38425

בסך 200 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־ 4436 1545 9107.

בסך 100 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־

0989	0987	0970	0905	0438	0216
2581	2386	2217	2018	1862	1597
3832	3611	3099	2964	2799	2764
5168	4864	4307	4121	4087	3854
7341	6295	5989	5936	5578	5354
8554	8514	8490	8459	8362	8203
		9700	9136	9047	8968

בסך 6 ל"י זכו כל הכרטיסים הרגילים שמספריהם מסתיימים בספרה: 2.

מרכז מפלגת העבודה דן על „טוהר המידות"

צדוק: משרד המשפטים יוזם חוקים שנועדו למנוע תופעות של שחיתות

שר המשפטים ח. צדוק אמר אתמול כי משרדו יזום שורה של חוקים כדי להדק את כללי הפיקוח והביקורת, במטרה למנוע תופעות של שחיתות, והבטיח לקבוע נורמות ברורות ונוקשות להתנהגות אנשים בתפקידים ציבוריים.

דבריו השמיע בפתח דיון נוקב על „אחריות וטוהר המידות בחברה ובמשק", שנערך במרכז מפלגת העבודה, בתל־אביב.

בוויכוח השתתפו רוב הנואמים, כמעט כולם והיקר המפלגה, על המשטר הכלכלי והסוציאלי, שגרם לעיוותים ולגילויי השחיתות. בהקשר זה גינו גם בחריפות את השביתה בצי הסוחר ועמדו על אזלת־ידה של ההסתדרות.

הצעות חוק שהוגשו לממשלה

בדבור על הצעות־החוק, שמשרד המשפטים דן בהן, במטרה להגישן לממשלה, פירט צדוק את החוקים הבאים:

— הצעת חוק חדשה בקשר לביצוע עבודות ועיסקאות על ידי המדינה באמצעות מכרזים, שתקבע את הנוהל של המכרזים והפיקוח עליהם, וכן תגדיר מתי מותר לבצע עבודות ועיסקות בלי מכרז.

— הצעת חוק, שתחייב בעל תפקיד אקסקוטיבי, כולל שר וסגן שר, להצהיר בשעת כניסתו לתפקיד על נכסיו, כדי שאפשר יהיה לבדוק במקרה הצורך אם התעשר שלא כדין בתקופת התפקיד.

— חוק בנקאות חדש, שבו ישולבו המלצות של „ועדת שמגר" על דרכי ניהול עסקי בנק ומגבלות האשראי.

— חקיקה להגדלת מערכת העונשים המירביים על עבירות מרמה ושחיתות.

— תורחב החובה החוקית להודיע למשטרה או ליועץ המשפטי לממשלה בכל מקרה של חשד של עבירה, והיא תחול גם על אנשים בתפקידים מינהליים ועל מגוון רחב יותר של עבירות. בחוק החברות הממשלתיות, שנתקבל השבוע, יש חובה כזו אל דירקטורים ועל שרים. עד כה היתה חובה כזו על בתי דין פנימיים של ארגונים.

—הצעת חוק, שתסדיר את דין המתנות שמקבלים אנשים בתפקידים רשמיים, ושבה יקבע כי כל מתנה בעלת ערך של ממש תהיה שייכת למדינה.

לא ייתכן שאדם אחד יהיה „דירקטור" בחברות רבות

שר המשפטים אמר כי יש לקבוע כללים נוקשים מאוד, שימנעו ניגוד אינטרסים בין שני תפקידים שממלא אדם אחד במשק הצבורי, כגון מנהל בשתי חברות שכירות תוחים בין שתי החברות. דרושים כללים גם בעניינים הנראים לכאורה קטנים, הנחל מתנות ותלה בתנאי אכסון ואש"ל.

„לא ייתכן שאדם אחד יהיה דירקטור ב־6—8 חברות. בעניין זה לא די בחוקים, אלא חייבים ליישם את עקרון האחריות הלכה למעשה, לרבות הסקת מסקנות אישיות כאשר הנסיבות מחייבות זאת", אמר צדוק. הוסיף, כי לפי חוק החברות הממשלתיות החדש, לא יוכל אדם לכהן כדירקטור ביותר משתי חברות, והפיקוח על החברה יהיה חלק מהאחריות המיניסטריאלית של שר.

ספיר משיב לביקורת: „אני מניח שלא אישלח לגיהינום"

יו"ר הנהלת הסוכנות פנחס ספיר, שהשיב לביקורת על המשטר הכלכלי, שהוא היה אחראי לו בתפקידיו כשר האוצר והמסחר והתעשיה בעבר, פתח בנימה אישית, באומרו: „בראשית שנת 1977 אציין יובל שנים לפעילותי הציבורית. אעמוד לדין לפני ריבונו של עולם עוד לפני גמר יובל השנים השני. בעניין טוהר מידות אישי, ההגנה לטוהר המידות האישי של חברים שעבדו אתי אני מניח שלא אישלח לגיהינום".

להלן כמה על הרושם שהתקבל בציבור מדברי השרים בממשלה הנוכחית כאילו רק עתה החלו להילחם נגד השחיתות, וכי רק עתה מתחילים לגנות מה שנעשה בהיקף גדול. הוא הכחיש, כי גם בעבר היו פרשיות שנחקרו ואנשים הועמדו לדין, כגון פרשת פרנק פירכטוונגר. גם ביחס לפרשיות הכלכליות, „אוטוקרס", „בחיני נפט", ו„הדר", בוטלו רוב ההיתרים הפליליים ואנשים גם יצאו זכאים בדין.

ז. הריג: בחסות משטר הפועלים קמה שכבה של מתעשרים

בוויכוח אמר ז. הריג, כי יש לבדוק את המשטר הכלכלי והסוציאלי, ששימש חממה לתופעות של שחיתות. בחסות משטר הפועלים קמה שכבה של מתעשרים, שלא מועטים מהם גם חברי תנועת העבודה. שכבה זו טיפחה רמת חיים נוצצת, תוך חוסר... נתונים שמנים מהמדינה.

ע. גובדין יצא אף נגד ההתעשרות וההראוותנות, וטען כי ההסתדרות איננה קיימת עוד במקומות עבודה כמו צי הסוחר, נמל אשקלון ו„אל־על".

ג. שדמי קרא לגלות את „שידוד האקלים הצבורי", וציין כי לשם כך יש להקפיד על נורמות חברתיות בתחומים שונים, החל מביצוע החלטות הכנסת על ידי השרים וכלה בהתנהגות נאותה בתוך המפלגה. לא יתכן, שחברים במפלגה יצביעו על עניינים עקרוניים לפי ה„כסאי" שהובטח להם.

ז. בן־מאיר אמר, כי יש לתקן את העיוותים, אך עם זאת אין להתעלם מהעוצמה הכלכלית, שנבנתה בעזרת יבוא ההון מכל המקורות, כולל „הון שחור".

רפטור: ספיר אחראי להתפתחות השחיתות

ברל רפטור טען, כי פ. ספיר הוא אמנם „קטר גדול בבנין המשק", אך אין לשחרר אותו במידה רבה מהאחריות להתפתחות של השחיתות בתוך המשטר הכלכלי שיצר. ספיר טעה כאשר גייס אמצעים כספיים, בלי לבדוק ממי וממה. מי אחראי לכך שמיכאל צור היה חבר במועצת מנהלים של חברות ממשלתיות רבות, ובכל מקום קיבל משכורת? — שאל הנואם.

דוד הכהן: ספיר לא צריך להצטדק

דוד הכהן אמר, כי פ. ספיר לא צריך להצטדק, כי בכל משטר יכולים לקרות מקרים כמו פרשת מ. צור, וגם בתקופת בן־גוריון היתה פרשת ישראל בר. הוא התריע על כך, שהמפלגה נתנה יד להקטנה מחדש של תקציב הבטחון, בניגוד לעמדת ה„ליכוד".

„זרקו את לסקוב, והושע פרץ הוא המנהיג. י. משל הוא רק משל. ליבנה צדק כשדיבר נגד ה„שנור" כולם רוצים לשבור את ועדת בן שחר ולהיות חיים משוגעים", קרא — דוד הכהן.

כמו־כן דיברה רבקה גובר, „אם הבנים". המשך הדיון יתקיים בעוד שבועיים.

בתחילת הישיבה העלה המזכ"ל מ. זורמי את זכרם של עולי הגרדום אליהו בית צורי ואליהו חכים, והמרכז התייחד עם זכרם בקימה.

לאחר הכרזת מצב חירום בהודו

ממשלת אינדירה גאנדי עצרה 676 איש ממנהיגי האופוזיציה

ניו דלהי, 26 (ע"ר) — ממשלת הודו עצרה היום לפי המבקר 676 מנהיגי אופוזיציה ומנהיגים פוליטיים אחרים וראש הממשלה אינדירה גנדי הודיעה לאומה כי „ברקע קשר נרחב" במטרה לגרום לשיבושים במדינה.

גל המעצרים חל בעת ובעונה אחת עם הכרזת מצב חירום על ידי הממשלה, לאחר שביקורת הולכת וגוברת נמתחה על ראש הממשלה בת ה־57 בעקבות הרשעתה בעבירות על חוקי הבחירות.

דובר ממשלתי שהודיע על המעצרים, אמר במסיבת עתונאים שנערכה לאחר הטלת צנזורה קפדנית על החדשות, כי המצב הכללי במדינה „שקט רגוע" מאז נקטה הממשלה היום לפנות בוקר את צעדיה הדרמטיים.

הדובר אמר כי היו מעשי חוליגניות מעטים, וכן נעשו נסיונות להקים מחסומי דרכים באחמדאבאד, בירת מדינת גוג'אראט שבמערב הודו.

במדינה זו שולטת קואליציה אופוזיציונית לא־קומוניסטית, שזכתה בבחירות בראשית החודש בהביסה את „מפלגת הקונגרס" השלטת של הגב' גנדי.

בתשובה על שאלה אמר הדובר כי אין יסוד לשמועות בדבר חילופי גברי בממשלה. הדובר מסר פרטים מצומצמים על המעצרים, באמרו כי 90 נשים נעצרו בניו דלהי ו־450 בבירת מדינת מאדיה פראדש שבמרכז הודו. מעצרים אחרים, על פי החוק לשמירת הבטחון הפנימי, נערכו במדינות פנג'אב, הארא־יאנה, ביהאר, ראג'סטאן, קארנאטאקה, אוטאר פראדש ואנדרה פראדש.

המשטרה השתמשה ברימוני גאז מדמיע באחמדאבאד כדי לפזר מפגינים בשני מקומות אמר הדובר. בעיר מסאנה נערכת שביתה כללית על פי קריאת מפלגת גאן סאנג.

שביתות חלקיות נערכות גם בערים בומבי וקארנאל.

בפונה שבמערב הודו השתתפו כאלף איש בתהלוכה, ואחרים מהם ידו אבנים באוטובוסים.

ישראל לא תגיב על הראיון שהשגריר מלקולם טון נתן לכתבים בניו־יורק

ישראל לא תגיב על הראיון שנתן מלקולם טון, שגרירה המיועד של ארה"ב בישראל, לכתבים ישראליים בניו יורק, ושבו חלק על עמדותיה המדיניות של ישראל, עוד בטרם הגיש את כתב האמנה שלו, דבר שהוא בלתי מקובל בנוהל הדיפלומטי. חוגים מדיניים אמרו שישראל איננה נבהלת משגרירים אמריקאיים מקצועיים, אדרבה, תמיד העדיפה שגרירים מקצועיים לבל יתקבל הרושם ששגרירי ארה"ב בישראל מדווחים לוושינגטון דיווחים אוהדים בשל גישתם האישית. מספר שגרירים מקצועיים כאלה שכיהנו כמו ד. לאוסון, וולוורת ברבור, עזרו הרבה מאד לישראל, במסגרת תפקידם ונשארו ידידי ישראל עד היום.

עם זאת נתקבל הרושם ששליחות שגריר „נוקשה" לישראל, הוא חלק ממסע „ההענשה" של קיסינג'ר במסגרת „הערכה מחדש".

השגריר המיועד, טון: דעתי על הגבולות — אישית בלבד

ניו־יורק 26 (עספ"א) — מלקולם טון, השגריר האמריקני החדש לישראל אישר שאמר לעתונות הישראלית כי הסדר כולל במזרח התיכון חייב לכלול תיקוני גבולות מסויימים לטובתה של ישראל.

בראיון המתפרסם היום ב„ניו יורק טיימס" אומר טון כי לישראלים דרושים תיקונים מסויימים בגבול כדי להשיב על התביעה שלהם לבטחון. טון אמר, כי דעתו על הגבולות היא אישית ואינה המילה האחרונה של המדיניות האמריקנית.

עוד אמר, כי עלולים להתעורר חילוקי דעות בין ישראל לבין ארה"ב מזמן לזמן והוסיף כי הוא עצמו מקווה לטוב אך איננו אופטימיסטי במיוחד בקשר להסדר ביניים חדש בין ישראל לבין מצרים.

נפתח הסמינר השנתי של המכון ליהדות בת זמננו — ב„בר־אילן"

בהשתתפות נשיא המדינה, פרופ' אפרים קציר, ואנשי רוח יהודיים מהתפוצות ומישראל — נפתח אמש באוניברסיטת בר־אילן הסמינר השנתי הבינלאומי של המכון ליהדות ולמחשבה בת זמננו. בסמינר שיימשך חמישה ימים ידונו אנשי המדע על חיי היהודים של העולם היהודי, בין הנושאים שידונו בו: „ניגודי אינטרסים ודרכי השימוש בכוח בקהילה היהודית, „המשמעות האקטואלית של המסורת היהודית המדינית", „מוסדות פוליטיים במסורת היהודית", ועוד.

פתח את הסמינר, יו"ר המכון פרופ' אהרון הראל־פיש, שאמר, כי הסמינר בחר בנושא אקטואלי הנוגע במישרין לחיי העולם היהודי כולו.

הרקטור היוצא של האוניברסיטה, פרופ' מנחם צבי קדרי, איחל דיונים פוריים לאנשי הרוח והמחשבה היהודיים שהגיעו לסמינר.

ראש המכון לשלטון המקומי באוניברסיטה, פרופ' דניאל אלעזר, הרצה על המסורת המדינית היהודית ומשמעותה בימינו.

המכון ליהדות ולמחשבה בת זמננו, הוקם ביוזמת אנשי רוח ומדע מישראל והגולה הרואים צורך לבטא זיקתם ליהדות במישור העיוני והמעשי המוצאים ביהדות תשובות לבעיות המעיקות על האדם בחברה המודרנית. המכון שואף להפגיש אנשי מדע והגות העוסקים על הורפים השונים ביהדות.

הרב מלובאוויטש מבטיח לממן הוצאות של הכשרת הכלים בבית

הרבי מלובאוויץ' קרא לנשים ולבנות ישראל להקפיד על טהרת המשפחה וכשרות המטבח. הבטיח לממן ב־50 אחוז את ההוצאה הכרוכה בהחלפת כלים ורכישת כלים חדשים על ידי אלה שיתחילו לשמור על הכשרות. כל אשר המשפחה צריכה לעשות כדי לקבל את המענק מחב"ד הביחוד הוא — להביא לאחד מרכזי חב"ד בארץ אישור מאת הרב השכונתי על הסכום שהוציאה להכשרת הכלים.

פליטים יהודים מסוריה הופיעו בפני ועדת ביה"נ האמריקאני

הכחישו שחל שיפור במצב יהודי סוריה

וואשינגטון 26 (ע"ר יופ"יע) — שני פליטים יהודיים מסוריה, ששמותיהם לא נמסרו לפרסום כי חשש לפגיעה בקרוביהם הנמצאים עדיין בסוריה, הודיעו אמש לפני הנבחרים האמריקאי כי סוריה מגבילה את הגירת היהודים.

שני היהודים, שאחד מהם היה רעול פנים, הופיעו בפני ועדת המשנה ליחסים בינלאומיים של בית הנבחרים, והכריזו כי נמלטו מסוריה ב־1974, כשהם משאירים מאחוריהם את בני משפחותיהם.

אחד מהם אמר, כי כמחצית מיהודי סוריה היו עוזבים את המדינה, אילו הסירה הממשלה את ההגבלות על ההגירה.

באותה ישיבה אמר סגן עוזר שר החוץ האמריקאי לענייני המזרח הקרוב, הארולד סונדרס, כי יש „סימנים מעוררי תקווה" המצביעים על כך שסוריה „נעה בכיוון הנכון" ביחסה כלפי האזרחים היהודיים.

אולם ג'ורג' גרין, מנהל מחלקת המזרח התיכון של הוועד היהודי האמריקאי, העיד, כי אין מקום להאמין שהתנאים בסוריה משתפרים.

דליקה ליד ביתו של ברז'נייב

מוסקבה 26 (יופ"יע) — דליקה פרצה היום בבית ההדירה הנמצא במרחק 3 גושי בתים מביתו של המנהיג הסובייטי ברז'נייב בלב מוסקבה.

המשטרה סגרה את האיזור בשעה שעשן שחור התימר מעל לשדרות קוטוזובסקי, אחד העורקים הראשיים בעיר.

לאחר עבודה מאומצת של שעה, הצליחו, כפי הנראה, מכוניות כיבוי להשתלט על הדליקה.

לא ידוע אם ברז'נייב היה בביתו בשעת הדליקה.

משרד החוץ מסרב להאריך שירותו של השגריר לשם בקופנהאגן

מאת סופרנו המדיני בירושלים

משרד החוץ מסרב להאריך את שירותו של משה לשם שגריר ישראל בדנמרק בשנה נוספת, כפי שהשגריר מבקש.

חוגי משרד החוץ אומרים שאי־הארכת שירותו של לשם אין לה כל קשר עם סלון היופי שפתחה אשתו עליזה בקופנהאגן ועורר שם ויכוחים, אלא משום שמר לשם כשרת כבר 7 שנים בחו"ל ולפי המקובל הגיע זמנו לחזור. עקרונית לא הכריע משרד החוץ בשאלה, אם מותר לאשת דיפלומט להחזיק „סלון יופי" ואם זה נוגד את המעמד של דיפלומט ישראלי.

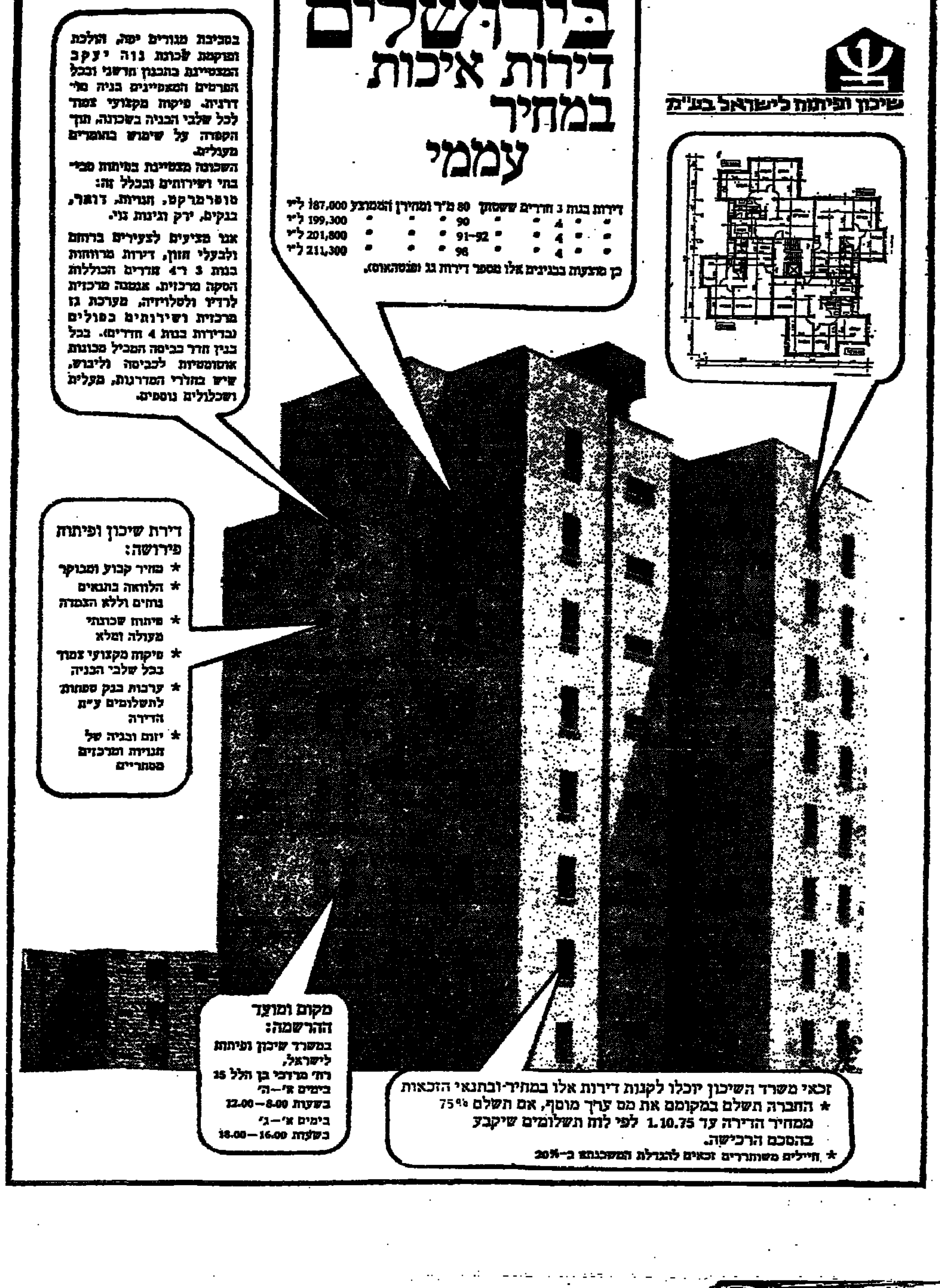

האוניברסיטה העברית בירושלים

התוכנית להכשרת מנהלים וסגל בכיר למרכזים קהילתיים — ע"ש ד"ר יוסף י. שוורץ

בית־הספר לעבודה סוציאלית ע"ש פאול ברוואלד — בית־הספר לחינוך

מודיעים בזה על פתיחת ההרשמה ל: —

תוכנית הכשרה לניהול חינוכי־חברתי למעונות יום במרכזים קהילתיים לשנת הלימודים תשל"ו

מטרת התוכנית היא להכשיר בוגרי אוניברסיטאות:
- בעבודה חינוכית וקהילתית בגיל הרך
- בעבודה חינוכית וייעוצית עם אמהות ומשפחותיהן
- בהדרכת צוות, תכנון, ארגון, ניהול ופיקוח של מעונות יום במרכזים קהילתיים

מועמדים לתוכנית — בעלי תואר ב.א. בעלי נסיון בעבודה עם ילדים הורים.

בוגרי התוכנית יקבלו תעודה של האוניברסיטה העברית המוכרת לקביעת דרוג ע"י משרד החינוך והתרבות.

מילגות תנתנה לפי הצורך

פרטים והרשמה: מזכירות תוכנית ההכשרה לניהול חינוכי־חברתי למעונות־יום במרכזים קהילתיים, תוכנית שוורץ, בית־הספר לעבודה סוציאלית, חדר 142 האוניברסיטה העברית, גבעת־רם, ירושלים. טלפון (02) 60349.

יכלי הגז יסופק תוך 3 שעות מיום שנקבע לאספקה

הגז יודיעו בקרוב לצרכ־נים גז את מועד יום קב־לתו תוך ציון בירור־זמן יותר כשלוש שעות שבהן באותו יום ייבוא לאספקה.

הודיעו אתמול נציגי ה־ד״ר משה מגלבום, מנכ״ל משרד המסחר והתעשיה ויו״ר ה־מורשה לשיפור השירות ל־

ה עם חברות הגז ומנה החלטה ועדת השרים לענייני לעשות לשיפור השירותים על מנת להקטין את ה־מהעבודה.

הדיון העלו כמה דרכים שחברות הגז ינקטו בהן ל־השירות. כך למשל יפרסמו פרסים מדוייקים על דרך הודעות כצרכנים לחברות אלקטרוניה, יוצעו הסדרים למי שמכלי־הגז מותקנים דירה להעבירם לחצר, על

מנת שלא יצטרכו להכתין בבית למחלק הגז.

תיקון ציוקנים בשעות הערב

נציגי חברת „פז־גז" מסרו, כי החברה מפעילה שירות תיקונים ל־מכשירים עד שעה 18.30, כדי לאפ־שר לצרכנים הנזקקים לתיקון ה־מכשירים, שלא להפסיד שעות עבו־דה. יותר החברות הסכימו לבדוק אפשרות שבמסגרתה ייקבע יום ב־שבוע, בו יינתן שירות תיקונים עד שעות הערב ועל כך יודיעו בקרוב סופית לועדה. כן הביעו נכונותם לבדוק כתון שירות תיקונים למק־רים מיוחדים מיד ומחוץ לשעות העבודה, אולם יתכן שהדבר יצריך השלום מיוחד.

נציגי החברות ביקשו מד״ר מגדל־בום שהועדה לשיפור השירות ל־אזרח תפנה לרשויות המוסמכות כדי למצוא פתרון לבעיית החניה של מכוניות המחלקים המביאים מיכלי הגז לבית הצרכן.

הזמנה לחיבור השמל באמצעות הטלפון

בדיון אתמול נמסר, כי חברת ה־חשמל מפעילה הסדרים שונים על מנת לאפשר לצרכנים להסדיר ענ־ייניהם באמצעות פניה בדואר או ב־טלפון לחברה. בין השאר, יכולים הצרכנים להגיש בקשה לחיבור חש־מל ולסיים הטיפול באמצעות הדואר ומבלי צורך לגשת למשרד החברה. התשלום כעבור החיבור ייגבה ב־אמצעות חשבון החשמל הראשון. גם הודעות על עזיבת הדירה וסיום קבלת חשמל, בירור חשבונות אפשר לבצע באמצעות הטלפון או הדואר. הודעות על הפרעות באספקת חשמל ניתן למסור לחברה 24 שעות ב־

יממה. החברה מפעילה בירושלים, ת״א וחיפה גם שירות טלפוני אחה״צ לבירור וטיפול בבעיות צרכנים שונות.

מרפאות מקצועיות בשעות אחה״צ

נציגי משרד הבריאות דיווחו, כי עתה בודקים אפשרות להפעיל מע־בדות ומרפאות מקצועיות שונות גם בשעות אחה״צ כדי שהקהל הנזקק לא ייאלץ להפסיד ימי עבודה. נציג שירות המדינה מסר על חידוש ה־הוראה שניתנה למשרדי הממשלה בדבר קבלת קהל בימי ששי.

משלחת עתונאים נועדה עם ועדת הכספים

המכונית והטלפון — כלי עבודה לעתונאי

משלחת מטעם האיגוד הארצי של עתונאי ישראל ואיגוד הנהלות העתונים הופיעו העלתה את־מול בפני ועדת הכספים של הכנסת השגות והצעות לגבי סעיפים שו־נים ברפורמה המוצעת במערכת המיסוי.

דוברי המשלחת ציינו, כי ציבור העתונאים אינו מבקש שום הנחות ושום זכויות מיוחדות בכל הנוגע ל־תשלום מס על הכנסה (שכר).

הם הוסיפו, כי על אף העובדה, שאם־וכאשר — תופעל הרפורמה ב־מסים, יבוטלו כמה הנחות, אין הם

מערערים על כך ודינם כדין כל ה־אזרחים במדינה. אך דווקא כתוך הכרה בעיקרון, שכל הכנסה מחיי־בת במס, הסבירו דוברי המשלחה, כי אין הצדקה להטיל מסים על הוצאות ייצור. ומכיון שהמכונית והטלפון מהווים כלי עבודה בשביל העתונאי — שבלעדיהם אין ביכולתו לבצע את עבודתו כראוי — מן הדין שהדבר ימצא את ביטויו הברור בחוק המוצע. הם הדגישו, כי אם לא תיענה הדרי־שה — תיפגע עבודתו של העתונאי ־שירות וקשות, וכתוצאה מכך עלולים להיות זעזועים בעתונות.

עלייה בלתי פוסקת בכל מרכיבי הייצור

נציגי העתונים היומיים הדגישו ש־לאור העלייה הבלתי פוסקת בכל מר־כיבי הייצור, אין באפשרותם לשאת בנטל נוסף שיבוא כתוצאה מהרפור־מה במיסוי.

כמו־כן מסרו נציגי העתונים היו־מיים, שבכנס הבינלאומי האחרון של מנהלי העתונים בעולם הוחלט לפנות לממשלות להפסיק את ההכבדות על העתונות היומית כגון מכס על נייר עתון, ולהנהיג תעריפים מוזלים ב־תעריפי דואר קומוניקציה וכיוצא ב־זה.

בסיום הודיע יו״ר ועדת הכספים, ח״כ ישראל קרגמן, כי הועדה תב־חון את ההצעות שהועלו בפניה ב־מסגרת דיוניה. מטעם האיגוד הארצי של העתונים ואיגוד הנהלות העתונים הוגשו לוועדת הכספים תזכירים ד־בהם הצעות מפורטות.

במשלחת השתתפו מטעם איגוד ה־עתונאים: לוי יצחק הירושלמי, דוד שגיב, חיים יפת, משה רון וכאיר בן־גור. מטעם איגוד הנהלות ה־עתונים: נח מוזס, גרשון רבינוביץ, שבתי היכלפרב ופנחס ליבוביץ.

תנועת הדת״ל מקימה מעונות יום נוספים

פרטים על מהלך ארגון שנת ה־לימודים תשל״ה במוסדות החנוך ב־גיל הרך והתחזית לקראת תשל״ו — נמסרו ע״י חוה וייס, האחראית ל־חנוך במחלקה המרכזית.

הכרצה עמדה בדבריה על תשומת הלב הרבה שניתנה להשתלמות עובדי החנוך בגיל הרך: השתל־מויות לסגלים מעונות־יום, למטפ־לות מוסמכות ולמנהלות — תוצאות פעולה חשובה זאת מורגשת כבר בשדה.

ניתנת הדרכה פדגוגית שיטתית בכל המוסדות, אשר ההלו פועלים לפי ההנחיות הניתנות בפרקי ה־הדרכה למעונות־יום. כן בכוונה כי יוכן תקציר מיוחד עבור המעון הדתי.

חוה וייס הודיעה על פתיחת 12 מעונות יום חדשים, חלקם במבנים נבנים ויתרם בדירות כשוכצות, ב־שנת תשל״ו, בהם יקלטו 800 ילדים.

בנים מעונות חדשים

מרים מאיר, האחראית לבנוי ו־פיתוח במחלקה, מסרה על גמר בנינם של 2 מעונות חדשים בירוש־לים, הולכת ונשלמת הבניה ב־מקומות: נוה־שרת (ת״א), בן־יבנה, נתיבות, בני־ברק, רמלה, פתח־תקוה. המרצה פירטה את ה־מקומות בהם אושרו לנו קרקעות לבניה, ואשר בגלל קשיים תקציביים לא עלה בידינו להתחיל או להמשיך בבניה.

מרים מאיר הציעה להקים קרן אחזקה קבועה, שבמסגרתה ישופצו בניני החנוך הקיימים.

לאה עדיני — האחראית לענייני התקציב במחלקה, הסבירה את ה־קשיים של מימון־ביניים לפרויקטים השונים. כן הדגישה את הפניות ה־רבות לתנועה לפתיחת גנים ומעונות — שלא תמיד אפשר להענות להן — מסיבות תקציביות. נעשים מאמצים גדולים להחזיק במוסדות במקומות שונים, גם אם גרעונותיהם מכבידים עלינו באוד.

חוה קרייצר מסרה פרטים על ה־מוסדות החנוכיים באזור חיפה ש־בריכוזה ופרנסיס אלמן על הגנים בירושלים שבריכוזה.

בויכוח ענייני שהתנהל בעקבות הדברים ע״י החברות: מרים אליאש חנה מיכאל, מרים יחיאלי, הרבנית רחל גרייה, עדה יקיר, טובה סנהד־ראי, שרה מלצר, מלכה כהן, הועלו בעיות כמו: הקריטריונים לפתיחת גן ומעודיים, ילדים ממשפחות לא דתיות, עבודה עם הורי הילדים ה־מתחנכים במוסדותינו, תגמולינו ב־הדיל — לפרויקטים בארץ, מרכזים קהילתיים ע״י המעונות, קליטת ילדי עולים, מעונות־יום במרכזי הקליטה, ועוד.

פתחה וניהלה את הישיבה סובה סנהדראי, מרכזת התנועה.

מרכזת שירותים חדשה נחנכה בחיפה

מרכזת שירותים חדשה, „מרכזת ־דיקין 14", אשר בה הושקעו כ־מיליון ורבע ל״י, נחנכה אתמול בחיפה.

המרכזת תעניק שירות באמצעות 40 „עמדות" למנויי הטלפון מאיזורי החיוג חדרה, עפולה, טבריה והגליל. לרבות רמת הגולן — יחד כ־130 אלף מנויי טלפון.

המרכזת החדשה שוכנת במיתקני משרד התקשורת שברחוב מעלה ה־שחרור בחיפה ובמעמד הפעלתה הש־תתף ראש עירית חיפה, ח״כ יוסף אלמוגי, מנהל שירותי הטלפון במש־רד התקשורת, יעקב הברפילד, ומנהל המחוז של שירותי הטלפון, מרדכי לינדנפלד.

במירכזת הותקן ציוד אלקטרוני חדיש, המאפשר מתן שירות בעת ו־בשנה אחת לפניות של ארבעים מנוי־יים, בנוסף לכך הותקן „תעיף" לעשרה מנויים נוספים, שייענו לפי התור כשתתפנה אחת מארבעים העמדות. עד כה הגיעו פניות הציבור ל„מרדי־קין 14" באמצעות המירכזת הישנה שהותקנה עוד בשנות ה־40. במרחב חיפה מקבל השירות 250 אלף. עד 300 אלף פניות לחודש.

הוחל הגיוס תלמידי השביעיות למשמר האזרחי

המשמר האזרחי ומועצת התלמי־דים הארצית החלו לאחרונה לגייס מתנדבים למשמר האזרחי בקרב תלמידי השביעיות ברחבי הארץ ו־זאת בעקבות החלטת הממשלה, ש־אישרה את גיוסם. על כך נמסר אתמול לשר החינוך והתרבות, מר אהרון ידלין, בפגישה שקיים ב־לשכתו עם נציגי מועצת התלמי־דים הארצית.

הגיוס התנדבותי

יו״ר המועצה יגאל לוי מסר לשר, כי אימון התלמידי השביעיות מת־בצע ע״י אנשי המשמר האזרחי ב־אופן כיהתי, אולם הגיוס נעשה ב־

אורח התנדבותי. הוא הוסיף, כי בשנה האחרונה התנדבו אלפי תל־מידי שמיניות לשמר האזרחי.

פעולות מועצת התלמידים

יגיל לוי סקר באוזני שר החינוך את פעולות מועצת התלמידים הא־רצית בשנת הלימודים האחרונה ו־הציין במיוחד את מבצע ההתנדבות של תלמידי השמיניות לעבודה חי־נוכית־הרבתית בעיירות הפיתוח ו־את מבצע עקירת הנגע של ההעת־קות בבחינות.

כמו כן העלו נציגי מועצת התל־מידים בפגישה עם השר שאלות לגבי תוכנית משרד החינוך להנ־היג שינויים במיבנה בתי־הספר ה־תיכוניים ובבחינות הבגרות.

היערכות חדשה של ביה״ס העל־יסודי

השר הבהיר לתלמידים, כי זה הנן רב הורגש הצורך בהערכות חדשה של בית־הספר העל־יסודי במדינה ובנמת המשרד בשינויים המוצעים היא, שבית הספר ישנה את פניו מבחינה ארגונית וחינוכית ויוכל ל־התאים לכל תלמיד ותלמיד התחומי ליסוד וידע בהתאם לכישוריו ול־התענייניותו.

יגדל ייצוא ייינות „כרמל מזרחי"

ד״ר א. אוסטשינסקי מנכ״ל כרמל מזרחי חזר הלילה מחו״ל לאחר סיור בארה״ב, קנדה, שוודיה ואנגליה. בתשובה לשאלת כתבנו, מסר ד״ר אוסטשינסקי כי למרות המשבר ה־פוקד את ארה״ב ואירופה, ישנם סיכויים רבים כי השנה יגדל ה־ביקוש ליינות ומשקאות חריפים של כרמל מזרחי וכי היצוא לארצות אלה יגדל במידה ניכרת.

נקבע מחיר של 1,300 ל״י לטונה ענבי יין

הסכם מחירים לענבי יין מבציר 1975 נחתם אתמול בין הכורמים המאורגנים במרכז החקלאי, וכורמי איגוד גפן היין לבין היקבים הפר־טיים. נקבע מחיר של 1,200 ל״י ל־טונה ענבי היין מהזנים „אליקנט־ו „קרנייך".

הכינימום של חוזק המתיקות של הענבים נקבע ל־10° „בומה". אם ה־מתיקות תהיה גבוהה יותר יפתת המחיר ב־10%. ואם המתיקות יותר, יקבל הכורם תוספת של 6% למחיר, לכ־מת 4% אשתקד. יש לציין שאשתקד היה המחיר לטון „אליקנט" 10% פחות מהמחיר של הזן „קרנייך", ואילו השנה יהיו מחירי שני הזנים שווים.

סימפוזיון על משנתו של פרופ׳ בארון

סימפוזיון על משנתו ההיסטורית של פרופ׳ שלום ו. בארון בהגיעו לגבורות התקיים אתמול באוניבר־סיטת ת״א.

דברי פתיחה השמיע רקטור ה־אוניברסיטה, פרופ׳ שלמה סימונ־סון. פרופ׳ אוריאל טל הירצה על שיטתו המדעית של פרופ׳ שלום ו. בארון, חתן היובל הודה למברכיו.

הסימפוזיון נערך מטעם בית ה־ספר למדעי היהדות על שם חיים רוזנברג באוניברסיטת תל־אביב.

מנהל „המגדר" תובע פיצויים מיליון ל״י על הוצאת דיבה

תביעה בסך מיליון ל״י בסעבה של הוצאה דיבה הוגשה לבית המשפט המחוזי בת״א ע״י שלום הלוי, מנהל חברת „המגדר", נגד העתון „ידיעות אחרונות", העורך האחראי מר בח כוחס וכתב העתון אריה אבנרי.

בכתב ההגנה שהגיש העתון הוא טוען, כי ההביעה היא קנטרנית ו־חסרת יסוד, מכיוון שהדברים פור־סמו ב„ידיעות אחרונות". כמו ב־עתונים אחרים, ברדיו ובטלוויזיה. בעקבות מעצרו של שלום הלוי והצ־כרי דיווח הוגן על דיונים שנערכו בבית המשפט.

בכתב התביעה טוען מר שלום ה־לוי, כי העתון פירסם בין היתר, ידי־עות ע״י אריה אבנרי בענין חשדות המכס בפרשה „המגדר". התובע טוען כי פירסומים אלה לא היו נכונים ו־נועדו להוציא עליו שם רע.

בין היתר פורסמה ידיעה כי „ה־מגדר" סיפק קונצרטים ב־7 מיליון ל״י וקיבל 14 מיליון ל״י הבורחים. כן פורסם כי חוקרי המכס אומרים שמר שלום הלוי לא סוהר בחשדות. התובע טוען כי בכתבות אלה מייחסים לו עבירות פליליות של גניבה וכירמה כלפי ציבור הבכהון, שבפגי

רוצן שלשל לכיסו או העביר לחברה שלו בדרך בלתי כשרה 7 מיליון ל״י. התובע מכחיש את כל האמור בפרסו־מים אלה.

כתב ההגנה

בכתב ההגנה סוענים העתון, הכתב והעורך האחראי, כי מדינת ישראל, באמצעות שלטונות המכס והמשטרה, היא שהאשימה את שלום הלוי ואת חברת „המגדר" בעבירות חמורות של מרמה והונאה, מתן שוחד והצלחת מסים.

הפירסומים בעתון היו מבוססים על הדברים שנאמרו בעת הדיונים בבית המשפט על הארכת מעצרו של שלום הלוי. דיונים אלה נעשו בפומבי ולפי החוק רשאי העתון לפרסם את הדב־רים שנאמרים בדיונים אלה. העתון פירסם דו״ח הוגן על מה שנאמר ב־בית המשפט.

הדיונים נערכו בפני שופטים שונים בנוכחות שלום הלוי ופרקליטיו, שאף הקרו את אנשי המשטרה בקשר ל־דברים שנאמרו. הנתבעים מוסיפים כי חלק בין הפרסים שנידונו בבית המשפט לא פורסמו עדיין. אם יתורו פרטים אלה לפירסום, יגיש אותם העתון במסגרת הגנתו במשפט.

כתבי אישום נגד נאשמי „ס.נ.ס."

כתב האישום נגד שלושת הצעי־רים החשודים בהשתייכות לארגון „סרר נגד טירור" ובתכנון פעולה הצתה בירושלים המזרחית — הוגש אתמול לבית המשפט המחוזי בי־רושלים. השלושה הכחישו את הה־אשמות המיוחסות להם. הוחלט יהו־דה לא לעצרם עד תום ההליכים המשפטיים נגדם.

בכתב־האישום שהגיש פרקליט מחוז ירושלים, עו״ד ביבאל קירש, נאמר כי בתחילת יוני פנה שבתאי לזר (21) קיקויק שלבים אל כרי דוי סילברמן (19) מישיבת „אור שמח" בירושלים. ואל צבי קופמן (17) בירושלים ובקשם להצטרף לארגון „ס.נ.ס.". השנים הסכימו ל־לרגר סיכם איתם כי בכמסגרת פעו־לות הארגון יבצעו בעולה הצתה ב־מזרח ירושלים.

לדברי כתב האישום הבכירו סילברמן וקופמן באותו לילה כד־לק, צבע וכרוזים של „ס.נ.ס.". ר

נפגשו כשעה ששי עם הבלים הראשי שהביא לפעולה גם את הבחו בי־כאל הה־קסטרי, כדי שיסייע לו ב־ציליכה. כל החבורה פנתה לעבר בית קפה שנבחר כיעד ההצתה. כאשר הבחינו כי בבקום נמצאים אנשים החליטו סילברמן וקופמן ל־שנות את יעדם, ועברו להצית מבנה אחר, אולם עוד לפני שהצליחו ל־צעות זאת נעצרו ע״י המשטרה.

התביעה הודיעה לבית המשפט כי 13 ע־דים בעבירות ביניהם העצורים הרא־ת׳ להקסטרו.

בהופעה הדיון בכתב האישום לפ־ני השופטת גב׳ ב. בן־פורת נפרו שלושת הנאשמים בהאשמות נגדם. הביבא, עו״ד קירש, הדגיש את היברת העבירות וציין כי למרות הכוח החליטה הפרשת בלי עצ־ירים תצליחו לבצע את תכניתם, שהיתה עלולה לגרום לסיכולים ד־בים. הפרקליט ביקש לעצור את השלושה עד תום ההליכים המשפ־טיים נגדם.

עו״ד נחבאס, סניגורו של לרנר, הכחיש בשם שולחו את ברוך הא־שום וביקש לדחות את בקשת ה־תובע.

סניגורו של סילברמן, עו״ד יצוב־סקי, הגדיר את הפרשה כ„מעשה ילדות" וביקש שלא לעצור את ברי־שו.

עו״ד מ. תשהיהכהן, סניגורו של קופמן, הכחיש את כוונת המשפט שבריבוית התביעה לשהפה, וטען כי ההה ההכוון רק לבצע פרקות ב־צבע. השופטת, גב׳ ב. בן־פורת, החליטה להיותב את ההלכתה אם ל־עצור את הנאשמים עד תום ההלי־כים.

הגיעו בני־נוער מארה״ב

„גיבור הכיפוי". הגיע אתמול אהר הצהריים מארה״ב למבל האוויר בן־גוריון ובו 368 נערות ונערים תלמידי ב״ס בני 15—18, שבאו לבלות קיץ בישראל במסגרת ביקורן של תוכ־נית כייף, עבודה בקיבוץ והש־תלמיות.

האגודה לקידום החינוך — ירושלים

דרושים לעבודה

בפנימיה הדתית לבנים „מתיבתא" ברובע היהודי בירושלים

* מ י נ ה ל ן (משק ותחזוקה) משרה מלאה
* עובד/ת סוציאלי/ת — משרה מלאה.
* מדריכים חנוכיים (רצוי רווקים). דיור־חובה במקום.
* ח צ ר ן (עובד תחזוקה ותיקונים).
* תופרת וגהצנית במחסן בגדים
* אם־בית קבוצתית (משרה מלאה) אפשרות מגורים במקום.
* אם בית מרכזית

בפנימיה לבנות „מדרשית עמליה" — בירושלים תיכון תורני לבנות

* אם־בית מרכזית (משרה מלאה — מגורים במקום) נסיון בניהול חיי פנימיה, משק, כלכלה, נקיון, פיקוח על מטבח תלמידות וכדומה.
* עובדת סוציאלית (½ משרה ללא מגורים). כשירות: הסמכה ונסיון בעבודה סוציאלית עם תלמידות.
* מ ד ר י כ ו ת — (משרות שלמות — חובת מגורים במקום).

מועמדים בעלי הכשרה ונסיון מתאימים, מתבקשים לפנות בכתב בציון הכשרתם ונסיונם הקודם, לפי הכתובת: ת. ד. 3591 ירושלים.

נא לרשום על גבי המעטפה — התפקיד הרצוי ושם המוסד.

OFFICIAL NOTICE
TO FORMER DUTCH CITIZENS

BEKENDMAKING

VAN DE AMBASSADE
VAN HET KONINKRIJK DER NEDERLAND[illegible]

MET INGANG VAN 1 JULI 1975 IS DE
Wet Uitkeringen Vervolgingsslachtoffers
1940—1945

Ook van toepassing op ex-Nederlanders d[illegible] in de tweede wereldoorlog (Nederland[illegible] zijnde) door de duitse of japanse bezett[illegible] vervolgd zijn.

De wet kent de mogelijheid van:
periodieke invaliditeits-uitkeringen,
periodieke uitkeringen voor nabestaanden
alsmede van byzondere voorzieningen.

De wet kent **geen** *toekenning van een schad[illegible] vergoeding bij wijze van smartegeld.*

Aanmelding kan **na 1 Juli 1975** schriftelij[illegible] *gedaan worden bij* Hr. Ms. Ambassade P.O.B. Jeruzalem.

NB. Eerder gedane aanmeldingen hebbe[illegible] geen geldigheid en moeten herhaald worde[illegible]

Het Bureau Israel W.U.V. 1940-1945 organ[illegible] seert voorlichtings avonden en wel:

Jeruzalem maandag 30 juni 1975
20.00 u. in Beth Agron, Reh. Hillel 37

Tel Aviv dinsdag 1 juli 1975
20.00 u. in Beth B'nai B'rith, Reh. Kaplan [illegible]

Haifa woensdag 2 juli 1975
20.00 u. in Beth Harofe SD. Wingate 2

Inlichtingen verder schriftelijk te vragen bij Bureau Israel W.U.V. Reh. Keren Hajeso[illegible] 41 Jeruzalem.

The above notice is addressed to persons sufferin[illegible] disability as a result of persecution in Holland (or th[illegible] former Dutch Indies) during World War II. The tex[illegible] refers to a new law, and is of interest to persons wh[illegible] lived in Holland (or the former Dutch Indies) in th[illegible] period 1940—45 and are now in Israel.

עירית ירושלים

המחלקה לתרבות / האגף לתרבות תורנית

ה ו פ י ע

הר הבית מיקומו וגבולותיו

התוכן: בפתח / י. גולדשמידט: השם נעלה ונראה / הרב שאר ישוב כהן: הר הבית וגבולותיו / הרב שמואל הכהן וינגרטן: הר הבית לאור האורבניזם / דוד קוטלר: בית המקדש השני, צורתו ומקומו / אשר ז. קאופמן: זיהוי גבולות הר־הבית והעזרות / הרב זלמן מ. קורן (וינקלר): מספר הגליות במחשבת הר־הבית / הרב מאיר קוהניץ: תשובות הרדב״ז.

מפות ✶ שרטוטים ✶ תמונות — המחיר: 7 ל״י

להשיג במשרד האגף לתרבות תורנית, רח׳ חיי אדם 2

אגודת חברי ביהכנ״ס המרכזי ברמת אביב

רח׳ נח ✶ חברה רשומה בס׳ 3534/99

מודיעה בזה כי בישיבתה ביום ה׳ תמוז תשל״ה מונתה ועדה הבחירות הזמנית לקיים

אסיפה כללית של חברי האגודה לבחירת ועד חדש

ביום ג׳, י״ד מנחם אב תשל״ה (22.7.75) בשעה 20.00 באולם ביהכנ״ס ובהעדר מספר חברים מספיק התקיימנה האסיפה באחור של חצי שעה, דהיינו בשעה 20.30, בנוכחות כל מספר החברים שישתתפו.

פרטים בהודעה בחזר בית הכנסת כל החברים מוזמנים.

הועד

...לא מתנהל מר״מ מכירת „רסקו"

לכתבה ששודרה אתמול ב־קר של שידורי ישראל בענין „רסקו" על־ידי הסוכנות ה־הודיע מר אריה דולצ׳ין, וכנות היהודית, את הדברים:

הועדה לענייני הנכסים של היהודית, בישיבתה ביום 16.6, בירושלים, קיבלה דיו־מלא מפי מנכ״ל חברת „רס־יגאל וינשטיין. על מצבה רה וציינה בסיפוק את התקד־את העובדה שרווחיה ב־ואחרונות כיסו את כל הפסדי

א היתה שום החלטה על מכי־קו״ ומכ״לא לא נבקב מכום למכירה. קיימת החלטה עקרו־פני שלוש שנים על מכירת נכסים של הסוכנות היהודית עולם אינה במסגרת היעדים ם של הסוכנות היהודית.

ולצ׳ין הדגיש, כי ברגע זה הל כל מו״מ עם אף גורם חברה „רסקו".

...ד על מפירי־חוק בדרום

...ך לפעולות־שיטור מיוחדות ות לאחרונה במחוז הדרום, אחרון פשטו ביום ד׳ בלילה משטרה גדולים על איזור גן ושכונת רמת אליהו ב־לציון. בחיפושים אחרי סמים ומפירי חוק וסדר אחרים. חשודים נעצרו בפעולות א־נתפס רכוש החשוד כגנוב. נעצר בעל מכונית פרטית לו נמצא דלק צבאי.

...הרג מפגיעת משאית

...אופניים בן 12 מגינין, ניזאל ...נהרג כאשר משאית פגעה ...ובה המרכזי של העיר. ...נעצר לחקירה.

...בנות לציון שנת ...רבי יהודה הלוי

...ד התקיימה במשרד הדתות של הועדה המרכזית לשנת ...יהודה הלוי בה מסר ד״ר ש. ז. ...יו״ר הועדה סקירה על ה־שהתקיימו עד היום ברחבי

...י. דולצ׳ין וד״ר ויינשטיין ...דרכים להחדיל שנת הלוי ...ת הרחבות של העם ולארגן ...„כתרי" בקיבוצים ובמושבות ...עים לעולים חדשים.

...ם לערוך אחרי ט׳ באב עצרת ...השתתפות הרבנים הראשיים, ...יונות, רבנים והוגי דעות — ...שלכתי" בירושלים.

במפלגה ובתנועה

ב„היכל שלמה", ירושלים

השיעור ב„פרשת השבוע לאור ימ־ינו", מטעם ארגון ותיקי התנועה, יתקיים מחר, ש״ק, ב־4.30 אחה״צ, בהיכל שלמה. את השיעור יתן ר׳ ברוך דובדבני. ראש המרכז לחינוך דתי שליד המרכז העולמי. מיכות השיעורים — התי צפורה גוויק.

מחר, ש״ק, ב־6:15 אחה״צ, תת־קיים בהיכל שלמה הרצאה של ה־רב מרדכי קירשבלום, יו״ר צמית של מחלקת העליה של הסוכנות ה־יהודית, על הנושא: „מוסר היהדות לפי „פרקי אבות".

ביום הראשון, ב־8:15 בערב, ילמד הרב חיים צימרמן את שיעורו ה־שבועי ברמבים, הלכות סנהדרין, ב־ביהכ״נ של היכל שלמה. הקהל מוזמן.

המפד״ל — הפוה״מ בתל־אביב

לרגל סיום הש״ס של הדף היומי יתקיימו נאומים לעידוד לימוד ה־תורה והצטרפות למחזור הבא:

בביהכ״נ אהל שרה שכ׳ ספירא — הרב כ.פ. סטורס. בביהכ״נ אהל יואל דיזנגוף 67 — הרב מ. אליזר. בביהכ״נ אהל רבקה נחלת בנימין 104 — הגבאי י. בראון. בביהכ״נ אהל יוסף שבתאי 30 שכ׳ התקוה — הרב סימן טוב. בביהכ״נ אור הכוזרה חנוך 21 שכ׳ התקוה — הרב מ. מלחי בביהכ״נ אור הצפון ז׳בוטינ־סקי 79 — סורוקה פנחס. בביהכ״נ בילו שד׳ רוטשילד 112 — ד״ר ש.ז. כהנא. בביהכ״נ בית ישעיהו צ׳לנוב 18 — י. ביטל. בביהכ״נ בר אילן שד׳ נורדאו — נפתלי ביטנר. בביה־כ״נ גיבור ישראל בר כוכבא 54 — הרב בן ציון נשר. בביהכ״נ היכל מאיר מאנה 12 — מר ציוני יעקב. בביהכ״נ היכל מנחם פלורנטין 37 — הרב פ. כהן רבין בביהכ״נ הרבי מ־בוהוש — הרב ש.ז. הוכמן בבידכ״נ הפועל המזרחי אחד העם 108 — הרב י. ליפקין. בביהכ״נ הרמב״ן רמב״ם 3 — הרב ח.פ. דחמני. ב־ביהכ״נ השלום הדר יוסף בית 36 — ר׳ אבא ספיר בביהכ״נ האשכנזי נוה שרת — הרב י.ש. שפירא. בביהכ״נ המרכזי קרית שלום שכון הפועלים — הרב י. שולמן. בביהכ״נ המרכזי שד׳ ספסט 20 — מר משה בראון בביהכ״נ המרכזי רח׳ כ״ה פס׳ 12 כפר שלם א׳ — הרב ש. בן הרוש. בביהכ״נ המרכזי כפר שלם ב׳ — הרב ג. בן שמשון. בביהכ״נ זכרון קדושים יפו — הרב אליעזר הגר בביהכ״נ חללי סיני שכ׳ התקוה — הרב יעקב טרב. בביהכ״נ ישורון זמנהוף 37 — הרב ש. דיכובסקי. בביהכ״נ נוה נתן ר. המפעילים — כר זכריה כהן. בביהכ״נ נגר שלום רח׳ האקליפסוס שכ׳ מכבי החדשה — ר׳ י. ד. שרעבי. בביהכ״נ עבודת ישראל, שרה 45 — ש. זילברפרב. בביהכ״נ עולי אפגניסטן נוה צה״ל — הרב יודי. בביהכ״נ עולי אפגניס־טן, כפר שלם א׳ — מר יצחק רבי. בביהכ״נ פועלי צדק, צילנוב 31 — הרב צ. מוכשוביץ. בביהכ״נ שבת אחים רמת ישראל — הרב מ. מזרחי. בביהכ״נ שטרקמן וולפסון 33 — הגבאי ליברמן.

בבסגרת התכניות של שנת יהודה הלוי תקיים בשבת בשעה 11 באהל שם הרצאתו של ד״ר ש. ז. כהנא, יו״ר הועדה לשנת רבי יהודה הלוי על הנושא הקינות של רבי יהודה הלוי לימי המצרים וט׳ באב.

תנועת האשה הדתית לאומית ירושלים

עונג שבת במכון הרי פישל פרשת השבוע — הגב׳ מלכה סרגן. עיונים

בתפילה, הגב׳ שושנה הולצברג בבית הברם בעגסיון מרגוע פרשת השבוע הרב דוד ספירא.

תנועת האשה הדתית לאומית המדור לקליטה חברתית של עולים

ליל שבת

רמת־גן — בעון עולים „עדך" — מסיבה עונג שבת ומעודה — שיחה עם הח׳ מ. הלפמן. שירה וחמירות בהשתתפות העולים.

תל־אביב — בעון עולים „קסטי בן יהודה 14. מסיבה עונג שבת וסעו־דה בהשתתפות עולים עם החזן מר יצחק שפירא.

מען עולים „הירקון" — רח׳ ה־ירקון 66. מסיבה עונג שבת וסעו־דה. שירה ושיחה על פרשת השבוע עם החזן מר יוסף זיו.

יום ראשון

קרית מוצקין — אולפן ביהדות ל־עולים רח׳ אשכול 6. ב־7.30—6.30 ע״י הבורה לאה וידל.

סירת הכרמל — אולפן ליהדות בימי א׳ — ג׳. בבית „בני עקיבא" החדש. ב־7.30—6.00.

יום שני

אשקלון — בשכון ברנע. חוג ל־יהדות בהדרכת ברכה וייס.

יום שלישי

רמת־גן — מעון עולים „עדך" — ב־10 בבוקר — חוג לכלאכת־יד, בהדרכת הגב׳ אלה דוידסון.

יום רביעי

תל־אביב — מעון עולים „קסט" ב־8 בערב. שעור בפרשת השבוע ע״י מר יוסף זבידוביץ. מעון עולים „הירקון" — שעור ביהדות ע״י ד״ר סרבר.

יום חמישי

תל־אביב — מעון עולים „בית ברודצקי" — שעור ביהדות ע״י מר יעקב ברויאר.

תנועת האשה הדת״ל, סניף תל־אביב

פרשת שבוע

בהמשך פיינקין: בבית הכנסת, המערכה 40 המרצה: הח׳ ה. קר־פרסקין.

קרית־שלום — בבית הח׳ מרים יעקב, קורי־זהב 10 המרצה מר משה גוימן.

חוגים

חוג נתנחן: יפגש ביום שלישי בבית הח׳ מלי זליפרינגר רח׳ יהודה הלוי 60, בשעה 8.30 בערב.

ביום רביעי ב־8.30 בערב במוע־דוננו רח׳ אחד העם 110, תל־אביב יתקיים מפגש חברות לסיום העונה הצעת לתכנית לקראת העונה ה־באה. חברה יקרה, לבואך אנו מצ־פות.

שווקים

אשדוד — בימים שלישי ורביעי יתקיים שוק — בזאר, בביה״ס רמבי״ם.

רמלה — ביום שלישי ב־8 בערב בסניף הפועל המזרחי רח׳ יהודה הלוי. הרצאה — כטעם מרכז ה־הסברה על בעיות חברה. פעילות ותכניות תנועת האשה הדתית לאר־מית — הח׳ פנינה גמיר. כיבוד קל.

תורנות בתי מרקחת

יום ששי

תל־אביב: פרנקל — רח׳ המלך ג׳ורג׳ 28, טל. 223721; יאני — רח׳ יהודה הלוי 67, טל. 612474.
בת־ים: בלפור — רח׳ בלפור 90.
חולון: בריאות — רח׳ קראוזה 46.
בני־ברק: רפואה — רבי עקיבא 62, ב״ב.
רמת־גן והסביבה: נגה — רח׳ ויצמן 17 גבעתיים, טל. 722458.
פתח־תקוה: מרכז השרון — חובבי ציון 40, טל. 911078.
נתניה: הדסה — רח׳ הרצל 24 טל. 22243.
הרצליה והסביבה: ככר ריבלין — רח׳ וינגט 142 (מול מלון סירון) הרצליה פתוח.

שבת

תל־אביב: בסשך היום — בוגר־שוב — רח׳ בוגרשוב 60, טל. 293889; תרופה — רח׳ דיזינגוף 217, טל. 223488.
ביצאר־שבע — בני — רח׳ דיזנ־גוף 174, טל. 222386; פרנקל — רח׳ המלך ג׳ורג׳ 28, טל. 223721; יאני — רח׳ יהודה הלוי 67, טל. 612474.
בת־ים: גני בת־ים — רח׳ הנבי־אים 3 (קרוב לב.ד.א.).
חולון: נאות שושנים — רח׳ ה־אילים 44.
בני־ברק: שפירא — רבי עקיבא 80 ב״ב.
רמת־גן והסביבה: הגינה — רח׳ ארלוזורוב 81 ר״ג, טל. 721489.
פתח־תקוה: רסל — רוטשילד 89 טל. 911405.
נתניה: הכגן — רח׳ ויצמן 13, טל. 23866.

לוח הצופה

● סולים הקונה רהיטים אבזר־קות, פרידיזרים, טלויזיות וירושות — 804938 בערב 876852.

● דירה מרוהטת 3½ חדרים בבני ברק קרית הרצוג — 800, 793267.

● דרוש חזן לימים נוראים ה־בעל״ס בעל קול ערב ירא שמים, להתקשר לטלפון 915979, 904690 בערב.

● נותרו 2 דירות בנות 5 חדרים בקומה א׳ בשכונת הגנים של „קרות־ליד בר אילן. למסירה בעוד כשנה. לפנות: „קרות" אבן גבירול 30 טלפון 257455, ת״א.

● לנשים! עבור פאתך הישנה תקבלי 30 ל״י לקניית פאה חדשה, „אלורה", פאות לגברים — 150 ל״י. סלון „יונלי", אי־גבי 93, תל־אביב. 290682.

● ליוצאי הקיבוץ הדתי! מד־רה 49/170 מבוסס, מעונין באלמנת מלחמה או אחות גננת מורה דתית, עם / בלי ילדים, רצוי מן ההתיש־בות העובדה הדתית. פרטים לת. ד. 2045 ירושלים עבור מורה.

● דירת חדר מרווחת, קומפלט, יהודה הנשיא 38 בני־ברק, 721284 (יואל).

לוח ירושלים

● ירושלמים. מעוניינים להחליף דירה בדירה ע״י החוף לשבוע באו־גוסט טלפון: 62800—02.

● למכירה דירה 3½ חדרים קו־מה ד׳ בקרית משה ירושלים טל. 521766 10.00—8.00 בערב.

● דירה להשכיר בדמי מפתח 3½ חדרים בסביבת גאולה, לפנות טל׳ 285664.

● ליד גן ההכיה דירת 3½ חדרים, יפה + ארונות קיר, מידית, מתאימה לדתיים. טל. 67395 אחה״צ.

לוח חיפה

● למכירה 2½ חדרים + ארונות, קיר. לפנות טלפונית 536785 כ־שעה 11.30.

השמטה

בטעות הושמט בעיתון אתמול ב־ידיעה על טקס ההנצחה שנערך ב־קרית־שמואל לזכרם של השר מ.ח. שפירא ז״ל וי. שטרן ז״ל שמו של מנחה הטקס פנחס יגובסקי סגן יו״ר ועד קרית שמואל.

תל־אביב

בבית הכנסת הגדול
רח׳ אלנבי 110

השבת יעבור לפני התיבה החזן מר י. שפירא. ערבית ב־7.30, שח־רית ב־8. אחרי התפילה ייערך קי־דוש רבא וקבלת פנים הגיגית לכבוד משלחת בית הכנסת הגדול, עם שובה מרומניה.

„אהל־שם"

בשיתוף עם המוקצה הציונית השבת ב־10 — י. סברסקי — תנ״ך; ב־11 — ד״ר ש. ז. כהנא — תפילות; ב־5.30 — במסיבת „עונג שבת" עצרת מוקדשת לזכרו של ד״ר ת. הרצל וח. נ. ביאליק. ירצה ד״ר י. אוסטרזין על הנושא: „חזונו של ת. הרצל ושירת הגאולה של ח. נ. ביאליק.

דברי פתיחה — משה גולדשטיין — יו״ר „אהל־שם".
דברי אגדה — ד״ר ש. ז. כהנא.

עונג שבת בחוג הנוער הדתי

בשבת זו בשעה 19.00, תתקיים ב־אולם המסיבות שבמרכזו הקהילתי, רח׳ סמולנסקין 2, מסיבת עונג שבת וסעודה שלישית בהשתתפות: הרב יהודה אנסבכר. הצבור מוזמן.

בבית התנ״ך

מנהלי בתי הספר והמורים, אשר לא יספיקו עד לגמר שנת הלמודים הזאה, לבקר ב„תערוכה התנ״ך ב־דפוס ובאמנות" שנוסדה בחסות דוד בן גוריון, בהתבקשים להדריך את תלמידיהם לבקר בתערוכה בזמן חופשת הקיץ. התערוכה תשאר פתו־חה לבקור הקהל בכל יום בשעות 1.30—9.30 לפני הצהרים ובשבתות בשעות 10.00—1.00 לפני הצהרים.

בתי קולנוע

ירושלים

שעות הצגה
בימי חול — 4.00—7.00—9.00

אודיון — פאולו חם המזג
אורנע — שבוע 4 — וידויו של מנקה החלונות
ארנון — שלגיה ושבעת הגמדים
מיטשל — סנוקר

דרייב אין — 8.00, 10.15 — הגנב מבגדד

חיפה

ארמון — שלגיה ושבעת הגמדים
חן — שבוע 4 — חטיפת פלהאם אחת שתיים שלש
אורלי — שבוע 7 — החרדל מגרה לי ...את האף
אודה — שבוע 5 — יהיה טוב סלומוניקו
אמפי — הארטיסטים בפעולה
פאר — סנוקר
רון — יהלומים

תל־אביב

אסתר — שבוע 5 — יהיה טוב סלומוניקו
גת — שבוע 5 — פיתויו של מימי
חן — רובין הוד
סינרמה — סנוקר
פאר — שבוע 5 — פרנקנשטיין הצעיר

היום

יום ששי, י״ח תמוז תשל״ה, 27.6.75
פ׳ פנחס

הפרק: תהלים, קמא—קמב; ה׳ משנה: פרה, י, א—ב; הדף: ברכות ח; ההלכה: אורח חקנה־לה כד—א.

שבת

הפרק: תהלים, קמג—קמד; ה׳ משנה: פרה, י, ג—ד; הדף: בר־כות ו; ההלכה: אורח הקנה—ו ב—א.

שידורי ישראל

חדשות בעברית — בגלים א׳, ב׳, צ׳ — כל שעה.	
09.55	(א) חדשות באנגלית
10.55	(א) חדשות בצרפתית
17.55	(א) חדשות באנגלית
18.50	(א) חדשות בצרפתית

שידורי הבניות לעולים (ב) עברית — 19.00; יידיש — 19.30; לאדינו — 20.00; מוגרבית — 20.15; רומנית 20.30; רוסית — 20.45.

רשת א׳

08.10 קונצרט בוקר 10.05 בקונצרט של׳ 11.00 עברית לעם 11.15 שידורים לתלמידים בבתיה״ס היסודיים 11.30 לק־ראת שבת 11.50 ציר ופזמון 12.05 מהק־לסות ההוזהדה הסימפונית ירושלים 13.55 בה בבוביקה 14.10 לאם ולילד 15.05 קב־לה שבת — פרשת פנחס — בערבית אברהם סלומון הבכנה לשבת בצרפתית; קרי־אה בכבבי הבקרע; שיחה על הפרשה; פרקי חזנות; שיחה בהלכות שבת — כאת הרב עובדיה יוסף 16.10 בכיון חיים 17.05 ביבתה מוסיקלית 18.30 מוסף רדיו לספרות.

רשת ב׳

06.00 בה טובו אהליך יעקב 08.10 בוקר טוב 10.05 כאן בביה 11.45 כבה דקות עב... 12.05 בבקבק יוצר 12.30 היוך הטיר 13.05 כתבי היום 14.10 כאן עם ובכל בקום 16.10 מסבבות 17.05 גג אירכות לי 18.05 עבירות מוסיקלית.

גלי צה״ל

05.58 ברכת השחר 07.05 בגלגלי צה״ל — הכביה להבנים 07.55 מה בסבב 08.05 יובן הבוקר 09.05 די״ם עם שיר 10.05 חביב ופעים 12.05 כוכב עם שלוש פ־זות 12.15 חיילים שואלים 12.40 המקודה ביהודית 12.55 היסוד המסייד הי־הר 13.05 עם האוטקר לאורך הדרך 14.05 בצבי הבדבנית 15.05 שלום לפני שבת 16.55 הספרה הבשבת 17.05 עבודת צוות — קבינה בדיונית וקבלת ההלטה ב־תדרה הכבבים 17.35 בה הכבבת בה נש־בע 18.05 הכבת.

טלוויזיה לימודית

10.00 בוילוגיה י׳ 11.25 אבנות 16.00 בפבה באים והצה לגוף —סרט לצעירים 16.10 אבגלית למבגרים 16.23 סידרת עמים וארצות: בשבועה בטליות.

טלוויזיה כללית

15.00 לרובנו באמבה 15.30 שלום לבנות — פרשת פנחס.

מוצ״ש

רשת א׳

20.50 פרקי היום בתנ״ך: תהלים, פר־קים קמ״א, קב״ב קריאה בפי יוסף רותן ושיחה באה ד״ר יחיאל ברגמן 21.05 יומן השבת 22.05 הבבדיל — בלווה בלבה 23.05 בבוסיקה כתום היום 00.10 רגע של שיר.

רשת ב׳

21.05 כוכבי פזמום 21.20 פינת הבו־גה 22.05 הבל על הכלי 23.05 ודיוסק.

גלי צה״ל

21.05 פסורת בסורה 21.35 חיוג השיר 23.05 פעה של גוב 23.40 יומן תצות 01.10 פיוורי לילה 01.50 סיפור לפיגה 02.00 בבוק ידיעות 02.05 לא רגביים לי־פה 03.00 בבוק ידיעות 03.05 לא רגבים 04.05 ליבה — הבוקר 04.00 בבוק ידיעות 05.00 לא רגביים יישן — הכשך 05.00 בבוק ידיעות 05.05 הבש הבש.

טלוויזיה כללית

20.30 מבט לחדשות 21.00 על פי פיה הבדרים 21.30 בבב ספורט 22.00 הרצל — וכבוד כי בהם 23.25 פסוקו סליום — חדשות.

מליון דולר — מענק מחקר לפרופ׳ לינדנר ממכון ויצמן למדע

המענק מחקר לקידום מחקרים ב־תחום הביולוגיה של הרביה, בסך מליון דולר, ניתן בימים אלה לפרופ׳ הנס לינדנר, ראש המחלקה לחקר הורמונים במכון ויצמן למדע, ע״י קרן פורד, באמצעות מועצה האוכ־לוסין בניו־יורק.

לשם ביצוע המחקרים אלה, פיתחו החוקרים שיטות רגישות ביותר ל־מדידה רמת ההורמונים בדם ובריק־מה. בתוך כך פותחו ריאגנטים ביוהדים, המיוצרים ע״י „מיילס־ידע", המיוצאים ע״י חברה זו לחו״ל. כספי המענק איפשרו, בין היתר, את קליטתם של חמשה מדענים ישראלים, אשר חזרו (או עומדים לחזור) לארץ מהשתלמות בארה״ב.

תיאטרון ישראל

28.6.75 — במוצ״ש

אורי סוכנ: באולם הגדול הבימה.
בני קרימה: באולם הקטן ב־9.00
הבימרתף: על סלות רפה: ב־9.30
הקאמרי: מקור בבבית הזקנה
תיאטרון עירוני חיפה: שייך
בן סודוברנים, ירושלים

הצפה

עתון יומי

BATZOPE
DAILY

מכנזמן الاصل

هكذا من الاهل

ראש הממשלה לעובדי „אל על":

לקראת החלטות שישפיעו על כל פרט במדינה

ראש הממשלה מר יצחק רבין יצא אתמול בקריאה לעובדי „אל על" לשאת באחריות במילוי התפקיד החשוב בהבטחת קשריה האוויריים של מדינת ישראל.

מר רבין הוסיף: „כולכם יודעים שאנו עומדים ביום בפני החלטות שישפיעו על אורח חייו של כל פרט במדינה, וגם הבעיות בלבניות קשות מוצבות בפני הממשלה".

ראש הממשלה נאם בפני כמה אלפים מעובדי „אל על" בנמל התעופה, מעל מנוף-מעלית בהנגר הענק של מטוסי ה„בואינג" בנמל התעופה. כדי להגיע אל המקום שבכנו נאם, נסע לאיטו במתקן המשוכלל לאורך התקרה, המתנשאת בגובה של יותר מ-100 מטר מעל לרצפת ההנגר, עד אשר ירד אל כוך קהל העובדים, שקיבל אותו במחיאות כפיים.

בהמשך דבריו אמר מר רבין, כי לחברת „אל על" הישגים רבים בקידום הקשר בין ישראל והעולם, בזמן שלום ובעתות מלחמה כאחד. „עד כה ידענו לעמוד בכל האתגרים ובכל הקשיים, אולם אנו חיים בעולם משתנה, ולא תמיד השינויים הם לטובה. לעתים גורמים שינויים אלה לקשיים גדולים".

הוא קרא לעובדי החברה לתת את ידם לאפשר למדינה להתגבר על קשייה ולשאת במעמסה ובעול הנוספים שיידרשו מכל תושבי הארץ. בפקידה ובשכל לעשות זאת נדע להתגבר טוב יותר על מה שצפוי לנו. הוא ציין כי בישראל הבוחרות יש משמעות רבה להפקיד שממלאת חברת התעופה הלאומית „אל על", והוא פנה לעובדים לגלות אחריות כדי להבטיח לנו את קיום הקשר עם העולם.

בעצרת הגדולה שהיתה ב„אל על" דיברו גם שר התחבורה מר גד יעקובי ומנכ"ל „אל על" מר מרדכי בן-ארי.

מר יעקבי העלה אף הוא על גם את מסירותם וכושרם הרב של עובדי החברה. ההייתה בקצרה, אם כי לא במפורש, גם לשאלת פיסות השכר, המסירות כעת את ענף התעופה והיהודית בישראל.

מנכ"ל „אל על", מרדכי בן-ארי, השמיע ברכה לראש הממשלה ולהתייחס אף הוא בעקיפין לשאלת פיסות-השכר, באמרו: „גורמים שמחוץ לחברה, הפועלים מתוך אינטרסים וכדורות, מנסים למוטט את הבסיס לקיומה של „אל על", ואת תפקיד התעופה בישראל".

שרי האוצר והתחבורה:

שכר הנטו של צוותי האוויר והים לא ייפגע

מאת סופרנו לענייני תחבורה

שר האוצר י. רבינוביץ ושר התחבורה ג. יעקבי הודיעו אתמול בפגישה עם נציגי ועדים של „אל על" כי שכר הנטו של צוותי האוויר והים לא ייפגע עם ביצוע החלטת ועדת בן-שחר.

נמסר, כי ועדה בראשות מנכ"ל האוצר א. גפני קבעה הנחיות מפורטות לביצוע השכר לעובדים אלו כדי שהכנסתם לא תיפגע.

ההחלטה בדבר אי פגיעה בהכנסה נטו של עובדי הים והאוויר היא במסגרת ההחלטה הכללית שבתקופת ביניים, עד לסוף השנה הנוכחית לא ירד שכר הנטו של אף עובד עקב ביצוע המלצות ועדת בן-שחר. אולם לגבי עובדים אלו דרושים הסדרים מיוחדים משום שאצרתו, לו היו רוצים לגבות מהם את מלוא המס ולגלם מס זה, היו צריכים לקבוע משכורות שהיו מגיעות לעתים לרבבות לירות לחודש.

נציגי צוותות האוויר הסבירו לשרים את האופי המיוחד של עבודתם המחייב לשלם להם חלק מהשכר במטבע זר. הם ציינו כי למשל שוהה איש צוות אויר כ-15 יום בחודש בחו"ל. הוא מנהל בעצם שתי מערכות חיים — אחת בחוג המשפחה והשניה בחו"ל, בניתוק מהמשפחה. דבר זה הוכר בהסכמי העבודה הקיימים מזה 22 שנה. כדי לחיות בחו"ל דרוש מטבע זר ואי אפשר לחשב מטבע זר לפי לירות ישראליות ועליהן לשלם המסים — טענו צוותות האויר. הם מציינים כי גם עובדי מדינה הנמצאים בחו"ל מקבלים משכורת התואמת את המשכורות במדינות שבהן הם נמצאים.

אם הממשלה תחליט לגלם את המשכורות ולשלם מטבע ישראלי בלבד — אומר יו"ר ועד אצ"א מ' קברניט ג. ארבל — עשויה משכורה ברוטו של קברניט בכיר להגיע ל-99 אלף ו-700 ל"י לחודש. הריפורמה במסים נועדה למנוע עיוותים, אותו אך לא לשלול זכויות.

הרמטכ"ל: במלחמה הצלחנו להחזיר כמויות של נשק לשדה המערכה

„אחד הלקחים המעודדים ביותר שלמדנו לאחר מלחמת-יום-הכפורים ואשר זרק אור חיובי על הצה"ל כולו, היה כמות כלי-הנשק, שהוחזרה למערכה בעת הקרבות. מה שנעשה בתחום זה בצה"ל היה גם בעל מעבר למוכר בצבאות העולם ומשה שניתן היה לצפות במלחמה קשה" — דברים אלה אמר אתמול הרמטכ"ל, רב-אלוף מרדכי גור, בטקס הסיום של קורס קציני חימוש שנערך בבסיס צה"ל במרכז הארץ.

הרמטכ"ל חשף את דרגות החניכים המצטיינים: סג"מ עבידם הראל ופג"מ אליהו פרשו.

● תושב שהמשיך לנהוג ברכב לאחר שרשיונו נשלל סמני — נידון אתמול על ידי שופט השלום בעכו, מאיר דראק, ל-5000 ל"י קנס ושנת מאסר על תנאי לשלוש שנים, רשיונו נשלל לעשר שנים.

בנק ישראל מסרב להחזיר 6 מיליון ל"י של קרן וויליאמס

מאת סופר „הצופה" בירושלים

בנק ישראל מסרב להחזיר 6 מיליון ל"י של „קרן וויליאמס" — שהן מופקדים בבנק ארץ ישראל — בריטניה, כל עוד שמר יהושע בן ציון, המנהל הקודם של הבנק והתנו של וויליאמס, וכן חתנו השני, מר יוסף לוי, מכהנים בוועד הנאמנים של הקרן.

לפני עשר שנים יסד מר נחום זאב וויליאמס ז"ל, קרן למטרות צדקה וחסד, בשם „קרן וויליאמס", שאמורה היתה לחלק כל שנה סכום של 100 אלף ל"י למוסדות תורה וצדקה. לצורך זה הפקיד בבנק א"י בריטניה, שהוא היה בבעלותו, סכום של שישה מיליון ל"י בניירות ערך, שנשאו פירות.

עם התמוטטות בנק א"י—בריטניה הפסיקה הקרן לפעול, ומוסדות רבים שקיבלו תמיכות שנתיות מהקרן נפגעו.

ד"ר מ. א. יפה שהיה מנהל הקרן פנה אל מר מ. זנבר, נגיד בנק ישראל, ודרש לשחרר את כספי הקרן כדי שתוכל להמשיך בהפקידה בהתאם לרצונו של המנוח.

מר זנבר השיב שהוא מוכן לשחרר את כספי הקרן בתנאי שמר יהושע בן ציון ומר יוסף לוי, התנייו של וויליאמס יתפטרו מהנהלת הקרן. במקומם יבואו נציגי בנק ישראל.

נוצר קפאון

לאחר פניה אל מר יהושע בן ציון שיתפטר מהקרן יחד עם גיסו מר יוסף לוי, הודיע מר בן ציון כי הוא מוכן להתפטר מהנהלת הקרן, יחד עם גיסו, וביחוד הוא מתנגד שמר זנבר יכנס להנהלת הקרן, משום שהוא מאשים את זנבר בחורבנו של בנק א"י בריטניה ובהרס בריאותו, כתוצאה מהחלטתו לתפיסת הבנק. לא יתכן, הודיע יהושע בן ציון, במכתב להנהלת הקרן, כי האיש שהחריב את הבנק שהיה בבעלותו של וויליאמס, ישב בהנהלת קרן הצדקה הנקרא על שמו.

כתוצאה ממצב זה נוצר קפאון במו"מ לשחרור כספי הקרן כנראה עד לאחר החלטת בית הדין העליון בערעורו של מר בן ציון על פסק הדין של בית המשפט המחוזי שדן אותו למאסר בעוון העיסקות של בנק א"י בריטניה שהוא היה מנהלו.

מצרים — קפריסין — חברה ישראלית

מאת שאול מיזליש

ייעוץ מצרי של הממשלה הקפריסאית — מאשר תוכניות המורשות ע"י חברה ישראלית.

המדובר בחברה כללית המתמחה בנושאי התחבורה, ואשר ערכה סקר ביצועים בקפריסין. את מימצאי הסקר הגישה החברה, בראשה עומד מר הרולד הקר, לייעוץ הממשלה בקפריסין לעבודת החברה, שהוא מהנדס מצרי שהושאל ע"י ממשלת מצרים. המהנדס המצרי עומד בקשר הדוק עם הישראליים.

מסוף מטענים בנמל לוד טרם הופעל

מסוף המטענים החדש שהוקם בנמל התעופה לוד בהשקעה של 40 מיליון ל"י טרם הופעל, אך הדבר נמנע בשל דרישת של עובדי המכס המוכנים לעבור לשם ולעבוד במקום.

עובדי המכס מתנים את העברתם למסוף בשיפוי של הטבות שכר שאיתן הם דורשים בטענה של שינוי בתנאי העבודה.

המסוף החדש אמור לשפר את הטיפול במטעני היבוא והיצוא וליעל את העבודה. הפעלתו תקל על היבואנים והיצואנים וכן על הסובלים מצפיפות במסוף. המסוף הוא בבעלות חברה משותפת לממשלה ול„אל על" והיא קיבלה זכיון תפעול מנמל התעופה.

אישים ומוסדות

— נשיא המדינה, פרופ' אפרים קציר, אירח אתמול לסעודת צהריים את מר מרווין ברנשטיין, נשיא אוניברסיטת ברנדייס ורעייתו.

— הרב זכריה פרנקפורטר, יו"ר הנהלת הסתדרות המזרחי והפועל המזרחי בצרפת, הגיע לבקור קצר בארץ בתוך המשלחת של ראשי מפעל מלוה העצמאות (בונדס) מצרפת.

— השר ברזון האוצר חזר אתמול מביקור באוסטריה, שם השתתף בטקס הנחת אבן הפינה בביתן היהודי במאוטהאוזן.

אושר תקציב עיריית בני-ברק

התקציב עיריית בני ברק הועמד השנה על 99 מיליון ל"י — סכום העולה ב-40 אחוז על התקציב של אשתקד.

הגירעון בתקציב מגיע למעלה מ-26 מיליון ל"י. ראש העיריה, הרב יצחק מאיר, אמר לכתב עתי"ם כי העליה העיקרית בהבאת בתקציב הרגיל שעלה ב-23 מיליון ל"י אשר תקף ל-32 מיליון ל"י, ובתקציב הפיתוח, שעלה מ-9 מיליון ל"י אשתקד ל-15 מיליון ל"י השנה.

דרישה לאשר בניית בית חולים בבני ברק

ראש עיריית בני-ברק הרב יצחק מאיר, קרא ביום ה' לשר הבריאות להזיז את אישור בנייתו של בית החולים הכללי בבני-ברק.

העירייה דורשת שיוקם בבני-ברק בית חולים ביזמה שיהלום את צביונה וצרכיה כעיר דתית. העירייה מוכנה להקצות מגרש גדול למטרה זו ואף רוב התקציב הדרוש לבנייה.

עובדי הטלוויזיה נאלצים לעבוד בשבת בהכנת התכנית „חיים שבאלה"

מאת סופר הצופה

בעית-יהדות מרצה בקרב עובדי הטלוויזיה [illegible]

רואי חשבון מציעים שהאוצר יחזיר עודף מס תוך ששים יום

[illegible]

מת ראש מועצת פרדס-חנה—כרכור

אברהם כץ, ראש מועצת פרדס חנה — כרכור, מת אתמול בגיל 50 אחרי מחלה קשה.

ההלויה תצא ביום ה' בשעה 1 בצהריים מרחבת המועצה המקומית פרדס חנה. [illegible]

ב-1942 התגייס לבריגדה היהודית [illegible] שירת בצה"ל בתפקידים שונים עד 1955, ושירת בדרגת רב-סרן. לאחר שיחרורו [illegible] ב-1954 נבחר לראש המועצה המקומית כרכור וכיהן בתפקיד זה עד סוף 1969. עם מיזוג כרכור עם פרדס חנה נבחר לסגן ראש המועצה. באוקטובר 1973 נבחר לראש המועצה המקומית פרדס-חנה—כרכור וכיהן בתפקיד זה עד יום מותו.

בזמן האחרון כיהן כמפקד יחידת מילואים בצה"ל בדרגת סגן אלוף.

הניח אשה, בת, אב, אם ואחות.

המועצה הדתית קרית גת
מברכת את
כבוד הרב מ. אלמליח שליט"א
רב העיר
ורעיתו
בברכת מזל טוב לבבית
להולדת הנכד
יהי רצון שתזכו לרוות ממנו ורבה נחת
א. לחיאני
ראש המועצה

לידידי הותיק
ר' שמעון מיזל נ"י
ולרעיתו הכבודה
ברכתי שלוחה
עם כניסת נכדם אריאל יצחק נ"י למצוות.
ועם קבלתו את פרס החינוך של עיריית ת"א
יזכה לרוב טובה עם הוריו, עם המאצאים הנכדים והנינים
מאחל
נחום דב פרבר

כפר הנוער גבעת וושינגטון
מספר מקומות פנויים
לזוגות צעירים, עם אפשרות לילדים עד גיל 3
למחזור נופש והבראה
המתקיים בתאריכים:
יום א', י"ב מנחם אב (20.7.75) עד
יום א', י"ט מנחם אב (27.7.75).
בדבר פרטים נא לפנות לגבעת וושינגטון ד.נ. שקמים
טל' 055-91170, 055-91384

דרוש בעל תפילה מעולה
(חזן)
לבית כנסת „היכל-מאיר"
פתח-תקוה
לימים הנוראים הבעל"ט
*
פרטים בטלפון 621552
בשעה 11.00—13.30

ניר עציון
מספרי הטלפון החדשים
[החל מ-30.6.75]
*

בית מרגוע	04-942542—3
מזכירות המשק:	04-942542—3
מפעל ארוחות:	04-942541
הנהלת החשבונות:	04-942544
מוסך:	04-942545

משרד החינוך והתרבות
מינהל החינוך — מרכז הקרנות
מילגת השתלמות בספרות
הנהלת הקרן למדע הספרות ע"ש רות קון-עבר ז"ל מציעה בזאת מענק להתמחות ברמה מתקדמת בספרות, בארץ או בחו"ל, לשנת הלימודים תשל"ו. עדיפות תינתן להתמחות בביבליוגרפיה או בקיטלוג.
בקשות לקבלת המענק יכללו: תולדות חיים, השכלה, ידיעת שפות, נסיון בעבודה בספרות, ציון מקצוע ההשתלמות ותכניתה לפרטיה.
הסכום המיועד למענק (או מענקים) הוא 11,000 ל"י בשנה.
בקשות צריכות להגיע לידי מר ש. אבטליון, מרכז הקרנות, משרד החינוך והתרבות, רח' 292, ירושלים עד יום ראשון, ה' באב תשל"ה (13.7.75).
הערה: מוזמנת טפסי דפוס שנכללה באותה המודעה — ההגשה המועד להגשת הבקשות עד לתאריך הנ"ל.

בנק המזרחי המאוחד בע"מ

מחיר קניה	מחיר יחידה
116.67	119.60

קרן נאמנות צבירה „סלע"
המנהל: חברת השקעות
של בנק המזרחי המאוחד בע"מ

המפלגה הדתית לאומית — הסתדרות הפוהמ"ז
חוגי הצעירים
למאיר אפרתי — להבחרו כסגן ראש עירית קרית אתא
דומברוביץ דב — לנשואיו
פרל מרדכי — לנשואיו
ישראלי דוד — להולדת הבן
מתתיהו מרכוס — להולדת הבן
משה גוטמן — להולדת הבת
פנחס גוטמן — להולדת הנכדה
אנטמן אלימלך — להולדת הנכד
אפרים שירין — בהכנס הבן למצוות
ישעיהו חריף — בהכנס הבן למצוות
גבי שפט — בהגיע הבת למצוות
מזל טוב ורוב נחת
מאחלים
חוגי הצעירים במפד"ל

אוניברסיטת בר-אילן
מודיעה על משרה פנויה של
מכרז מס' 29/75
מזכיר(ה) במחלקה למדעי המדינה
הדרישות:
השכלה תיכונית לפחות, רצויה השכלה אקדמית; שליטה מלאה בעברית וידיעה באנגלית; נסיון בעבודה מנהלית.
הדרגה המוצעת י"א—י"ב בדרוג האחיד.
נא לפנות בכתב בציון מס' מכרז אל מחלקת המנגנון אוניברסיטת בר אילן רמת-גן.

תנועת האשה הדתית לאומית מדור לתרבות
משרד החינוך והתרבות המחלקה לתרבות תורנית
סמינריון לימודי תורני
יתקיים בירושלים בפנימית הישיבה „נהר מאיר" בית וגן
ב-3 מחזורים
מחזור א' יפתח בעז"ה ביום רביעי כ"ג תמוז תשל"ה 2.7.75
בתכנית:
שעור יומי בספר הכוזרי
בנושאים: ישראל עם נבחר • ארץ ישראל כארץ נבחרת • אהבת ישראל • מצות ישיבה בארץ ישראל • תפילה — בשעורים משולבים פרקים ממשנתו של הרב קוק
המרצה: הרב מנחם אופן
יעודה של האשה בימינו — הרב מנחם אופן
האם בישראל — גב' בלהה שפר
ימי בין המצרים — גב' נחמה אבן חן
פר' השבוע, פרקי אבות — הרב מנחם אופן
טיול בהדרכת מדריך מקצועי, במסלול:
בית לציון, אלה שבות, עציון ג', ראש צורים, כפר עציון, קרית ארבע, ברכות שלמה וקבר רחל — הדרה לירושלים.
סייר בעיר העתיקה ותפילה ע"י הכותל המערבי
מסיבת סיום — דברי סיכום, הגב' חנה הצרוני, מרכזת הסמינריון

מחלקת
התרבות וההסברה
המפלגה הדתית לאומית • הסתדרות הפועל המזרחי בישראל
שבת, י"ט תמוז תשל"ה (28.6.75)
רמת גן — מסיבת עונג שבת תתקיים בביתן בר-אילן בשעה 5.00 אחה"צ בהשתתפות הרב אריה רוזנבלום שליט"א על הנושא: [illegible]
שירי שבת יפיקו הנוער עם החזן יעקב פיטמן.
דברי פתיחה — הה' [illegible]
יום א', כ' תמוז תשל"ה (29.6.75)
תל אביב — [illegible] בשעה 7.00 בערב.
רמת גן — בביתן בר-אילן יתקיים [illegible] בשעה 6.30 בערב.
יום ג', כ"ב תמוז תשל"ה (1.7.75)
רמת גן — [illegible] בשעה 11.00 [illegible] — רב העיר.
רמת גן — בביתן בר-אילן יתקיים חוג הרמב"ם בשעה 6.30 [illegible]

עירית אשקלון
מבקשת הצעות למשרות
במחלקה הסוציאלית
1. מרכז המדור לעבודה קהילתית
2. 6 עובדים סוציאליים
3. עובד הבורות רחוב
הכישורים הדרושים:—
על המועמדים להיות בוגרי ביה"ס לעבודה סוציאלית — רצוי התק של שנתיים לפחות בעבודה.
יכולים לבא בחשבון בוגרי הפקולטה לפסיכולוגיה מוצעי לענה חינוך.
לתפקיד עובד חבורת רחוב בא בחשבון גם בעל תעודה — מדריך מוסמך.
השכר לפי כישורי המועמד. על העובד לגור באשקלון.
הצעות להגיש בכתב לפי הכתובת:
עיריה אשקלון ת. ד. 9001 עד ליום 9.7.75.
ברוך אבוחצירא
מ"מ ראש העיריה

בע"ה
מתפלל נכבד
כשאתה בא לבית-הכנסת אל תהיה בין אלה ששכרם יוצא בהפסדם.
זכור שניהול שיחות בזמן התפילה וקריאת-התורה משפיל את כבוד בית-הכנסת ומפריע לסדר הציבורי.
התנהגותך משמשת דוגמא לאחרים וביחוד לבני הנוער. המנע ומנע מאחרים לשוחח בשעת התפילה וקריאת התורה.
גבאי בתי־כנסת
יכולים לקבל חומר מודפס כהאים לנושא הנ"ל בשרדנו רח' שילה 1 פינת דוד המלך, תל־אביב —
בימים: שני משעה 1.00 עד 4.00 אחה"צ
שישי משעה 8.00 עד 12.00 לפנה"צ
או לפי הזמנה בטלפון 252923 או לפי קביעה בראש בטלפון.
הועד הציבורי
להרמת כבוד בית הכנסת

מכללה ירושלים לבנות
היחידה לפעילות נוער
בשיתוף עם
משרד החינוך והתרבות
מחנה תורני־מדעי
יתקיים אי"ה בתקופה י"ב—כ"ד מנחם-אב תשל"ה
המחנה יוקדש לפעילות תורנית-מדעית בתחומים: יהדות • תנ"ך • מחשבת והדרות ודינים • מתמטיקה • מחשבים • ביולוגיה — ושולבו בו פעולות חברה ונופש.
המחנה מיועד לבנות תורניות מצטיינות בוגרות כתות י' — י"א
המעוניינות יפנו לקבלת טפסי הרשמה לפי הכתובת: „מכללה ירושלים לבנות", מזכירות לפעילות נוער. ת.ד. 16078, בית וגן ירושלים. טלפון 534121. מספר המקומות מוגבל

תנועת האשה הדתית לאומית / המדור לארגון
יום עיון
למפעילות הקייטנה ומתנדבות
יתקיים אי"ה ביום שלישי כ"ב בתמוז (1.7.75) בשעה 10.00 בבוקר בבית התנועה, רח' אבן גבירול 166. תל־אביב
• הגנים בקייטנה — הגב' זהבה מלכיאל
• המיוחד בקייטנות לאמהות — הגב' בלהה שפר
• שילוב המתנדבת בעבודת הקייטנה
• דרכים בטיפום בגיל הרך — ד"ר הלן שטראוס
• לקחים מקייטנה — הגב' לבנת — המרכז לטראומטיקה
• מערכת הבנית יומית לקייטנה — התברות: יונה כהן ויהודית הורביץ
• התארגנות בקייטנה — מרים יקיר

לישיבה תיכונית
דרוש מורה
לעברית (לשון וספרות) לשנה"ל תשל"ו
בעל נסיון ורשיון הוראה קבוע
*
מועמדים מתאימים בעלי רקע ישיבתי יפנו לת.ד. 16075 ירושלים

שני חזנים
מחפשים משרה
לימים הנוראים
אחד לתפילה מוסף
ואחד לתפילת שחרית
לפנות ת.ד. 2009 פתח־תקוה

צעדת ירושלים תשל"ו
24 ספטמבר 1975
היכונו לצעדת ירושלים
צעדת ירושלים תשל"ו תתקיים ב־24 ספט' 1975
(ד' חול המועד סוכות) ותימשך יום אחד.
עליה לרגל לירושלים ב-5 צירים נפרדים בשטחי יהודה.
פרטים נוספים יפורסמו בעתונות ברדיו ובלוחות המודעות.

יד שפירא
במפעל הנצחה לזכרו של השר ח. מ. שפירא ז"ל
אלון שבות + גוש עציון
הצבור מוזמן
ליום עיון תורני
לזכרו של השר המנוח
ד' משה חיים שפירא ז"ל
לרגל יום השנה [illegible]
שיתקיים אי"ה
ביום שני כ"א תמוז תשל"ה (30.6.75) בשעה 3.00 אחה"צ באולם חדר האוכל של ישיבת הר עציון — אלון שבות.
בהשתתפות:
שר הפנים ד"ר י. בורג — יו"ר המפעל
דברי הערכה על המנוח
הרב ד"ר א. ליכטנשטיין, ראש ישיבת הר עציון
על חיי הרוח ורוח החיים
הרהורים על שירה ושירות
המנחה: מר מ. מושקוביץ, מנכ"ל המפעל

במלאת שלושים לפטירת הבעל היקר
משה כץ ז"ל
נתיחד עם זכרו
האזכרה תערך אי"ה ביום רביעי כ"ג תמוז תשל"ה (2.7.75) בשעה 4 אחה"צ בחדר אוכל של קיבוץ שלוחות.
תודתנו נתונה לכל אלה שהביעו את השתתפותם ביגוננו ואשר באו לנחמנו.
משפחת כץ
וקיבוץ שלוחות

שוחר תורה
תכנן חופשתך
בשילוב
עם לימוד תורה
באווירה נאותה

ירחי כלה שע"י ישיבת פוניבז' בבני־ברק
ייפתחו אי"ה ביום ראשון י"ב מנ"א תשל"ה (20.7.75) ויימשכו עד מוש"ק כ"ו מנ"א (2.8.75)
(אפשר להשתתף גם בחלק מהימים)
שיעורים בנושאים מגוונים ע"י הגאונים ראשי ישיבת פוניבז' שליט"א
לרשות המשתתפים יעמדו חדרי מגורים נוחים
וארוחות במתכונת בתי הארחה משובחים

כדי לאפשר השתתפות
שוחרי תורה מכל החוגים
נקבעו מחירי עידוד מוזלים ביותר
(40.— ל"י ליום)
פרטים והרשמה
ת. ד. 26, בני־ברק, טלפון 78 31 11
חוברת הסברה תשלח לכל דורש

שר האוצר י. רבינוביץ בראיון ל"הצפה":

[...]ם אם יהיה איחור בשבועיים — [ה]רפורמה תהא בתוקף מ־1 ביולי

ועדת בן שחר בחנה את הדברים בצורה מפליאה אבל בנושא השכר לא הגיבה למרות שהדבר נכלל בכתב המינוי. ☆ נדפוק על לבותיהם של קבוצות החריגים כדי שלא יגרמו לעיוותים. ☆ רק כשה־רפורמה תתחיל לרוץ נדע מה מתרחש בכל מקום.

מאת יצחק דויטש

[...]ע השבוע הבא — יום שלישי [...]ל בו „כי טוב" — יחול ה־1 [...] זהו היום שבו אמורה להיכנס [...]ה הרפורמה במס הכנסה על [...]מלצת „ועדת בן שחר". הנה, [...] קרוב. ימים מפרידים בינינו [...] הרפורמה שהיא כה מיוחלת [...]

[...]ל הרפורמה הצת־דה הוא שר [...] יהושע רבינוביץ אשר בימים [...] מלאה שנה להכהנתו כשר ה־ [...] ביקשנו לשוחח עמו דוקא ב־ [...] אלה, כדי לעמוד על כך האמנם [...]ומד בפני הגשמת החלום; או [...] דווקא כאשר המועד הוא על [...] מהבהר שזהי אהבה נכזבת. [...]אלה הראשונה שהצגנו היתה: ה־ [...] היום בשיטים מקשים מעריי[...] [...]ש בינינו לבין ה־1 ביולי, אתה [...] עקימים אכבם להפעיל [...]ת הרפורמה במועדה?

האוצר הושע רבינוביץ אינכו [...] כלל. הוא אומר: לא רק שאני [...] אני בטוח, התגברנו על הקשיים וההתקפות שהיו העניין לא יקום. אני זוכר הדיבורים, הכתבות והנבואות. [...] את הדברים בעוז ובאומץ. [...] את הדה הכוונתים בראשות [...] חיים בן שחר. החמנו לה [...] היא סיימה את עבודתה פחות [...] יותר במהירה. הועבנו צוותות [...]חים שעיבדו את המלצות [...] יסודות להוק ההרם. הוצעה [...] על שולחן הכנסת. ועדת הכ־ [...] מקדישה לה עבודה סקדנית ר־ [...] במלאכתה ימים כלילות. אני [...] שנוכל ליישם את הרפורמה [...] שהבטחה.

[...]ן פיגור של שבועיים

[...] תלויה המשמעות שנקבל ב־1 [...] אוגוסט יהיה כבר עשי ב־ [...] שרוצה?

[...] בינוביץ: אני כניה שכך יהיו ה־ [...] כפי שאני עוקב אחרי הדברים [...] כך, אם יימשך התהליך עוד [...] הרי אין בכך כדי לשנות [...] המצב. הרפורמה תופעל לתאריך [...]

[...] עתונות מלאה בידיעות על הת־ [...] גדות של קבוצות עובדים ש־ [...] זה. איומים בסכסוכי עבודה ו־ [...] שביתות. האם אינך חושש כיום [...] הרפורמה תתפוצץ על רקע ב־ [...] עיית השכר?

[...] לי ספק שאנחנו עומדים במצי־ [...] של עיוותים בתחום השכר. [...] נמצאים בעיצובו של קיום עם [...] תדירות על הארכת הסכמי השכר [...]פה שאחרי ה־1 ביולי, עד ה־ [...] אז נצטרך לבחון כמה דברים [...] השכר של עובדי המדינה. [...] אבל אנחנו עומדים בפני קבוצות [...] של עובדים כי לא יסכימו [...] בשום פנים לפגיעה בכם בתוצאה [...] הרפורמה?

[...] צבי יודע מי הם העובדים הנזק־ [...] כנוסח זה של „על גופותינו". [...] מישמים את הרפורמה, כפי [...] שהצג, כיקשה אחת. חזינו מראש [...] לגבי קבוצות מסויימות תגרום [...] ורמה לשינוי בהסדרים הקיימים. [...] הנו כי הנטו שלהם לא יקטן. [...] איך? האם המעסיק הוא שיכסה [...] את ההפרש?

[...] על 95 אחוז מבעלי ההכנסה הנטו [...] גדול יותר מזה הקיים כיום. [...] 5 אחוז מהשכירים יקטן הנטו. [...]רים אלה יצטרך המעסיק לכסות [...] ההפרש.

[...] מי הם אלה הכלולים באותם 5 אחוזים?

[...] כל מוסד ישויים להימצא עובדים [...] נים על ה־5 אחוז הללו. אצל עו־ [...] הייצור נראה כי הבעייה כמעט [...] התעודד. בשירותים הציבוריים [...] קטיגוריות של עובדים שאצלם [...] עיוותים שונים בשכר. אולם הרי [...] זוכרים כי דוקא בקבוצה [...] הושכעו הכנסות כי אין הם רד־ [...] לקבל שכר מתחת לשולחן. הם [...] ביעו על הבעייה שמס הכנסה ה־ [...] אוכל בכל פה. ההורים את המוסר. [...] עכשיו, כאשר הממשלה אורה [...] לסהר את האווירה ולהתחיל את [...] — כלום יתכן שמצד קבוצות [...] יתקפו מלות בין הגלגלים? [...] יתבקשו לגלות בנונה ויעשנה [...] ההסדרים בהם היו רגילים בע־ [...] הרי זהו העיקר של הרפורמה [...] הבנון שלה.

[...] מה לגבי המעבירים ב„אל־על", [...] צים להפגת החשמל — האם [...]ה אינך רואה בעיות?

[...]שה אחוזים בעייתיים

[...] הם כלולים באותם חמשה אחוזים [...] לגבי דיברתי. אל תשאל אותי [...] מה יהיו ההסדרים בעניינם. [...] בגו שעורי אוכר מה צריך לה־ [...] נשב עמם. נסביר להם. נפנה ל־ [...] והאחריות שלהם. נצביע על ה־ [...] שמה לרפורמה נהגנה לעם. הם [...] לתת יד להצלחה הרפורמה. [...] האם הם יצטרכו לרדת בעמדים, [...]

[...]פקתי על הלבבות

[...] איך תתחיל המלא הזה שקופירים [...] את כבר תהיין כשבר? [...] החברות הבוגעות בדבר יכסו את [...] ההפרש.

[...] כיצד אצלך עובדי הפרת השיר־ [...] כל. הם הכביקו על „זכויות הפי־ [...] פרויקטים" של עבודה ... [...] לקבלו השבל בשביל כבלי. עכה [...] יפלג גם. כה יהיה הפתרון ל־ [...] בעייתם?

[...] נכון. הם היו אבלי. דפקתי על [...] לבותם. קראתי להם לאחריות. ה־ [...] פיית היא אמנם להיפרד מההסכמה [...] ההיסטוריה שיש להם.

[...] האם אתה חושש היום מפני גלים [...] של סכסוכי עבודה עם הפעלת ה־ [...] רפורמה?

[...] אני אמשיך לעשות היום מה יהיה. [...] חוק הולך ומכשלים. נהבע מהציבור [...] לא להכליל עם העיוותים הקיי־ [...]

באם אינך חושב כיום שקצב ה־רפורמות שלך הוא מהיר כדי כך שהמשק אינו יכול לעמוד בו ו־ לקבל אותו?

אני חושב שהמדיניות שבה נקט־נו הצילה את המשק. אם בוחנים ה־יום מה היה עלול לקרות במשק אלמלא הצעדים האלה הרי ה־תשובה ברורה. היתה תנופה עצומה בפעילות. מצב שאי־אפשר היה להמ־שיך בו. אינפלציה דוהרת. אוזלת יתרות מטבע חוץ בקצב מהיר. צריכה שגאתה על גדותיה. הצעדים ש־נקטנו ביולי, בנובמבר ובפברואר היו חריפים ובלתי רגילים. אבל הם מנעו את ההידרדרות המסוכנת בכלכלתנו. בד בבד עם צעדים אלה אמרנו לעצ־מנו שאנחנו חייבים לטפל בכמה בעיות שרשיות. המדובר בעיוותים במיסוי הישיר, המיצוי המכסימלי של אפשרויות המסוי העקיף המשנה הנדרש (בשלב זה עודנו — הנד־רש בלבד) במריון העבודה. עתה ביצענו גם שינוי יסודי בעניין שער המטבע. הקונבנציה החדשה של פו־חותים קטנים בהפרשי זמן קצרים מתאימה לתנאים שלנו כיום יותר מאשר הסטביליות שהיתה בעניין זה.

שנוי שער המטבע — רפורמה מפליגה

שער המטבע הוא מכשיר חשוב ל־ויסות פעילות המשק, להמרצת יצוא ולסגירת פערים בינינו לבין הארצות אליהן אנחנו מייצאים. ביצענו את השינוי הזה מתוך התייעצויות עם מומחים. זוהי רפורמה מפליגה. היא מעידה על התאמה למצב ולצרכים וללא ספק מצביעה על איתנות של המשק, היכול לסגל עצמו לדרישות הזמן.

ישנן עוד רפורמות נוספות בדרך: בעניין שוק ההון, בעניין השכר ו־בשינוי המיבנה המעוות של התעסו־קה. אלה הן רפורמות חשובות ומכ־ריעות לגבי העתיד לא פחות מאלה שכבר ביצענו.

כל השינויים האלה ישתלבו עם ה־פעלת ההסכמים שהגענו אליהם עם השוק האירופי המשותף ועם ארה"ב. דרכים משולבות אלה מאפשרים לנו יציאה למרחב.

מס הון נטו עודנו נבדק

דובר על רפורמה רבת. פתני־ נית החותה הכלכלית שפורסמה עם הפיחות מס הון נטו. האם זוהי הצעה שעדיין עומדת על הפרק?

אנחנו עודנו בוחנים הצעה זו. אך ככל שבוחנים אותה יותר היא נר־אית לנו מורכבת יותר ויותר. יש לדעת כי קיים אצלנו מס רכוש גבוה — וכמוהו כמס הון. מס הון נטו, כפי שקיים בכמה מדינות, מוטל באחוז נמוך. אחוז או אחוז וחצי. הוא חל על נכסים שונים, בתוכם גם על שטחים, ריהוט וכיוצא ב־אלה. אנחנו עדיין מעמיקים בבחינת הנושא.

[...] של 4 מיליארד ל"י. [...] על גרעון זה?

בנינו את התקציב מראש על סימן גרעוני של 1.5 מיליארד ל"י. אני בכיוון שנחסוך סכומים מסויימים, מ־עבר למה שהודענו השבוע, בתקציב השוטף. היתר יצטרך להתכסות מ־הכנסות מס ערך מוסף. אני מקווה שהמס יופעל ויכניס כסף השנה.

להטיל מס על רווחי הון רשו־ [...] אקטיביים. רבים ראים כבר ני־ שלי אנשים במכסות. הדבר קר־ בב רבים הוצבים. האם אינך חו־שב שיש לשנות את המצב ב־עניין זה?

נציגי לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים ביקרו אצלי בעניין זה לפני הגשת הצעת החוק. ועדת ה־כספים יושבת על המדוכה. ישנם ערעורים והרהורים שונים. אני מקווה שיימצא מוצא גם לגבי בעיה זו.

ועדה, בראשות ד"ר צבי זוסמן, מנהל מחלקת המחקר של בנק ישראל, מונתה כדי לבדוק את נושא תוספת היוקר. האם ניתן כבר היום לומר כיצד תיראה תו־ספת היוקר לחודש יולי?

עדיין איני יכול לומר דבר בעניין זה. זוהי ועדה של מומחים בדרג גבוה. אני מקווה שבתחום זה נגיע למפנה רציני.

מהי תוספת היוקר שמשלמים ל־משק כיום?

במצב הכלכלי החמור חייבת להי־ות התאפקות מכסימלית. אין לי שום דבר נגד תוספת היוקר. זהו מכשיר חשוב השומר על ערך השכר של ה־עובד, כשם שההצמדה שמרה על ערך הכסף שבידי בעליו. היו אלה שני המדדים אשר ישראל יכלה להת־גאות בהם בעת שעליות המחירים היו „נורמליות". אולם הסדרים אלה חדלו לתפקד במצב של התייקרות מהירה. כאשר המשק נמצא באינפל־ציה דוהרת והממשלה מקבלת החל־טה לבלימת האינפלציה בצורה של ספינה, מיתון וכדומה; או כאשר ישנה התייקרות מהירה בעולם ש־מסבה סבלנו בשנים האחרונות, הרי אין ספק שיסודות אלה צריכים להי־עקר מתוספת היוקר. אחרת תמשיך „הספירלה האינפלציונית" לעלות ל־לא הפסק.

מס ערך מוסף יופעל באוקטובר

האם נראה לך היום „ריאלי" שמס ערך מוסף יופעל, כפי שהודעתם, באוקטובר השנה?

מבחינתי זה ריאלי מאד. אנחנו להתציה בכיוון זה. הרפורמה במס הכנסה ומס ערך מוסף הם שתי זרו־עות משלימות זו את זו. הן מכוונות להביא למיפנה במשק, במוסר הע־בודה, בביעור התשלומים.

מים, תוך הבטחה שהשכר לא ירד.

צה"ל יכסה

מה יקרה בצה"ל בעניין זה?

עשינו הערכות המראות כי ב־מקרים רבים ירד הנטו אצל אנשי צבא קבע ב־200—150 ל"י. כדי לשי־מור על השכר נצטרך לשלם להם תוספת של 250 ל"י. כיסוי זה יבוא על חשבון הממשלה.

מי יכסה את ההפרש בחברות הממשלתיות?

הן תצטרכנה לעשות זאת בתקצי־בן.

כיצד ישפיע הדבר על החברות השונות? האם אין היום הרגשה שהמצב בתחום זה הוא בבחינת בוער?

כאשר הרפורמה תתחיל לרוץ נדע מה מתרחש בכל מקום. אנחנו יודעים מהו המשמעות במשרדי הממשלה. בהחלט לא משכורות גדולה. אבל בשאר המקומות נדע רק אחר כך.

ועדת בן־שחר לא הגיבה בעניין השכר

בכתב המינוי שהוצאה שוועדת בן־שחר כתבת מה הוטל לאמור: „ועדה... תחשב בהשלכות ההתחייבות לגבי שכ־נה השכר והתכסות האחרות ו־הציע מקרות והתאמות הדרו־שות בתחום זה". בדיקה הוועדה אין התגובה שנושא זה של השכר. הלא כן?

בעניין זה הוועדה לא הגיבה. אנח־נו נצטרך אמנם לבחון את הדברים בתחום השכר.

האין זאת כי היה מוקדם לא היה שלב?

יש דברים שהוועדה בחנה בצורה מעמיקה, מפליאה, חדשנית. לתחום זה של השכר לא הגיבה.

האם לא היה צורך לעכב את קב־לת הרפורמה עד שישלם גם עניין השכר?

בשום אופן לא. אבל אין זאת אומ־רת שלא נצטרך להתפנות להון בעניין זה.

האם תקים ועדה חדשה לעניין מיבנה השכר?

הבעייה קיימת. ברגע זה אינני שו־קל הקמת ועדה. לא החלטתי להח־ליט אם יש לעשות זאת ע"י הקמת ועדה.

בעניין רווחי הון — יימצא מוצא

במסגרת הרפורמה מבקש האוצר

רבין בין „נצים" ל„יונים"

מאת יונה כהן

בימים אלה, בתום שנה להנהגתו של יצחק רבין כראש ממשלה ישראל תוהים המדינאים בארץ ובחו"ל: בעמדתו המדינית מהו? יונה או נץ? נראה שהצדק עם הללו הסוברים שלאמיתו של דבר הן היונים והן הניצים מהווים מיעוט בעם. הרוב אינו לא זה ולא זה. ואם תרצה ניסוח אחר, הרוב הוא גם זה וגם זה. ראש הממשלה, מאז השעיית השיחות עם קיסינג'ר ועד מסעו האחרון בארה"ב ופגישותיו עם הנשיא פורד וחידוש „בדיקת השטח" לאחר מכן, התגלה כמי שעומד בראש המחנה הגדול שבעם שהוא, כאמור, גם יונה וגם נץ.

במלים אחרות: רבין, ועמו רבים בעם, מוכנים לוותר ויתורים משמעו־תיים. אולם, יש גבול לוויתורים אלה. גם ויתורים אלה יובאו בחשבון אך ורק תמורת תמורה משמעותית שתקרבנו למצב של שלום אמת.

רבין, כמו הרוב בעם, רוצה בכני־נה רחבה וגדולה ככל האפשר. וב־מלים אלה, „ככל האפשר" גלומה הדרך המדינית והמרוצית. „ככל ה־אפשר", כשמע ככל שהעם היהודי יגלה רצון להשיג מדינה כזו. תוספת מליון יהודים בשנים הקרובות למדי־נת ישראל, עשויים להוות גורם מדי־ני, בטחוני, כלכלי וחברתי רב מש־קל. מובן שבמתר הלב תבוייה גם הסיטואלה ערבים ככל האפשר ב־מליון היהודים הנוספים יהיו שומ־רי תרבות ישראל המקורית ומצוו־תיה. אולם, העם ברובו הגדול נוהג מנהגם של אלה, שעליהם נאמר: „וירא העם, וינעו — ויעמדו מרחוק"...

רבבות רבות של יהודים, ולאו דווקא יורדים, ובתוכם חלקים גדו־לים של שומרי תורה ומצוות, „נוח להם" להיות בארצות נכר. הואי יהודים אלה רוצים בכל מאודם ב־גאולת העם והמדינה. רוצים הם בכל נפשם להחיש את הגאולה אולם כיצד יוכלו להביא את הגאולה כש־העם מפוזר ומפורד בגויים?

מה פשוט יותר מאשר ריכוז ש־הר־שבעה מיליון יהודים בארצו ה־עתיקה־חדשה? למרבה הצער, נר־אה שעליה גדולה מתוך כמיהה ל־גאולה רוחנית־תרבותית, ולא לגאו־לה כלכלית, עדנה חזון לימים רחו־קים.

במצב שכזה מצטמצמת האפשרו־יות של המדינה הזאת (היושבים בה) להאחז ולהיבנות בשטחים רחבים ורבים, והתרצשות לארץ ששהיה היא, כאמור, „ככל האפשר". מבוד־נות רבות ושונות.

המגמה — להוכיח הרצון לשלום

לפיכך, עמלה הממשלה, על דעת הרוב שבה, להחדיר בלבם ובמוחם של ידידים ויריבים, קרובים ורחו־קים, כי אמנם רוצה היא בכנות ובתום בשלום, נוכח סטרתם של הערבים שעדנה המצב מזה. כי ה־ממשלה מסכימה לדרך שאינה מבי־אה מצב של קיפאון בפעילות ה־מדינית. ההחלטתו של הפעילות ה־מדינית נכונה ישראל לתרום לא מעט. לגבי סיני — נכונות להחזיר שטח שמה המדבר. ברמת הגולן — נכונות לסגת מרצועה נוספת. לגבי ירדן — ק"ט. „תכנית אלון". וה־ויכוח הפנימי הוא אם התכנית קיי־מת כ„נקודת מוצא" למו"מ עם ירדן או תכנית שבשונה ממנה לא תסת־פק ישראל.

להוכחת רצון השלום, לשם מיצוי כל הסיכוי המועט הקלוש שבדרך זו לשלום, ועל אף ההוכחה הברורה שהסיכון צולה במדאוה פי כמה מן הסיכוי התקוה לתוצאות חיובי־יות, אין הממשלה מוותרת על אף אחת מן הדרכים המוצעות כדרך לשלום. לפיכך שינו ממשלות ישר־אל, בעשור השנים האחרונות, את נקודות היסוד בתכניתן המדינית. לא עוד תביעה לקיום ישיר והסכמה לשיחות באמצעות אחרים. לא עוד מו"מ ללא תנאים מוקדמים, והה הקם מגלים נכונות לסגת משטחים אלה ואחרים בצפייה לתמורה. מס־כימים אפילו להתחייבויות מן הצד שכנגד, שלא תהיינה פומביות, ואף לא בכתב, אם כי בכך אנו מקילים על הצד שכנגד להתכחש להתחייבו־יות ולפרשה פירוש חד צדדי. די לציין את ההתחייבות הבלתי מפור־שת שנתנה מצרים במו"מ להסכם הפרדה ראשון, לאפשר מעבר מטע־נים ישראלים בסואץ, וישראל נתנה את התעלה. עתה אומר נשיא מצרים שיאפשר מעבר מטענים ישראלים, אם ובאשר ישראל תעשה „מחוות נוספות"...

בכל הפרסים הנ"ל שבדרך ניהול המו"מ, ובפרטים רבים אחרים, מג־לה ראש הממשלה, שאינו לא יונה ולא נץ, גמישות מירבית. לא כן כשהדבר מגיע לעובדות בשטחים. כאן הוא נוהג וכל חברי הממשלה עמו, זהירות מירבית. ויתור על ה־תביעה היסודית וההגיונית להסדר כולל וסופי — הן, הסכמי ביניים שהסיכון בהם ודאי והסיכוי בהם ספק — לאו. ה„לאו" הוא ברור גם כשארה"ב לוחצת בגלוי ובסמוי מא־ריכה ב„תקופת העיון מחדש", מעכ־בה הגשת בקשת ישראל לסיוע צב־אי בסך של 3—2 מיליארד דולר, עיכוב אספקת הנשק המתוחכם ועוד.

הקשיים שבמשא ומתן

מה הקושי שבמו"מ? פשוט מאד, וזאת הבהיר רבין באזני פורד: ה־ערבים יכולים להוכיח רצונם בשלום ע"י פעולות ברורות ומוגדרות. כל היסוס וגימגום מצידם בתחום זה, אך מחזק את החששה שלא לשלום פניהם. עד כה עומד רבין, ועמו הרוב בממשלה הזאת, בלחץ מצד ארה"ב.

קושי אחר הוא שארה"ב, קרי: פורד וקיסינג'ר, גמרו אומר — מ־טעמים פנימיים בהחלט —, „לרצות את לבבם של הערבים ושליטיהם. הבעייה היא, אם ובאיזו מידה יעלה בידינו להבטיח שהמאמץ הזה לא יעשה על חשבוננו.

יתכן, שלאחר הסכם ביניים נוסף עם מצרים, שתביא לנסיגת ישראל מן המעברים גידי ומיתלה, תיכפה עלינו מלחמה קשה. לא סוד הוא שישראל אינה מרפה אף רגע מעיר־נותה למעשה בתחום הצבאי ע"י שכוננו כולם. אך, לפחות, נוכל ביתר קלות לסתום פיות מקטרגינו מבית ומחוץ, לבל יאמרו „אילו עשינו כך וכך כי אז היתה המלחמה נמ־נעת". נכון, מי שמכיר את משטר־

(סוף בעמוד 10)

קבלת הפנים הצפויה...

הקול היהודי מול ה„פטרודולר" הערבי

מאת יעקב אדלשטיין

בספרו על „מלחמת רמאדן", כותב חסנין הייכל, על התכנון והתוצאות של חרם הנפט הערבי במלחמת יום הכיפורים. המחבר טוען כי הערבים הפעילו הפעם נשק אדיר נגד המערב, כדי ללחוץ על ישראל. הם תלו תקוות רבות בנשק זה, אך התוצאות היו אפ־סיות. מדינות ערב נאלצו להסיר את החרם, משום שנוכחו שאין הוא מביא תועלת מדינית, אלא להיפך. ניקסון וקיסינג'ר הודיעו לראשי מדינות ערב, שכל עוד מוטל חרם נפט ערבי על ארה"ב, לא ירשה להם הקונגרס ללחוץ על ישראל ולנהל מו"מ על נסיגות ישראליות. כתוצאה מלחץ זה נאלצו מדינות ערב לוותר על חרם הנפט בלי שיקבלו תוצאות של ממש. התוצאה היחידה של החרם היתה בכיוון אחר, עליית מחירי הנפט ויחד עם זה המהומה הצריכה של הנפט במערב.

אף על פי כן, למרות התוצאות הדלות של חרם הנפט הערבי, מהווה עדיין האיום של חרם נפט, והיכולת להפעיל חרם זה, שיקול חשוב ב־מהלכים המדיניים של ארה"ב ושל אירופה. כאשר ארה"ב תצטרך לש־קול את עוצמת הקול היהודי ב־ארה"ב ואת עוצמת ה„פטרודולר" הערבי, הדרוש לכלכלתה, היא תצ־דיף את הנפט הערבי. ואת גם בע־יתה של ישראל. האם ארה"ב כך, על אחת כמה וכמה, ארצות אירופה, שמשקיהן תלויים בלק יותר מאשר ארה"ב שיש לה מקורות נפט משלה. התקוה של ארה"ב בעשר שנות ה־שבעים היא לפתור את בעיית ה־אנרגיה באמצעים חדשים, נתבדו הה. ארצות אירופה, היימו הצעקה כתוצאה מחרם הנפט, והוציאו הכר־זה פרו ערבית, הידועה כ„הכרזת נובמבר". בה הם מסכימים לפירוש הערבי להחלטה 242. יפאן נכנעה אף היא לחרם הערבי והוציאה הכ־רזה פרו ערבית. אולם התשלום לחרם הנפט היה במלים בלבד. לא במעשים. ארצות אירופה לא נקטו צעדים כדי לעזור לערבים, והסתפקו במלים בלבד. ארה"ב היתה היחידה שלא נכנעה לחרם הנפט הערבי, גם לא במלים, ובכל זאת, האיום של חרם נפט עומד על שיקוליה ה־מדיניים. בבעיה זו נתקל ראש ה־ממשלה יצחק רבין בביקורו האחרון בארה"ב. קיסינג'ר צייר תמונה עגו־מה של המשק העולמי, אם תפרוץ עוד פעם מלחמה במזרח התיכון והערבים יפעילו את חרם הנפט, למרות שהחרם לא הביא להם תו־צאות. האיום של ארה"ב שהיא תש־תמש בכוח למנוע חרם נפט, הוא איום סרק, שהערבים אינם לוקחים אותו בחשבון. אף על פי כן יש חשיבות לאיום זה, שכן הערבים יבינו שחרם נפט אינו ענין של צדיה למען האמת, דווקא בידי יש־ראל, היכולה להגיב תגובה צבאית על חרם נפט ערבי. בארות הנפט הערביים בסעודיה ובמדינות ערב אחרות, נמצאים בטווח ההפצצה וה־פיגוע של מטוסי ישראל. היא יכו־לה בהחלט „להעניש" אותם על פעולה זו, והאיש לא יעשק כנגדה. משום שהיא נמצאת במצב מלחמה עם מדינות ערב. להיפך, יתכן מאד שמדינות אירופה, יברכו על פעולה הענשה זה, כדי ללמד לקח למדינות הנפט הערביות, לכן המפתח לפעולה נגד האיום בחרם נפט ערבי נמצא בידי ישראל, וזה הסוד שלה, שטרם נתגלה בזירה המדינית.

אירופה זקוקה לישראל, וכן ארה"ב, בענין זה, לא פחות מאשר למדינות ערב. אף על פי כן נתקל רבין בבעיה זו של איום חרם הנפט הערבי. כאחת הבעיות החמורות של שיקולי המדיניות האמריקנית.

המגעים הסודיים בין וושינגטון לקאהיר

באותו ספר מספר הייכל דברים מעניינים מאד על מגעים בהתחלת שנעשו בין מצרים וארה"ב בפב־רואר 1974, מבלי שישראל תדע על כך. ב־23 בפברואר 1974 נפגש ש־ליחו של סאדת, חאפז איסמאיל עם הנשיא ניקסון לפגישה חשאית. ניק־סון לא רצה שדבר הפגישה יודע ל־עתונות והציע לו פגישה חשאית נוספת לבחרת בביה של קנדל בקו־נטיקט. הרי הדברים על כך כפי שמסופרים בספרו של הייכל: „ניק־סון אמר, שלדעתו יש לנהל המשך הדיון עם מצרים, כדיונים עם בין ובהסדר חוסטאם, בשני מישורים: בצד אחד באמצעות מיניסטריון ה־חוץ האמריקני, שם יהיה הכל גלוי ובצד אחר באפיקים חשאיים, ש־עליהם מפקח ד"ר קיסינג'ר. ובלא ידיעת מיניסטריון החוץ, וזה יהיה האפיק להסדר הממשי. יהיה צורך בסבירות המדויות כדי שישראל לא תדע את הנעשה — על כל פנים לא לפי שעה. (הוא ביקש מגנראל מ־האולציפ שלא לרשום דברים אלה בפרוטוקול, אף בידעת עלינו להניח שכרם ההקלטה פעל כל הזמן) המ־געים עם קיסינג'ר יהיו רצופים. ו־עלינו לדבר אליו בגילוי לב, כאילו אנו מדברים אל הנשיא".

הדברים המסופרים על ידי הייכל מאלפים מאד, הם מלמדים אותנו שמהלכיו של ד"ר קיסינג'ר אחרי מלחמת יום הכיפורים, לא היו רק כדי להשיג הפסקת אש, או כדי להי־שיג יוקרה אישית. אלו היו מהלכים מחושבים, שביסודם על שינוי במדי־ניות ארה"ב, תוך נסיון להוציא את מצרים מההשפעה הסובייטית ולזיווג ההקרבות ביניה לבין ארה"ב גם על חשבונה של ישראל. נוצר כאן תר־גום אנטי־אמריקני. מכאן יובן מ־דוע לחץ קיסינג'ר על ישראל לפ־תוח נתיב אספקה לארמיה המצרית הנצורה בסואץ, ומדוע פנה למוס־קווה והציע שם הפסקת אש, כאשר צה"ל עמד על סף נצחון. לא היו אלה מהלכים מאולתרים, אלא מדי־ניות מחושבת. כאשר קיסינג'ר יצא למוסקווה, והסכים שם הפסקת אש, בלי לשאול את ישראל, סברו רבים כי כוונתו היתה לבצע עיכות בין שתי מעצמות העל. למעשה, הב־היה שמור בכיסו איתה עסקה עם כדיני אחר, והוא, נסיון לכבוש את מצרים מן הצד הסובייטי אל הצד המערבי. עתה כסתבר שישראל לא הבינה זאת וגם כיום הפרעצות לא הבינה עדיין באותו וכן את המהל־כים של קיסינג'ר, שכן ביד לאחר חתי־מת ההסכם בגיפקייה, נקט קיסינג'ר

פעולות בזירה, שהוציאו את הסוב־ייטים מתוך המעגל והאירו אותו כמתווך יחיד בין ישראל למצרים.

ההסברים בבית הנשיא פורד

בנאומו בפני עצרת הסוכנות ה־יהודית, סיפר ראש הממשלה יצחק רבין, כיצד הוזמן על ידי הנשיא פורד, בשעת הסעודה החגיגית בבית הלבן, בזמן ביקורו, לשאת דברי הסבר על מדיניותה של ישראל, ב־ניגוד לכל כללי הפרוטוקול המקוב־לים. בדברי ההסבר שלו עמד רבין על כך, כי בכל מלחמותיה של יש־ראל, ניצחה ישראל בנצחון צבאי, אך כחוזה מבחוץ קשה מנעו את הנצ־חון הזה ומנעו בעדה להפוך את ה־נצחון הצבאי גם לנצחון מדיני. הוא הזכיר את הפריצה הישראלית בשנת 1948 לאל עריש, והלחץ האמריקני לסגת מטריטוריה מצרית, בשל הסכ־ם הגנה שהיה אז בין בריטניה ל־מצרים. הוא הזכיר את הלחץ על יש־ראל לסגת מסיני בשנת 1956, תמורת הסכם שהגלה כמחוסר בסיס. והוא הזכיר גם את מה שקרה בשנת 1973, כאשר ישראל נאלצה להפסיק את האש בעמדה על סף נצחון צבאי. „אחר דבריו, אמרו לו פקידים בכי־רים במשרד החוץ האמריקני, כי דבריו על מה שקרה בשנת 1973, יש בהם משום פגיעה בקיסינג'ר, שכן הוא אינו מוכן לאשר, שהוא אשם בכך שנקטפו פירות הנצחון הצבאי של ישראל על ידו. כתוצאה מהסכם הפסקת האש שהושג במוס־קווה. אך רבין לא נרתע מלומר את הדברים בגלוי. דבריו של רבין היו מכוונים לממשל האמריקני, שחוזר כיום על אותה שגיאה, של מתן נצ־חון מדיני לערבים על חשבונה של ישראל, מתוך חשבון מוטעה. יש ל־הניח שגם בשיחותיו עם הנשיא פורד, הזהיר רבין מפני האשלית של ההתקרבות בין ארה"ב למצרים על חשבונה של ישראל. הוא הז־היר כי סאדת הוא תמרן ערמומי, בין שתי מעצמות העל ורוצה ליהנות משתיהן, אך הוא רחוק מלהתייצב לצד מערב או לצד מזרח. סאדת היה בימי מלחמת העולם השניה, מרגל נאצי, אחרי כן היה בין קושרי ההפיכה של נאצר, ועבד עם הסו־בייטים. עכשיו נוח לו מטעמים מ־שלו לחזור אל האמריקנים, בלי ל־זנוח את הסובייטים. כשם שבגד ב־סובייטים שסיפקו למצרים את הנשק המודרני, כן יכול הוא לבגוד בארה"ב לעת מצוא, לאחר שארה"ב תש־יג בשבילו את הוויתור הישראלי.

אולם אם נבקר את מהלכיה של ישראל מאז תחילת שיחות קיסינג'ר על הסכם ביניים, נווכח כי חל כר־סום ביתחיד בעמדות. תחילה בא שר החוץ יגאל אלון לוואשינגטון ובפיו הצעה לנסיגה של 30־50 ק"מ במפ־רץ הסואץ ביניים. במסע הדילוגים של קיסינג'ר, בחודש מרץ, חל כר־סום נוסף. ישראל הסכימה ל־סגת משדות הנפט באבו רודס. ביום האחרון של השיחות חל כרסום חדש. צוות השרים, הסכים לסגת גם מחלק אחד של המעברים. בלי לש־אול את דעת הממשלה כולה.

בביקורו האחרון בוואשינגטון חל כרסום שלישי, רבין הסכים לתת דרך כי־ישראלי למצרים להגיע ל־שדות הנפט באבו רודס והוא כנציג [...] באוזני ישראלים בחלק מן המ־עברים, התנגה עקוב בלבד. אף זה ויתור שלא על דעת הממשלה, אם כי רבין יכול [...] הפסיה להבין. [...] במעבדה המצרית. [...] המצרים עובדים עדיין ב־אותה [...] הדילוגים של קיסינג'ר.

מצרים לא התחייבה לקראת יש־ראל בבעיית אי לוחמה. היא עדיין עומדת על הנוסחה הראשונה על אי שימוש בכח, אי שימוש בדרך של [...] ולא בדרך של מלחמה. [...] אם יש להן אחריות במשפט הבינלאומי. אלא שרבין כבר התבטא פעם שאין הוא נותן משקל למשפט הבינלאומי לגבי הסכמים מדיניים, ביטים שלדעתו אם טוב ל־שני הצדדים לשמור את ההסכם, יש־מרו אותו, ואם זה נוגד את האינטרס של צד אחד, לא יכבד את ההסכם, גם אם יהיה מנוסח לפי כל כללי המשפט הבינלאומי. הדבר היחיד ש־מצרים מוכנה לו היא לנקוב בזמן חלות ההסכם, ישראל דורשת 10 ש־נים, מצרים מוכנה ל־4 שנים, למ־עשה, היתה מצרים מוכנה לכך גם בתחילת המו"מ. אילו היתה ישראל מ־וותרת על הדרישה לאי לוחמה, כך שאין כל התקדמות בעמדה המצרית, בעוד שהוויתורים בעמדה הישראלית נעשו כתוצאה מלחץ אמריקני.

נסיגה ומשמעותה

מה משמעות העניין מבחינה צב־אית, נסיגה מזירת הנפט ומן ה־

(סוף בעמוד 8)

„הפיחות הזוחל" ושקיעת תקוות בן־שחר

מאת ג. גולן

כדי לנתח את מצב הרוח ברחוב ה־ישראלי השבוע צריכים היינו לגייס פסי־כולוג, ולא רק כלכלן. קיימת למשל מבוכה קשה בנושא מהפיכת המיסוי ה־צפויה בעוד ימים אחדים. האנשים ש־עברו תוך זמן קצר מציפיות מלאי תקווה לתשלומים מוקטנים של מס הכנסה אל הבשורה המרה שכולם, פרט לשכבה ה־עילית של משתכרי ה־15 אלף ל"י ל־חודש ומעלה — יקבלו בעצם פחות נטו במשכורת, מרגישים מרומים, מאוכזבים, קרבנות של „שטיפת מוח", והפסימיסטים ביניהם, והם מרובים למדי, מכריזים ב־הבעת נצחון קודרת: אמרנו לכם... קודרים לא פחות הדיונים המתנהלים עתה בוועדי עובדים של גופי תעשייה גדולים על יעולות השביתות העתידות כמלחמה במהפיכת המיסים. גם שביתת הסוחרים ביום שלישי, כנגד הפעלת מס ערך מוסף ומס רווחי הון והגדלת שומות ומקדמות למס ההכנסה, הוסיפה על ה־תחושה של יום דין בכלכלי קרב.

מאידך מנהלים המדרשה לניהול ונציבות מס ההכנסה מתקפה נגדית ע"י ימי עיון ציבוריים פתוחים להסברת המלצות בן־שחר. ינפל כל הפליה ביוקר על המיתון הזוחל, זו כשהר את הלירה שבידינו לפחות משביעית הדולר, ומבבית התייקרות חדשות לבקרים.

„עמך" מגיב על ערפל הבלהה הכלכלית הזאת בצורות נפשיות והתנהגותיות מעניינות ביותר. צורות אלה — ניסינו לבדוק השבוע.

במיגרש למימכר מכוניות ישנות ברחוב ארלוז־ורוב בת"א אמר לנו מוכר: „האנשים במש הספר סחורה אצלנו השבוע. כל מי שרוצה לקנות איזה מכונה יודע שבזולי. מקסימום איגוגסון, הכל יתייקר בהרבה. קראו בעתון שגם הרכות עולות אלף אלפיים מכסים יותר — אז רצים לקנות".

איסור לדברים קיבלנו גם בסוכנות גדולה למכירת מכוניות חדשות ברחוב הכנסר: כי ית־התכוון לקנות מכונית. פנה בבהילות רבה השבוע אל הסוכנים. הבעיה כרגע בתחום זה היא שה־כסף ישנו — המכוניות אינן. כל המלאי אזל וההזמנות שיש עתה להזמין בחו"ל עולות כבר לפי שער החליפין החדש של הפיחות הזוחל...

התנפלות דומה התגלתה על סוכנויות למכירת כרטיסי טיסה לחו"ל... הישראלי הנוסע, הזוקק למטבע חוץ, החליט לנסוע השנה בכל מחיר, ויהי מה... סוכני חברת הנסיעות הגדולה בבנין „אל־על" ברח' בן־יהודה בתל־אביב אמ־רו, כמתהוכבים „הקהל אינו מתווכח על המחיר, אפילו לא שואל לפעמים כמה זה עולה... הרבה מתכוונים לנסוע, לכל ארץ שתתאים לתקציבים שלהם, לרומניה, ליוון, להודו, העיקר שיהיה חו"ל... עוד לא ערכנו סיכומים של כל הקיץ, אבל לפי רשמים מוקדמים נוסעים השנה הרבה יותר מאשר בשנה שעברה ואולי אפילו יותר מאשר בשנים שלפני מלחמת יום־הכפורים".

הבנה או השלמה מתוך ייאוש

האם משפיע שער החליפין הנייד על הפיחות הזוחל על הרגלי הצריכה [...]

באורגן בחו"ל? „ודאי שמשפיע" הסבירו לנו, „קשה להציע ללקוח פוטנציאלי מחיר קבוע של טיול כזה. גם באירופה יש תנודות מטבע וסימ־נים של משבר כלכלי. אנחנו מסבירים את העניין למי שבא להרשם לטיול ומזהירים מראש שייתכן כי נאלץ להוסיף בסופו של דבר עוד כמה מאות לירות על המחיר הרשום בפרוספק־טים שלנו. הקהל מקבל אזהרה כזאת בהבנה".

הבנה או השלמה מייאוש, קשה לדעת מהי ההגדרה המדוייקת של המצב הנפשי המתמקן. אביה במיליים מפוריטות אם צעירה, עדית, ש־פגשנו ליד בית־הדואר ברחוב ירושלים שברמת־יצחק: „הפסקתי לעקוב אחרי פיחותים. אני עייפה מזה. קיבלתי את הדין, במקום להתרגז כל יום מחדש כשאני נכנסת למכולת. כשיש כסף — קונים. אין — כ"לא, מוותרים. מאז הפיחות הגדול האחרון לבדתי שהממשלה לא רוצה לתת לנו להיעשות את טיפת השפיעות, שהצלחנו להגיע אליה בעשר השנים האחרונות. זה כרגע — אז אני לא רוצה לחשוב על כך..."

מסתבר שההתבונה הישראלית המוכחת של פסיביזציה מול תופעה שלילית, החל מהתרדות עברייניות במקומות ציבוריים ועד השחתה שכיחה במבע עוברה. גם אל הקטסטרופה הכלכלית המפקדות אותנו בשנתיים האחרונות, לפחות כש־נדובר בקהל ברחוב, בציבור הדומם. עקרות בית ונשים עובדות ששאלנו אם הן צופות התייקרויות חדשות בעקבות הפיחות האחרון ענו לנו, אישה אחת לפי סגנונה: כרגע אין התייקרות במזון או בבגדים — אבל בטח יהיו בעתיד הקרוב. חנה יצחקי מרמת גן, ליד חנות מכולת, אם לשניים אמרה: „כרגע שום דבר לא התייקר, אבל אם אצטרך לשלם במכולת יותר כסף — לא יודעת מה אעשה. אני עד אחרי לא יכולה להצטמצם עוד. כבר הורדתי מרשימת הקניות עוגיות, ממתקים, שתיה, נקניקים, תכשי־טים וגרעינים. קונים רק את המזון הבסיסי. אז מה רוצים — שגם החלב והבשר נצמצם? לא יודעת מה זה יהיה הסוף. לא מאמינה שישנם יעזו להעלות לנו גם את מחירי החלב והלחם".

„הריפורמה" לא תפחית נטל המסים

אם בכל זאת ההיענות התייקרויות, במה תוכל לקצץ? „ב...כי כיס של הילדים, בתיימנה ש־רציתי לרשום אותם אריה בצד הודע, בברס שאנחנו הואים פעם צפגים בחדש, דברים כ־אלה... רהיטים ובגדים בין כה וכה לא חדשני הכנה, חוץ מנעליים לילדים או מכנסיים חדשים — כשהיבונים [...] קטנים עליהם..."

אגב, את שיחתנו ניהלנו עוד לפני שהתפרסמו פרטיה החישובים הכוללים של הריפורמה [...] הנה, לשאלה: האם בעקבות המלצות בן־שחר ישלם פחות מס הכנסה, ענו לנו הכל, מפקיד הבית ועד הפוהר במקררים ובמכונות כביסה: לא יהבין... דברים כאלה לא קורים בארץ... ברוב השיחות חזרה גם הנימה של „הפי נתפבים משות בילדינו ילצו להקהים אם ליביהת, אבל גם זה נאבד בעייפות, באיזה השל־מה לא מובנת.

גבי מרסל, ברמת־יצחק, אשת פוהר קטן, אמ־רה: „הנעתי השבוע כמה כלי בית ובחנות לא הסכימו לתת לי הנחה. הסיזור אמר שבטח תהיה העלאה במחירים — ועל הנחה אין מה לדבר, בזה שהספקתי להגיע במחיר הישן — כבר"

קונים בשביל „מצב רוח"...

מלכה, קוסמטיקאית ותיקה וזוכרת בכל רמת־יצחק, עוסקת במוצרי מותרות שהם בין הרא־שונים ברשימת הקיצוצים שכל אשה לעשות נוכח המציאות הכלכלית המהודקת. אם כך חשבנו. אבל החנות הקטנה ברחוב ירושלים היתה גדושה נשים.

„אשה קונה אפילו בשביל מצב הרוח. בלי ביפה קוסמטיקה — אפשר באמת להגיע לדיכאון נפשי" היא אומר בהבנה לנפש לקוחותיה. „בכלל, אם המוכר לא עושה פאניקה ולא מדגיש בכבות עלה המוצר — גם הקהל לא שם לב. יש דברים שבעצמי לא אזמין יותר מהספקים. למשל, ספרי תוצרת־חוץ שעלה 32 ל"י התייקר פתאום ל־35 ל"י. אני לא מציעה אותו לאשה שנכנסת לבקש ספרי, אלא שהקבה תוצרת הארץ. אני עוד זוכרת את הזמנים שכולנו היינו לפי כה שהיות בכים. אם נחזור לכך — לא יהיה נורא כל כך. פרנסה תמיד תשאר לי. כל אשה ביטינו רוצה בקרים להיות אי בספרי משהו היינו לא פחות מבגדי".

אגב ביגוד — בבוטיק יקרין ברחוב אבן גבירול בת"א, אמרה לנו מוכרת בשיפתה: „לא העלינו מחירים בגלל הפיחות". כאשר ראינו את המחי־רים „היקרים" הקיימים שם — ברור היה שאין עוד מקום להעלות... האם קונות הנשים באיזור שמלה בשש מאות ל"י? „בהחלט. אבל מי שהיתה קונה פעם שתי שמלות בבת אחת, קונה עכשיו רק שמלה אחת".

היכוח לריצוב הכלכלי ההולך וגובר בעקבות הפיחותים האחרונים כבאנו גם בעבודה שבאור למבה ההתניה של קיימת הבבחה סביבה „הבפ־גרי — „יצחק שדה", וגם באולמות של בתי המלון הגדולים והיוקרים בתל־אביב מתנהלים הקיץ העסקים במלוא הקיטור. אחרי שנה של איפוק יחסי — שוב חזרו חוגגי הנישואין, הבריתות והבר־מצוות אל האולמות, שוב צריכים להזמין תור מראש, שוב בתגבריים (אולי לא במיוחדים של לפני מלחמת יום הכיפורים) על עושר ההפרשה ומוכנים לשלם עשרות לירות על כל מנה, ובחנות מכולת הסמוכה לאיזור וילות שליד רחוב מדינת ברמת־גן הזה התנוזו: „אצלי קונים כמו כבר תמיד. לא רואים שינוי. גבינות, נקניקים, יתנות, שוקולד ותוצרת חוץ — אנשים בלוקיים בודקים את ההשכבות, ובכלל לא שואלים אם המחיר הוא חדש או ישן. כש־שטח התייקר — אני מתקתקת את המחיר החדש על מכונת התוקבד שלי, בלי להגיד לקונה שזה התייקר. כמה לירות יותר, כמה לירות פחות, כאן זה לא כשבת. לאנשים בסביבה יש מספיק כסף..."

עצוב מאד יהיה להפיק מהפיחותים האחרו־נים, רפואות הכיסים, ואפילו הבביזה המתקד־מים להשתאה סוציאלית גבוה כה „ערך מוסף" ובכ הזהוי הכ — יקומי אנחנו לפער גדל ההולך בין אלה שיש להם (יותר נכונה יותר) ובין אלה החייבים לקבוע בילדיהם את השלבון הזומי או שקית השוקר. עצוב [...] שבם את נטל ההת־ייקרויות ההזוכות יחיה על הציבור שיש לו פחות — לכטאה, כטה שהמהתרים הגדולים, הד־צלים, המעשירים ובעלי המשכורות הגבוהות מבשירים לבבוע לחו"ל, לצרוך התרבות פאר ול־הלוליך את הבידול של כריה־הבליב או הבזון...

עצוב היה להיווכח הבבית ביבד התקוות הזור־רות — מיקטה עם הבנה הביבוצה של המלצות בן־שחר, ובבבה את בקבוק לוודאות הכלכלית של קרין [...]

הריתחתי... במכולה ובשוק אין בינתיים שינוי, אולי יהיה בעתיד הקרוב, אבל להוריד יותר את רמת החיים, אני כבר לא יכולה. ממילא — לצאת לבלות, לא יוצאים. יושבים כל הער־ב — אז גם בגדים חדשים לא צריכה. לילדים אמשיך לקנות מה שהם זקוקים לו. ואם בעלי ישלם יותר מס הכנסה — נסבול אנחנו, המבוגרים".

במה יתבטא „הסבל" הזה?

„לא נסע להבראה בקיץ" היא אומרת ונאנחת. „נפסיק גם לבקר הרבה את המשפחה שלנו בירושלים. חלק יקר..."

„פיחות זוחל" לא ישפיע...

באיטליז של ויינברגר חיים ברחוב ירושלים אמר לנו הבעלים: „לפי מה שאני מכיר את סוג הלקוחות שלי — „פיחות זוחל" לא ישפיע על הקניות. הם כבר הגיבו קיצוצים בפיחות הקודם, לכשל מי שהיה קונה קילו בשר לשבת קונה עכשיו 3/4 קילו. שמעתי שמדברים על הוזלת מחירי הבשר — הלוואי. בינתיים לא ראה דבר כזה במציאות."

אשה במטפחת ראש הנכנסת לקנות באיטליז הכשר למהדרין מגלה שלפני כחצי שנה עדיין היתה קונה 2 ק"ג בשר לשבת למשפחתה המונה חמש נפשות. היום היא מסתפקת בק"ג אחד לשבועיים. „הילדים אוכלים פחות בשר. רק פעם בשלושה ימים. מה לעשות?" היא מחייבת כבהת־נצלות, „גם חלב, ביצים, אורז. כמה צריך לקנות, לא?"

מאידך, בשכבות האמידות, לא רק שאין קיצו־צים בהוצאות — גם לא מתווכחים על המחיר. [...] גולדמן, מנהל המחלקה לכלי המטבח וכלי־ [...] ב„כלבו" תל־אביבי גדול מספר: „יומיים אחרי הפיחות האחרון היתה אצלנו התנפלות. באו הרבה. קנו, שילמו במזומן, אח"כ הואט הביקוש, וכל מי שנכנס אלינו שואל בזהירות: זה עוד המחיר הישן? אמנם הממשלה הודיעה שאין עליה מחירים — אבל הציבור עושה חש־בונים כל"ה. ובצדק. כאשר נגמור למשל את [...] שבמלאי — נצטרך להזמין סחורה חדשה במחיר לפי השער המפוחת של הלירה, ואז כל מכשיר כזה יעלה ודאי יותר."

גם בחנות למקררים ומכונות כביסה של אבר־מוביץ בגבעתיים לא עורר הפיחות האחרון בהלת קניות — מי שהיה לו כסף — כבר קנה, מי שאין לו — גם עכשיו לא יקנה. „יש רק הבדל אחד של מקרים שבהם בתשלומים קונים" מסבירה הגב' אברמוביץ „ואת המקררים האלה — המוכר אצלנו השבוע. אנשים שחסכו לאט לאט אלף לירות להגיע למכירה כזו — באו כבר כדי להרשם, לקחת את המקרר במחיר הישן ולהמ־שיך בתשלומים."

כאשר יצחק דוגל, בעל [...] מסחרית העוסק בהובלות: „פחות ופחות אני מוביל פרי־גידרים בזמן האחרון. האנשים לא מחליפים היום מוחלים — חוץ מהעשירים הגדולים."

דוגל, אותו מצאנו ליד מחסן חנות ה„כלבו" מודה שהוא מבקש השבוע תמורת ההובלה במבו־רה ביקש בשבוע שעבר 30 ל"י — 40 ל"י. מדוע? „יש פיחות זוחל, מותר לייקר כל דבר" — הוא עונה בצידוק צבעי. „גם בוראו מבקשים ממני יותר כסף בשביל [...]".

עיטורי
סופרים וספרים

ביאורי החסידות לש"ס

מאת ש. קורא

ליקוטים של אמרות לפסוקי חמשה חומשי תורה, שיצאו לאחרונה במספר ניכר, כוללים לרוב דברי אדמו"רים בעלי שאר־רוח, שהסתייעו בכתובים דרך פשט, רמז ודרוש לביסוס הגיגותיהם. באמרות לקוטים מספרים ושמועות, יש מעומק של התבוננות ומבזק ההבעה, כשהם מבוררים בכושר אבחנה־וניסוח הרי מכמנים בקיצור שיחות ודרושים ארוכים.

עתה יצא ילקוט גדול, ראשון בסוגו „ביאורי החסידות לש"ס" מאת ר' ישראל־יצחק חסידה, הוצאת מוסד הרב קוק, שבשבע מאות ועשרים וחמשה עמודיו באים ביאורים של גדולי האדמו"רים ראשונים ואחרונים, לכל מסכתות הש"ס, מברכות עד עוקצין. עבודת אוסף ובירור, צירוף וניסוח רבה, ערוכה בחכמה ובטעם במועט המחזיק את המרובה ובלשון ברורה, במראה־מקומות למקורות ובסדרנות המחוירה את הדעת, „מפתח הענינים" מאפשר למצוא כל נושא במרוכז לפי סדר אלף־בית. ביד חרוצה ומאומנת חובר הספר.

ערכו של הילקוט רב לעצמו, כינוס מובחר מספריהם של שמונים אדמו"רים למדרשי חז"ל בש"ס מהמשנה הראשונה „מאימתי" ועד המשנה האחרונה המסיימת בשלום. המחבר בפתיחתו מציין מגמת־היסוד של ספרו: בניגוד להסבר הרווח בחקר החילוני, שהחסידות כאילו התקוממה נגד ההלכה, ונזנח לימוד התורה והתרכזה בעיקר בעבודת התפילה, מעידים הביאורים החסידיים לש"ס, ש„כל מאמרי החסידות כבר רמוזים בדברי חז"ל, ממקור התורה הם באים ואליה הם שבים". עיונים של החסידות רציונית מגלות את האור הגנוז בכל דף ודף של הגמרא. מהבעש"ט ופמליותו, המגיד ממזריטש ובעל ה„תולדות", דרך בעל התניא וממשיכיו, חידושי־הרי"ם, אבני־נזר, שפת אמת והבאים אחריהם, הם וכמותם, חישפו והוסיפו את האור שנגנז בתורה שבכתב ובתורה שבעל־פה. ליד בירורי פשט בחז"ל בבקיאות ובחריפות עוסקים גם בביאורי פנימיותם.

הרי ביאור למשנה האחרונה במסכת קינים:

זקני עם הארץ כל זמן שהם מזקינין דעתם מטרפת עליהם. אבל זקני תורה אינם כן. כל זמן שהם מזקינים דעתם מתיישבת עליהם.

מובא בספר נופת צופים בשם הבעש"ט: במשנה נקראים זקנים הן זקני תורה והן זקני עם־הארץ, אף־על־פי שלפי חז"ל אין זקן אלא מי שקנה חכמה. אלא הכוונה לשני סוגי חכמים: זקני תורה קרואים הדבקים בתורה וקשורים לפנימיותה עד שהתורה נעשית חלק מנשמתם. וככל שכוח הגוף הולך ותש מחמת זקנה, במקביל כוח הנשמה הולך ועולה. לעומתם, זקני עם־הארץ, אף שלומדים תורה הרי תורתם מן השפה ולחוץ, כמו של דואג, כולה בחיצונית. לכן, לעת זקנתם יחד עם חולשת הגוף באה גם חולשת הרוח. דעתם מיטרפת עליהם.

לפי ביאור זה פירש בעל התולדות את המאמר במסכת שבת: מפני מה תלמידי־חכמים שבבבל מצויינים, בפני שאינן בני תורה. רש"י פירש, מצויינים בלבושיהם. קשה, אם אינם בני־תורה מדוע נקראים תלמידי־חכמים, אלא ישנה תורת הנגלה שבה תלמידי־חכמים מתגלה, בחינת חכמות בחוץ תרונה: וישנה תורת הנסתר, פנימיות התורה, בחינת כבוד אלוקים הסתר דבר, שבה תלמידי־חכמים שבבבל בקיאים בנגלה, לא הצטיינו.

כשלמד הרבי ר' זוסיא מהאניפולי המשנה הראשונה למסכת ברכות: מאימתי קורין את שמע בערבין, נרעד כולו ואמר, מאימה־יה, מתיר אימה יתחר לפני השם־יתברך קורין שמע ישראל.

המשנה משיבה לשאלה: משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן. בגמרא, מכדי כהנים איכת קא אכלי תרומה, משעת צאת הכוכבים, ליתני משעת צאת הכוכבים? מילתא אגב אורחא קמשמע לן... ביאת שמשו מעכבתו מלאכול בתרומה ואין כפרתו מעכבתו מלאכול בתרומה.

הרבי ר' אלימלך מליזאנסק בעל „נועם אלימלך" בלומדו סוגיה זו אמר לתלמידיו: אימתי קורין את שמע בערבין, אימתי אפשר לקרא לבורא־עולם שישמע תפילתנו כשאנו שרויים בגלות הנקראת ערב, משעה שהכהנים, צדיקי הדור, נכנסין לאכול בתרומתן, עולים ובולעים את הכול למדרגה גבוהה. מקשה הגמרא: מכדי כהנים איכת קא אכלי בתרומה, מתי צדיקים מגיעים למדרגה זו, משעת צאת הכוכבים, היינו זמן ביאת משיח צדקנו, הוא בחינת דרך כוכב מיעקב, ליתני צאת הכוכבים, מתרץ, מילתא אגב אורחא קמשמע לן, כל יהודי שילך באורחות צדיקים, יוכל אפילו בתוך הגלות להתעלות למדרגה זו. ביאת שמשו, כשמתו שאינה מאירה כהלכה ומעכבתו מלאכול בתרומה, לעלות בקדושה, ואין כפרתו, הריבוע עד ביאת משיח צדקנו, מעכבתו מלאכול בתרומה. אף בזמן שאנו עדיין בגלות בכוחו של אדם מישראל לזכות במדרגות גבוהות.

כאן ביאר בעל נועם אלימלך את סוד הצדיקות, שהוא טמון בכוח בכל יהודי יהודי וההתעלות אליה אינה מותנית לא בזמן ולא במקום אלא בבחירה החופשית של האדם.

★

תנו רבנן: חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין שעה אחת וחוזרין ושוהין שעה אחת, וכי מאחר ששוהין תשע שעות ביום בתפילה, תורתן היאך משתמרת ומלאכתן היאך נעשית? אלא מתוך שחסידים הם תורתם משתמרת ומלאכתם מתברכת (ברכות, ל"ב).

דברי חז"ל אלה משמשים משען לאלה המבקשים תשע שעות לשלוש התפילות במעת ליום, אבגם התפילה הארוכה מבטאת זמן של לימוד תורה, אך תורתם משתמרת, כפירוש רש"י, „בתוך ליבם שאין תלמודם משתכח". הרבי ר' שלמה הכהן מראדומסק, בעל תפארת שלמה ביאר: העיקר שהם חסידים מהדיק ברכה והוא בחינת זריעה גרעין קטן המצמיח עץ עושה הרבה פירות. התפילה מפרה את הלימוד.

הרבי ר' ישראל־יצחק מאלכסנדר, בעל ישמח ישראל, למד המשנה במסכת בכורים: יורד אדם לתוך שדהו ורואה תאנה שביכרה: קושרה בגמי ואומר הרי אלו ביכורים. לבהה בבשם ולכדה בדרוש וברבנו: אדם יורד, משוקע בארציות. כשרואה בשעת עבודתו בשדה תאנה שביכרה, האוהנה שביכרה לפני אחוזת בדרכי ההשגחה, כשהעמידים בו הירהורי־תשובה, הוא מקבל על עצמו להביא את התאנה לבית־המקדש, להתוודות, וקושר התעוררות זו של אבותה בהשגחה פרטית בהקשבתו לקיים מצוות בשלימות.

במסכת שבת: בשעה שתיקן שלמה עירובין ונטילת ידים יצאה בת קול ואמרה: בני, אם חכם לבך ישמח לבי גם אני. הרבי מקוצק מוצא בביאור חז"ל רמזים לחכמת שלמה. עירובין, למשל, להיות מעורב עם הבריות, נטילת ידים, בשבת, נקי־כפיים. דרושה חכמה רבה כדי לקיים שני הדברים יחד.

שלוש שנים נחלקו בית שמאי ובית הלל, יצאה בת קול ואמרה, אלו ואלו דברי אלוקים חיים והלכה כבית הלל, שנוחין ועלובין היו (עירובין, י"ג). ביאר הרבי ר' צבי אלימלך מדינוב, בעל בני יששכר: מידת בית הלל ענווה כרבם הלל, מידת בית שמאי יראה כרבם שמאי שהיה קפדן. כאן חולקין ביניהם: ענווה או יראה, איזו מידה טובה יותר לקניית דעת תורה? יצאה בת־קול ואמרה: אלו ואלו דברי אלוקים חיים הן ענווה והן יראה דרושים לקניינה של תורה, אלא מידת הענוה מכוונת יותר אל האמת ולכן הלכה כבית הלל.

לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה (פסחים, נ'). שאל הבעש"ט: היתכן, שלעולם יעסוק אדם בתורה שלא לשמה? השיב: ככל שיצטער שהיתה לא לשמה הרהיו בבחינת לשמה. עוד אמר, כדי למנוע התגרות יצר היצר שיבטלהו מלימודו, יאמר שלומד שלא לשמה, ומשיבו לשמה יעמוד בפני כל הפיתויים. ותלמידו, בעל „תולדות יעקב יוסף", הסביר לפי דרך החסידות, שבתוך תורת הנגלה יבוא לדביקות בתורת הנסתר.

בשם הבעש"ט מובא ביאור למאמר: אפילו שיחת־חולין של תלמידי־חכמים צריכה לימוד. שנאמר ועלהו לא יבול (סוכה, כ"א). כי העליה של האדם הן בזכות צדיקי הדור, כהן בתורה ובתפלה ובהן בשיחת־חולין הצריכה לימוד.

באותו כיוון פירש בעל „תפארת שלמה" את המאמר: אמרו עליו על רבן יוחנן בן־זכאי, מימיו לא שח שיחת חולין (סוכה, כ"א). צדיקי הדור אפילו שיחותיהם הנראות כשיחות בדברים של מה־בכך, תוכן רצוף נשגבות, כסיפורי הבעש"ט ותלמידיו, שגנוזים בתוכם ענינים מרומו של עולם.

מצוות לא ליהנות ניתנו (ראש־השנה, כ"ח) פירש רש"י, „אלא לעול על צוואריהם ניתנו". הוסיף ביאור הרבי מקוצק: כיהיה לישראל הנאה מן העול. ובאותו מקום: מצוות אינן צריכות כוונה, ביאר שפת אמת: המצווה אינה זקוקה לכוונה, אך העושה את המצוות צריך לכוון, שבכך דבק במצווה המצווה, תכליתה העיקרית.

פה גם מביא בעל הלקט דברי אדמו"רים למאמר ומוסיף משלו. כך הוא במאמר: „ואי צורבא מרבנן דרתח, אורייתא הוא דקמרתחא ליה" (תענית ד'). לולי דמסתפינא הייתי מפרש דברי חז"ל באופן אחר. לכאורה, איך מתירים לצורבא־מדרבנן לכעוס כעוד הם אוסרים כל הכועס כאילו עובד עבודה־זרה. אלא ביאור „דרותח" הוא מתלהב הן בתורתו והן בתפילתו בשיעור מופלג עד כדי עשיית רושם מוחי. אמרו, יש לדונו לכף זכות, התורה מרתחת אותו.

בעל „נועם אלימלך" מסביר את המאמר: כל הדר בארץ־ישראל דומה כמי שיש לו אלוה וכו'. הדר בחוצה־לארץ דומה כמי שאין לו אלוה... כאילו עובד עבודה זרה (כתובות, ק"י): אמרו חז"ל, היה עומד בחוצה־לארץ יכוון לבו כנגד ארץ־ישראל, בארץ־ישראל יכוון לבו כנגד ירושלים... כנגד בית קודש־הקדשים. נמצא, כשאדם רוצה שתהא תפילתו נשמעת, יראה את עצמו כאילו עומד בירושלים בית המקדש בנוי והוא מכוון כנגד קודש־הקדשים. תפילה זו, המפרוסה לפניו את ארץ־ישראל, ירושלים המקדש, מביאתו לידיעה האמיתית בהקב"ה.

לעולם יהא שואל דהוה ויבין בקריבה (סוטה מ"ד) מבאר בעל נותן מגדים: כתוב בקהלת: „כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה

(סוף בעמוד 5)

הפולמוס בין רש"ר הירש והרב מווירצבורג

מאת הרב אהרן קלר

הבעיה הזאת של ניצול האפשרות החוקית לפרישה מהקהילה הקיימת ולייסד קהלה חדשה, עמדה בסוף המאה הקודמת במוקד החיים של היהדות החרדית בגרמניה וגם בהונגריה, לא נשארה לה כעת אלא חשיבות היסטורית גרידא.

השקלא־וטריא והפולמוס מסביב לבעיה זו מתעוררים שוב בקרבנו אחרי הופעת ספרו של משה אונא על אביו הרב יצחק אונא ז"ל, הרב של הקלאו במנהיים. הספר יצא בשם: למען האחדות והיחוד, בהוצאת קרית ספר ירושלים, ומביא בחלקו השני את משנתו של הרב שבאה לידי בטוי במאמריו ובהרצאות בהזדמנויות שונות, ובחלק הראשון ביוגרפיה של הרב בה ימצא הקורא לא רק נתונים ביוגרפיים מחיי הרב אלא גם תאור מקיף ומענין של תנאי החיים הפוליטיים, הדתיים, החברתיים והתרבותיים של היהודים באותה התקופה.

לשבחו של המחבר יאמר, כי הוא הצליח להיזהר ממוקש האורב בכתיבת הבן על אביו כאשר האהבה מקלקלת את השורה, והוא השתדל להישאר אובייקטיבי ולהימנע מהגזמות בציון אופיו, עבודתו וחשיבותו של האב. לשוא תחפשו בחלק הביוגרפי דעות מופרזות המנסות להעמיד את הרב בראש יהדות גרמניה או לראות בו את הפוסק העליון בעניני הלכה. אך מאידך אפשר להעיד עליו שחשיבותו כרב ומורה בזמנו חרגה ממסגרת הצרה של בית המדרש בעירו ושיש לראות בו יהודי בעל לב חם, תלמיד חכם ובעל השכלה גבוהה, רודף שלום ודובר ומחפש אמת. שהקרין מאישיותו השלמה ומידיעותיו הרחבות לא רק על אנשי עדתו אלא על חוגים גדולים של יהדות גרמניה.

אחדות ישראל כשיטת יסוד

אחד הקוים הבולטים ביותר באופיו הוא המאמץ התמידי להדגיש את הרעיון של אחדות ישראל, ובו אפשר לראות גם את השורש העמוק של יחסו אל צרור הבעיות הקשורות עם קהלה אחידה או קהלה נפרדת. נוטים לכך להסביר את עמדתו בסוגיה משפחתית מצד אבי אמו, הרב מווירצבורג, אך מי שהכיר את יושרו של הרב אונא גם באופיו וגם במחשבותיו, ואת עצמאותו ומקוריותו בהחלטות רבות המשקל בהשקפת החיים, יודע שאין לנו אצלו ענין רק בהיבט של כבוד הסבא, אלא המשך של דרך ישרה ועקבית בחייו, ממנה לא סטה לימין או לשמאל. במאמרו על „עקרון ההפרדה ושאלה העבודה המשותפת" ויותר בהרצאתו באסיפת היסוד של חברת „אחדות" על הנושא: רעיון הפרדות וחשיבותו הלכה למעשה התבסס אמנם הרב אונא על הרב במברגר, אך הוסיף נקודות הלכתיות משלו. כדי להבין די צרכן את ההוספות הללו של הרב אונא והרצאתו באספקלריה מאירה של נסיבות הזמן עלינו לחזור לשורש הבעיה ולויכוח חריף בין שני גדולי הדור ביהדות גרמניה.

כאשר בתקופת האמנציפציה הגיעה לשיאה ההתבוללות של יהודי גרמניה במחיר „לכרטיס כניסה" לחברה הגרמנית, מרדו באלקי ישראל לא רק היהודים כיחידים, אלא נשתנו גם קהלות אחדות, ביניהן הגדולות בפרוסיה, ומנהיגיהן דרשו ובצעו שינויים גם בבתי הכנסת. ע"י הכנסת עוגב לתוכם, וגם בכל סודות התפלה וגם בסדרי תפילה. את השנוי המרחיק לכת ביותר ימצאו בסדור התפלה החדש בארץ באזה. אחרי שהשמיטו כל תפלה הקשורה עם הרעיון של שיבת עם ישראל לארץ ישראל. לציפית העם לביאת המשיח בבית דוד, לבנין בית ה' במקדש ולהחזרת הקרבנות, ואחרי שמחקו כל המקומות בתפלה הקשורים עם האמונה בתחית המתים. מלבד זה התכחשו לחנוך הדתי של הילדים או הנהיגו שעורי דת ליברליים, ולימוד של טהרת המשפחה ע"י מכירת מקואות או הסרת סעיף ההוצאות עבורן מתקציב הקהלה. לא דאגו לכשרות הבשר, וענין עירובי חצירות מאן דכר שמיה.

הרב ווירצבורג נגד קהילה נפרדת

כך מצא הרב ש. ר. הירש את המצב בקהלת פרנקפורט כאשר נתקבל כרב ע"י קומץ יהודים חרדים, שכל שאיפתם התרכזה ברצון האיתן להמשיך במסורת אבותיהם גם בחיים הפעמיים וגם בתפלה. בשנת 1848 הזמין אותו החוג המצומצם של יהודי פרנקפורט לכהן כרבם, ועל מדת השפעתו מחוץ למקום התפלה על יהודים שהרגישו את עצמם עדין קשורים לתורת ישראל ברוח ישראל סבא, ובעיקר בשכבה החנוך של הנוער היהודי, תחום לו הקדיש הרב את רוב זמנו ומיטב כוחותיו, מעידות הצלחותיו הבלתי רגילות גם אצל הנוער וגם אצל המבוגרים.

בשנת 1863 הוקם ביה"כ מפואר עם אלף מקומות ישיבה ומלבד זה חגג חנוכת בית הספר תיכון לבנים ובנות ובו לימדו 470 תלמידים. במשך כל השנים הללו עמל הרב הירש לקבלת מעמד חוקי לעזיבת הקהלה הרשמית היהודית, שמצווים עליה לפי דעת הרב הירש לפי התורה, הואיל ויש לייחס לה דין של קהלת מינים ואפיקורסים. האפשרות ליציאה מקהלה יהודית היתה תמיד קיימת, אך מי שעזב אותה, כאלו הצהיר על ניתוק כל קשר עם היהדות. ולכן דרש הרב הירש חוק מיוחד שיכיר בקהלה נפרדת כמוסד שוה זכויות עם הקהלה הגדולה, ועבודתו במוסדות הממשלתיים הגרמניים נשאו פרי סוף סוף וביום 28 ביולי 1876 פורסם החוק המאפשר הקמת קהלה חרדית נפרדת. והכרה בה כקהלה ישראלית. בטוח היה הרב הירש שאחרי הצלחתו גם להלכה וגם למעשה בהשקפתו האוסרת כל שתוף פעולה עם הרפורמיים, ינצל כל המיעוט של שומרי תורה ומצוות בדרה זו ההיתר. ונתאכזב כאשר ראה רוב עדי גרמניה את הבסיס החוקי שנוצר לעזיבת הקהלות ולהקמת „חב־" שלא כולם הצטרפו לדעתו.

האכזבה הגדולה המרה ביותר גרם מאמר שנתפרסם בעתון, לא יהודי אלא גרמני ע"י הרב במברגר, רבה של ווירצבורג, רב גדול בתורה שסמכותו בבחינת ההלכה לא הוטלה בספק לא אצל יהודי גרמניה וגם לא אצל גדולי הדור. במאמר זה הביע הרב ב. את דעתו נגד הפירוד מהקהלות הקיימות. לבחינת ההלכה אין שום הכרח לעזוב את הקהלה ומלבד זה דורשת שאיפת השלום לרדוף את השלום, שלום שלום לרחוק ולקרוב, למנוע כל פירוד בעם ישראל ולשמור על יחסי ידידות בין איש לחברו. גם אם מדובר על תועים, כי דינם כדין תינוק שנשבה בין הנכרים. מלבד זה אינו רואה הרב ב. צורך חיוני לצעד נמרץ זה המסכן אחדות העם, מאחרי שהקהלות הקיימות מוכנות להחזיק ולהקים את אותם המוסדות שהם חשובים ליהדות החרדית.

בעקבות המאמר הזה של הרב ב. כתב הרב הירש מכתב גלוי אל הרב במברגר שזכה לתשובה, והיא מצדה הביאה לכתיבת מכתב גלוי נוסף של הרב ה. המכתבים הללו פורסמו במכתבי הרב הירש חלק 4 ובהם תמצאו את רוב החומר על בעית עזיבת הקהלה מטעמי מצפון. בראשית לדבריו הרב הירש אינו מצליח את רגשותיו בשעת התקפה מצד לא צפוי מראש, כי עד כה נמצא במאבק חריף מאד נגד יריביו גייגר, פרנקל וההיסטוריון גרץ, וצריך לראות בפרסום התנגדות לדעתו מצד אישיות כמו הרב במברגר „פגיעה בגבו". מתרכז כל רוגזו של הרב ה. נגד הרב ב. בשלש טענות עיקריות.

נימוקיו של הרש"ר הירש

א) מקום רחב במכתביו תופסת הטענה המתבססת על מקורות בתלמוד ועל הדין בשו"ע, חושן משפט, האומר שהחכם שאסר אין חברו רשאי להתיר. מתבקשת איפוא השאלה, כך שואל הרב הירש, באיזו זכות בא רב מבחוץ ופסק נגד איסורו של המרא דאתרא. הרי זה דין מפורש, שאי אפשר להתעלם ממנו, וכה עוד מצד רב שאינו מתכחש לשולחן ערוך אלא דורש שלמות היהדות ע"י שמירת תקפם של כל הדינים שנתקבלו בישראל החל ממשה בסיני עד לאחרון הפוסקים. תשובת הרב במברגר, שהוא מסתמך על דעת הש"ך הכותב: יש אומרים שאפילו השני גדול ממנו בחכמה ובמנין אינו יכול להתיר ויש מתירים בגדול ממנו, הרומזת על גדולתו בתורה שעולה על זו של הרב הירש, אין בה כמובן להרגיע את הרב ה. אלא מגבירה את מורת רוחו.

ב) הרב הירש אינו תופס שיריבו מסרב להצטרף לדעתו, הרואה במנהיגי ההשקפות הריפורמיות עובדי עבודה זרה ממש. ומוסרי עין עליהם נאמר על סמך הגמרא במסכת ע"ז דף כ"ז, ובמסכת שבת דף קט"ז שמומר לעבודה־זרה, הרי הוא מומר לכל התורה כולה, ועליהם כתאים פסק דינו של הרמב"ם בה' ממרים, מי שאינו מודה בתורה שבעל־פה, הרי זה בכלל האפיקורסין וכו' והאומרין אין תורה מן השמים, והמוסרין והמומרין שכל אלה אינם בכלל ישראל. אין בשום אופן לקבל את הטענה כאילו הם בבחינת תינוק שנשבה בין הגויים. ואין להפריך את דינם עפ"י הרמב"ם שראה בקראים בזמן ההוא רק תועים שצריכים לקרבם ולהביאם לתשובה גמורה. בעת קיים האיסור להשאר במסגרת הקהלות המעורבות ומחייבות את הכפירה בתורה מן השמים גם להלכה וגם למעשה. וכל מי שאינו משתמש בזכות הפרישה מעדת הכופרים הרי הוא מחזיק ידי עובדי עבודה זרה ועתיד ליתן על כך את הדין. כתנא דמסייע לו מוזכר החתם סופר, והחוות דעת שלו, כפי שפורסמה בספר דברי הבריה, אשר זעזע בזמנו את עולם היהדות החרדית.

הספר הזה הביא לקט של חוות דעת מגדולי הרבנים נגד הקמת בית כנסת רפורמי בעיר המבורג בשנת 1818 ונגד שנויים שהוכנסו לתפלה ונגד העוגב, בהם ראו הרבנים כפירה בעיקרי הדת. בחוות דעת זו החתם סופר עדיין לא מתיחס לשאלה אם מצווים לפרוש מהקהלה. אך בחלק השני של שו"ת שלו תשובה פ"ט נאמר: „ואלו היה דינם מסור בידינו היה דעתי להפרישם מעל גבולינו, לא יתן מבנותינו לבניהם ומבניהם לבנותינו כי היכי דלא ליתי לאמשוכי בתרייהו. ויהיה עדתם כעדת צדוק ובייתוס ענן ושאול אינהו בדידהו ואנן בדידן וכו' כי זה נראה לי להלכה ולא למעשה מבלי רשות והרמנא דמלכא ויהיה חולת זה יהיו דברי בטלים וכלא חשיב עיכ."

אחרי פירסום החוק מיום 28 ביולי 1876, נתנה, לפי דברי הרב הירש הורמנא דמלכא ולכן מצווים לפרוש מהכופרים.

ג) אם עד כה קיימת עוד האפשרות עבור הרב במברגר להתחמק מהחצים שהיו מכוונים נגדו בכח פרשנות שונה כזו של הרב הירש, ולהסביר את דעתו ע"י פירוש אחר בדברי החת"ס או בראית המציאות בקהלות היהודיות באור אחר ולא לראות במנהיגיהן אפיקורסין אלא תינוקות שנשבו, הרי מצא בהתקפה השלישית את הצד החלש של יריבו באשר הוא סתר לא את דעת אחרים אלא את עצמו. כי בשנת 1872 פנה הרב שלמה שפיצר מעיר וינה באוסטריה, אל 390 רבנים, ביניהם גם הרב במברגר מווירצבורג, בשאלה מה עליו לעשות לפי ההלכה מאחרי שמנהיגי הקהלה קבלו החלטה למחוק קטעים בסדור התפלה ולשנות פרקים אחרים לפי רוח הזמן. בתשובה, עליה חתמו כל הרבנים, לרבות הרב ב. נאמר שיש לראות בכל יהודי שאינו מאמין בביאת המשיח, בקבוץ כל העם היהודי בארץ החדש, ובבנין בית המקדש והקרבת קרבנות, כופר ביהדות. ולכן אסור לו להשאר ליהודי חרדי בסוד לה אחת עם האפיקורסין, כי לפי דיני ישראל חוטא כל מי שמשלם מסים לקהלה, כי הוא מסייע להחזיק מוסדות המתנהלים בנגוד לשולחן ערוך: הרב ב. לא נתן על ההתקפה הזאת תשובה מניחה הדעת ויריבו ה. שאינו מפסיק להצביע על הסתירה הזאת בין פסק דינו לשאלתו של הרב שפיצר ובין דעתו שפורסמה בעתון גרמני. מוציא את מסקנתו שאת ההיתר להשאר בקהלה נתן הרב ב. כי גיים ופכיב רב אמר הכי. ההיתר הזה „לבטיל ולהוי כעפרא דארעא".

המכריעים הם חכמי ההלכה

את נקודת התורפה שבמאבקו של הירש הכיר הרב במברגר באלו דרך אגב, ואין בהתקפה זו נגד יריבו ולא כלום לעצם השאלה אם הפרישה מהקהלה היא מוצדקת אם לאו. הרב ב. שאל את הרב ה. משום מה לא פנה אל גדולי ישראל שבכל העולם, כמקובל בעולם התורה ולא דרש מהם ליבין ההלכה לפי כלידיתה, במקום לסמוך רק על עצמו ועל ידידיו. את הטענה הזאת מביא הרב ב. כשאלה נגדית נגד מורת רוחו של ה. בגלל התערבותו של ב. בפסק הלכה שניתן ע"י רב המקום בשאלה חיוב השייש. הרי מקובל היא. זאת היא דעת הרב ב. והנהג בתוך הסיפקים לפתוח

(סוף בעמוד 5)

הוגה דעות ומסאי

(לדמותו של פרופ' ש. ה. ברגמן, ז"ל)

מאת מ. אונגרפלד

שמואל הוגו ברגמן היה הוגה־דיעות בעל שיעור קומה, שבא אלינו מעולם המדע המדוייק והפילוסופיה, שלו היתה מבוססת בקרקע המוצק של המתימטיקה ומדעי הטבע. מבחינה זו מאלף ספרו על הזרמים החדשים בפיסיקה העיונית. בספרו על בולצאנו, שהוציא לפני יובל שנים, הסביר בחריפות, ובעמקנות את תורת ההגיון של המתימטיקה מיסודו של בולצאנו. אולם ברגמן לא רצה להיות פילוסוף ואיש העיון וההסתכלות בלבד. באחד ממאמריו כתב: עלינו לצאת אל המערכה ולקחת חלק בתבל־היצירה של עולם חדש.

עוד בנעוריו השתייך על חוג ההוגים הפראגיים מבית מדרשו של ברנטאנו. עבר לאחר זמן קצר לפילוסופיה האידיאליסטית, זו שהטביעה את חותמה על השקפת־עולמו היהודית. בדיעותיו הציוניות היה ציוני רוחני־תרבותי. במעמקי הסמיעה הביא אותו הרצל אל עמו וההפיסה הלאומית היתה לו דרך חיים. בכבוד היה, שהלאומיות התילונית אינה אלא שלב ראשון בסולם עלייתה ודרך ההפנמתה של התנועה. במהלך מחשבתו ניכר היה מיזוג של שני יסודות בפילוסופיה: היסוד של בולצאנו־ברנטאנו, הראה את הניסיון הפנימי המוחשי, כיסוד לפילוסופיה מדעית, והיסוד של קאנט והלכה ביכון הרמן כהן, הידוע בשם האידיאליזם הביקורתי.

מחקריו וספריו

כמורה לפילוסופיה הקדיש את עיקר זמנו למחקר שאלות פילוסופיות בתחום ההכרה וההגיון. במחקריו הפילוסופיים הראשונים שנכתבו בלשון הגרמנית בולטים „המפעל הפילוסופי של בולצאנו", „האינסופי והמספר", „המאבק מסביב לחוק הסיבתיות בפיסיקה החדשה" ועוד.

בתקופתו השניה, הושפע ביותר מן האסכולה הקלאסית ובעיקר מהרמן כהן ומא. קאסירר. ברגמן כתב ספרים על הפילוסופיה של שלמה מימון, על הוגי דיעות של המאה העשרים („הוגי הדור") וכן הוציא „מבוא לתורת ההכרה" ותירגם לעברית את „ביקורת התבונה הטהורה" של קאנט.

את מאמרו הראשון בעברית על תורתו של ה. ברגסון, פירסם לפני ששים שנה על דפי „השלח". אחר כך באה סידרת מאמריו ב„מעברות", ב„הפועל הצעיר" וב„החינוך" על שפינוזה, פופר לינקיאוס, גוסטב לנדואר, אלברט איינשטיין, אדמונד הוסרל, פ. רוזנצווייג וספרו כוכב הגאולה, פאול נאטורפ והרמן כהן. המונוגרפיה על קאנט הוא הספר הראשון בעברית על פילוסוף זה. לספריו על הפילוסופיה של שלמה מימון נוספו שני ספרי הלימוד שלו „מבוא לתורת ההכרה" ו„מבוא לתורת ההגיון".

היתה לו זיקה לתפיסה דתית, עיונית בעיקר. כמה מהשקפותיו אלה באו לידי ביטוי בקובץ מאמריו בשם „מדע ואמונה". כתב: „אין בכוחו של המדע, שהוא פרי שכלנו המוגבל להוכיח את אמיתות האמונה, שהיא בעיקר חוויה נפשית בלתי פוסקת לדעת את האלוקות ולהכיר את דרכיה". במחקריו הפילוסופיים שימש ברגמן בעיקר פרשנם של דברי אחרים. אולם בתוך ספריו ומאמריו אלה, הובלטו גם כמה וכמה חידושים משלו בעולם המחשבה שבתחום הפילוסופיה והמצטרפים לכמות בלתי מבוטלת.

פרשנו של קאנט

שיטתו של קאנט פורסה בשלושת ספריו: „ביקורת התבונה הטהורה", „ביקורת כוח השיפוט" ו„ביקורת התבונה המעשית". שיטתו או בתירגומים ובעריכתם של ברגמן ותלמידו נתן רוטנשטרייך. לתירגומים אלה הוקדשו מבואות מקיפים מאירי־עינים וביאורים לרמזיות ומונחים שקאנט השתמש בהם. הרבה ידע ובקיאות וכשרון ניתוח הסברה השקיע ברגמן בספרו הגדול „תולדות הפילוסופיה החדשה מניקולאוס קוזאנוס עד תקופת ההשכלה". בספר זה הצמיח בכל המעלות הטובות המיוחדות את מפעלי ההגותי, הספרותי וההוראתי של מחבר: בהירות ההרצאה ומיצוי הנושא לא לבד לפי ההיגיון, אלא גם לפי משמעותו. חקר תולדות הפילוסופיה הוא לדעתו לא חקר ספרים בפילוסופיה, אלא חקר מחשבה חיה. לדוגמה הפנימית צריכה לדבר ללבות בני כל הדורות. פרקי הספר דנים בנושאים אלה: ניקולאוס קוזאנוס, ראשית התחיה המאוחרת. פראנציס בייקון, יעקב בהמה, תומאס הובס, רינה דיקארט, גדולה של הפילוסופיה הקארטזיאנית בבאה היג, בליז פאסקאל, בעלי תורת ההזדמנות. ברוך שפינוזה, ג'ון לוק, ג'ורג' ברקלי, דויד יום, ג. ו. לייבניץ, תקופת ההשכלה האירופית. במאבק מסביב לשפינוזה וההשכלה האירופית.

לקראת יום הולדתו השבעים לו, הוציא ברגמן את ספרו החדש „תולדות הפילוסופיה החדשה מתקופת ההשכלה עד עמנואל קאנט", והוא הכרך השני למפעלו הגדול בתולדות הפילוסופיה החדשה. הוא על פי טבעו פרשני־ביחוי־ועיוני; פירוש סיכות של הוגי דיעות גדולים. בספרו זה מחקרים על ריבוי ולסינג ועיונים בשיטתם של הרדר ושל קאנט.

בעניני דת

במחקריו בשאלות האמונה והדת סמכה ברגמן מן הסכיות של גדולי ההוגים בעת החדשה. עיוניו אלה התבססו בעיקר על מחשבות יסוד שקיבל בשבטנותיהם של רוזנצוויג שטיינר, מרטין בובר, פ. רהנציוויג ועוד. הוא כתב מאמרים מעמיקים על הגותו של הרב קוק.

סופר וספריו

כאלפיים ערכים ובתוכם עיקרים וכמה ספרים, מונה הרשימה הביבליוגרפית של פירסומיו עד היום בעברית, ובלועזית. בנושאי ספריו ומאמריו היו כאמור פובליציסטיקה ציונית, ביקורת על ספרים, מחקרים בפילוסופיה ובתורת המוסר וההגות. הרבה מרשימותיו הראשונות על סופרים יהודים, בצירוף תרגומים מדבריהם בהתי לקורא היהודי בגרמניה אשנב אל הספרות העברית והאידיש. כן הכניסו מסותיו בעברית על סופרים בלשונות אחרות ביפיפיתו על ישת להונך אהלי שם.

לאחר תקופת עבודה קצרה בשנת 1919 במנהל מחלקת החינוך של ההסתדרות הציונית בירושלים, התקבע בשנת 1920 בארץ ישראל כמנהל הספריה הלאומית והאוניברסיטאית בירושלים. עד לשנת 1935 לזכותו יש לזקוף הרחבתה של ספריה זו, מכמה אלפים ספרים לכמה מאות אלפים שנאספו על ידו מכל תפוצות הגולה. כספרן מנוסה ביברליטה בפראג, הינך המעיד כאן החד על ספרנים רבים שעבדו תחת הנהגתו ובהדרכתו פיתחו את הקטלוגים המצויינים לספריה. כן יסד וערך במשך כמה שנים את הרבעון הביבליוגרפי „קרית ספר", הקיים עד היום הזה, והוא עצמו פירסם בו רשימות ביקורת רבות על ספרים שונים. משנת 1925 עד 1938 כיהן בתפקיד הרקטור הראשון של האוניברסיטה העברית.

עוד נפשי יודעת

מאת אלעזר שרבט

עוד נפשי יודעת מאד לנהל
חשבון החיים וחשבון המתים
מפי גורלות ומפי ידי עתים
שלוי קספי־אור בצלה של תבל.

החיים חיים חייהם לדעתם
סובלים באיתני־נהרות־אסונם
שאונם.
פותחים את פיהם בהרחב גרונם
לצאת לצורם־של־עצמם בעתם
ונמוג במלוא הענות רצונם
מזהר לילם ויומם
בסתר שלומם.

ומתים מתים בחיים הרדים
שקוי לאזון קצבי־דם בזרמו
שרפיום מצעי־רף ועדין משלירים
בסוד המזוג של אחרי בלפני
ושל אן ומתי שהסתכו עמו
וללא הכמני פה ושם ושיה.
בצמתי אביבים בגיחת הפתאום
פתאומי כל צלה שלכתיה אל אור־יום.

היום נשקפים מספרי יומנים
דפי רשומים
ופרטי־כל דרכות
ויעדי תקופות ושנים
לקטסות־דמים
להגרות־פנהה של אבות
עם בנים.

היום נשקפים בטשטוש הד קולם
נתוחת החלום העובר וחוזר
של ימי שואות ותקומות־עולם
שאירוד והתום בפסקה דמם
וסמן הבאים — בספר הסודר.

עוד נפשי יודעת מאד לנהל
על שלוי קספי אור בצלה של תבל.

מעבר לחושים

מאת י. עמוס

ארתור קסטלר, האותגם צדוק מקרים? הפאראפסיכולוגיה לאור הפיסיקה החדשה, תירגמה מאנגלית נורית גורן, ספריית אפקים, עם עובד, תל־אביב, תשל"ג.

ארתור קסטלר ידוע כסופר נועז, הנטפל לנושאים, שטרם נעשו „מקובלים" ו„רצפיים" בשדה התרבות הדרה. בספר שלפנינו הוא חוקר את המגעים הרבים, שנוצרו בעשרות השנים האחרונות, בין הפיסיקה לבין הפאראפסיכולוגיה. כבר הגדרת הנושא בלבד מעוררת תמיהה גדולה, אפילו פלצות רגשית.

כלום יתכן, שיש בשתי מכתולי בין המדעים המדויקים, אשר עלו ינהוג בתחום הפעולה הרציונית והסכולוגיה הגיעו לשיאים שלא שיערום ולא צפו להם, לבין „האמונה הטפלות" של תחושות שמעבר לחושים, שכרגיל, היו המלומדים הגדולים מבטלים איתם בהבל פיהם? הנה מתברר, כי דווקא אנשי השם ואנשי המדע וביניהם גאוני הדור ומקבלי פרס נובל בדורות האחרונים שמים לב לעולם התחושות, הניחושים והאירועים, שאין השכל יכול — עדיין — למצוא להם הסבר. ויש ביניהם אנשים, היודעים להאזין לעולם המסתורי, שטרם נחקר לאשורו. ושאת ממצאיו לא ניתן, בינתיים, להכניס לתבנית של הנחות ותהייה. אך הם מודעים היטב, כי העולם הזה, קיים, והקשר נמשך מראשיתה של המודעות האנושית. העובדה, שטרם הצליחו להגיע לצפונותיו, אינה מוכיחה את אי־קיומו. להפך: עובדה זו מוכיחה את מגבלותיו של השכל האנושי, שטרם פרץ כדמה ויכה, ההא בבחינת גן נעול. השומר את סודותיו לעצמו בלבד.

תורה א — כותב קסטלר — היא הבאצא שנולד מנישואי הברוכה למתיסטיקה, אולם היא „עובדתי" ד־לפרבה הפלא, הפיסיקה החדשה בניית עליה, הגנוסיקה מסתכמת על סימנאיה, הארכיאולוגיה נעזרת בה, ר־העסקים מבססים עליה. המחבר כותב את ראשי החברה הבריטית לחקר הפאראפסיכולוגיה במשך מאת השנים האחרונות, ומגלה, כי בראשה עמדו אישים ידועים בתחום המחקר, פילוסופים ופיסיקאים, ואפילו ראש ממשלה אחד, הלא הוא לורד בלפור ששימש כראש ממשלה ושר החוץ. אחד מהם, ג'ילברט מורי, פרופסור ליוונית באוקספורד, שהכין את הטיוטה לאמנה של חבר הלאומים, ועמד בראש החברה בשנת 1915 וחזר אליה בשנת 1952, עשה ניסויים טלפטיים במשך עשרות שנים, בשמשו כמתווך וכקולט. הוא ציין את האוירה המסויימת ואת הלך הרוח הבלתי מוגדר, אשר פעם בו, הוא דירו כתחושה או כהרגשה, שהיא תופעה מקובלת אך בלתי מודעת בחיי היומיום, במיוחד בין אנשים קרובים זה לזה, ובשעתו כתב טלסכור על התחושה האינטסנקטיבית, שבעזרתה מגשש אדם אחד את מחשבותיו של אדם שני.

העולם מלא מחשבה ללא אומר

קסטלר סוקר את הישגיה של הפיסיקה ומציין, כי בתחום המדעים הפיסקאליים קיימת אחדות דעות כמעט על כך, כי זרם המידע מוביל לקראת מסמות אלמיסיבלית. היקום מתחיל להיראות כמחשבה גדולה כמכונה גדולה. פיסיקאים דגולים טענו, כי העולם מלא מחשבה ולא אומר, וביקום של איינשטיין ובפיזירושכם התת־אטומי יש בכורה להיבטים הבלתי־גשמיים. בשגיהם מתפרק החומר לאנרגיה, והאנרגיה לצורות חולפות ובלתי־ידועות. מלומד אחר — איינגטון — אמר זאת בלשון שנונה „החומר ממנו עשוי העולם הוא חומר המחשבה". הדברים, בני המימוש, המצויים בעיינינו הבינוני, הנתפסים על ידי החושים. הם אשליה בלבד ברמה הטובכית הרמה התת־אטומית של העולם.

ראיית הנולד

מלומד אחר, אדריאן דובס, ניסה להסביר בבחינה פיסיקאלית את הטלפטיה ואת ראיית הנולד על יסוד התיאוריה שלו על שני ממדי־זמן. בממד הזמן השני מלאות „ההסתברויות אובייקטיביות" את התפקיד של יחסים סיבתיים בפיסיקה הקלאסית. ההסתברויות האובייקטיביות של המאורעות עתידים כלולות בגורמי־נסיה, הנוכחים, והם מכוונים את העתיד להתרחש בדרכים מסויימות. כך מכשירים גורמי ההתחברות לעבור למצב נתון וסמויים בעתיד. מתו האדם אינו מחשב בלבד, כפי שנתגלה ל־

(סוף בעמוד

תקשורת טלפטית

דווקא רוסיה הסובייטית צועדת בראש המחקר הפאראפסיכולוגי ומשקיעה הרבה בתחום המחקר של התפיסה העל־חושית. מלומדים רוסיים עשו ניסויים חשובים בהמבוס פרוחק, ואף הצליחו לעורר אנשים מהמפפים באמצעות הוראה שקיבלו ממרחק בדרך טלפטית. הם יצרו תקשורת טלפטית בין מוסקבה ולנינגראד ושיתפו בה אלפי אנשים. אין ספק, שהפריחה הפתאומית של תורת הסוד במשטר, שהכל נגזר בו על־פי המלעלה, והשבה עבודת מבחינה אסטראטגית. המלומדים הרוסיים מצטטים אחד מגדולי החלוצים בתחום, יוצרת הפילם, הקובע בודאות, שאין לפקפק בקיומה של הטלפתיה. אילו מהם למדו אנשי המערב, וביניהם עובדי סוכנות האמריקאית, שהחלו לפתח אמצעי תקשורת חדשים ושימוש־זירות טלקרטיות, שישולבו במערכות פיסה מבוצעות ד־פליליות מסובבות אחרות. וכך, למשל, ניסה טייס החלל, מיטשל, שבאפולו 11, ליצור קשר עם ארבעה אנשים שעל כדור הארץ, ולדבריו, היו התוצאות הרבה מעבר למשוער. אלא שהמבצעים בספרים בסוד ועד היום לא פורסמו הפרטים הקשורים בכך.

המלומדים גילו, שקיימת „תורת ההתחברות" בניתוסים של בני אדם, הניסויים הרבים שנעשו בפלסים הוכיחו שיש רגלים לדבר. בדיסה לכך חקרו את ספר השכיחויות של תופעות רבות, והגיעו לידי מסקנה, שקיימת כעין חוקיות עיוורת, הנצפה בין גבולות סבירים. וכך הגיעו לידי הבנה, כי „באירועות אשר לא אחד בהם כפלוצפה הוא קפריסי ובלתי צפוי מראש — מולידים בגללותם להתהוויות בעלית הליציב יציב מאד".

לפרשת השבוע

פנחס

בקנאו את קנאתי בתוכם... והיתה לו ולזרעו אחריו (כ"ה יא־יג).

[illegible]

(הריא קמלהר, „בשלוב המסורה")

★

אבינו מת במדבר... ובנים לא היו לו, תנו לנו אחוזה בתוך אחי אבינו (כ"ז ב־ד).

[illegible]

(דברי שאול לייש [illegible])

★

ויקרב משה את משפטן לפני ה' (כ"ז, ה').

[illegible]

★

יפקד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה, אשר יצא לפניהם ואשר יבוא לפניהם (כ"ז, טז־יז).

[illegible]

★

ויסמך את ידיו עליו (כ"ז כג).

[illegible]

(תולדות [illegible])

כיבוש וחזקה בהלכה (ב')

מצוות ההתנחלות בשטחים המשוחררים

מאת הרב חיים-דוד הלוי

כל מה שכתבנו בפרק הראשון (ד' בתמוז) בא כדי ליישב את ...יות החיד"א מעל הרדב"ז. אבל באמת כל דיוקנו לעיל מדברי ...ב"ם אין בו יותר מאשר הוכחה שקדושה ראשונה באה מעצם ...בוש, והשניה „קדושה" הם עצמם. אך מה שהוסיף הרדב"ז ...ו, שהיה זה בפה, אף כי המאירי מסייעו כפי שביארנו, אינו ...ח כלל בדברי הרמב"ם. ואף אינו רמוז בדבריו.

...ן נראה, לענ"ד, שבאמת אין ...ן לעשות מטעמים כדי לבאר ... הרמב"ם, ואפשר גם להבינם ...שם שלא היתה שם קדושה ... שאם כן היה ראוי שיזכיר דבר ... בפירוש. לבי אומר לי שכאן ... הרמב"ם חידוש גדול ונפלא. ...בה כל מפרשיו הבינו ש„חזקה" שכתב היא חזקה כפשוטה וכ...זה בהלכה, מעין חזקה שה... קונה בה (וכך גם הדגיש מרן ..."א בסוף התשובה הנ"ל, „הו... עדיפא דאיתא בין ביחיד בין ...ם"). אך לי נראה שלא לזה ... הרמב"ם.

חזקת קרקעות

...דים שחזקת קרקעות הם שתים. ... חזקה שבאה להזכיה בעלות ... דרושה לה אכילת פירות שלש ... אבל לחזקה זאת גם דרושה ...; ברורה, קניתיה ממך או נת...לי במתנה וכדומה (בבא בתרא ...), לפי כל המבואר לעיל לא ... התכוון הרמב"ם, שכן אם כח ... הוא מחזקת טענה, תשובה ...', שכבר נלקחה הארץ מהם ...ית ההשגחה העליונה, וכמו ש...ט לעיל בסתירות דברי הרב ... וחזקה שניה היא חזקת-קנין, ... גדר ופרץ כל שהוא הרי ... (שם מ"ב.), אך פשוט שעשה ... בפניו או מרצונו (שם נב:). ...ם, שגם לא לחזקה זאת יכול הרמב"ם להתכוון, שכן גם חז... כל כחה הוא העברת בעלות ... את מוכר לרשות קונה. ...נראה שלחזקה זאת התכוון ה...ם כשכתב „בחזקה שהחזיקו מידי ... פרס", וכבר דחינו דבריו.

חזקת התישבות

...כן נראה, לענ"ד, שהרמב"ם ...תן לעצם התפיסה וקרא לה ...ה, והיא שעלו לארץ והפסקת ...ם ישיבתם בה. אולי שמטעם זה ...ף הרמב"ם וכתב: אלא בחזקה ...חזיקו בה. ושתי מלים האחרו... מיותרות הן, שכאשר כתב בחז... אילו היה מתכוון לחזקה המקו... כנגדרותה בהלכה, הכל יוד... איפוא מה היא, אבל הוסיף ... שהחזיקו בה", לומר לך שזו כוונת ... שכתב, היינו תפיסה ע"י עצם ...שם בה.

...ישה זו של הרמב"ם היא עצם ...בדה ההיסטורית, שכן עולי מצ... שבאו בחרבם ובכחם וגירשו את ...כי הארץ שישבו בה לפניהם, או ...יתום, או שנטמעו בהם אחרי ...כלו שבע מצות בני נח (עיין ...שלמי שביעית פרק ו'), ועיקר ... היה מבוסס על הכיבוש הצבאי ...יע. מעתה גם קדושת הארץ מבו... היתה על אותו כיבוש, בטל ...ש בטלה קדושה, אבל עזרא לא ... כלל את הארץ, ולא היה אז ...ראל שום כח צבאי ולא היה ...ם לגרש את יושבי הארץ הר...', וכל כחם היה בעצם התיש... המחזקים בארץ, תבע מרצו... רצונם להתישב מחדש בארצם ... ובטחת או כלשון המאירי שהע...גו דבריו לעיל: „בחזקה שהח...ם בה בתורת ארץ ישראל", וכיון ...לו בה רצונם להתישב בארץ, ...זה בחזקה זאת, ואותה קדושה ...ה בטילה לעולם. שהתישבותם ...ן נובעת מתוקף הבטחת ה' ...כתיהם, אלא שיוצאי מצרים הב...זה בכיבוש צבאי, ועולי בבל ...זקת תפיסת התישבות, והיא היתה ...תת.

...ה חידושו של הרמב"ם, עם המח... לשבת בארצו ולהחזיק בה בכל ...א רצונו, שום כח שבעולם לא ...ל לאבד זכותו עליה. ההשלכה ...שירה להלכה היא, שקדושה ש...ה בעקבות התישבות איננה בטק... לעולם.

...ודאי, כאשר שוב גולים ממנה, ... לאותה קדושה שום משמעות ...שית, אלא שעתה כאשר שבים ... לארצם, כל מקום אשר בונים ...ישבים, מיד חוזרת ומתעוררת או... קדושה שניה שקדושה עולי ...ל, ואין היא צריכה קידוש חדש.

...ואל תשיבני שגם בבית שני היו ...חמות שבהם נלחמו ישראל, ואף ...חיבו את שטח ארצם במלחמה ...תקופת החשמונאים), אין זו תשו...', שעיקר ישיבתם בארץ ביכי ...יבתם מבבל היתה מכח רצונם ...חזיק בה, ואילו מלחמותיהם ל...אך מכן לא היו אלא נגד אלה ...רצו לנשלם ולדוחקם. והיתה זאת ...חמת התגוננות, לעומת מלחמת ...צאי מצרים אשר היתה כלחמת ...בוש, ורק מכחה ישבו בארצם ...מו שנתבאר.

קדושתה הטבעית של ארץ-ישראל

...כמאמר מוסגר יצויין שכל הקדושה ...ל שחלה על א"י בבית ראשון עם ...כיבוש, ובבית שני בחזקה, היינו ...קדושתה למצוות התלויות בארץ, ...רומות ומעשרות וכדומה, ואותה ...דושה היא שבטלה בחורבן בית ...ראשון. אך קדושתה הטבעית של ...א"י באה לה מבריאת העולם מכח ...בחירתו של הקב"ה שבחר בה, וכ...דברי רבותינו: חביבה א"י שבחר ...ה הקב"ה, אתה מוצא כשברא הקב"ה ...עולם חלק הארצות לשרי האומות ו...חר בא"י, שכן משה אמר בהנחל ...עליון גוים, ובגזר לחלקי ישראל ...כמאמר כי חלק ה' עמו יעקב חבל ...נחלתו. אמר הקב"ה יבואו ישראל ...שבאו לחלקי וינחלו את הארץ שבאה ...לחלקי (מדרש תנחומא ראה ח'). ...רבים הפסוקים שמעידים על קדו...שת א"י כמשכן השכינה, ונציין אחד ...לבד, ולא תטמא את הארץ אשר ...אתם יושבים בה אשר אני שוכן ...בתוכה כי אני ה' שוכן בתוך בני ...ישראל (במדבר ל"ה).

...וכל זה שלא כדעת מי שכתב ...שקדושת א"י באה לה משעת נתי...נתה לאבות (דעת הרב ...), אבל באמת קדושתה באה לה

כאמור משעת בריאת עולם וכמו שהרמב"ן מדברי רז"ל במדרש. וכך היא גם דעת ריה"ל בכוזרי (מ"ב פרקים ח—יד). לדעתו, עליה נאבקו קין והבל הוא המקום שהודר בו אדם הראשון מגן-עדן בליל שבת. וגם דעת ה„חתם סופר" (בתשובותיו יו"ד סי' רל"ד) היא, שקדושת א"י וירושלים מימות עולם עד סוף כל ימות עולם לא נשתנה ולא ישתנה.

ולכן נאמר על יצחק שהיה עולה תמימה לצאת מא"י, ולכן יעקב נדר נדרים כדי שיזכה לשוב בשלום לא"י, ולכן השתוקקו האבות להקבר בא"י גם לפני כיבושה, כי קדושתה מעצמה באה לה כאמור.

בודאי שזה טעם אומרם: כל הדר בא"י דומה כמי שיש לו אלוה וכל הדר בחו"ל דומה כמי שאין לו אלוה שנאמר לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלקים (כתובות קי': המסוק ויקרא כה), שכיון שמקום משכן שכינת ה' הוא בא"י הרי הדר בה זוכה להסתופף בצל שכינתו יתברך.

ערכה של התנחלות

ראינו עד עתה את ערכה של חזקה, היינו תפיסה תוך רצון מוחלט לרשת את הארץ ולשבת בה, וכי כוחה כמכח כיבוש צבאי לגבי קדושה. אבל עתה נוכח שלגבי החזקת שטחים וסיפוחם אין שום דרך אחרת פרט להתישבות ולהתנחלות, וכך היה הדבר למעשה גם בבית ראשון.

הנה מצאנו כי הבטיחה ההשגחה העליונה לאברהם אבי-האומה, את א"י לזרעו אחריו: ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית לאמר לזרעך נתתי את הארץ הזאת מנהר מצרים עד הנהר הגדול נהר פרת. את הקיני ואת הקנזי ואת הקדמוני וגו' (בראשית ט"ו—י"ח). וכך אומר משה לישראל: פנו וסעו לכם ובאו הר האמורי ואל כל שכניו בערבה בהר ובשפלה ובנגב ובחוף הים ארץ הכנעני והלבנון עד הנהר הגדול נהר פרת (דברים א'). מכאן שגבולות הבטחת ה' לאברהם הם לכאורה אותם הגבולות שהובטחו לישראל שנית ערב כניסתם לארץ. אך כיון שכבר דרשו רבותינו שגבולות הבטחה לאברהם נועדו רק לעתיד לבוא (עיין בבבא-בתרא נ"ו, וירושלמי קידושין פ"א ה"ח, ומבואר בפירוש שקיני קנזי וקדמוני הם לעתיד לבוא). מעתה יש לומר שכוונת התורה לדור יוצאי מצרים שינחלו את הגבולות שהבטיח לאברהם, איננו בשלב הכיבוש הראשון, אלא כאומר באו התחילו עתה לרשת את הארץ המובטחת לגבולותיה לעתיד לבוא. או שכוונת התורה היא, שהכל תלוי בהם, ואם יזכו באמת ינחלוה הם עצמם.

לפי זה נראית דעת האומרים שאותם גבולות שנזכרו בסוף פרשת מסעי אינם גבולות ההבטחה, והם מצומצמים מאד לעומתם. ואין זה מתחום הנושא עתה, הדברים ארוכים ואכמ"ל. אלא שיש ללמוד כאן שגם התורה התכוונה שבשלב ראשון זה של כניסת ישראל לארץ יכבשו את השטחים שבתוך אותם הגבולות שבפרשת מסעי, ואחר כך ישכילו להתפשט ולכבוש את כל גבולות ההבטחה שנאמרו לאברהם.

אלא שגם בזה לא די, וכבר הבטיחה תורה לישראל התפשטות והתרחבות ללא גבול וכמו שנבאר:

הרחבת גבולות לפי התורה כיצד

נאמר בתורה: והיה אם שמע תשמעו אל מצותי... למען ירבו ימיכם... כימי השמים על הארץ. (דברים י"א, י"א-כ"א). אמנם רבותינו דרשו דרך צוות של אריכות חיי הפרט מישראל (עיין ברכות ח: קידושין ל"ט. ועוד), אך עומק פשוטו של מקרא הוא, שירבו ימי שבת עם ישראל על האדמה הזאת כימי השמים על הארץ, כלומר לנצח, שלא יגלו ממנה לעולם.

ועתה באה תורה לענות על שאלה הנשאלת כמעט מאליה: אם עקב שמירת תורה ומצוות, ישבו ישראל בארצם לנצח בשלוות, כיצד ארץ קטנה זאת לגבולותיה (במדבר ל"ד) עתידה להכיל את המליונים הרבים שהיו מדרך הטבע פרים ורבים במהירות רבה, כאשר מובטחת ישיבתם לבטח עד עולם ללא מלחמות וללא גלות?

כמשיב על שאלה זו ממשיכה התורה (דברים שם, כ"ב—כ"ד), כי אם שמר תשמרון את כל המצוה הזאת... ללכת בכל דרכיו ולדבקה בו. והוריש ה' את כל הגוים האלה מלפניכם... כל המקום אשר תדרוך כף רגליכם... מן הנהר נהר פרת ועד הים האחרון יהיה גבולכם.

דרשו רבותינו: כל המקום אשר תדרוך כף רגליכם בו לכם יהיה, אם ללמד על תחומי א"י הרי כבר נאמר (ביהושע א') מהמדבר והלבנון הזה ועד הנהר הגדול נהר פרת יהיה גבולכם, ומה ת"ל אשר תדרוך כף רגליכם, אמר להם כל מקום שתכבשו חוץ מן המקומות האלו הרי הוא שלכם (ספרי שם אות כ"ד).

הנה מבואר בפירוש שגם גבולות ההבטחה לאברהם אינם עדיין הגבולות הסופיים, כי כל המקום אשר תדרוך כף רגלך עם ישראל מעבר להם ייספח אף הם לארץ ישראל, וגם יתקדשו בקדושת הארץ, וכאמור שם עוד:

הרי שכבשו חו"ל מנין שמצוות נוהגות שם, הרי אתה דן, נאמר כאן יהיה, ונאמר להלן יהיה, מה יהיה האמור להלן מצוות נוהגות שם, אף כאן מצוות נוהגות שם (ספרי שם). מכאן מתבאר שכל שטח שכבשו ישראל בחו"ל (אחרי שישלימו כיבוש שטחי א"י, כמבואר שם) תחול עליו קדושת א"י ממש לענין תרומות ומעשרות ושביעית וכדומה.

כיצד יתקדשו שטחי כיבוש

קשה להניח שכיבוש צבאי הנעשה על הרוב יש בכוחו להחיל קדושת א"י על שטחי כיבוש. הלא שטחים ריקים מיושב, או שיושבים נכרים אין אפשרות לקיים בהם את המצוות התלויות בארץ הנובעות מקדושת א"י, מכאן שבסיס הסיפוח הוא בהכרח, ההתנחלות.

וכך היו פני הדברים הלכה למעשה בימי הבית השני כפי שביארנו לעיל, בשם הרמב"ם (הלכות תרומות, פ"א ה"ה), שאותם מקומות שהחזיקו בהם עולי מצרים ולא החזיקו בהם עולי בבל לא פטרום חכמים מתרומות ומעשרות כדי שיסמכו עליהם עניים בשביעית. ואם כן איך רבינו הקדוש התיר בית שאן ואשקלון וכו'. על זה כתב הרשב"א (בחולין ז'. שם מקור הלכה ז) שהרמב"ם סובר שאף בכיבוש עולי מצרים יש מקומות שלא הנהיגו בהם אפילו ודאי, מפני שלא היו ישראל בכיבוש שני מצויים שם כל-כך היו מקומות רחוקים מעיקר מקומות הישוב של כיבוש והיינו מעשר דבית שאן שפטר לגברי עכ"ל. הרי מבואר להדיא שאין כל בסיס הגיוני להחיל קדושה לגבי מצוות תנוה-

מת בארץ, או אף להנהיגם ללא החלת קדושה כל זמן שאין מישבים בהם ישראל.

וכל זה בא במרומז במקראות הנ"ל, וכפי שהסבירו רבותינו להבינם ולהסבירם: מפניהם, תלמוד לומר כל הגויים. מלפניכם, שתהיו אתם גדלים הולכים והם מתמעטים והולכים, וכן הוא אומר מעט מעט אגרשנו מפניך, ואומר לא אגרשנו מפניך בשנה אחת (ספרי שם).

מן הראוי לציין שבכל המקראות הללו לא נזכרה מלחמה כלל, ולהפך כאן נזכר בפירוש „והוריש ה'", הבליטו רבותינו בדרשתם, ה' מוריש ואין בשר ודם מוריש, משום שכאן מדובר בכיבוש של התנחלות, שתהיו אתם גדלים והולכים והם מתמעטים הולכים, וזה הכיבוש האמתי.

כך תיארה תורה את התפשטות ישראל במרחב הים-תיכוני, כאשר ישמרו את כל המצוה הזאת לעשותה, כיבוש התישבותי, הרחבת והתעצמות מול התנוונות של האמורים, „אתם גדלים והם מתמעטים", ואין הכיבוש הצבאי וההתנחלות אלא ביטוי למציאות דימוגרפית אמתית, ואין ספק שבדרך זו גדלו ועצמו האומות העתיקות המפורסמות כהדו וסין במרחבי שטחיהם ואוכלוסיהם.

חזקת התישבות ישראל בא"י בתקופתנו

אם ניטיב להתבונן אל ראשית צמיחתו של הישוב היהודי בא"י, נוכח כי היתה זו התישבות שנועדה להכין את המדינה היהודית לא בכוח ולא במלחמה, אלא „בחזקה שהחזיקו בה", כלשון הרמב"ם וכפירושו בדבריו, בכח הרצון הלאומי החזק שבא לידי ביטוי בתפיסת הארץ ממש כבימי הבית השני. לא היה ברצונו של העם השב לארצו לפתוח במלחמת כיבוש, באו אליה בכח הצהרה הבריתית (דוגמת כורש בבית שני) שקבלה גם תוקף בינלאומי, וכל כונת המתישבים בה ממש כבונתם של המתישבים בבית שני, וכדברי הרב המאירי שהעתקנו לעיל „בחזקה שמחזיקים בה בתורת ארץ ישראל". ולכן כל מקום שיתישבו בו יהודים אף מעבר לשטחי גבול א"י ההיסטורית, דין ארץ-ישראל לה.

ואין דברינו אלה דברי דרוש, אלא שיש להם ביסוס גדול בהלכה, וזו לשון הרמב"ם (בפרק י"ב מהלכות שמיטה ויובל הט"ז): וכן לעתיד לבוא בביאה שלישית בעת שיכנסו ישראל לארץ, יתחילו למנות שמיטין ויובלות ויתקדשו בתי ערי חומה, ויתחייב כל מקום שיכבשו במעשרות שנאמר וכו'.

דברי הרמב"ם צריכים פירוש רחב, אך רצוננו להסתייע מדבריו בנקודה זו תשובה אחת ועניינה לקסס דברינו, שלגבי „בתי ערי חומה", נקט לשון „ויקדשו" בתי ערי חומה, וזה מפני שקדושה ראשונה של יהושע לא קדשה לעתיד לבוא, וצריך קידוש חדש. ואילו לגבי קדושת א"י לענין מעשרות כתב „ויתחייב כל מקום שיכבשוהו במעשרות" שני דיוקים חשובים יש ללמוד מדבריו, שלא צריך שום קדוש מיוחד, אלא שיתחייב מעצמו במעשרות, וכן שקדושת א"י תתפשט על כל שטחי הכיבוש לעתיד לבוא בביאה שלישית, וכל זה סיוע גדול למה שביארנו.

(ההשלכה ההלכתית היא שכל מקום שנכבש אפילו בחו"ל תחול עליו קדושת א"י לענין תרומות ומעשרות מוגבלת בראש וראשונה בתנאי שכיבוש שטחי חו"ל היו אחרי שהותר שטחי א"י בשלימותם, יעיין שם בספרי, שלמדוהו מן המקרא, וירש-

(סוף בעמוד 7)

רשמי ביקור בספרד

כתר מלכות בוואלנסיה

מאת ישראל ארליך

לא בלב קל יצאנו את מאדריד בירת ספרד, וכיוון נסיעתנו מזרחה, אל עבר אזור ואלנסיה ואל נסית העיר. ידענו כי עקב זאת לא נבקר הפעם ערים חשובות בהיסטוריה האי והאיברי, ערים ואמהות בהיסטוריה היהודית, בימים שלפני גירוש ספרד. ידענו כי את ביקורינו באותן ערים נצטרך לדחות לבקור רגע הבא בספרד. ויש עוד לראות, לשמוע ולבקר הרבה: לבקר את קורדובה — עיר הולדתו של הרמב"ם, שהעיר כיבדה זכרו בקריאת כבר על-שמו (מימונידס), בשמירת בנין שאומרים כי בו נולד איש „היד החזקה"; לבקר את סיאודד-ריאל — בה נערכו משפטים המורים ליהודים-אנוסים, ורישומיהם ניכרים ביותר בספרי תולדות ישראל; לבקר בסביליה — בה ישבו במגו משפחות אבן-תיבון, אברבנאל, ר' יוסף אבן-מיגאש, אבורהם, ועוד מגדולי ישראל; לבקר את גראנאדה — „עיר היהודים", עירו של ר' שמואל הנגיד ור' משה אבן-עזרא; לבקר במאלאגא — עיר החוף בדרום-ספרד, בה נולד ר' שלמה אבן-גבירול...

כל זאת שוחחנו בינינו בעת נסיעתנו ממאדריד לואלנסיה. כן, כאשר הזכרנו את שירו של אחד המיוחד מגדולי המשוררים העבריים על אדמת ספרד — והנה נדלק האור: כן, ר' שלמה אבן-גבירול אכן נולד במאלאגא — אך את נשמתו לבוראו השיב בעל „כתר מלכות", כאן בעיר זו שאנו נכנסים זה עתה בשעריה: ואלנסיה. במחשבות ובשיחות אלו, בהן שקועים היינו — והנה עצרה הרכבת הנוסעת המהירה בה נסענו. עוד נשוב אליך כאן, ר' שלמה אבן-גבירול — עתה נבוא בא מעט ונצא לסייר בעיר-פלאים זו. נאה ויפה, השוכנת אל חוף הים-התיכון, ואשר השמש עולה בה מן הים...

שלושה מספרי טלפון וכתובת אחת מצויים בפנקסינו הצריכות לסייע לנו בואלנסיה. עוד בעת בקורנו בבארצלונה פגשנו במר שמואל צרפתי, הפעיל שבין המשפחות היהודיות המעטות היושבות כיום בעיר זו. למר שמואל צרפתי בית-עסק גדול, בשם „סנרים", לכלים סאניטריים, לכלי מטבח, הכל בממדים גדולים. עסקו הוא בשדרות וקסמן, והנה מספרי הטלפון לבית-עסקו ולביתו, אלא שדרכנו לא צלחה הפעם. מספרים לנו כי יום-חגא היום לפם-הארץ, בתי-העסק נעולים, והכל יוצאים לפגרא, אל ההרים או לחוף הים. גם שמואל צרפתי כן, הוא ובני-ביתו. אין לנו, איפוא, אלא לסייר בעיר בכוחות עצמנו, או בסיועו של מדריך.

הנה אנו בכבר המרכזית שבעיר. מונומנט בן שלושה שערים, שצלב-ענק בשער האמצעי. זהו מונומנט לזכר הרוגי מלחמת-האזרחים הגדולה, בשנות השלושים. מדריכנו מובילים אותנו אל מול המזרקה הגדולה, ובטרם נצא לסייר בעיר היא מספרת את תולדות העיר — תחילה בספרדית, לאחר-מכן בצרפתית, בגרמנית באנגלית. אנחנו קשובות, ועינינו תרות בכבר: הנה מעבר מזה בתים גושנים, בנויים אבן ובנויים לבנים שרופות-אדומות. ומ— ממול — בתי-עסק, מגרד-שחקים, בניינים כמגנון מודרני ובאמצעים מודרניים. ישן וחדש בכבר אחת. עם דכי המים העולים מן המזרקה, מאזינים אנו לדברי המדריכה: ואלנסיה נוסדה בידי הרומאים כמאה-וחמישים שנה לפני הספירה הנוצרית. עברה כיבושים שונים, עד אשר נכבשה בשנת 713 בידי הערבים, ששלטו בה במשך שנים הרבה. בסוף המאה הי"א למניינם עברה ואלנסיה לשנים מספר לשלטון ספרדי — אך חזרה לידי המושלמים. אותה תקופה קצרה מוצאת לה ספור ארוך בפי המדריכה, ומסתבר שכן גם בדברי ימיה של העיר. כיבוש העיר למשך אותה תקופה קשור בשמו של רודריגו דיאס דה-ויואר, גבור לאומי ספרדי ודמות מרכזית בספרות ובשירה, הנודע ביותר בכינויו: אל-סיד (או: מיו סיד). אל-סיד נולד בשנת 1044 לערך בעיירה ויואר שליד בורגוס, בצפון ספרד; הוא נלחם ליד אלפונסו השישי מלך קאסטיליה נגד המושלמים; כאשר הגלהו מלך קאסטיליה עבר אל-סיד לשרת את מלך סאראגוסא המוסלמי. בשנת 1094 כבש את ואלנסיה, ושלט בה שלטון עצמאי. דמותו משמשת מרכז לספרים, לשירים, לסרטים. הוא מת בואלנסיה בשנת 1099. המדריכה מתרגשת מסיפור עלילותיו של אל-סיד, ומקדמת לפנינו בספרדית קטעי פואימות, המפארות את שמו. ואלנסיה היתה עיר-הראשה לאיזור כולו, הנושא את שמה. גם כאשר חיימה הראשון, מלך אראגון, כבש את ואלנסיה, השאירה בירה לאיזור כולו. מרכזי מדע ותיבוש היתה ואלנסיה הן בימי מדי קארלוס הראשון, והן בימי אי-השקט בזכר שלטון בית-האבסבורג או הבורבונים. בימי מלחמת-האזרחים, לפני כארבעים שנה, היתה ואלנסיה מרכז הרפובליקאים, ובה שכבת השליטים, שלא זכו לשלטון...

אנו יוצאים לסיור בעיר. הנה הכבר הנאה „פלאצא דה-סאראגוסאה", בכבר בנין-מבצר בצבע חום, גבוה ומרשים, הקרוי „אלמיגוילטה". הנה בנין הבורסה, הנה לשכת המסחר. הנה כבר „פלאצא די-קאודיליו", בתים חדשים וישנים, שדרות רחבות-ידיים, ועצים רבים שעליהם ירוקים או חומים. הכבר מלאה מכרגיות, בצבעים שונים, אצות-רצות לכל עבר.

אנו נכנסים למכונית-תיירים. בעת הנסיעה, מוסיפה המדריכה ומספרת, אך בכל מעם כשעוברים אנו ליד בנין מרשים, מעירה היא: הנה השער של החומה העתיקה שהקיפה את העיר לפני שנים, הנה האוניברסיטה, הנה בית-הממשלה, הנה הקאטדראלה שנבנתה לפני כחמש-מאות שנה, הנה בית-המשפט, בתי-חרושת המעבדים הרבה מיבול הפרחי-הזהב הנדלים הגדולים בסביבה. מוסיפה המדריכה ומספרת על כשש-מאות-אלף תושבים היושבים כיום בואלנסיה, היושבת על נהר גוואדאלאוויאר. העיר גדלה ומתפתחת מזרחה — ושכונותיה מגיעות כבר אל חופי הרצועה הבאים... הנה עוברים אנו בית-ישן, אמיני לואלנסיה מלפני שנים: משולש, גג מכוסה עלים — יראו התיירים ויתפעלו. עוד-מעט-קט, והגענו לנמל הי"ג. הסבר — וחוזר העירה.

ערב ירד על ולנסיה. והוצות רחובים מוארים באורות מרובים בגוונים שונים. רחובות מרכזיים הומים — ותנועה מכוניות רבה אל עבר הנמל.

✱

על סיפונה של האניה השמה להפליג מנמלה של ואלנסיה אל עבר איי-הפלאים מאיורקה — ישבנו ועינינו מסובבות אל עבר האורות הצבעוניים של רחובות העיר המתרחקת מעט. נראו היטב האורות, נראו היטב גם אורות המכוניות הנעות במהירות. עוד שעה ארוכה תעגון האניה בנמל ואלנסיה, עד מועד ההפלגה למאיורקה. עתה, כאשר מסובין אנו בגינותא על הסיפון, שעונים בכסאות-נוח מרווחים צמאנבנו במיץ תפוחי-זהב-של-ואלנסיה — עתה העת לשוח בעברה היהודי של העיר, זו ואלנסיה בה נפטר הגדול במשוררים העבריים בספרד בזמנו, שבין שיריו המופלאים מצויה אותה פואימה נודעה „כתר מלכות", המנוגן-פילוסופי נעלה בשבח הקודש-ברוך-הוא — הוא ר' שלמה אבן-גבירול.

אין אתנו יודע אימתי החל יישוב יהודי בואלנסיה. אין אנו מוצאים את שמה בספר מספרי תולדות ישראל בספרד, קודם הכיבוש הערבי. אך כבר בעת השלטון הערבי היתה בואלנסיה קהילה יהודית פעילה. בכתבים העבריים נכתבת האל-נסיה — ואלינסיאה, או גם בלינסיה. זכר נזכרת ואלנסיה בקשר לבואו של ר' שלמה אבן-גבירול לעיר זו, פטירתו בה והוא כבן שלושים-ואחת, וקבורתו בה.

הנספר כאן במשורר ובהוגה-הדעות ר' שלמה אבן-גבירול? ודאי שלא היה לכך זמן בעת שבתנו בספינה זו, צופים באורות הזוהרים בואלנסיה, מצפים להפלגה לעבר האי המופלא מאיורקה. המסתפקנו אך בקצירת-האומר בסיפור-חייו ובאגדות מותו של מחבר „כתר מלכות". במאלגה שבדרום-ספרד נולד רשב"ג בשנת ד'תשפ"א/1021 לערך, לאביו ר' יהודה, שהגיע למאלגה מקורדובה, לאחר שזו נכבשה בידי הברברים, שערכו בה טבח איום. תקופה קצרה לאחר-מכן עברה משפחת אבן-גבירול לסאראגוסה, בירת אראגון של ספרד. הוריו נפטרו, והוא נותר בודד וגלמוד, נתון לחסדי זרים. עצבות ומרירות השתלטו עליו — והביאוהו לסכסוכים עם מרבית מיודעיו בסאראגוסה. הוא קנה חכמה ודעת, וראה עצמו עליון על כל הסובבים אותו. הוא החכם היודע — לא צלחה דרכו, והם — השלמים ממנו בדעת, דרכם צלחה בכל אשר יפנו. הדברים הביאו עליו משנה כעס ומרירים לכל הסובבים אותו. רוח שירה פעמה בו מגיל רך, וכבן חמש-עשרה חיבר שירים מופלאים. מרבית שירי רשב"ג הם שירים אישיים שלו, מאורעות שעברו עליו, כעס על קרוביו, זעם על מתרוקים. שנה-שנתיים מצא לו את השר יקותיאל אלחסן, מראשי היהודים בסאראגוסא, שהגן עליו וכלכל אותו. אך לא ארכו הימים: יקותיאל אלחסן השר, רב עם פלוני מאנשי חצר המלכות — והוא הוצא להורג. הדבר השפיע מאוד על רשב"ג, גם נשבר מטה-לחמו. לאן יפנה עתה? מרירותו הביאה אותו לסכסוך עם מרבית ראשי הקהילה היהודית בסאראגוסה, והוא החליט לעזוב את העיר, לחפש את מזלו, היכן היה, לאן הגיע?

כאן נכנסים אנו לתחום האגדה. האם נשא לו רשב"ג אשה? אגדה מספרת: היה זה בהיות הרשב"ג כבן שמונה-עשרה, והוא ישב בישיבה בסאראגוסה ולמד תורה. לרבו היתה בת יפת-תואר, וכל המתדפקים על שערי-אביה להשתדך בה — נענו בסירוב. כאשר הציקו על כך לרב, אמר: אם יבוא אדם מישראל ויתן לי פרי חדש — אתן לו את בתי לאשה... אותו לילה ישב רשב"ג בישיבה וכתב חרוזים לפיוטי ה„אזהרות" שלו: מצוות עשה ולא-תעשה, כתובים בחרוזים ובמשקל. כאשר סיים את הכתיבה, עלה רשב"ג על ראש גג ביתו של רבו, השליך את דפי האזהרות דרך הארובה. כאשר האיר היום — קם הרב ממיטתו, כדי להשכים לתפילת שחרית, ומצא את דפי השירה. הדברים משכו את לבבו, והוא ידע כי אין זה אלא מעשי ידו ולבבו של רשב"ג. הרב כינס את תלמידי הישיבה, והכריז כי הוא נותן את בתו לרשב"ג לאשה. בערב חג השבועות נערכה החתונה...

אגדה אחרת מספרת: ר' שלמה אבן-גבירול בנה לו מעין גולם מעץ — ודמותו כדמות אשה. צלם-אשה זה שירת בביתו. יום אחד הקיפו שוטרים את ביתו, שכן משנאיו הלשינו עליו, שאשה משונה מצויה בביתו. רשב"ג החזיר את הבריה החיה — לגוש-עץ. נכנסו השוטרים לביתו, ולא ראו אלא גוש-עץ בדמות אשה...

גם פטירתו של רשב"ג אינה כתובה בביחור. ברור הוא כי הוא לא יצא מספרד, אם כי אגדה מעורפלת מספרת כי הוא קבור בכפר כבול, לא הרחק מעכו, סמוך לקבריהם של ר' יהודה הלוי ור' אברהם אבן-עזרא... רשב"ג נפטר בשנת 1050, או 1053, או 1058. נחלקו החוקרים, והמפלגים הגיעו אף עד לשנת 1070. אף כאן נכנסים אנו לתחום אגדה מופלאה. מספרת האגדה: רשב"ג הגיע לכאן, לואלנסיה, והוא אך כבן שלושים ומעלה. מיד נתפרסם שמו כאיש מלא חכמה, אשר יד לו בחכמות הרבה, וראש הוא לכל משוררי הדור. ערבי מתושבי ואלנסיה, קינא בשם הטוב והגדול שהלך לפני רשב"ג — התנפל עליו באישון-לילה, הרגו, וקברו בגינת-ביתו, מתחת לעץ תאנה. מיד החלה התאנה להנוט פגיה, פרחה והוציאה פרות גדולים ויפים מכל הסובבים אותה, אף שלא בעונת התאנים. נתפרסם הדבר בין תושבי העיר — ואף לאוזני המלך הגיע דבר עץ-התאנה הפלאי. יצא המלך מארמונו והלך לחצר גינת-ביתו של אותו ערבי. המלך חקר את הערבי כדת מה עשה להחיש את מועד הנטת התאנים, וכדת מה עשה להשביח את העץ. כל תשובות אותו ערבי לא הניחו את דעת המלך. המלך ציווה לענות את הערבי, כדי שיענה מענה נכון. אכן, אז הגיד הערבי למלך, כי הרג את היהודי הנודע וקברו מתחת לעץ. ומאז — — המלך ציווה לתלות את הערבי-הרוצח על אותו עץ-תאנה.

אגדה או מציאות, על-כל-פנים: רבי שלמה אבן גבירול, נפטר כאן בואלנסיה בהיותו כבן שלושים ומעלה. אכן, זהו כתר-מלכות בראש ואלנסיה...

✱

צפירה ארוכה בישרה את הנתקות האניה מחוף ואלנסיה, ונסיעתנו מזרחה, אל עבר האי מאיורקה. עוד ישבנו היינו על סיפון האניה, ועינינו אל עבר האורות הכבים אט-אט המתרחקים ומשתירים. מלצר ספרדי ניגש ממעט למעט, ומילא את הכוסות שלפנינו, במיץ תפוחי-זהב-של-ואלנסיה. ואנו ישבנו שעות ארוכות, וסיפרנו בתולדותיה של הקהילה היהודית בואלנסיה.

המלך חיימה הראשון, מלך אראגון, כבש את ואלנסיה בשנת 1238, ובין התושבים שנהנו מן הכבוש היו גם היהודים: קבלו חלקות אדמה ונחלות בסביבות העיר; קבלו הבטחה שבגבולות השכונה היהודית יישמרו, ולא יעבירוה למקום אחר; בחצר המלכות פעלו יהודים כמתורגמנים, והם מיהודי ואלנסיה, ביניהם גם גזבר בית-המלכות שלמה באזאנש. מבין יהודי ואלנסיה היו גם שליטי העיר. הנודע שבהם הוא יהודה דלה-קבלריה, ששימש „באיילי" של ואלנסיה.

קהילת ואלנסיה פעילה היתה. מצויה שאלה ששיגרו ראשי הקהילה אל הרשב"א, רבה של בארצלונה, בשנת 1281. שנים מספר לאחר מכן גזרו השליטים גזרות על יהודי ואלנסיה. היהודים נדחו ממשרותיהם, הוטלו עליהם מסים קשים, וגם הקהילה עצמה תבעה מסים מיהודי העיר. בשנת 1400 ישבו בואלנסיה כאלף משפחות היהודיות.

הקהילה בואלנסיה גדלה. יהודי העיר עמדו בקשרי מסחר עם תושבי האי מאיורקה, וכן עמדו בקשרים עם הקהילה היהודית שם, בעניני דת ודין. שנת 1330 היתה שנה קשה ליהודי העיר: הופיע בואלנסיה מומר, שהחל מסית ליהודי העיר כי ימיהן דומו אף הם. ראשי הקהילה עמדו בפרץ, פנו ל„באיילי", לאמר דין ודברים — יצא המומר את העיר.

מן הרבנים הנודעים בואלנסיה, היה ר' עמרם אפרתי. רע"א שימש כרבנות זו בין השנים 1340 ו-1380. הוא נוג ורבנותו ברמה. מעניינים דברי ר' יצחק בר ששת ברפת, הריב"ש, שקיבל אחריו את כס רבנותו של ואלנסיה, שאמר על רע"א: „... הוא זקן שקנה חכמה ובעל מעשים, וכל ימיו לא ימיש מתוך האוהל... כי זה לו ארבעים שנה הוא גדל במלכות וישב לבדו על כס ההוראה... כי הוא מגדולי הארץ ההיא... לו זרוע עם גבורה לעלות בפרצות ולגדור גדר למשמרת מצוה והתורה..." בשנת 1385 עלה הריב"ש על כס רבנותה של ואלנסיה. תשובות הריב"ש מלאות חומר רב על דרכי הנהגת הקהילה, במקומו — ובספרד כולה. הריב"ש נולד בבארצלונה (וי"א בבארצלונה) בשנת פ"ו/1326. למד תורה מפי ר' נסים גירונדי (הר"ן), ר' חסדאי קרשקש ור' פרץ הכהן. שנים הרבה, לא רצה לקבל עול הנהגת קהילה, אם-כי שמו יצא לתהילה כגדול בתורה וכפוסק הלכה למעשה. מחמת עלילה נאסר יחד עם רבותיו. זמן קצר שימש ברבנות קהילת סאראגוסה, שהמחלוקת בין ראשיה הביאתהו להחלטה לעזוב את העיר ולעבור לקהילת קלעת-איוב, חזר בו, עוד ישב בסאראגוסה —ועבר לואלנסיה, בה כיהן ברבנות עד השואה של שנת קנ"א, אז עזב את ואלנסיה, ועבר עם הרבה מבני-עדתו לאלג'יר (תולדות חייו של הריב"ש מלאים ענין — ואינם ענין לכאן).

באה שנת שואה ליהודי ספרד, שנת קנ"א/1391. גירוש, בריחות, המרות-דת. גם רצח. כמאתיים וחמישים מיהודי ואלנסיה מתו אז על קידוש-השם. יתר בני הקהילה — המירו דתם. גם המעטים שהתחתרו בבתי ידידיהם הנוצרים, לא הצליחו עוד לשקם את קהילת ואלנסיה. הקהילה היהודית בואלנסיה — חרבה.

עוד פרפורים מעטים. ר' חסדאי קרשקש מגדולי הפילוסופים והמורי-גאים היהודים בספרד, חכם עצום בתלמוד, שהעמיד תלמידים הרבה, ונודע בספרו הפילוסופי „אור ה'" — נשלח על-ידי המלכות לשקם את קהילת ואלנסיה, אך לא עוד. קהילת ואלנסיה לא קמה עוד.

קהילת אנוסים נתארגנה בעיר. אף הם נרדפו על צואר. מהם ברחו דרך נמל זה שבעיר אל עבר אלג'יר — ורב-הקהילה לשעבר, הריב"ש, סייע להצלתם שם. אנוסים שנמצאו אשמים בקרבה לדתם-הקודמת — נשרפו חיים, ומאורע כזה של מאות שרופים אירע בחוצות ואלנסיה. האינקוויזיטורים של ואלנסיה, עשו את רצון שולחיהם — צדו את האנוסים האשמים, והסגירום לאוטודה-פה...

בעודנו ישובים אנו על סיפון האניה, ומספרים בקהילת ואלנסיה — והחל אור יום להאיר. עוד הספקנו לאמר כי חבל שלא מצאנו בעיר את יהודיה היום, ואת שמואל צרפתי הסוחר, העומד בראשה. נוסעי האניה החלו עולים מתאיהם — וכולנו עמדנו אל מול האי מאיורקה, עטוף הירק. מיהרנו לתאינו להתפלל תפילת-שחרית. האם עשו כן גם אותם מגורשים או בורחים לפני כארבע-מאות-שנה?

הגענו למאיורקה. הגענו לפאלמה העיר הגדולה שבמאיורקה.

✱ תשובות הרמב"ן, מתוך כתבי-יד וספרי ראשונים, (וחיבור הלכות נלוה לראב"ד השגות הרמב"ן) עם מבואות וציוני מקורות ובאורים מאת הרב חיים-דוד שעואל, מוסד הרב קוק, ירושלים תשל"ה רע"ד עמ'.

פרס אוסישקין
ליצירה ספרותית

הקרן הקימת לישראל תעניק בראשית שנת תשל"ו את הפרס הנושא את שמו של

מנחם אוסישקין ז"ל

ליצירה ספרותית שתימצא ראויה לכך ע"י ועדת שופטים.

הפרס, בסך 5000.— ל"י

יוענק לספר עברי שענינו ארץ-ישראל בזמן החדש, ההתיישבות, ההתנחלות והישוב העברי, הרעיון הציוני, והתנועה הציונית, מתולדותיה ומפעליה, וליצירה ספרותית בתחום הפרוזה, השירה והמחזאות, הקשורה בחיי הארץ.
מחברים ומו"לים רשאים להגיש את ספריהם — ב-4 עותקים כ"א — עד יום 31.8.75 לפי המען: ועדת פרס אוסישקין, ע"י קרן קימת לישראל, ת.ד. 283, ירושלים.

הספרים שיוגשו לעיונה של ועדת השופטים לא יוחזרו לשולחיהם.

יד הרב הרצוג
מכון התלמוד הישראלי השלם

הופיע

משנה זרעים ח"ב

למסכתות שביעית — בכורים

עם שינויי נוסחאות

מכתבי-היד של המשנה והבאות המשנה בחז"ל וראשונים, עם מסורת המשנה. ציונים מקיפים לראשונים, הערות ומבואות עם פקסימיליות של כתבי-יד עתיקים וקטעי הגניזה.

סודרו ע"י חברי המכון
בעריכת: הרב ניסן זקש

מכיל 560 עמ' כולל 46 פקסימיליות
בכריכה הדורה

מסדרת המשנה והתלמוד עם שינויי נוסחאות הופיעו קודם לכן:
משנה זרעים ח"א — 484 עמ'
תלמוד כתובות ח"א — 544 עמ'
מחיר כל כרך —.64 ל"י

✡

מכון התלמוד הישראלי השלם — בית-יהב, ירושלים

מפיצה ראשית:
ספרים חיים גיטלר, ביל"ו 4, תל-אביב

שבת בדברי ביאליק

מאת חיים אורלן

המוסד „עונג שבת" בתקופת חייו הארץ-ישראליים של ביאליק, שהתחיל בו זמן מה אחרי עלותו לארץ, עוד טרם שהוקם בניין „אהל שם", עורר קטרוגים לא מעטים — חן רציניים וחן ליצניים. הקיטרוג הרציני ביותר היה, כמובן, בשירו העז והמרשים של אורי צבי גרינברג על ביאליק בספרו „כלב בית", שבין השאר נזכר בו גם ביאליק בעל ה„עונג שבת" (ביאליק התרשם בוודאי מהשיר יותר משנפגע, ביאליק הוסיף להעריך את שירתו של אצ"ג והידידות בין שניהם לא נפגמה משום מה).

זכורה קאריקאטורה בעתונות ההומוריסטית מאז, שמראה את ביאליק חבוש כיפה ולבוש „טלית קטן", הוא יושב בראש שולחן ומנהל „עונג שבת"... רישומם של הקיטרוגים האלה היה, שהמשורר זנח את שירתו ו„נתפס" להלך-דעות דתי לעת זקנה. אולם לא כך אצל ביאליק, הלך-רוח זה מהלך בין דפי שיריו, בין טורי שיריו, זה היה חלק יסודי בהשקפתו והכרתו הלאומית. הפילוסופיה הלאומית של ביאליק על תחיית עם ישראל בארצו אחוזה ושלובה במסורת ישראל. אין עוד משורר בשירה העברית החדשה, לכן תקופת רמח"ל ועד ימינו, ששירתו ספוגה וחדורה ברוח היהדות המסורתית כשירת ביאליק.

כדי להדגים את האמור יהיה מן העניין להביא לכאן קצת דוגמאות כאלפות על פי הקונקורדנציה לשירת ביאליק (א. אבן-שושן וי. סגל): ב-107 השירים והשירות הכלולים בספר שיריו מובאים כינויי אלוקים בכל צורותיהם השונות, יותר משליש מאה פעמים; תלמוד תנ"ך — 20 פעמים; התגיה נזכרת בשירי ביאליק 36 פעמים; סידור — 7 פעמים; תפילה — 55 פעמים; שבת — 44 פעמים; קדוש, קודש, קדושה — 105 פעמים; שכינה — 17 פעמים; ישיבה — 19; בית-כנסת ובית-מדרש — 18 פעמים; מזוזה — 5 פעמים; מלאכים — 46 פעמים; נשמה-ית — 52 פעמים; רוח הקודש — 3 פעמים. שירת ביאליק מלאה וספוגה איפוא יהדות שרשית לאו דווקא בעניינית, כי אם גם בלשונה ובמושגים היהודיים המסורתיים המכלאים לא רק את שירתו הלאומית, כי אם אף את שירתו הלירית-האישית.

„המוסד עונג שבת" (כך קרא לו ביאליק עצמו) צמח מתוך הכרתו הלאומית ודאגתו לקיומנו הלאומי, שכן השבת הוא יסוד ועיקר בהכרתו הלאומית. במסתו החשובה, הקלאסית, „הלכה ואגדה" הוא מדבר על השבת שהיא היצירה הנהדרת של עם ישראל. יום קודש ונעלה. שהעם הכתירו בכתר מלכות: שבת המלכה. בנאומו „על קודש וחול בלשון" אמר: „בלעדי שבת אין טעם לכל ימי המעשה" ובנאום אחר: „השבת היא אבן השתיה לכל היהדות — השבת מקדשת את רגש היופי של כל האומה כולה".

ועוד פניני שבת מתוך איגרותיו ובהם דברי כיבושין לאנשי קיבוץ: „השבת היא היצירה הגאונית ביותר של הרוח העברי, וכל הפוגע בה כפוגע בבבת העין של האומה"; „אם אנו חוזרים לארץ ישראל, עלינו לחזור עם השבת, זה הסמל של יופי וחן, שממנו נוכל לשאוב יופי לכל צורות החיים שלנו"; „אם בעשרת הדברות מקופלת כל התורה, בשבת אולי גלומות ומקופלות כל עשרת הדברות"; „השבת היא הסמל המזוקק והצרוף ביותר של הרעיון הסוציאלי ושוויון ערך האדם"; „השבת היא המתנה הגדולה ביותר שהביאה היהדות לעולם, והיא כלבד דייה לתת לנו זכות קיום תרבותי בין העמים"; „ארץ-ישראל בלי שבת, לא תיבנה"; „בלי שבת אין צלם אלוקים וצלם אנוש בעולם"; „השבת שקולה בעיני לא רק כשמירת כל התרי"ג מצוות, כדברי חכמינו, אלא כשמירת תורת האדם כולה"; „בלי שבת אין ישראל, אין ארץ-ישראל ואין תרבות ישראל"; „השבת היא הנותנת מרוחניותה וקדושתה על כל ימי השבוע"; „השבת זו כתורה, אות ברית בין ישראל לאלוקיו, וכתורה הצילה את היהדות מכליון". ודאי שביאליק נאמן אף כאן לתורתו של אחד-העם באומרו: „יותר משישראל שמרו את השבת, שמרה השבת אותם". אולם ביאליק הוסיף עליו, העמיק והרחיב את רעיון מצוות השבת ועשאו ליסוד מוסד, שכל היהדות עומדת עליו.

ב

לעם זה קצת דברי זכרון ממסיבות „עונג שבת" של ביאליק ב„אהל שם", שכל מי שנוכח בהן לא ישכחן לעולם. באחת המסיבות הרצה ד"ר בן-ציון מוסינזון בעניין חקירת כתבי הקודש לאור התגליות הארכיאולוגיות. הוא מביא קטעי כתובות משרידי מצבות ולוחות והראה עד כמה שהם מאמתים את סיפורי התנ"ך. אחרי ההרצאה עמד ביאליק והוא אמר: „כמובן, שההרצאה היתה מעניינת ויפה, ביחוד שנשמעה מפי מרצה מוכשר כזה, אולם בכל פעם שאני שומע על שברי הפסוקים והכתובות התמימות האלה המעידות על אמיתות ספרי התנ"ך, דומה עלי הדבר הזה כעדות שמעיד אדם פיקח ובריא בכל חושיו. הדיינים מדחים אותו ואומרים שאין להאמין לעד הפיקח אלא לאחר שיסכים בעניין זה גם עדותו של אחד חרש ועיוור ושאינו שפוי בדעתו והוא כגמגם, ונשמע — אם גם הוא יעיד כדרך שהעיד הפיקח יש מקום להאמין לכל הסיפור... כך אף כאן: הרי לפנינו התנ"ך המספר בפרטות ובסגנון מהיר, בתבונה רבה ובבירור גמור, ואין זה מניח את דעתנו אלא שאנו הולכים לבקש שברי לוחות ומצבות, איזה מלים קטועות ושברי פסוקים שאינם מובנים, שכאילו נכתבו בידי חרשים ושוטים ובסגנון מבוהק — ואלה מוסמכים להעיד על הספורים הנפלאים של התנ"ך.

זכורה לי מסיבת עונג השבת של העשירי בטבת, שנת תרצ"ג, שזו היתה השבת היובלית, יובל השישים של ביאליק. היתה הכונת רבה בכל הארץ, וביחוד בתל-אביב, לכבוד שבת חגיגה זו. רחוב ביאליק היה כקודש בייחוד וכן רחוב באלפור המוליך ל„אהל שם". אותה שבת נהר קהל רב אל „אהל שם" להתענג עם המשורר ב„עונג השבת" היובלי שלו. אולם „אהל שם" היה מקושט יפה, וליד תבנית אחד העם הגדולה, שהיתה קבועה על קיר הבמה, נוספה אז גם תמונת ביאליק גדולה באותה מידה. קצת נמוכה מזו. הקהל חיכה בצפיה להופעת המשורר, עד שהתאכזב לבסוף: בייליס פתח ב„אתה אחד ושמך אחד" (זה היה ה„הימנון" של מסיבות „עונג שבת" שבו היו נפתחות המסיבות), וביאליק איננו עוד. הקהל התחיל להתלחש על סיבת איחורו של חתן היובל. אז קם מי שהוא (לא זכור לי מי) ופתח את המסיבה בבשורה מודעת, שביאליק לא יבוא למסיבה שבת זו, והיא הוקדשה לכבודו של המשורר לא בנוכחותו. רבו הניחושים וההסברות על מסיבת העדרו של המשורר מאותה מסיבה ועל מקום הימצאו אז. והנה יוחנן ארנון, הסופר והספרן, גילה רק לפני שנים אחדות, שביאליק בילה אותה שבת בדמשק. יוחנן ארנון טרח להגיע לחקר הדבר שבכל כפי אנשי דמשק ומצא בעזרתם את יהודה גברא, חבר משק אפיקים שבעמק הירדן, שהיה בין מקבלי פניו של ביאליק בדמשק. ביאליק לא דיבר על כך מעולם עם ידידיו. הוא הסביר את עניין בואו לדמשק אז למקבלי פניו שם, שבגלל התכונה הרבה בארץ לכבוד יום הולדתו הוא נמלט אליהם. הוא ברח מהכבוד. אנשי דמשק שהוכרים את זה אינם יודעים אמנם לומר בוודאות, איזו שנה היתה זו, אנו רשאים לקבוע ללא ספק, שזו היתה שבת יובלו השישים, שרק בה היתה התכונה רבה ליום הולדתו.

זוכר אני גם את מסיבת עונג שבת שלאחרי השבת היובלית. ביאליק נכנס בצעדים מהירים בין הקהל המוחא כף לכבודו. כשעיניו מושפלות ישב במקומו ליד תבניתו הגדולה כבלי שים לב וכבלי הבט אליה. אינני זוכר את שם המרצה, אבל זוכר אני שנושא ההרצאה לא היה מעניין שירתו של ביאליק. זו היתה הרצאה „של כל ימות השנה", שלא ציינה במיוחד את הקהל, שרצה דווקא על ביאליק בנוכחותו ולחלוק לו את הכבוד — שהוא ברח ממנו.

וזוכר אני את השבת האחרונה. שבת פרידתו בקהל „עונג שבת", שסיים בה את המסיבה בדברי פרידה. הוא סיפר שהוא נוסע לחוץ-לארץ כסיבת מחלה, הוא מרגיש שמחלתו היא מעין מחלה ספלית — גם הישוב בארץ חולה (התכוון לפלגנות וריבי המפלגות אז בארץ). רעד עבר בקהל לשמע דברי הפרידה הנוגים, כעין תחושת הפרידה לעולם היתה תלויה אז באוירו של אולם „אהל שם", שקולו של ביאליק לא נשמע בו עוד. ביאליק הודה בדברי פרידתו אלה עם היישוב בארץ, כשם שהודה בשירתו עם העם. ראינו את ביאליק אחרי-כן עוד פעם ב„אהל שם", כשכן-רוחו, כשהובא לשם בתוך הארון באניה מווינה.

صكذا من الاحل

טיסות השכר -

אנו, 1000 משרדי נסיעות בארה"ב

הופתענו ונדהמנו לשמוע על הכוונה להתיר טיסות שכר לישראל. אנו, שהתיירות היא מקצוענו ומומחיותנו, מצהירים בפרוש:

איש לא טרח להתייעץ בנו על הכדאיות של ענין זה.

אנו תוהים מי מהאנשים העוסקים בישראל בנושא זה, קרא דו"ח מהימן הממליץ על טיסות שכר.
הדו"ח שהוכן מבוסס על ההנחה שבשנת 1985 יהיה מספר התיירים שיגיעו לישראל כשני מליון איש לשנה. זוהי הנחה יפה וסימפטית ומי כמונו היה רוצה בהתגשמותה. אך לצערנו, דו"ח זה הוא בגדר אוטופיה בלבד. המציאות הריאלית שונה לגמרי.

אנשים רבים בישראל מניחים שהפעלת טיסות שכר תביא בעקבותיה גל עצום של תיירים מארה"ב ומקנדה, המצפים רק לרגע בו יוכלו „לתפוס" טיסה כזאת לישראל.

אין הדבר כך!

במבט ראשון נראה אומנם שטיסות השכר יתרמו לעידוד התיירות לישראל. אך קיים צד שני למטבע. צד אשר מרבית הישראלים אינם מודעים לו. מחובתנו כסוכני נסיעות, אשר טובת ישראל חשובה להם, להביא לידיעתכם צד זה שאיננו זוהר כלל ועיקר.

רוב טיסות השכר אינן ממריאות

בניגוד לטיסות רגילות — בהן ממריאים המטוסים ליעדם גם כאשר מספר הנוסעים במטוס הוא מועט ביותר — מארגני טיסות השכר אינם יכולים לשלוח מטוס שאיננו מלא בנוסעים, ואז קורה אחד משני הדברים הבאים:

א. שאר הנוסעים מתבקשים לכסות את הגרעון הכספי וזאת על־מנת לאפשר למטוס להמריא.

ב. מבטלים את הטיסה.

90% מטיסות השכר הפתוחות לציבור שנרשמו כחוק אצל שלטונות התעו־פה בארה"ב - בוטלו.

העובדות מצביעות על כך שבשנה שעברה בוטלו בארה"ב 90% מטיסות השכר שהוצעו לציבור, ממש ברגע האחרון. משמע עשרות אלפי איש שהתכוננו לנסוע לחו"ל, נשארו בבית, שלא לדבר על האכזבה שנגרמה להם. אלפים אחרים נשארו „תקועים" בחו"ל בגלל בעיות טיסה חזרה. משמע — הוצאה כספית גדולה יותר מכפי שתכננו. ואל לנו לשכוח את הידיעות הרבות בעתונים על נוסעים שהפסידו מאות דולרים כאשר מארגני טיסות השכר פשטו את הרגל.

לאור מצב זה קשה להניח שטיסות השכר יגדילו את מחזור התיירים הבאים לישראל.

הפסד לתיירות ישראלית.

הנאמר לעיל מסביר מדוע אין ביכולתן של טיסות השכר לפתור את בעית התיירות בישראל. אחרי הכל טיסות שאינן ממריאות אינן ממלאות בתי מלון, ומארגני טיסות שאינם מצליחים לקיימן לא יגרמו רצון לנוסעים לנסוע שוב.

נקודה נוספת, חשובה לא פחות, היא שחלק ממארגני טיסות השכר אינם מורשים לפרסם את טיוליהם לחו"ל. לכן הם אינם יכולים לתרום להגברת התודעה שישראל היא מקום שכדאי לבקר בו. יתר על כן, אם חלק מהנוסעים יוכלו לטוס לישראל בטיסות שכר, לא יגדל מחזור הנוסעים של חברות התעופה הסדירות ומשרדי הנסיעות המוסמכים ואז לא יהיו גם הם מעונינים לפרסם את ישראל. ישראל תצא נפסדת מכאן ומכאן.

טיסות השכר מגיעות בשיא העונה

טעות היא לחשוב שטיסות השכר ממלאות חלל ריק שנוצר בענף המלונאות בעונות בהן התיירות איננה במלוא שיאה.

מארגני טיסות השכר, שחובה עליהם למלא את המטוס כדי לאפשר את הטיסה, מארגנים טיסות אלה דווקא בעונת השיא של התיירות. לעומת זאת, טיסות סדירות מגיעות באופן קבוע במשך כל עונות השנה.

האלטרנטיבה לטיסות שכר - 200 $ בונוס

פרט לתקופת השיא הקצרה מחיר טיסות השכר מארה"ב וקנדה לישראל שווה למחיר טיסות קבוצתיות ולעיתים אפילו גבוה יותר.

לכן, הדרך היא הורדת מחיר כל מרכיבי הביקור בישראל, לרבות בתי מלון, סיורים, מסעדות וכו'.

דרכים רבות לכך ואחת מהן היא הענקת בונוס של 200 $ לכל תייר המגיע לישראל מארה"ב וקנדה. דבר זה ניתן לביצוע אך ורק במסגרת חברות התעופה הסדירות הפועלות בכל עונות השנה. פעולה כזו תזכה להד חיובי מצד התיירים ומשרדי הנסיעות ירצו בדרך זו לפרסם את ישראל. אנו תומכים בהצעה זו של ראש קבוצתנו, ומציעים לנקוט בדרך הנהוגה כבר בארצות אחרות. פרטים נוספים לתוכנית ימסרו לרשות המוסמכת.

ברצוננו לעזור לישראל!

אנו, סוכני הנסיעות החתומים כאן שלחנו בשנת 74/5 יותר ממאתיים אלף תיירים לישראל. ברצוננו להמשיך ולעשות זאת. אך לפני שאתם מחליטים להתיר את טיסות השכר זכרו דבר אחד:

למעשה, אין לכם מושג כיצד פועלות טיסות אלו. לנו יש.

WHOLESALERS TO ISRAEL

CARAVEL TOURS, New York, New York
DAPHNA TOURS LTD., New York, New York
EASTOURS INC., New York, New York
FOREIGN TOURS INC., New York, New York
GELLER-HOWARD TRAVEL INC., New York, New York
ISRAM TRAVEL INC., New York, New York
SHARON TRAVEL INC., New York, New York
KOPEL TOURS, New York, New York

Group Coordinator:
David Weingarten, President Sharon Travel Associates 18 East 48th Street New York, N. Y. 10017 Telephone: 758-6464 In Tel Aviv: Nili Tours 32 Ben-Yehuda Street Tel Aviv, Israel Telephone: 290077

TRAVEL AGENTS

HILDA SAKOLSKY TRAVEL SERVICE, Baltimore, Maryland
HINSDALE TRAVEL SERVICE, Hinsdale, Illinois
HJORTH WORLD TRAVEL, San Diego, California
C. L. HOGAN TRAVEL SERVICE INC., Washington, D.C.
HOLIDAY TRAVEL BUREAU, Downey, California
HOLIDAY TRAVEL BUREAU, Baltimore, Maryland
HOLIDAY TRAVEL SERVICE INC., Montreal, Quebec, Canada
HOLIDAY TRAVEL SERVICE, Portland, Oregon
HOLLYWOOD TRAVEL, Hollywood, Florida
HOLSTEIN TRAVEL AGENCY, Montreal, Quebec, Canada
HOUSE OF TRAVEL LTD., Plainfield, New Jersey
HOUSE OF TRAVEL INC., Dubuque, Iowa
HOUSE OF TRAVEL INC., Springfield, Missouri
HOUSE OF TRAVEL, Santa Clara, California
HUB TOUR & TRAVEL INC., Portland, Oregon
HYDE TRAVEL SERVICE INC., Sewickley, Pennsylvania
I. D. TRAVEL REPRESENTATIVES, New York, New York
IDEAL TRAVEL SERVICE, Montreal, Quebec, Canada
IDEAL WORLD TRAVEL SERVICE INC., Brooklyn, New York
IGNACZ FOLDES INC., New York, New York
IMPERIAL TRAVEL SERVICE OF FLORIDA INC., Fort Lauderdale, Florida
IMPERIAL TRAVEL SERVICE LTD., Montreal, Quebec, Canada
INDEPENDENCE TRAVEL AGENCY INC., Philadelphia, Pennsylvania
INDIA TRAVEL SERVICE, Indio, California
INTERCONTINENTAL TRAVEL AGENTS INC., Carrollton, Texas
INTERNATIONAL TOURS, Denver, Colorado
INTERNATIONAL TRAVEL AGENCY, Orlando, Florida
INTERNATIONAL TRAVEL, La Jolla, California
INTERNATIONAL TRAVEL GUILD, San Francisco, California
INTERNATIONAL VACATIONS INC., Fort Lauderdale, Florida
INTERWORLD TRAVEL, New York, New York
IOWA GREAT LAKES TRAVEL AGENCY, Spencer, Iowa
ISLAND TRAVEL AGENCY, Westbury, New York
J. H. TRAVEL SERVICE, Houston, Texas
JACOBSEN TRAVEL, Atlantic, Iowa
JACOBSEN TRAVEL AGENCY, Exira, Iowa
JANE HENDERSON TRAVEL, Orange, California
JAREM TRAVEL AGENCY, Oswego, New York
JAYNE TRAVEL SERVICE INC., Enid, Oklahoma
JELLISON TRAVEL SERVICE INC., Santa Monica, California
JOHN H. LEONARD TRAVEL BUREAU, Norwalk, Connecticut
JOHN MILES TRAVEL LTD., Charlotte, North Carolina
JO KENNEDY'S TRAVEL AGENCY INC., Floral Park, New York
JOURNAL SQUARE TRAVEL INC., Jersey City, New Jersey
JULES DONESON TRAVEL AGENCY, Southfield, Michigan
JERRY'S JOURNEYS, McAllen, Texas
KAPLANS TRAVEL BUREAU, New London, Connecticut
KAPLAN'S TRAVEL BUREAU, Norwich, Connecticut
GIBSON WORLD TRAVEL, Claymont, Delaware
GIMBEL TRAVEL & VACATION CENTER, Philadelphia, Pennsylvania
GLANTZ TRAVEL SERVICE, Freeport, New York
GLOBAL TRAVEL AGENCY, Worcester, Massachusetts
GLOBAL TRAVEL AGENCY INC., Westfield, Massachusetts
GLOBE TRAVEL SERVICE INC., Philadelphia, Pennsylvania
GLOBE TRAVEL SERVICE, Washington, D.C.
GLOBETROTTER TRAVEL INC., Baltimore, Maryland
GLOBETROTTER TRAVEL, Wheaton, Maryland
GODFREYS TRAVEL OF CANADA, Vancouver, B. C., Canada
GOING PLACES TRAVEL SERVICE, Rochelle Park, New Jersey
GOLDEN STATE TRAVEL BUREAU, Pasadena, California
GOLI TRAVEL SERVICE INC., La Crosse, Wisconsin
GORTZ TRAVEL, Florida, New York
GOTAAS WORLD TRAVEL, Chicago, Illinois
GRACE TRAVEL SERVICE, New York, New York
GREEN ACRES TRAVEL AGENCY INC., Valley Stream, New York
GREENFIELD HILL TRAVEL, Fairfield, Connecticut
GREENPORT TRAVEL AGENCY INC., Greenport, New York
GREENWALD TRAVEL SERVICE INC., Clifton, New Jersey
GREENWALD'S TRAVEL SERVICE INC., Kingston, New York
GREENWICH TRAVEL SERVICE INC., East Greenwich, Rhode Island
GREGORY TRAVEL, Merced, California
GROGER TRAVEL BUREAU, Cleveland, Ohio
GRUENINGER TRAVEL SERVICE, Fort Wayne, Indiana
GULLIVER'S TRAVEL AGENCY INC., Hollywood, California
GULOTTA'S TRAVEL SERVICE, Norfolk, Virginia
GUTLEBER TRAVEL AGENCY INC., Forest Hills, New York
GORDON TRAVEL INC., San Marino, California
GALAXY TRAVEL SERVICE, Elizabeth, New Jersey
GENERAL TRAVEL SERVICE, Bellevue, Washington
GOLD COAST TRAVEL, Miami Beach, Florida
HAIGH-DONOVAN TRAVEL INC., Port Chester, New York
HAIMES TRAVEL AGENCY, Steubenville, Ohio
HALLADAY TRAVEL SERVICE INC., Clarendon Hills, Illinois
HAMDEN TRAVEL AGENCY, Hamden, Connecticut
HANS' TRAVEL, Salinas, California
HAPPY HOLIDAYS TRAVEL, Framingham, Massachusetts
HAPPY LANDINGS INC., Westbury, New York
HARDACH TRAVEL SERVICE INC., New York, New York
HARFORD TRAVEL SERVICE, Bel Air, Maryland
HARPER'S TRAVEL SERVICE LTD., Sikeston, Missouri
HARVAL TRAVEL AGENCY, Flushing, New York
HAWKINS TRAVEL SERVICE, Hampton, Virginia
HAZELTON TRAVEL SERVICE INC., Hazelton, Pennsylvania
HEIGHTS TRAVEL SERVICE INC., Cleveland, Ohio
HENRY MIELE TRAVEL SERVICE, Los Angeles, California
HERALD TRAVEL SERVICE, Chicago, Illinois
H. BROWN TRAVEL INC., Elizabeth, New Jersey
HESS'S TRAVEL BUREAU, Allentown, Pennsylvania
ERIKSON TRAVEL SERVICE, Bronx, New York
ESPLANADE TRAVEL INC., Bronx, New York
ESSEX TRAVEL SERVICE, Newark, New Jersey
EUROPEAN WORLD TRAVEL BUREAU, Menlo Park, California
EWALD TRAVEL SERVICE, San Bruno, California
EXCELL TRAVEL AGENCY INC., New York, New York
EXCELSIOR TRAVEL SERVICE, Somerville, Massachusetts
EXECUTIVE TRAVEL, Miami Beach, Florida
EXECUTIVE TRAVEL INC., Chicago, Illinois
ESCAPE TRAVEL SERVICE, Las Vegas, Nevada
EMPRESS TRAVEL, Little Falls, New Jersey
EXODUS TRAVEL WORLD INC., Glendale, California
EXECUTIVE TRAVEL SERVICE, Beverly Hills, California
FALVO TRAVEL SERVICE, Bronx, New York
FAMOUS TRAVEL SERVICE INC., New York, New York
FAR & WIDE TRAVEL INC., Flushing, New York
FARMINGTON TRAVEL SERVICE, Farmington, Maine
FERN TRAVEL SERVICE INC., Bayside, New York
FIELDSTON TRAVEL BUREAU INC., Riverdale, New York
FIRST CLASS TRAVEL SERVICE, New York, New York
FIRST HOLIDAY TOUR & TRAVEL, Kearney, Nebraska
FIRST NATIONAL BANK TRAVEL, Toledo, Ohio
FIRST NATIONAL TRAVEL SERVICE, Hollywood, Florida
FISCHER BROS. TRAVEL BUREAU INC., Springfield, New Jersey
FISH TRAVEL AGENCY INC., Farmington Hills, Michigan
FISHER TRAVEL ASSOC., Dedham, Massachusetts
FIVE CONTINENT TRAVEL, Brooklyn, New York
FLAMINGO TRAVEL AGENCY INC., West Palm Beach, Florida
FLYNN TRAVEL SERVICE, Lowell, Massachusetts
FOOR'S FOCUS TOURS, Miami, Florida
FORT KNOX TRAVEL AGENCY, Fort Knox, Kentucky
FOUR SEASONS TRAVEL, Decatur, Illinois
FOUR SEASONS TRAVEL INC., Waterbury, Connecticut
FOUR SEASONS TRAVEL, Brooklyn, New York
FOUR SEASONS TRAVEL, Bayonne, New Jersey
FRANCES PAUL TRAVEL, Claremont, California
FRANKIE PLUNK TRAVEL SERVICE INC., Jackson, Tennessee
FRAZIER TRAVEL SERVICES INC., Alliance, Ohio
FROMMER TRAVEL SERVICE, Washington, D.C.
FARINHA'S TRAVEL AGENCY, Fall River, Massachusetts
FRIENDSHIP TRAVEL CENTER, Flemington, New Jersey
G AND O TRAVEL INC., New York, New York
GARBER TRAVEL, Hanover, New Hampshire
GATES TRAVEL BUREAU, San Bernardino, California
GATEWAY TRAVEL, Syosset, New York
GATEWAY TRAVEL SERVICE INC., Cleveland, Ohio
GELLER-HOWARD TRAVEL LTD., New York, New York
GEMINI TOURS INC., Elmont, New York
GEORGE KROENGOLD TRAVEL, Miami Beach, Florida
GEORGE TRAVEL SERVICE, Commack, New York
DASH TRAVEL SERVICE, Mount Vernon, New York
DAUGHERTY TRAVEL AGENCY, Allentown, Pennsylvania
DAUGHERTY TRAVEL INC., Fresno, California
DAVIS-JACOBS TRAVEL SERVICE, Hartford, Connecticut
DeBOER WORLD TRAVEL CORP., Wichita, Kansas
DEDHAM TRAVEL AGENCY INC., Dedham, Massachusetts
DEFFAA TRAVEL BUREAU INC., New York, New York
DELAWARE COUNTY TRAVEL AGENT, Media, Pennsylvania
DEL-MAR TRAVEL BUREAU, Del Mar, California
DELUXE TRAVEL BUREAU, Princeton, New Jersey
DEMATTEIS TRAVEL SERVICE INC., Altoona, Pennsylvania
DENNIS & DONOVAN TRAVEL INC., Newton, Massachusetts
D'ERRICO TRAVEL AGENCY, Providence, Rhode Island
DES PLAINS TRAVEL, Des Plains, Illinois
DESTINATIONS UNLIMITED, Chicago, Illinois
DaTONE TRAVEL BUREAU, Clifton, New Jersey
DICK BRUNELL TRAVEL, Mobile, Alabama
DIPLOMAT TRAVEL SERVICE, Pittsburgh, Pennsylvania
DIRECTIONS UNLIMITED, Mount Kisco, New York
DISCOVERY TOURS, Sherman Oaks, California
DISTANT SHORES INC., Whitestone, New York
DOMINION TRAVEL SERVICE, Newport News, Virginia
DORKA TRAVEL & TOURS, Chicago, Illinois
DOUG FOX TRAVEL SERVICE INC., Seattle, Washington
DOWNINGTOWN TRAVEL SERVICE, Downingtown, Pennsylvania
DRAKE TRAVEL, Chicago, Illinois
DRAKE TRAVEL, Toronto, Ontario, Canada
DREAM'S TRAVEL PLAN INC., Salem, New Hampshire
DUBUQUE TRAVEL INC., Dubuque, Iowa
DYNASTY WORLD TRAVEL, Richmond, Virginia
DYELENE TRAVEL AGENCY
DUKAY TRAVEL, Summit, New Jersey
DeVOE TRAVEL SERVICE, Los Angeles, California
EARLFIELD INC., Pelham, New York
EASY TRAVEL SERVICE, Skokie, Illinois
EDGERTON'S TRAVEL SERVICE INC., South Bend, Indiana
EDWARDS WORLD TRAVEL, Eastchester, New York
ELKIN TRAVEL INC., Oak Park, Michigan
ELLENVILLE TRAVEL SERVICE, Ellenville, New York
ELMONT TRAVEL SERVICE, Elmont, New York
EMBASSY TRAVEL SERVICE INC., Dearborn, Michigan
EMDEE TOURS, New York, New York
EMPIRE STATE TRAVEL, New York, New York
EMPORIUM TRAVEL CENTER, San Francisco, California
EMPRESS TRAVEL, White Plains, New York
EMPRESS TRAVEL, New York, New York
ENCORE TRAVEL, Brooklyn, New York
ENCORE TRAVEL, Brooklyn, New York
EMDRES TRAVEL, Rochester, New York
EPIC TRAVEL SERVICE INC., Verona, New Jersey
ERIK LARSEN TRAVEL AGENCY, Thousand Oaks, California
CARTER TRAVEL SERVICE INC., New York, New York
CELEBRITY TRAVEL SERVICE LTD., Toronto, Ontario, Canada
CENTRAL TRAVEL BUREAU INC., Springfield, Massachusetts
CENTURY TRAVEL SERVICE, New York, New York
CERTIFIED TRAVEL INC., Brooklyn, New York
CHARLIE B. TRAVEL, Newark, Delaware
CHEERFUL TRAVEL, Brooklyn, New York
CHERRY CREEK TRAVEL INC., Denver, Colorado
CHESAPEAKE TRAVEL & TOURS INC., Easton, Maryland
CHRISTIAN TOURS & TRAVEL, Toronto, Ontario, Canada
CIRCLE THE WORLD TRAVEL, Deerfield Beach, Florida
CIRCLE TRAVEL AGENCY, Bronx, New York
CIRCLE TRAVEL SERVICE INC., Brooklyn, New York
CITY LINE TRAVEL AGENCY, Philadelphia, Pennsylvania
CLAIR DE LUNE TRAVELS LTD., Long Beach, New York
CLARIDGE TRAVEL, Forest Hills, New York
CLEVELAND CIRCLE TRAVEL INC., Boston, Massachusetts
CLUB CHARTER TRAVELS, Burbank, California
COLEMAN TRAVEL SERVICE, Centralia, Washington
COLLEGE TRAVEL OFFICE, East Lansing, Michigan
COLLINS-CLARE TRAVEL, Phoenix, Arizona
COLONIAL TRAVEL SERVICE, Greenwood Lake, New York
COLONIAL TRAVEL BUREAU INC., New York, New York
COLPITTS TRAVEL CENTER, Shrewsbury, New Jersey
COLPITTS TRAVEL CENTER, Smithtown, New York
COLPITTS TRAVEL, Lexington, Massachusetts
COLUMBIA TRAVEL BUREAU, The Dalles, Oregon
COMPASS TRAVEL, El Cajon, California
CONLON TRAVEL, Cumberland, Maryland
CONQUEST TRAVEL SERVICES LTD., Willowdale, Ontario, Canada
CONVENIENT TRAVEL INC., New York, New York
CONVOYS TRAVEL SERVICE, New York, New York
CORSON TRAVEL SERVICE LTD., Toronto, Ontario, Canada
COSMOPOLITAN TRAVEL SERVICE INC., Spokane, Washington
COSTA MESA TRAVEL INC., Costa Mesa, California
CREATIVE TRAVEL LTD., Atlanta, Georgia
CREST TRAVEL SERVICE INC., Seaford, New York
CROSS COUNTY RESERVATIONS BUREAU INC., Yonkers, New York
CROSSROADS TRAVEL SERVICE INC., Chicago, Illinois
CRYSTAL LAKE TRAVEL AGENCY INC., Crystal Lake, Illinois
CRYSTAL WORLD TRAVEL, Arlington, Virginia
CUSTEN TRAVEL AGENCY INC., Rockville Center, New York
COOPER TRAVEL BUREAU INC., Cleveland, Ohio
CARD TRAVEL, Beacon, New York
CERTIFIED TRAVEL ASSOCIATES INC., Encino, California
CARTER GERALD TRAVEL BUREAU, Hattiesburg, Mississippi
COLPITTS TRAVEL, Highland Park, New Jersey
CUSTOM TRAVEL, Chicago, Illinois
CARAVEL TOURS INC., New York, New York
D. F. T. WORLD TRAVEL, Hicksville, New York
BENDEL INTERNATIONAL INC., Seattle, Washington
BISMARK TRAVEL, Denton, Texas
BLITZ WORLD WIDE TRAVEL SERVICE, St. Louis, Missouri
BOB MILLS TRAVEL BUREAU INC., Rochester, New York
BOB PENNA TRAVEL AGENCY, Bronx, New York
BOCK TRAVEL SERVICES OF BOSTON, Boston, Massachusetts
BOCK OMAHA TRAVEL AGENCY, Omaha, Nebraska
BON VOYAGE TRAVEL, Tacoma, Washington
BON VOYAGE TRAVEL SERVICE, Everett, Washington
BON VOYAGE TRAVEL LTD., Surrey, B.C., Canada
BON VOYAGE TRAVEL INC., North Miami Beach, Florida
BOND STREET TRAVEL, Great Neck, New York
BOROVITZ TRAVEL SERVICE INC., Akron, Ohio
BOULEVARD TRAVEL, Staten Island, New York
BRADEN TOUREAST INC., San Francisco, California
BREIT TRAVEL INC., Canton, Ohio
BRENTWOOD TRAVEL SERVICE, St. Louis, Missouri
BRESNAISAN TRAVEL AGENCY, Lynn, Massachusetts
BRIGHTON TRAVEL BUREAU INC., Brooklyn, New York
BRITISH AMERICAN TOURS INC., New York, New York
BROOKS-FARRIS TRAVEL INC., Staten Island, New York
BUDD TRAVEL OF NEWTON, Newton, New Jersey
BUDDS TRAVEL & TOURS, San Rafael, California
BUDGET TRAVEL, Hollywood, Florida
BURTON TRAVEL LTD., Baltimore, Maryland
BUX-MONT TRAVEL, Hatboro, Pennsylvania
BYTNER TRAVEL, Albany, New York
B & B TRAVEL, Bristol, Pennsylvania
BECKER TRAVEL AGENCY, East Northport, New York
BLOOMFIELD TRAVEL SERVICE, Bloomfield Hills, Missouri
BOBART TRAVEL AGENCY INC., Watertown, New York
BORO PARK TRAVEL, Brooklyn, New York
C. I. A. TRAVEL INC., Miami, Florida
C. VIERTELS TRAVEL, New York, New York
CALL FOR TRAVEL, Pittsburgh, Pennsylvania
CAL-MART TRAVEL SERVICE, Los Angeles, California
CAMARILLO TRAVEL SERVICE, Camarillo, California
CAMELOT TRAVEL LTD., New York, New York
CAMILLI TRAVEL AGENCY, Weirton, West Virginia
CANSLER WORLD TRAVEL INC., Eastchester, New York
CANTORE TRAVEL AGENCY, New Brunswick, New Jersey
CARAMAR INTERNATIONAL TRAVEL CORP., Albertson, New York
CARBER TRAVEL BUREAU CORP., Woodside, New York
CAREFREE TRAVEL SERVICE, Encino, California
CARLISLE TOURS & TRAVEL SERVICES INC., Huntington Park, California
CARLY RESORT & TRAVEL INC., Buffalo, New York
CARMEL TRAVEL, Carmel, California
CAROZZA'S TRAVEL SERVICE, Elmira, New York
CARPATHIA TRAVEL AGENCY INC., New York, New York
CARROLL TRAVEL, Springfield, Massachusetts
ANNE SAMPSON TRAVEL SERVICE, Miami Beach, Florida
ANSONIA TRAVEL AGENCY, Ansonia, Connecticut
APOLLO TOURS INC., Upper Darby, Pennsylvania
APPROVED TRAVEL, Roselle Park, New York
ARDEL TRAVEL BUREAU INC., New York, New York
ARGUS TRAVEL CO., New York, New York
ARIES TRAVEL AGENCY INC., Brooklyn, New York
ARNE RUUD ASSOC. INC., New York, New York
AROUND THE WORLD TRAVEL, Coral Gables, Florida
ARRAK TRAVEL, East Meadow, New York
ARROW TRAVEL SERVICE, Fontana, California
ARTA TRAVEL SERVICE, Cleveland, Ohio
ASCOT TRAVEL INC., New York, New York
ASK MR. FOSTER TRAVEL SERVICE, Wynnewood, Pennsylvania
ASSOCIATED TRAVEL, Sherman, Texas
ASTRAL TRAVEL, Jersey City, New Jersey
ATHOL TRAVEL AGENCY, Athol, Massachusetts
ATLANTA WORLD OF TRAVEL, Atlanta, Georgia
ATLANTIC TRAVEL CENTER, Los Angeles, California
ATLAS HOLIDAYS, Brooklyn, New York
ATLAS TOURS & TRAVEL SERVICE, Brooklyn, New York
ATLAS TOURS & TRAVEL SERVICE, Toledo, Ohio
ATLAS TRAVEL AGENCY INC., Baltimore, Maryland
ATLAS TRAVEL AGENCY INC., Brooklyn, Massachusetts
ATLAS TRAVEL SERVICE, Chula Vista, California
AUFGANG TRAVEL, Toronto, Ontario, Canada
AURORA TRAVEL & TOURS INC., Rego Park, New York
AVON TRAVEL AGENCY, Avon, New Jersey
AWARD TRAVEL AGENCY INC., New York, New York
AWAY WE GO TRAVEL SERVICE, Union, New Jersey
AIR & SEA TRAVEL WITH JOLINE, Indialantic, Florida
ACCENT ON TRAVEL, Woodland Hills, California
APPLEWOOD TRAVEL SERVICE INC., Lakewood, Colorado
APOLLO TRAVEL SERVICE, Santa Ana, California
ALL POINTS TRAVEL, Jacksonville, Florida
AL PERLY TRAVEL SERVICES LTD., Toronto, Ont., Canada
ALBANY GLAVIN TRAVEL INC., Albany, New York
ARCADE EASY TRAVEL, Skokie, Illinois
ADVANCE TRAVEL, Forest Hills, New York
BAILEY TRAVEL SERVICE INC., York, Pennsylvania
BAILEY'S WORLD WIDE TRAVEL SERVICE, Middletown, New York
BARBARA TRAVEL, New York, New York
BARINA TRAVEL AGENCY, Lakewood, New Jersey
BARNUM TRAVEL BUREAU INC., Fairfield, Connecticut
BASSETT TOURS, Haverhill, Massachusetts
BAY AREA TRAVEL SERVICE, Holmes Beach, Florida
BEE KALT TRAVEL SERVICE, Royal Oak, Michigan
BEL-AIR TRAVEL, Bowie, Maryland
BEL-AIR TRAVEL, Honolulu, Hawaii
BELHAR TRAVEL, Belle Harbor, New York
A & A TRAVEL, Framingham, Massachusetts
A A A TRAVEL AGENCY, Pittsburgh, Pennsylvania
A A A WORLD TRAVEL, Midland, Michigan
A A A WORLD TRAVEL AGENCY, Indianapolis, Indiana
A A A WORLD TRAVEL, Little Rock, Arkansas
A B C TRAVEL INC., St. Louis, Missouri
A. M. ANTIGNANI & SONS INC., Bridgeport, Connecticut
A & M WORLD WIDE TRAVEL, Islip, New York
A & S TRAVEL SERVICE, Chicago, Illinois
A T C TOURS INC., New York, New York
AAF-WOODS TRAVEL INC., Falls Church, Virginia
ABLE TRAVEL INC., New Haven, Connecticut
ACTION TRAVEL AGENCY, Beloit, Wisconsin
ADAMS TRAVEL BUREAU, Cleveland, Ohio
ADAMS TRAVEL BUREAU INC., Wilmington, Delaware
ADOLF KLEIN TRAVEL AGENCY INC., Yonkers, New York
ADVANCE TOURS, Flushing, New York
ADVENTURE TRAVEL INC., Cleveland, Ohio
AEROSPACE TRAVEL CENTER, El Segundo, California
AFTON TOURS INC., New York, New York
AGENCIAS MUNDIALES DE VIAJES, Los Angeles, California
AIR LAND SEA TRAVEL, Stamford, Connecticut
AIR SEA LAND TRAVEL SERVICE, Spokane, Washington
AIRPORT TOUR TRAVEL SERVICE, Los Angeles, California
ALBERT TRAVEL AGENCY, Buffalo, New York
ALFRED'S WORLD TRAVEL, Chester, Pennsylvania
ALGONQUIN TRAVEL SERVICES INC., Ottawa, Ontario, Canada
ALL ABOUT TRAVEL, Sollingham, Washington
ALL POINTS TRAVEL INC., Chicago, Illinois
ALL SERVICE TRAVEL, New York, New York
ALL WAYS TRAVEL, Worth, Illinois
ALL WORLD TRAVEL AGENCY, Indialantic, Florida
ALL WORLD TRAVEL INC., College Park, Maryland
ALLAN'S TRAVEL SERVICE LTD., Ottawa, Canada
ALLAN WORLD TRAVEL INC., Beverly Hills, California
ALLEGHENY TRAVEL SERVICE, Pittsburgh, Pennsylvania
ALLEN MATTINGLY TRAVEL AGENCY, Louisville, Kentucky
ALLIED TOUR & TRAVEL, Norfolk, Nebraska
ALLIED TRAVEL BUREAU LTD., Montreal, Quebec, Canada
ALMAR TRAVEL AGENCY, New York, New York
AMERICAN AMBASSADOR TOURS INC., Chicago, Illinois
AMERICAN FOREIGN TRAVEL ASSOC., Philadelphia, Pennsylvania
AMERICAN & INTERNATIONAL TRAVEL, Memphis, Tennessee
AMERICAN SECURITY CORP. TRAVEL DEPT., Washington, D.C.
AMERICAN TRAVEL, Santa Barbara, California
AMERICAN TRAVEL AGENCY, Asbury Park, New Jersey
AMERICAN TRAVEL AGENCY, Pawtucket, Rhode Island
AMERICAN TRAVEL SERVICE, Jacksonville, Florida
AMERICAN WORLD TRAVEL SERVICE, North Miami, Florida
AMERICAN WORLD WIDE TRAVEL, Wayne, New Jersey

שכרן בהפסדן!

בקנדה מתנגדים לטיסות שכר.

COMPLETE TRAVEL SERVICE
Brooklyn, New York

CONTINENTAL AMERICAN TRAVEL INC.
New York, New York

COOPER TRAVEL BUREAU INC.
Cleveland, Ohio

COOPERSTOWN TRAVEL AGENCY
Cooperstown, New York

COPIAGUE TRAVEL SERVICE INC.
Copiague, New York

CHEZ FARE TRAVEL SERVICE INC.
Skokie, Illinois

CORONET TRAVEL AGENCY
New York, New York

DARTMOUTH TRAVEL BUREAU
Hanover, New Hampshire

COLONIAL TRAVEL
East Northport, New York

FRIENDSHIP TRAVEL SERVICE
East Meadow, New York

FREEHOLD TRAVEL AGENCY INC.
Freehold, New Jersey

GARBER TRAVEL
Brookline, Massachusetts

GEORGE LASZLO TRAVEL ASSOC. INC.
New York, New York

GARBER TRAVEL
Mattapan, Massachusetts

GIBBS TRAVEL BUREAU
Lyndhurst, New Jersey

GUTLEBER TRAVEL
Ozone Park, New York

HALABILL TRAVEL
Scottsdale, Arizona

HAPPINESS TOURS
Chicago, Illinois

HERRICKS TRAVEL CENTER
Mineola, New York

HILLSDALE TRAVEL AGENCY INC.
Hillsdale, New Jersey

HOLIDAY TRAVEL & TOURS INC.
Plainfield, New Jersey

INDEPENDENT TRAVEL
Santa Monica, California

JOHN S. RUSH TRAVEL AGENCY
Upper Darby, Pennsylvania

KENNEDY-COPELAND
TRAVEL SERVICE INC.
Plattsburgh, New York

KIRBY TRAVEL SERVICE INC.
Detroit, Michigan

KULLER TRAVEL CO.
Princeton, New Jersey

LINDQUIST TRAVEL SERVICE
Denver, Colorado

MAGIC CARPET TRAVELS
Idaho Falls, Idaho

MASI TRAVEL SERVICE
Hamilton, Ontario, Canada

McINTOSH TRAVEL AGENCY INC.
Charleston, South Carolina

MENNO TRAVEL SERVICE
New York, New York

MID-WEST TRAVEL BUREAU
Bloomington, Illinois

MINUTEMAN TRAVEL
Westboro, Massachusetts

MYLES TRAVEL BUREAU
Worcester, Massachusetts

ORANGE EMPIRE TRAVEL BUREAU
Anaheim, California

PEDROZA TRAVEL CENTER INC.
Los Angeles, California

PERELL TRAVEL CENTERS
Hamilton, Ontario, Canada

PLEASURE TOURS
Chicago, Illinois

ROCKLAND TRAVEL BUREAU
Nanuet, New York

ROGERS TRAVEL AGENCY
Patchogue, New York

ROSE ROBERTS TRAVEL BUREAU
Brooklyn, New York

SANDUSKY COUNTY AUTO CLUB
Fremont, Ohio

SEA & AIR TRAVEL AGENCY INC.
Elmwood Park, New Jersey

SEGUIN TRAVEL AGENCY
Seguin, Texas

SELECT TRAVEL INC.
North Hollywood, California

SHELBY TRAVEL
Babylon, New York

SIGNAL TRAVEL & TOURS
Niles, Michigan

SIGNATURE TRAVEL
New York, New York

SINGER TRAVEL AGENCY
Randallstown, Maryland

SMALL WORLD TRAVEL CONSULTANTS
Melville, New York

STARK TRAVEL SERVICE
New York, New York

STEWART & BENSON TRAVEL
Buffalo, New York

SUBURBAN TRAVEL SERVICE
Bridgeport, Michigan

SUPER TRAVEL INC.
Abilene, Texas

SCHNEIDER'S TRAVEL
Butler, New Jersey

THE TRAVEL MERCHANTS
Syracuse, New York

TIMELY TRAVEL SERVICE INC.
West Caldwell, New Jersey

TOUR PLAN INTERNATIONAL
Richmond, Virginia

TOWN & COUNTRY
TRAVEL AGENCY LTD.
Jamesburg, New Jersey

TRAVEL BY GEORGE
Riverside, California

TRAVEL MATES
New York, New York

TRAVELSCOPE INC.
Manhasset, New York

TRAVELTIME
Independence, Ohio

TRAVEL ADVISORS
Quincy, Massachusetts

UNIVERSITY TRAVEL AGENCY
Fullerton, California

UNITED TRAVEL SERVICE
Seattle, Washington

VALLEY TRAVEL
Holden, Massachusetts

VEGA INTERNATIONAL
TRAVEL SERVICE INC.
Chicago, Illinois

WELCH TRAVEL CONSULTANTS INC.
Wellesley, Massachusetts

WILLIAM VISLOCKY TRAVEL INC.
New York, New York

W.I.R.L. TRAVEL ASSOC. INC.
Flushing, New York

WORLD TRAVEL OF ROCHESTER
Rochester, New York

WORLD WIDE TRAVEL
Quincy, Massachusetts

LIBERTY TRAVEL — E. ROUTE 18
East Brunswick, New Jersey

LIBERTY TRAVEL — BRIDGE PLAZA
Fort Lee, New Jersey

LIBERTY TRAVEL — CIRCLE PLAZA
Eastontown, New Jersey

LIBERTY TRAVEL — ROUTE 46
Little Falls, New Jersey

LIBERTY TRAVEL — ROUTE 4
Paramus, New Jersey

LIBERTY TRAVEL — ROUTE 46
Parsippany, New Jersey

LIBERTY TRAVEL
MORRIS TURNPIKE
Short Hills, New Jersey

LIBERTY TRAVEL — ROUTE 22 EAST
Watchung, New Jersey

LIBERTY TRAVEL
Stamford, Connecticut

LIBERTY TRAVEL
White Plains, New York

LIBERTY TRAVEL
Yonkers, New York

LIBERTY TRAVEL
Nanuet, New York

LIBERTY TRAVEL
Cherry Hill, New Jersey

LIBERTY TRAVEL — CENTER CITY
Philadelphia, Pennsylvania

LIBERTY TRAVEL
CHELTENHAM SHOPPING CENTER
Philadelphia, Pennsylvania

LIBERTY TRAVEL
Springfield, Pennsylvania

LIBERTY TRAVEL
Plymouth Mtg., Pennsylvania

LIBERTY TRAVEL
Trevose, Pennsylvania

EMPRESS TRAVEL — MADISON AVE.
New York, New York

EMPRESS TRAVEL — BROADWAY
New York, New York

EMPRESS TRAVEL — THIRD AVE.
New York, New York

EMPRESS TRAVEL
AVENUE OF THE AMERICAS
New York, New York

EMPRESS TRAVEL — LINCOLN SQ.
New York, New York

EMPRESS TRAVEL
Rego Park, New York

EMPRESS TRAVEL
Bronx, New York

EMPRESS TRAVEL
Brooklyn, New York

EMPRESS TRAVEL
Staten Island, New York

EMPRESS TRAVEL
Hempstead, New York

EMPRESS TRAVEL
Huntington, New York

EMPRESS TRAVEL
White Plains, New York

EMPRESS TRAVEL — ROUTE 4
Paramus, New Jersey

EMPRESS TRAVEL — ROUTE 17
Paramus, New Jersey

EMPRESS TRAVEL
Little Falls, New Jersey

EMPRESS TRAVEL
Cedar Grove, New Jersey

EMPRESS TRAVEL
West Orange, New Jersey

SOME'S TRAVEL
Irvington, New Jersey

SOME'S TRAVEL
East Orange, New Jersey

SOME'S TRAVEL
Livingston, New Jersey

SOME'S TRAVEL
Wayne, New Jersey

SOME'S TRAVEL
Linden, New Jersey

GAIETY TRAVEL
Brooklyn, New York

GAIETY TRAVEL
Brooklyn, New York

REGENCY TRAVEL
Brooklyn, New York

REGENCY TRAVEL
Brooklyn, New York

REGENCY TRAVEL
Valley Stream, New York

KADISH TRAVEL
North Plainfield, New Jersey

EDISON TRAVEL
Edison, New Jersey

ALICE TRAVEL
West Orange, New Jersey

ADLER-RUSSO TRAVEL
Brooklyn, New York

BERDELL TRAVEL
New York, New York

DI MARIA TRAVEL
Rochester, New York

MIDDLESEX TRAVEL
Highland Park, New Jersey

TELSTAR TRAVEL SERVICE INC.
Bloomington, Minnesota

AROUND THE WORLD TRAVEL
Paterson, New Jersey

REGAL TRAVEL
Passaic, New Jersey

GUTLEBER TRAVEL
Elmont, New York

GUTLEBER TRAVEL
Richmond Hill, New York

AGE OF TRAVEL
Atlanta, Georgia

A & R WORLD TRAVEL LTD.
Westbury, New York

ABERDEEN TRAVEL
Aberdeen, Maryland

AIR & OCEAN TRAVEL CENTER LTD.
Toronto, Ontario, Canada

ALLPER TRAVEL SERVICE
Seattle, Washington

AMBASSADOR TRAVEL SERVICE
Pittsburgh, Pennsylvania

APOLLO TRAVEL INC.
Spring Lake, New Jersey

APOLLO TRAVEL SERVICE
Concord, New Hampshire

ATLANTIC PACIFIC TRAVEL
& TOURS INC.
Montreal, Quebec, Canada

ATLAS TRAVEL
Norristown, Pennsylvania

AWEIGH TRAVEL AGENCY
West Dennis, Massachusetts

BEACON TOURS
Boston, Massachusetts

BELL WORLDWIDE TRAVEL BUREAU
Philadelphia, Pennsylvania

BORK TOUR & TRAVEL SERVICE
Berwyn, Illinois

BLUE SKY TOURS
New York, New York

CAPITOL COURT TRAVEL
Milwaukee, Wisconsin

COLPITTS/UNISPHERE TRAVEL
Dedham, Massachusetts

COLUMBIA TOURS
Cedarhurst, New York

VIC MILLER TRAVEL AGENCY
Hagerstown, Maryland

VIERTELS TRAVEL CONSULTANTS
New York, New York

VITA TOURIST SERVICE INC.
New York, New York

VOLARE TRAVEL AGENCY INC
Hartford, Connecticut

VOLPE TOURS
New York, New York

VOLPE TOURS
Miami Beach, Florida

VOYAGERS TRAVEL SERVICE
Montclair, New Jersey

VOYAGES MICHEL INC.
Quebec, Canada

VOYAGES-MISSIONS LTES
Montreal, Quebec, Canada

WACHTIN TRAVEL SERVICE INC.
Seattle, Washington

WAGENAAR TRAVEL BUREAU INC.
Grand Rapids, Michigan

WALKER TRAVEL SERVICE
Gresham, Oregon

WAYNE TRAVEL SERVICE
Wayne, New Jersey

WAYZATA WORLD TRAVEL
Wayzata, Minnesota

WEIDNER TRAVEL BUREAU INC.
Springfield, Massachusetts

WEISS TRAVEL BUREAU INC.
Chicago, Illinois

WEITZ TRAVEL INC.
Cleveland, Ohio

WELCH TRAVEL
wood City, California

…OME ABOARD TRAVEL
Princeton, New Jersey

WELCOME ABOARD VACATION CTR.
East Brunswick, New Jersey

WELCOME ABOARD VACATION CTR.
Dover, New Jersey

WERY TRAVEL
Milwaukee, Wisconsin

WES CARROLL TRAVEL SERVICE
Long Beach, California

WESTWIDE TRAVEL & TOURS INC.
Los Angeles, California

WHITLEY TRAVEL AGENCY INC.
Denver, Colorado

WILSON TRAVEL SERVICE
Newark, Ohio

WINDJAMMER TRAVEL SERVICE
OF FLORIDA INC.
Hallandale, Florida

WINDWARD TRAVEL CENTER
Camp Hill, Pennsylvania

WINKLEMAN TRAVEL
Providence, Rhode Island

WOODLAND WORLD TRAVEL
Woodland Hills, California

WOODMERE TRAVEL INC.
Woodmere, New York

WORLD RESORT TRAVEL
Los Angeles, California

WORLD TRAVEL BUREAU
OF ANAHEIM INC.
Anaheim, California

WORLD TRAVEL CENTER
Cape Girardeau, Missouri

WORLD WIDE TRAVEL AGENCY
Culver City, California

WORLD WIDE TRAVEL
AUTO CLUB OF MISSOURI
Joplin, Missouri

WORLD WIDE TRAVEL SERVICE
New Britain, Connecticut

WORLD WIDE TRAVEL INC.
San Francisco, California

WORLD WIDE TRAVEL
Massena, New York

WORLD WIDE TRAVEL INC.
Tucson, Arizona

WRIGHT'S TRAVEL
Vancouver, B. C., Canada

WORLD WIDE TRAVEL
Cincinnati, Ohio

WIDE WORLD TOURS
Encino, California

WIDE WORLD TOURS
North Hollywood, California

WIDE WORLD TOURS
Northridge, California

WIDE WORLD TOURS
Granada Hills, California

WIDE WORLD TOURS
Canoga, Park California

YAMATO TRAVEL BUREAU
Los Angeles, California

YOUR TRAVEL CENTER
Goleta, California

ZENITH TOURS
New York, New York

ZOOM ZOOM TRAVEL LTD.
Huntington Station, New York

LIBERTY TRAVEL — BROADWAY
New York, New York

LIBERTY TRAVEL — GRAND CENTRAL
New York, New York

LIBERTY TRAVEL — E. 59TH STREET
New York, New York

LIBERTY TRAVEL — E. 72ND STREET
New York, New York

LIBERTY TRAVEL — WALL STREET
New York, New York

LIBERTY TRAVEL
GRAND CONCOURSE
Bronx, New York

LIBERTY TRAVEL — PARKCHESTER
Bronx, New York

LIBERTY TRAVEL — RIVERDALE
Riverdale, New York

LIBERTY TRAVEL — KINGS HIGHWAY
Brooklyn, New York

LIBERTY TRAVEL — FLATBUSH AVE.
Brooklyn, New York

LIBERTY TRAVEL — MONTAGUE ST.
Brooklyn, New York

LIBERTY TRAVEL — ROSEDALE
Rosedale, New York

LIBERTY TRAVEL — QUEENS BLVD.
Forest Hills, New York

LIBERTY TRAVEL — FRESH MEADOWS
Fresh Meadows, New York

LIBERTY TRAVEL — SUNRISE H'WAY
Bayshore, New York

LIBERTY TRAVEL — FRANKLIN AVE.
Garden City, New York

LIBERTY TRAVEL — W. WHITMAN RD.
Huntington, New York

LIBERTY TRAVEL
HEMPSTEAD TURNPIKE
Levittown, New York

LIBERTY TRAVEL
NORTHERN BOULEVARD
Manhasset, New York

LIBERTY TRAVEL — SUNRISE H'WAY.
Massapequa, New oYrk

LIBERTY TRAVEL
NESCONSET HIGHWAY
Smithtown, New York

LIBERTY TRAVEL
SOUTH CONDUIT AVENUE
Valley Stream, New York

TRANSOCEANIC TRAVEL AGENCY
Jersey City, New Jersey

TRANS TRAVEL INC.
Maplewood, New Jersey

TRAVALON TRAVEL SERVICE
Forest Hills, New York

TRAVALOT LTD.
Winthrop, Maine

TRAVEL INC.
Huntington, West Virginia

TRAVEL INC.
East Orange, New Jersey

TRAVEL ADVISORS
Anaheim, California

TRAVEL ARRANGEMENTS INC.
New York, New York

TRAVEL ANYWHERE
Philadelphia, Pennsylvania

TRAVEL ASSOCIATES INC.
New York, New York

TRAVEL BUREAU OF WESTFIELD
Westfield, Massachusetts

TRAVEL BUG INC.
Wyncote, Pennsylvania

TRAVEL CENTER INC.
Tacoma, Washington

TRAVEL CENTER
New York, New York

TRAVEL CHAIN OF NEBRASKA
North Platte, Nebraska

TRAVELCO
Cherry Hill, New Jersey

TRAVEL CO-ORDINATORS
Los Angeles, California

TRAVEL CONSULTANTS
St. Louis, Missouri

TRAVEL DESIGN UNLIMITED
Mountain View, California

TRAVEL DESK INC.
Palo Alto, California

TRAVEL-EEZ INC.
Grand Rapids, Michigan

TRAVEL HAVEN INC.
Buffalo, New York

TRAVEL HORIZONS UNLIMITED
New York, New York

TRAVEL HOUSE
Cincinnati, Ohio

TRAVELMASTER TOURS
Larchmont, New York

TRAVELONG INC.
Elizabeth, New Jersey

TRAVEL OPPORTUNITIES INC.
West Hartford, Connecticut

TRAVELRAMA
Hartford, Connecticut

TRAVEL RESERVATIONS INC.
White Plains, New York

TRAVEL SAVERS
Lawrenceville, New Jersey

TRAVEL SERVICE UNLIMITED INC.
Minneapolis, Minnesota

TRAVELERS' SERVICE
New York, New York

TRAVELAND CORP.
Cranston, Rhode Island

TRAVEL STOP TRAVEL AGENCY
Pittsburgh, Pennsylvania

TRAVELTIME
Independence, Ohio

TRAVEL UNLIMITED INC.
Houston, Texas

TRAVEL UNLIMITED
Denver, Colorado

TRAVEL UNLIMITED INC.
Beverly Hills, California

TRAVEL UNLIMITED INC.
Long Branch, New Jersey

TRAVEL UNLIMITED INC.
North Miami Beach, Florida

TRAVELWAYS
Los Angeles, California

TRAVEL WITH TRAVEL
Los Angeles, California

TRAVEL WORLD INC.
Rockville Centre, New York

TRAV-L AT SCHLESINGER'S
West New York, New Jersey

TRAYLOR TRAVEL SERVICE
Salina, Kansas

TREATY TRAVEL INC.
Greenville, Ohio

TREVI TRAVEL
Schenectady, New York

TRIPS UNLIMITED INC.
St. Louis, Missouri

TURNPIKE TRAVEL SERVICE INC.
New Hyde Park, New York

TZELL TRAVEL
New York, New York

TRANS-MARK TRAVEL
Kansas City, Missouri

TRAVELROUTES INTERNATIONAL
New York, New York

"U" TRAVEL INC.
Chicago, Illinois

UNIVERSAL TRAVEL & TOURS INC.
Tiverton, Rhode Island

UNIVERSAL TRAVEL BUREAU
Brockton, Massachusetts

UNIVERSAL TRAVEL
Greensboro, North Carolina

UNIVERSE TRAVEL SERVICE
Montreal, Quebec, Canada

UNION SQUARE TRAVEL BUREAU
Lewiston, Maine

UPSTATE TRAVEL CENTER
Utica, New York

UNQUA TRAVEL
Massapequa Park, New York

V. I. TRAVEL AGENCY INC.
Salisbury, Maryland

V. I. P. INTERNATIONAL TRAVEL
Jamaica, New York

V. I. P. TRAVEL INC.
Merion, Pennsylvania

VACATION ADVISERS INC.
New York, New York

VACATION PLANNING CENTER
Brooklyn, New York

VACATIONS UNLIMITED
South Orange, New Jersey

VACATIONS UNLIMITED INC.
San Diego, California

VACATION WORLD LTD.
Willowdale, Ontario, Canada

VACATIONS WORLD LTD.
Welson, Ontario, Canada

VAGABOND TRAVEL
Little Silver, New Jersey

VALLEY RIVER TRAVEL
Eugene, Oregon

VAN ERICK MERCURY TRAVEL
New Hyde Park, New York

VAN KESSEL TRAVEL
Rutherford, New Jersey

VAN NESS TRAVEL
Washington, D.C.

VENTURE TRAVEL INC.
Saint Paul, Minnesota

VERNI TRAVEL AGENCY
Long Island City, New York

VERTEX TRAVEL INC.
Miami Beach, Florida

SEVEN SIXTY TRAVEL INC.
Albany, New York

SHAKESPEARE TRAVEL CENTRE
Stratford, Connecticut

SHALOM-AMIGO TRAVEL BUREAU
Bronx, New York

SHAMA INTERNATIONAL
Chicago, Illinois

SHAW TRAVEL SERVICE
Baton, Rouge, Louisana

SHORT'S WORLD TRAVEL INC.
Waterloo, Iowa

SHUMAN'S WORLD TRAVEL INC.
Bloomsburg, Pennsylvania

SIMI TRAVEL SERVICE
Simi Valley, California

SIMON TRAVEL CENTER
Doylestown, Pennsylvania

SINGER TRAVEL SERVICE
Bridgeport, Connecticut

SKYLINE TRAVEL SERVICE
New York, New York

SOLOMON TRAVEL SERVICE INC.
Brooklyn, New York

SOMERSET TRAVEL
Bernardsville, New Jersey

SOME'S WORLD TRAVEL
Emerson, New Jersey

SOUTH SHORE TRAVEL BUREAU
Patchogue, New York

SPEAR TRAVEL AGENCY INC.
New Haven, Connecticut

SPRINGFIELD TRAVEL SERVICE
Springfield, New Jersey

SQUIRE TRAVEL AGENCY INC.
Meriden, Connecticut

STATESVILLE TRAVEL
Statesville, North Carolina

STEINFELD TRAVEL
Danbury, Connecticut

STERLING TRAVEL INC.
Miami, Florida

STOCKADE TRAVEL INC.
Schenectady, New York

STONE TRAVEL AGENCY
Meriden, Connecticut

STROUSS WORLD TRAVEL SERVICE
Niles, Ohio

STURM TRAVEL AGENCY
Long Beach, New York

SUBURBAN TRAVEL
Hyattsville, Maryland

SUBURBAN TRAVEL SERVICE INC.
Rochester, Michigan

SUBURBAN TRAVEL SERVICE
Pikesville, Maryland

SUN & FUN TOURS INC.
New York, New York

SUNDQUIST TRAVEL SERVICE INC.
Saginaw, Michigan

SUNNY TRAVEL
Flushing, New York

SUNRAYS TRAVEL AGENCY
Bronx, New York

SUNRISE TRAVEL INC.
Fort Lauderdale, Florida

SUNRISE TRAVEL BUREAU INC.
New York, New York

SUNSET TRAVEL AGENCY
San Francisco, California

SUNSET TRAVEL LTD.
Merrick, New York

SUNSHINE TOURS
North Miami Beach, Florida

SUNSHINE TOURS
Miami, Florida

SUPERIOR TRAVEL BUREAU INC.
Miami, Beach, Florida

SUPERIOR TRAVEL SERVICE
Flint, Michigan

SURFSIDE TRAVEL INC.
Miami Beach, Florida

SIBYL WILD TRAVEL
Scarsdale, New York

T. T.-T. TRAVEL SERVICE INC.
New Orleans, Louisana

TABS TOURS
New York, New York

TAFT TRAVEL AGENCY
Cincinnati, Ohio

TAUSIG TRAVEL INC.
New York, New York

TAWIL INTERNATIONAL TRAVEL INC.
New York, New York

TAYLOR TRAVEL SERVICE
Chappaqua, New York

TERRACE TRAVEL LTD.
Oceanside, New York

TEVELIN TRAVEL AGENCY
Feasterville, Pennsylvania

THE CROWN TRAVEL BUREAU
Carronoda, California

THE GOOD LIFE TRAVEL INC.
Brooklyn, New York

THE HEMISPHERES TRAVEL CENTER
Hallandale, Florida

THE SANDITZ TRAVEL SERVICE
Waterbury, Connecticut

THE SUBURBAN TRAVEL AGENCIES
Kensington, Connecticut

THE TRAVEL CORNER OF OYSTER BAY
Oyster Bay, New York

THE TRAVEL PLACE INC.
Passaic, New Jersey

THE TRAVEL SHOPPE INC.
Freehold, New Jersey

THE TRAVELER'S SPOT
Brooklyn, New York

THE WHERE-TO-GO
TRAVEL SERVICE LTD.
Montreal, Quebec, Canada

THOMAS COOK
Baltimore, Maryland

THRIFT TRAVEL SERVICE
Jacksonville, Illinois

THUNDERBIRD TRAVEL INC.
Miami Beach, Florida

TODD TRAVEL
Corvallis, Oregon.

TONE CORREA WORLD TRAVEL
Los Angeles, California

TOPS TRAVEL INC.
New York, New York

TOP TRAVEL SERVICE INC.
Monterey Park, California

TOUREX CO. OF AMERICA INC.
New York, New York

TOV TOURS
Chicago, Illinois

TOWN AND COUNTRY
TRAVEL AGENCY LTD.
Far Rockaway, New York

TOWN & COUNTRY TRAVEL
St. Louis, Missouri

TRANQUILITY TRAVEL INC.
Kew Gardens, New York

TRANSLAND TRAVEL BUREAU INC.
Mount Vernon, New York

TRANS-MARK TRAVEL
Tulsa, Oklahoma

TRANS-OCEAN TOURS
Philadelphia, Pennsylvania

TRANSOCEANIC & TRAVEL AGENCY
Bayonne, New Jersey

PLANNED TOURS INC.
New York, New York

PLAUT TRAVEL INC.
New York, New York

PLAZA TRAVEL BUREAU
Binghamton, New York

POGINS TRAVEL
Cincinnati, Ohio

POINTS FOUR WORLD
TRAVEL SERVICE
San Diego, California

POLO TRAVEL INC.
New York, New York

PONTIAC TRAVEL SERVICE INC.
Pontiac, Michigan

PORTAGE TRAVEL SERVICE
Kent, Ohio

POSE TRAVEL AGENCY
Staten Island, New York

POUGHKEEPSIE TRAVEL CENTER
Poughkeepsie, New York

POWERS TRAVEL SERVICE
Milwaukee, Wisconsin

PREFERRED TRAVEL INC.
Scarsdale, New York

PREFERRED TRAVEL SERVICE
Hopkins, Minnesota

PREFERRED TRAVEL BUREAU INC.
Teaneck, New Jersey

PREGG TRAVEL
Trenton, New Jersey

PRESIDENTIAL TRAVEL AGENCY
Atlanta, Georgia

PETER HALL ELITE TRAVEL SERVICE
San Francisco, California

PLEASANT TRAVEL SERVICE INC.
Sea Girt, New Jersey

PHILIP MARTIN & ASSOCIATES
Oakland, California

PERRY TRAVEL AGENCY INC.
Brooklyn, New York

QUIXOTE TRAVEL INC.
Greenville, North Carolina

RANCHO SANTA FE TRAVEL
Rancho Santa Fe, California

RANDALL TRAVEL BUREAU
Hollywood, California

RED CARPET
TRAVEL SERVICE INC.
Chelsea, Massachusetts

REGAL TOURS INC.
Cranford, New Jersey

REGAL TRAVEL AGENCY INC.
South Miami, Florida

REID TRAVEL INC.
Cleveland Heights, Ohio

RELIANCE TRAVEL SERVICE INC.
New York, New York

REUSS TRAVEL INC.
Philadelphia, Pennsylvania

REVERE TRAVEL INC.
Trenton, New Jersey

RHINE TRAVEL SERVICE INC.
New York, New York

RIDGEFIELD TRAVEL SERVICE INC.
Ridgefield, Connecticut

RIEBLING TRAVEL BUREAU
Trenton, Michigan

RIGHTWAY TRAVEL AGENCY
Jackson, Mississippi

RITZ TRAVEL INC.
New York, New York

RIVERDALE TRAVEL SERVICE INC.
Bronx, New York

ROM-ROSAY TRAVEL AGENCY
Brooklyn, New York

RONA TRAVEL BUREAU INC.
Los Angeles, California

RONLEE TRAVEL AGENCY
Flushing. New York

ROSENBLUTH BROS. TRAVEL AGENCY
Elkins Park, Pennsylvania

ROSENBLUTH TRAVEL AGENCY
Philadelphia, Pennsylvania

ROUX TRAVEL SERVICE
Fitchburg, Massachusetts

ROYAL TOURS INC.
South Miami, Florida

RUNAWAY TRAVEL LTD.
Brooklyn, New York

RUTTENBERG TRAVEL SERVICE
Reading, Pennsylvania

RUSE TRAVEL AGENCY LTD.
London, Ontario, Canada

ROBERT J. ELLYN TRAVEL INC.
New York, New York

RAY K. JONES TRAVEL SERVICE
Seattle, Washington

ROBERT J. NEIDLINGER
TRAVEL SERVICE INC.
Chicago, Illinois

REICHBERG TRAVEL
Brooklyn, New York

S A TRAVELTOURS INC.
New York, New York

S. T. INTERNATIONAL TOURS
New York, New York

SABRA TOURS LTD.
Downsview, Ontario, Canada

SAINT CLAIRE TRAVEL SERVICE
San Jose, California

SAINT GEORGE TRAVEL
Roselle Park, New Jersey

SALTAIRE TRAVEL AGENCY LTD.
Far Rockaway, New York

SANS SOUCI TRAVEL INC.
Floral Park, New York

SANTA ANITA TRAVEL
Arcadia, California

SAN PEDRO TRAVEL SERVICE INC.
San Pedro, California

SAN RAMON VALLEY TRAVEL
Danville, California

SANTA ROSA TRAVEL
Santa Rosa, California

SARASOTA TRAVEL SERVICE
Sarasota, Florida

SARGENT TRAVEL AGENCY INC.
Rochester, New York

SATELLITE TRAVEL BUREAU
Whitestone, New York

SAVINAR TRAVEL SERVICE
Beaverton, Oregon

SAYRE TRAVEL SERVICE
Bridgeton, New Jersey

SCHENECTADY TRAVEL BUREAU
Schenectady, New York

SCHREIBER TRAVEL AGENCY
Ridgewood, New York

SEARS TRAVEL SERVICE
Santa Barbara, California

SEBOK TRAVEL SERVICE INC.
Chicago, Illinois

SELECT RESERVATIONS INC.
New York, New York

SELECT TRAVEL SERVICE
Garfield, New Jersey

SENTINEL TRAVEL BUREAU INC.
Chicago, Illinois

SET TRAVEL AGENCY
Miami Beach, Florida

SEVEN SEAS TRAVEL CORP.
New York, New York

McCARTHY TRAVEL INC.
Albany, New York

McGRATH-SIGMUND
TRAVEL AGENCY INC.
Philadelphia, Pennsylvania

MEDINE TRAVEL AGENCY
Farmingdale, New York

MEISSNER TRAVEL AGENCY
Kitchener, Ontario, Canada

MERCHANTS TRAVEL
New York, New York

MERCURY TRAVEL AGENCY
Nashua, New Hampshire

MERCURY TRAVEL BUREAU INC.
Saint Paul, Minnesota

MERIT TRAVEL SERVICE INC.
Skokie, Illinois

MERRICK TRAVEL
Merrick, New York

MERRIWAY TRAVEL INC.
New York, New York

MESA TRAVEL SERVICE
Grand Junction, Colorado

MESTON TRAVEL CENTER
El Paso, Texas

MICHAEL I. LEVINE TRAVEL
Deer Park, New York

MID-AMERICAN TRAVEL
Toledo, Ohio

MID-ISLAND TRAVEL BUREAU INC.
Hicksville, New York

MIDTOWN TRAVEL
San Francisco, California

MILES UNLIMITED INC.
Tarrytown, New York

MIMI TRAVEL AGENCY INC.
Yonkers, New York

MODERN AGE TRAVEL
Haverhill, Massachusetts

MONTICELLO TRAVEL SERVICE
Monticello, New York

MOORE TRAVEL SERVICE
Norfolk, Virginia

MORGAN TOURS INC.
San Antonio, Texas

MORRISON TRAVEL SERVICE
Rockland, Maine

MORTON GROVE TRAVEL
Morton Grove, Illinois

MOUNT VERNON TRAVEL CORP.
Mount Vernon, New York

MUNDUS TOURS
Phoenix, Arizona

METRO TRAVEL AGENCY
Schenectady, New York

MARGO WORLD TRAVEL SERVICE
Ossining, New York

MYRON TRAVEL SERVICE INC.
New York, New York

MR. HAPPY TRAVEL SERVICE
Norfolk, Virginia

MAY CO. WORLD TRAVEL BUREAU
Whittier, California

NANA WORLD WIDE TRAVEL
Detroit, Michigan

NASSAU TRAVEL
Princeton, New Jersey

NATIONAL CITY BANK TRAVEL
Cleveland, Ohio

NATIONAL-INTERNATIONAL TRAVEL
Portland, Oregon

NEIMAN MARCUS TRAVEL SERVICE
Dallas, Texas

NEWBURY HOUSE OF TRAVEL INC.
Newburyport, Massachusetts

NEW HAVEN TRAVEL SERVICE INC.
New Haven, Connecticut

NEW ROCHELLE TRAVEL INC.
New Rochelle, New York

NEW WORLD TRAVEL
Boise, Idaho

NICHOLS TRAVEL
Glenview, Illinois

NIRENBERG TRAVEL BUREAU
Montreal, Quebec, Caanda

NORTHGATE TRAVEL AGENCY INC.
Revere, Massachusetts

NORTHWEST VACATION CENTER LTD.
Chicago, Illinois

NORTOWN TRAVEL SERVICE
Chicago, Illinois

OCEAN COUNTY TRAVEL SERVICE
Lakewood, New Jersey

OCEANSIDE TRAVEL
Oceanside, New York

OLIVER'S TRAVEL
White Plains, New York

OLYMPUS TRAVEL CENTER
Gig Harbor

OMNIA TRAVEL SERVICE INC.
New York, New York

OPPERMAN TRAVEL
Saginaw, Maine

OVERSEAS TRAVEL LTD.
Toronto, Ontario, Canada

PACKAGE TRAVEL AGENCY
Mineola, New York

PAN CONTINENTAL TOURS INC.
New York, New York

PARADISE TRAVEL BUREAU CO.
Spring Valley, New York

PARAMOUNT TRAVEL SERVICE
New York, New York

PART TRAVEL AGENCY INC.
Chicago, Illinois

PARKER TRAVEL AGENCY
Boston, Massachusetts

P. A. T. TOURS & TRAVEL INC.
Longmeadow, Massachusetts

PECKHAM TRAVEL SERVICE
Columbus, Georgia

PEAK TRAVEL SERVICE
Hempstead, New York

PEDERSEN TRAVEL AGENCY INC.
New City, New York

PELHAM PARKWAY TRAVEL
Bronx, New York

PELLETIER TRAVEL SERVICE
New Bedford, Massachusetts

PELLETIER TRAVEL OF WARSHAM
Warsham, Massachusetts

PENN PLAZA TRAVEL SERVICE
New York, New York

PENN TRAVEL INC.
Wilkes-Barre, Pennsylvania

PEOPLES BANK
OF WESTERN PENNSYLVANIA
Travel Department
New Castle, Pennsylvania

PENINSULA MOTOR CLUB
Fort Myers, Florida

PERFECT TRAVEL
New York, New York

PERILLO GRIFFITH
TRAVEL SERVICE INC.
Pearl River, New York

PERTESS TRAVEL
New York, New York

PETER PAN TRAVEL
North Miami, Florida

PIEPER TRAVEL BUREAU
Buffalo, New York

PIONEER VALLEY TRAVEL INC.
Northampton, Massachusetts

KAVEY TRAVEL BUREAU IN[C.]
Port Chester, New York

KAYMAX TRAVEL AGENCY
Spokane, Washington

KEATON TRAVEL BUREAU
Madison, Tennessee

KEEN TRAVEL
Bay Shore, New York

KELMAN TOURS LTD.
Willowdale, Ontario, Canada

KENT TRAVEL SERVICE INC.
Brooklyn, New York

KENT TRAVEL SERVICE
Little Neck, New York

KINGS PARK TRAVEL
Kings Park, New York

KING TRAVEL SERVICE
Englewood, New Jersey

KINGS TRAVEL SERVICE
Bronx, New York

KLAUS TRAVEL SERVICE
Hamilton, Ontario, Canada

KNIGHT TRAVEL SERVICE EAST
Columbus, Ohio

KOERNER-LIEBERMAN TRAVEL IN[C.]
New York, New York

KOSA TRAVEL SERVICE
New Brunswick, New Jersey

KOVACS
INTERNATIONAL TRAVEL SERVIC[E]
Elmhurst, New York

KRAMER TRAVEL AGENCY
White Plains, New York

KRESS TRAVEL SERVICE INC.
Long Island City, New York

KRONENGOLD TRAVEL SERVICE I[NC.]
New York, New York

KUDLA TRAVEL SERVICE INC.
Passaic, New Jersey

KWIK TRAVEL
Chicago, Illinois

L & M TRAVEL SERVICE
Los Angeles, California

LA GRANDE ADVENTURE LTD.
New York, New York

LAING TRAVEL AGENCY INC.
Montreal, Quebec, Canada

LAKESIDE TRAVEL
Chicago, Illinois

LAKE SHORE TRAVEL
Glencoe, Illinois

A. LANGE TRAVEL
Oak Park, Illinois

LARGAY TRAVEL INC.
Waterbury, Connecticut

LARKIN TRAVEL INC.
Miami, Florida

LA SALLE COUNTY TRAVEL
Streator, Illinois

LASS TRAVEL INC.
Miami, Florida

LAWRENCE TOURS INC.
Lawrence, New York

LAZAR TRAVEL AGENCY
Atlantic City, New Jersey

LEEDS TRAVEL SERVICE
Gananoque, Ontario, Canada

LEE HANSES TRAVEL SERVICE
La Canada, California

LEE KLEEMAN WORLD TRAVEL LTD.
New York, New York

LEISURE TRAVEL
Atlanta, Georgia

LENCI TRAVEL BUREAU
San Francisco, California

LET'S GO TRAVEL INC.
Plainview, New York

LIBERTY HOUSE TRAVEL CENTER
Honolulu, Hawaii

LIBERTY TRAVEL
New York, New York

LIGHTBOURN TRAVEL & TOURS
Long Beach, California

LINDEN TRAVEL BUREAU
Linden, New Jersey

LLOYD'S TRAVEL SERVICE
Kingston, Pennsylvania

LOVE TRAVEL AGENCY INC.
Wayne, Pennsylvania

LIBERTY TRAVEL SERVICE
Lawton, Oklahoma

LITTLETON TRAVEL
Littleton, Colorado

LEONARD FRIEDMAN INC.
Floral Park, New York

M C A TRAVEL
Newark, New Jersey

MR. TRAVEL
Bronx, New York

MADDOX & STARBUCK LTD.
New York, New York

MAGIC CARPET TRAVELS
Twin Falls, Idaho

MAIN STREET TRAVEL INC.
Hackensack, New Jersey

MAIN TRAVEL BUREAU
Clifton, New Jersey

MALDEN TRAVEL AGENCY
Malden, Massachusetts

MANGER TRAVEL
Little Falls, New Jersey

MANOR TRAVEL SERVICE
Bloomfield, New Jersey

MANSON CO. TRAVEL
Miami, Florida

MARA BAY TRAVEL
Bayside, New York

MARCUS TRAVEL BUREAU
West Orange, New Jersey

MARGARET CONE-TRAVEL SERVICE
New York, New York

MARKS TRAVEL SERVICE
Brookline, Massachusetts

MARLO TRAVEL
Irvington, New Jersey

MARLYN TRAVEL AGENCY
Lansdowne, Pennsylvania

MARO TRAVEL INC.
Chicago, Illinois

MAR'S TRAVEL
Philadelphia, Pennsylvania

MARSHALL & GREENPLATE TRAVEL
Wilmington, Delaware

MARTINEZ-MARTELLA
TRAVEL BUREAU INC.
Providence, Rhode Island

MARTIN SNYDER'S
TRAVEL SERVICE INC.
New York, New York

MARTON TRAVEL & VACATION
Brooklyn, New York

MASSARI TRAVEL AGENCY
Pueblo, Colorado

MASSIMI TRAVEL AGENCY
Yonkers, New York

MAURER TOURS INC.
Jamaica, New York

MAVIS TRAVEL
North Miami Beach, Florida

MAX ROSENTHAL TRAVEL
New York, New York

MAYDECK TRAVEL SERVICE LTD.
Montreal, Quebec, Canada

מודעה זו נתרמה על-ידי סוכני נסיעות אמריקאים וקנדיים שהתאגדו במטרה זו.

مكان من الاصل

עם פרופ' שלום בארון בהגיעו לגבורות

כל דור כותב מחדש את ההיסטוריה של עמו

מאת נעמי גוטקינד

זקוף ובהיר מבט ישב פרופ' שלום בארון בן השמונים, מגדולי ההיסטוריונים של תולדות העם היהודי, באחד מאולמי אוניברסיטת תל-אביב והאזין לסקירות על ספריו ולניתוחים של עיקרי גישתו המדעית מפי אנשים כפרופ' אוריאל טל ופרופ' שלמה סימונסון. היה זה ללא ספק אירוע אקדמאי נדיר. לעתים רחוקות זוכה אדם לשבת במחיצת פרופסורים הרואים עצמם תלמידיו ולהאזין לסימפוזיון המוקדש כולו ליצירותיו. בחיוך טוב לב אמר לנו פרופ' בארון, בחדרו שבמלון הילטון בתל-אביב „כנראה שצריכים להחזיק מעמד עד גיל שמונים כדי להגיע לכך".

אירוע נוסף המבטא את ההערכה שרוכש לו העולם האקדמי בישראל יתקיים בשבוע הקרוב. האוניברסיטה העברית בירושלים מעניקה לפרופ' פיטור תואר כבוד (באוניברסיטה זו, אגב, הירצה כבר בשנות השלושים, בעת ביקורו הראשון בארץ).

לפני גיל הפרישה ולאחריו

כדי לעמוד על היקף השפעתו של פרופ' שלום בארון כהיסטוריון כדאי אולי לספר בנקודה זו שגם האוניברסיטה של וינה, בה היה תלמיד להיסטוריה בראשית המאה, ראתה לנכון לפני חמש שנים להעניק לו תואר כבוד.

קשה לתמצת שמונים שנה של פעילות מדעית אינטנסיבית במאמר אחד. קשה שבעתיים כאשר מדובר בהיסטוריון שהיקף עבודתו וכמותה נחשבים לפנומנאליים בקרב חבריו למקצוע בעולם כולו.

על סוד המספק של האיש שהופעתו הפיזית האיתנה ויכולת העבודה שלו אינם מסגירים בבאומה את גילו, ניסו לעמוד רבים. ב-26 במאי השנה, יום הולדתו ה-80, פירסם למשל ה„ניו-יורק-טיימס" מאמר גדול על פרופ' בארון ובו סיפור סקס שנערך לכבודו באוניברסיטת ברנדייס. מספר העתון: כאשר שאל נשיא ברנדייס מה ההבדל בין צורת חייך עתה ובין החיים שניהלת כראש הקתדרא להיסטוריה באוניברסיטת קולומביה לפני גיל הפנסיה ענה בארון: פשוט מאוד, לפני הפרישה נהגתי לעבוד משבע בבוקר עד אחת עשרה בלילה. היום אני עובד משש בבוקר עד חצות הלילה..."

כתשובה זו המפתח לקושיה אחרת שהעלו בפניו פעמים אחדות עיתונאים ואנשי היסטוריה מיבשת אוסטרליה: מהו גודל הצוות האוסף בשבילך את החומר ובודק את אלפי התעודות המחוברות בספריך, שאלו אותו, ודאי לא פחות מחמישה עשר אנשים. כדי להשיב אחת ולתמיד לכל השואלים, כתב בארון במבוא לכרך ה-13 של חיבורו המרכזי: „ההיסטוריה החברתית והדתית של היהודים" (כרגע הוא עובד על ההגהות של הכרך האחרון, ה-16 במספר, של חבור זה...)

— „אין לי כל עוזר ולא עובד לצידי שום צוות. האדם היחידי שאני נעזר בו תמיד היא אשתי..."

„חוששני לסמוך על עצמי"

בחיוך כשל „מודה באשמה" אומר פרופ' בארון בעת שיחתנו: „זה לא כל כך מפני שאני כליבול, כמו בגלל חוששני שלא לסמוך על אחרים... אני מוכרח לבדוק בעצמי כל מיסמך וכל מקור היסטורי בספרי. אפילו כשאני נותן את כתב היד למזכירה להעתקה במכונה, אני הולך אח"כ לספריה כדי להשוות את מספרי העמודים בשולי הציטטות עם הספרים כפי שכתבתי, שמא טעתה..."

כדי לעמוד בדרישות מחמירות כדי כך — סיגל לעצמו פרופ' בארון לימוד שפות רבות, שהרי המקורות ההיסטוריים נכתבו בכל לשונות הפזורה היהודית. הוא מסוגל לקרוא יוונית, ערבית, כל שפות המערב, השפות הסלאביות, וכאשר נזקק לא מכבר לקרוא תעודות היסטוריות בפורטוגזית, נסע לפורטוגל ולבראזיל ולמד את השפה... הוא קורא כמובן גם ערבית ושולט שליטה מלאה או חלקית ב-14 שפות, מתוכן הוא מרצה באופן שוטף, ללא הזדקקות לרשימות, בחמש שפות...

אך לא תכונותיו כעילוי הקנו לפרופ' בארון את השפעתו הגדולה. בשעתו עשר כרכי „ההיסטוריה החברתית והדתית של היהודים" (7 תורגמו לעברית, 8 לספרדית, 5 לצרפתית) הוא מתבונן בגישה, מנקודת מבט חדשה ואופיינית לזמננו, על כל עברו של העם, ובכך תופס את המקום שהיה בעבר לעבודת כמו גרץ ודובנוב. כל דור, הוא מזכיר לנו, כותב מחדש את ההיסטוריה של העבר מנקודת השקפתו. מהי נקודת השקפה זו של בארון?

ראייה חדשה של ההיסטוריה היהודית

„ההיסטוריה היהודית שנכתבה עד ימינו הוא מסביר — היתה אידיאליסטית, תולדות עם אחד שחי כאילו בלי סביבה ובלי אוכלוסיה צפופה סביבה. זוהי ראיה מוטעית. היהודים בפזוריהם וגם בארצם היו תמיד מיעוט בין העמים. בלי להבין תולדותיהם של עמים אלה — אין להבין גם את תולדותינו. בימינו איש כבר לא יוכל לכתוב על יהודי אמריקה, למשל, בלי לשלבם בתוך תולדות אמריקה כולה, אבל גרץ או דובנוב כתבו עם דגש על היהודים בלבד.

ובכן, כשבודקים את תולדות האנושות בתוך הראיה הרחבה יותר משתנה כל התפיסה של ההיסטוריה היהודית. אז רואים שהיו עוד עמים ועוד קבוצות אתניות עם גורל דומה לגורל היהודי: מגלים שאין ההיסטוריה שלנו שרשרת של רדיפות — זוהי ראייה חד צדדית ומצומצמת, וגם הרדיפות עצמן — לא היו מעין גזירה אירציונאלית. היו תמיד סיבות מסויימות, קונקרטיות, מקומיות, לכל צרה שפקדה קבוצה של יהודים. פעם היה הרקע כלכלי — ניגוד חריף בין עובדי האדמה בסביבה ובין היהודים העוסקים במטבע, המלווים בריבית. פעם ההפורה קיצוניות פוליטית לאומנית שלא סבלה בתוכה שום גורם זר, כולל היהודים, פעם, בתוך שיקולים של טובת העם ותועלתו — החלט לפתוח את השערים ולהעניק זכויות יתר ליהודים ובפעם אחרת — מתוך אותם בניעים — לגרשם.

כלומר, תולדות עמנו אינם קינה ארוכה על גירושים לפוגרומים. אדרבא — כאשר להיסטוריון נקודת מוצא אחרת הוא מגלה שבו בזמן שהיה גירוש במקום מסויים באירופה — ביתר הארצות ישבו יהודים בשלווה ובשקט, ובמקביל לפרעות שנערכו בעיר אחת — הרי ביתר הערים של אותה הארץ עצמה — לא נערכו פרעות. אסור לשזור כעל רק את הפרעות והגירושים, להתעלם מכל התקופות בהן ישבו היהודים בשקט, ומתוך הראייה הקליידוסקופית של זמן העבר, לקבל תמונה מסולפת לצורת צרות. אפשר מאידך — לבדוק בחדש את התעודות ההדדיות של תולדות עמי אירופה ולהוכיח, דבר שניסיתי לעשות, שהיהודים השתלבו בשורה העמים בהם ישבו וגורלם מקביל לגורל עמים אלה.

דרך חיים

שאלנו: האם לנקודת המבט ההיסטורית החדשה שלך יש בסיס אידיאולוגי? האם כשבאת לעברך או בהתנהגותך באירועי העבר את מבטך, בין הצרות והפגרומים נשה גרץ או, להבדיל, גישה הקינה שלך — או ראיה האובייקטיבית הקרה הבודקת את העובדות כמות שהן?

פרופ' בארון מהרהר כמה דקות ואומר לאטו: „לי, עצמי, לא היו פגישות רעות עם העולם הנוצרי כל חיי. נולדתי בטארנוב שבגליציה, קהילה יהודית מבוססת לא הרחק מקראקוב. אבי ראשי הקהל שנים מרובות, היה איש אמיד, נאור וכן גם אמי שדיברה צרפתית וגרמנית נאה. נסענו הרבה לטייל בתופשות הקיץ, ובבית היה דגש על ההשכלה. כשבורים בהתפתחותי בגלל יהדותי — אינני זוכר. אמנם הורי שהיו שומרי מסורת לא הרשו לי ללמוד בגימנסיה שבה לכדו כמובן גם בשבת. למדתי באופן פרטי, בבית, וכל חצי שנה הייתי הולך לגימנסיה להבחן. בהיותי י"... לכן נסעתי לוינה ללמוד באוניברסיטה וגם שם לא סבלתי, אישית, מאנטישמיות.

אוסטריה אותה אני זוכר מהקיסרות האוסטרו-הונגרית ואם היתה אנטישמית — היא היתה מתונה מאוד. כשהייתי עשרה שנה חייתי בוינה — מ-1914 עד 1925. ולמרות שאחרי מלחמת העולם הראשונה הגבירה האנגלוסקסיות באוסטריה לתקופה שקדמה למלחמה — אישית לא נתקלתי באפליה. יתר על כן, כאשר בזמן המלחמה לא היתה הספקה בבתים ובמלונים מקור, הבחנתי בכך שסטודנטים שבסמינריון שבו השתתפתי ביקשו מפתח לספריה שהיתה מחוממת, ביקשתי גם אני מפתח. אמרו — יבקש המלצה של פרופ' כך הנהל. פניתי לבורר באוניברסיטה והוא המליץ ברצון. קבלתי איפוא מפתח ונעשיתי חבר בסמינר כעבור זמן מה פגשני פרופסור אחר בספריה זו ושאל בתמהון — איך זה התקבלת? כבר עשרים שנה שיהודי לא הצליח להתקבל לסמינר הזה. עניתי: לא ידעתי כלל שקיימת אפליה... כלומר, אם הופליתי — היתה זו אפליה לטובה.

לא נתקלתי באנטישמיות בארה"ב

בסופו נסעתי לארה"ב גם שם, כל עשרות שנותי, לא נתקלתי באנטישמיות, למרות שאני יושב בקונטיקאט, בעיר קטנה הרחוקה במלך שהיה בעשרות השלושים מן הקיצונים והגזענים בכל קונטיקאט. אני זוכר שכאשר הוזמנתי לירושלים בשנת 1957 לכינוס שבא לבדוק את החילופין שנעשה בציונות מאז תקומת המדינה אמרתי: אם אקרא להעיד בפני ועדה של הסינט האמריקאי על האנטישמיות בארה"ב על יסוד נסיוני האישי — לא יהיה לי לספר על שום נסיון שלילי... בן גוריון, אני זוכר, פיקפק בעדות זו. קשה היה לו להאמין שיש מקומות בעולם בהם יכולים יהודים לשבת לבטח".

אגב, למרות העדר התנסות אישית שלילית, היה פרופ' בארון עד במשפט אייכמן, כהיסטוריון נקרא להעיד על מצבו של העם היהודי באירופה לפני השואה — ועל ההבציאות שמצא ביבשת זו כאשר הגיע אליה לאחר מלחמת העולם השניה.

אבל אל תפיסת השואה שלו נגיע באחר יותר. בארון ממשיך: „ההיסטוריה מיוחדת, ייעוד, גורל — יש לכל עם בתולדות האנושות. יש יעוד בעיני עצמם, לאנגלים, לגרמנים, לצרפתים, לרוסים. אולי ליהודים יש היסטוריה קצת מיוחדת מן הרגיל כי היו אלפי שנים בצורה בעוד עמים אחרים היו צמודים לארץ אחת או שתיים בלבד, אבל הבדלים אלה אינם מהותיים וכל-קובעים. אמנם, קשה מבחינה טכנית ומדעית, לכתוב על היהודים ממבט הכולל את קורות העמים בהם ישבו, אבל אחרי שניגשים למבצע ובודקים את הממצאים הצובעים בתחומי הכלכלה והחברה בולטת העובדה שהם היו חלק מהותי בין העם בו ישבו בזרים, וגורלם נלוב בגורל האנשים סביבם. ההיסטוריונים היהודיים בעבר שמו את הדגש על ההתפתחות האינטלקטואלית של היהודים — וממילא יכלו להצטמצם פנימה ולהבליט את התחושה של גורל מיוחד. כך מתקבלים הרושם הכללי על התפתחות הספרות, ההשקפה הפילוסופית והדתית וכו'. אף כי גם בתחומים אלה יש השפעות מבחוץ כמו ההשפעה הערבית ב„תור הזהב" בספרד והגרמנית בתקופה באשכנז על יהודה אשכנז. אבל אני תמיד אמרתי, ההיסטוריה אינה יצור המהלך רק על שתים או ארבע, היא — מרבה רגליים, ואני מעמיק בכל הרגלים הללו, גם בנושאים חברתיים וכלכליים ומדיניים הם חלק חשוב בהבנת תולדות עמנו, וכשמרחיבים את המבט — משתנה כאמור התפיסה כולה".

כל עם וייחודו

שאלנו: הנך שולל איפוא את ייחודו היהודי המיוחד מכל העמים ואת תכונתנו כעם סגולה?

„עם סגולה" שנה פרופ' בארון, „מצאתי שתחושת עם סגולה היתה מיוחדת לכמה עמים נוספים בהיסטוריה, ולא רק לנו. הצרפתים בימי הביניים חיו בהכרה של גסטה דיי פר פרנקוס כלומר, כל מה שמתרחש בעולם זוהי פעולת האלוקים דרך הפרנקים שהם כביכול ידו המבצעת... מיצקביץ, המשורר הפולני הגדול האמין שהפולנים, בצד היהודים, הם עם משיחי בעל גורל היסטורי מיוחד, וההוכחה שלו היתה שלפולנים, כמו ליהודים, לא היתה אדמה משלהם (פולין היתה כידוע מחולקת מאות שנים בין שכנותיה.)

מדיציני האיטלקי, פוליטיקאי, משורר, היסטוריון — תאר את האיטלקים כעם משיח. הסינים ראו עצמם משחר ההיסטוריה כעם סגולה..."

שאלנו: והשואה? האם אין באירוע נורא זה משהו בדרך השלילה לגורל היהודי היחודי?

פרופ' בארון, בנימה מתונה ושקטה, על אף הנושא: „נכון שהשואה היא הרדיפה הכי גדולה שידענו בהיסטוריה האנושית. אם כי היו כבר בעבר רדיפות בעלי מימדים עצומים כמו מסע הצלב. נכון, בעבר האנושי לא ידענו מקבילה לכך שחלק כה גדול של אומה נרצח במשך שנים מעטות. נכון שהיה כאן משהו מיוחד בכך שלא השאירו ליהודים כל ברירה להשארות בחיים. אפילו בזמן מסעי הצלב היתה ברירה — להתנצר ולחיות. אבל גם שואה זו לא היתה מיוחדת ליהודים. הנאצים השמידו את הצוענים, התכוונו להשמיד את הגזע הכושי, ראו בסלאבים גזע נחות, אמנם היהודים היו הקרובים ביותר מכל העמים האחרים הללו, הם ישבו בגרמניה עצמה ובארצות שנכבשו באירופה, וממילא סבלו יותר מאחרים... אבל בל נשכח שואות של אחרים. הרי לא מזמן נרצחו באפריקה שני מליונים של בני האיבו... במאמץ להשמדת עם."

המשכנו באותה נקודה והקשנו:

אורך הימים של גלות

„האם יוצא איפוא שאין שום דבר מיוחד ליהודים ייחוד מהותי המבדילם מכל בני האנושות?"

פרופ' בארון איננו מאבד את סבלנותו ומסביר מחדש: „כבר אמרתי שלכל עם ייחודיות משלו, אין שני עמים בעלי גורל דומה, כל עם ותחושת סגולתו בעיניו. נכון אמנם שמציין אותנו אורך הימים של גלותנו. תפוצות, כדוגמת התפוצה היהודית, היו בעבר גם לפניקים, גם ליוונים, אבל במשך דורות אחדים התבוללו בעם בו ישבו ונבלעו בתוכו. היהודים אם עם שלמרות היותו מיעוט, תמיד מתקיים, תמיד עומד מול רוב שרוצה לבוללו ומחזיק בתרבותו המיוחדת. אבל מאחר שגיליתי במחקרי בהיסטוריה שאין דבר החוזר לגמרי פעמיים, כל פרט ואירוע ביהודים לעצמם ובמקביל אין תופעה שאין אפשר למצוא לה שניה דומה לה, הרי חייבים להזכיר את התפוצה הסינית באסיה. הסינים חיו במיעוט לאומי בהרבה מארצות יבשת אסיה ובמשך מאות בשנים לא איבדו את יחודם ותרבותם ולא התבוללו..."

מהיכן האיבה למדינה

אמרנו: כיצד איפוא יש להסביר לדעתך את הקורות עמנו גם היום, גם בישראל לאחר שהיהודים שחשבו כי ישתחררו מגורלם לרדיפות ולהרג בכך שיעלו לארץ ישראל ויקימו מדינה משלהם מוצאים עצמם שוב במקומים שבאה תהומות ותביעות להשמדתם? האם אין פה הוכחה ניצחת לתזה האמונתית שבכל דור ודור קם המן או עמלק ליהודים?

„אני סבור שלו הקימו היהודים מדינה במזרח התיכון גם ללא המורשת החזקה שקשרה אותם במשך אלפי שנים לאדמת הארץ וגם ללא גורלם בשואה — היתה קמה התנגדות ערבית חריפה, כפי שזו קמה כנגד המדינה הצלבנית שנוסדה באזור בימי הביניים. הרי מאתיים שנים, פעם אחר פעם, יצאו הערבים להלחם במדינה ההיא — מה פלא אם הם נלחמים גם בימינו במדינת ישראל? את עוצמת שנאתם יש להסביר בכך שבדורנו, נוספה להתנגדותם גם תוספת אנטישמית, שהנה דווקא היהודים שחיו בארצות האיסלם בעבר במיעוטים חסרי קרורה — הם השוררים בנו... לפי ההשקפה המוסלמית נחלק העולם לשניים, דאר אל איסלם, החלק שבשליטת האיסלם, ודאר אל חרב, החלק העומד להיכבש כליל כדי שהמשיח יבוא, לפי השקפה זו. כאשר הם רואים שחלקת אדמה שכבר היתה בטוחה בעיניהם במשך מאות בשנים כשייכת לדאר אל איסלם, שהאם נשמטה מידיהם ועוד בידי עם שנוא — ממילא התנגדותם נעשית חריפה. ולא הייתי רואה את בידודנו הנוכחי גם בעולם הנוצרי כתופעה על-טבעית. היחסים בין יהודים ונוצרים הם מיוחדים, שהרי עם כל השנאה והרציחה שהשו במשך מאות שנים למיעוט היהודי לא יכלו להתעלם תרבויות הנצרות והאיסלם ממקורם התרבותי המשותף ביהדות, נוצרו יחסי שנאה-קירבה מסובכים ביותר, שיש להם גם פנים תיאולוגיים. לפי התיאולוגיה הנוצרית יחזרו אמנם היהודים מגלותם לארצם אבל רק כאשר יגאלו, כלומר, יתנצרו... והנה חזרנו בלי להתנצר... תופעה שיצרה תחושת מבוכה תיאולוגית קשה בנצרות של ימינו..."

הכל חדש תחת השמש

שאלה: המאבק של שני עמים על אותה חלקת אדמה האם הוא ניתן לפתרון בעיני ההיסטוריה? האם זו התגבשות מרחבית הדדית, כלומר, או מצב פוליטי בעל סיכויים לישוב ראציונלי?

פרופ' בארון: „כבר אמרתי, הכל חדש תחת השמש, אין דבר החוזר על עצמו לגמרי. הכל יוצא מן הכלל — כי אין כלל. מאידך — יש תופעות כלליות דומות או צורות כשותפות להתנהגות האנושות. טענה על מולדת אחת לשני עמים — היה כבר בהיסטוריה. בארצות הברית — האינדיאנים רואים את הארץ כשלהם, לאמריקאים דעה אחרת. בבוליביה — ספרדים ואינדיאנים מתנגשים על רקע הרצון לראות בבוליביה מולדת רק של עם אחד, בברזיליה נעשה נסיון למיזוג תרבותי של הפורטוגזים והאינדיאנים כדי למצוא פתרון לבעיית הכפילות — ומסתבר בימינו שהפתרון איננו מוצלח כל כך. גם באפריקה הדרומית יש איזה גוון דומה בכך שהאפריקנרים וגם הכושים באים בטענת בעלות. מעניין אגב שהלבנים שם הגיעו והתיישבו לפני השחורים: הם אלה שייבאו לדרום היבשת את השבטים שחורי העור החיים שם עתה".

כאשר אנחנו מנסים, נסיון אחרון, לדבר על הגניוס היהודי — שומר פרופ' בארון בעקביות על הקו שלו ומסביר: „אינני בטוח לגמרי שהגניוס הוא רק עניין שבמורשת עם. יש השפעות לתנאים המיוחדים של הסביבה. לוא נטלו צעירים יהודים וגידלו אותם באי באוקיינוס השקט כפולינזים, נניח, אינני בטוח אם היתה מתגלית בהם עוצמת האינטלקט המשוייכת ליהודים. מאידך, איסלנדי, שהיה גדל בתנאים חברתיים ותרבותיים של היהודי — ייתכן שהיה מגלה תכונות אינטלקט חריפות. אם כי ודאי שגם אז היה שומר על המשהו המיוחד לאיסלנדים, על ייחודו כבן הלאום האיסלנדי".

העובדות מדברות בעדן

שאלנו: האם המאמץ להצגת עובדות האירועים מתוך ראיה אובייקטיבית, ללא הרגשה יהודית לאמביציה דידקטית, אולי פראגמטית לשיטת ההיסטוריונים היהודיים שקדמו לך, היא התכונה האפיינית את גישתך המדעית?

פרופ' בארון: „הרבה דרשו אמנם שאכתוב ספר תמציתי על שיטתי ההיסטורית, לא כתבתי. יש לי כנראה נטיה אישית אינדוקטיבית. אני שואף להראות את העובדות, להציג את המסמכים, לצלם את האירוע עד כמה שאפשר כפי שהתרחש, תוך כדי הצגת ריבוי פניו (בבחינה תרבותית, דתית, כלכלית, פוליטית וכדו') מתוך שאני מאמין כי העובדות מדברות בעד עצמן. את הדידוקציה, אני משאיר לקורא. אמנם במדעי החברה והמדינה אי אפשר להיות אובייקטיבי לגמרי. אבל אני מתאמץ להגיע למירב האובייקטיביות הניתנת, ואחת הדרכים לכך היא ההימנעות ממסקנות פסקניות, הימנעות מוויכוחים עם גישות היסטוריות ותבניות היסטוריות של אחרים. בספרי אני נותן לעובדות לדבר. אני מציג את המקורות כפי שמצאתים. קורה לא אחת שבגלל כך ששני תלמידים או שני קוראים בספרי מגיעים בו בזמן למסקנות הפוכות לגמרי מתוך בחינה אותן העובדות. וזאת, מאחר שנקודת המוצא שלהם, השקפת עולמם, שונות, לי אין זה מפריע".

עבודת יצירה רבה

במקום להשקיע אנרגיה בוויכוחים אקדמאיים האהובים כל כך על מדענים וחוקרים בדבר אמיתות מסקנה זו או אחרת, מקדיש איפוא פרופ' בארון את כל כוחו ורוב שעות יומו — לעבודה. הוא מצא אמנם זמן תמיד לעסוק גם בפעילות ציבורית היה נשיאם של הרבה ארגונים יהודיים, הופיע בהרבה פורומים, כינוסים וסימפוזיונים, אבל כל יתר הזמן „אני עוסק בחקירה ובכתיבה מתוך אהבה לשכמה", הוא אומר בפסקנות משכנעת. „ואין לי כל עניין אחר בחיים פרט לאהבה זו". בזכות התמדתו — הספיק לכתוב ספרים בכמות שהיתה מייגעת אולי חצי תריסר אחרים. כרגע, נוסף על הכרך ה-16 של ההיסטוריה שלו הוא גם קורא את ההגהה השניה של ספרו „היהודים הרוסים תחת שלטון הצאר והשלטון הסובייטי" שיוצא עתה במהדורה מעודכנת בהוצאת מקמילן. „ראיתי צורך לעדכן את הספר כדי שאוכל להוסיף בו פרק גדול על יהדות רוסיה בעשור האחרון. אני מתאר כאן את ההגירה החדשה, ההתעוררות הלאומית היהודית והאנטישמיות החדשה ברוסיה — תופעות הבינהות להתפתחות המשיחית של ארץ זו בשנים האחרונות".

הספר, כרוב כתביו ההיסטוריים, מופיע בשפה האנגלית. בעבר כתב בארון גם בגרמנית ובפולנית, ואת ראשוני מאמריו כתב עברית, שפה שלמד בצעוריו. וכבר בשנת 1929, למשל, נהג לערכם מאמרים בעברית ב„התקופה". היום, למרות שליטתו המצויינת בשפה, המתבטאה בלשון דיבורו העברי, הוא כותב אנגלית בלבד, שפת הארץ שאימץ לעצמו ושאימצה אותו במשך ארבעים השנים האחרונות.

מחריפה, מלחמת השכר

מאת ברוך אדלר

ככל שמתקרב והולך חודש יולי, המועד הקבוע לשורה של שינויים יסודיים במערכת הכלכלית של ישראל, כן נוגברים הולכים הזעזועים במשק. היסודות שאינם מוכנים להשלים עם השינויים, כי נוח להם המצב הקיים, או שהם רוצים למהר ולקבוע עובדות נוחות להם לפני שיהיה מאוחר מדי, עושים הכל בכדי לשים לאל את המאמצים להבראת המשק. כל קבוצה דואגת לעצמה ובמאמצים העומדים לרשותה. בהתאם לכוחה, היא מפעילה לחץ ונוקטת בצעדים שונים — שביתות, סנקציות וכו' — להשגת מטרותיה.

כך אנו עדים בזמן האחרון לשורה של אמצעים שננקטו ע"י גורמים שונים והתארגנויות של גופים חדשים המנסים לשבש את החיים התקינים ולגרום ככל האפשר ליותר סבל לציבור הרחב, כדי להשיג את דרישותיהם. אם חשבנו שהשיא של ניתוק כל מרות ציבורית ועשיית דין פרטית היא שביתת ימאי קצאיא באה השבוע שביתת הימאים. התוכחה כי סוף מוצה כל הפוטנציאל של חוסר אחריות ציבורית. הללו פתחו בשביתה, ללא כל אזהרה מוקדמת, לפי החלטתו השרירותית של אדם אחד, מזכיר הסיפונאים, מ. לוי, כשחבריו לשתי הסקציות האחרות באיגוד הימאים מתנגדים לשביתה. הוא לא התחשב בהסתדרות, בחבריו לאיגוד ובאף אחד ועל דעת עצמו השבית את צי הסוחר הישראלי בגרמו לכך לנזק עצום למשק הישראלי.

שביתת הימאים והשלכותיה

הימאים, שכמו דוגמת חבריהם עובדי התעופה הביאו את יחסי העבודה לידי פשיטת רגל מוחלטת, כשהם אינם מתחשבים, למעשה, בכל מרות ציבורית ועושים כישר בעיניהם, הביאו את יחסי העבודה עד לידי התדרדרות מוחלטת. אולם, הם גם גרמו לכך שההסתדרות, שבדיעבד נוהגת ברוב המקרים את הסותה גם לאלה שפעלו בניגוד לעמדתה ושלא על דעתה, גילתה הפעם מהירות החלטה. המחלקה לאיגוד מקצועי שנתכנסה לישיבה שלא מן המניין החליטה על צעד דרסטי וביטלה את הכרתה במ. לוי כמזכיר הסיפונאים. הפעם אף ההסתדרות נוכחה לדעת כי עברו את הגבול בתחום יחסי העבודה ויו"ר המחלקה לאיגוד מקצועי הגדיר את המעשה כהפקרות שאין לה אח ודוגמא.

שביתת הימאים היא גם ביטוי חריף ביותר לנעשה כיום במשק לקראת הפעלתה של הרפורמה במסים ודיונים על הארכת הסכמי העבודה ותשלום תוספת יוקר. כל אחד מהגורמים הללו יש בהם בכדי לפגוע בעובדים ולכן מנסים קבוצות עובדים שונות לקבוע עובדות לפני חודש יולי. לכן נקטו הפעם באמצעים לא רק הקבוצות החזקות שהן הראשונות לכל תביעה — עובדי האויר והים — אלא גם עובדים ממסגרות בדרך כלל שקולם לא נשמע כרגיל. וכך שובתים חלקית או נוקטים בסנקציות עובדי משרד התחבורה. הללו גרמו להפסקת חידוש רשיונות הרכב ושיתקו למעשה את רישוי הרכב והנהגים. הם אילצו בכך את הנהלת משרד התחבורה להאריך אוטומטית את רשיונות הרכב והנהיגה שתוקפם פג בימים אלה. עתה פותחים בסנקציות 1700 עובדי המשרד הראשי של משרד הבריאות לשכות הבריאות המעבדות והמרפאות לבריאות הציבור. הסנקציות שעובדים אלה נוקטים בהן כוללות אי קבלת קהל בשלוש השעות הראשונות בבוקר. סנקציות אלו הן רק התחלה ואחריהן יבואו אמצעים נוספים אם לא ייענו לדרישות העובדים.

שביתת עובדי בליל ורקפה

אחת השביתות שהוטלה השבוע, לפי צו של בית הדין לעבודה, כשהפעם נענים לצו, היתה זו של עובדי בנק לאומי. בבנק זה, שבו קיימים תנאי העבודה הטובים ביותר במשק הישראלי ועובדיו נהנים משורה ארוכה של הטבות נוסף למשכורות עצמן שהן גבוהות מאד (דוגמא להטבות לעובדי בנק זה היא תשלום חברות במועדון ספורט וזאת נוסף להטבות „רגילות" הקיימות בשירותים שונים אחרים, ב-

היעוד תיכון חגו וכו'), שבתו העובדים בדרישה למתן פיצוי על הקשיים הנגרמים לעובדים במקומים שבהם נערכים שיפוצים. עובדים אלה הביאו את מערכת יחסי העבודה לאבסורד כזה, שלפיו, יש לפצות עובדים גם אם נעשה משהו לרווחתם (הרי הסניף המשופץ יקל על תנאי העבודה של העובדים). אולם, שביתת עובדים אלה, כדוגמת שביתות אחרות שפרצו על הרקע של מה בכך (עובדי התעופה, למשל, ששבתו על כי רצו להוסיף כמה עשרות ל"י מס בנסיעות על כרטיסי החנם שהם מקבלים), הרקע שלהם הוא אחר. להראות כבר כעת מה יקרה אם ביולי, כשתופעל הרפורמה והסכמי השכר יוארכו ולא תשולם תוספת יוקר מלאה. כרגיל, המשתמשים העיקריים מכך הם קבוצות הלחץ החזקות, שזכו גם הזוכות לתוספות גלויות לשכר, שערכן, לעתים, עולה על השכר עצמו. אם עובדי בנק לאומי יצטרכו לשלם מס מלא על כל ההטבות הרבות שהם מקבלים הרי ששכרם נטו ירד בצורה משמעותית ביותר. לכן, לא יהיה מנוס אלא מגילוים ואז יצטרך הבנק להעלות את משכורתם בשעור ניכר. העלאת שכר גדולה כזו תדרוש מהבנקים הוצאה גדולה מאד ואז הם יחשבו היטב אם אכן כדאי להם להיות כה נדיבים כלפי עובדיהם. נדיבות זו של הבנקים הביאה את האוצר להזהיר כי אם הם יסטו בצורה כלשהי ממדיניות השכר, כפי שהדבר נעשה בשנים הקודמות, הוא ידאג לכך שלא יהיה להם ממה לשלם לעובדים את התוספות.

על כל פנים בעקבות מה שקרה בבנק לאומי התעוררה תסיסה גם בבנקים האחרים, כשבנק לאומי משמש בכל השנים כמוביל בשטח השכר הוא גורר אחריו את הבנקים האחרים.

התסיסה במשרדי הממשלה, שכאמור מקיפה עתה גם קבוצות עובדים שקטות בדרך כלל (גם משק [illegible], שכמעט מעולם לא נקטו סנקציות רבות עתה ללחם בדרך אם לא יענו התביעות), נובעת בעיקר בשל פרשת „התוספות הייחודיות", תוספות אלו ניתנו לכמה קבוצות עובדים בשירות המדינה. התבססו על הסכם השכר הקודם שהשאיר פתח לתיקונה [illegible] השכר [illegible] את שכר היסוד ב-50% ל"י בה בם אפשרו תוספות ייחודיות לעובדי הדרוג האחיד. תוספות אלו ניתנו [illegible] לקבוצות מצומצמות [illegible] אנשי המינהל של העבודה.

„תוספת ברשה" — הברשה

בהתאם לכך קיבלו, למשל, עובדי הכנסת „תוספת ברשה". [illegible] היה הדבר כי תוספת זו [illegible] רק לעובדים אלו [illegible] שהללו קיבלו אותה [illegible] אחרים, וכי למה יגרע חלקם [illegible] פחות בעבודתם מאשר [illegible] הכנסה? וכך קיבלו גם הם את התוספת. מכאן הלך המגלגל [illegible] וכל מסגרת ה„יחודי" [illegible] אין פלא, לכן, כי שוב עוררו יתר עובדי המדינה [illegible] דורשים „תוספות ייחודיות" [illegible] התערבה ההסתדרות בעניין היא מנסה לעצור את הסוף בהקמת ועדה לבחינת „התוספות הייחודיות", העובדים אינם רוצים להמתין להקמת הועדה, בחודש ספטמבר הם רוצים לקבוע עובדות לפני יולי, המועד שבו [illegible] של את שכר חדש.

חודש יולי קרב והולך [illegible] הסימנים תחריף מלחמת השכר אז. [illegible] יותר יהיה המצב [illegible] עצמו כשיתברר כי השכירים [illegible] יקבלו את מלוא תוספת היוקר. כך ועמוד הממשלה במבחן [illegible] מאבק בבמה הזירות — [illegible] רפורמה, שיכבוד ההסתדרות [illegible] דים לקבל תוספת יוקר מלאה [illegible] ולהסכים להאריך את [illegible] השכר עד סוף השנה [illegible] הוסיף גם את הזוית „השנה [illegible] הזוית כלכלית נוספת שעל [illegible] נקבע לירולי — המערכה [illegible] „שוק המשותף". האם [illegible] לעמוד בכל החזיתות [illegible] יגידו.

ביאורי החסידות לש"ס

(סוף מעמוד 4)

טוב ולא יחסר משמע, גם אצל צדיק אמיתי מתערבת קצת פסולת, ובכל זאת לא ישנא את עצמו בגללה. צדיק מסוגו יקרב אפילו רשע שוודאי מהבהבים בו ניצוצי-קדושה, התורה צווה „ואהבת לרעך כמוך", יש לאהוב כל אחד מכוח החלק הטוב שבו.

עד שבא רבי עקיבא ולימד, את ד' אלוקיך תירא, לרבות תלמידי-חכמים (קדושין ביז). מביא בעל הילקוט מפי השמועה: גם תלמידי חכמים צריכים לקיים את ד' אלוקיך תירא".

הרבי ר' הלל מפאריטש מבאר את המאמר: „ארץ-ישראל מכוונת מכל הארצות (קידושין ס"ט): הארציות של ארץ ישראל איננה ארציות של עמים אחרים. אדם מישראל מקיים בכל הדברים [illegible] בו לאכול, מברך לפניה ולאחריה; להתלבש, אינו לובש שעטנז, מטיל ציצית בבגדו, קונה בית, עושה מעקה לגגו, וכותב בו. ארציות של הגוף כלה בשמיות כדי למלא האותות.

★

הילקוט מביא במסורת המשנה המחתימת את הש"ס: „עתיד הקדוש-ברוך-הוא להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות. לא מצא הקדוש-ברוך-הוא כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר, ד' עוז לעמו יתן ד' יברך את עמו בשלום.

מבאר בעל תולדות יעקב יוסף: לכל צדיק וצדיק, היינו בפעולתו והנהגתו צדיק אמיתי מעלה גם את עולמו לצדקות. ש"י עולמות. שואל הרבי ר' יששכר-בר מראדושיץ: מה יעשה הצדיק בכל-כך הרבה עולמות? — הוא יחלק את העולמות עם חסידיו.

הבאנו אילו דוגמאות ממאות האלפי ביאורים, מפרן פירוש חסידי למדרשי חז"ל בש"ס כולו. הביאורים דנים באמונה ואמונת, אהבת ישראל ואהבת הבריאה, ארץ ישראל ומגנה לארץ, בית המקדש ובית הכנסת, גאולה וגלות, הלכה ואגדה, תוקף החסידות, טוב ורע, יראת שמים ויראת עונש, מחשבת טובות ומסירות נפש, מצוות ועבירות, נסים ונפלאות, נשמה ונשקבה, עולם הזה ועולם הבא, צדיקים ותיקונים, קדושה וקנאות, שבת שכינה, תורה ולימודה, תפילה ותשובה, ועוד ועוד.

אוצר מלא וגדוש מגדולי דור החסידות, משובץ במדרשי חז"ל בכל מסכתות הש"ס, שלפיו קנים יהודי חסידות ברעוה ובמידות.

בספר מובא בשם המגיד ממזריטש מאמר במסכת פסחים: „לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה". כאשר רב מסביר לתלמידו רוחב דעת התורה, מן הראוי שיצמצם בעיקרי דברים, כדי שיהא נוח לקבלם, כמשל המינר שדרכו מעבירים יין מכלי שפיו רחב לכלי שפיו צר.

הילקוט רב-התוכנה, שבו כנסו מרגליות של גדולי החסידות לאגדות חז"ל בש"ס, בתמציתו הוא מכניס את המעיין לשערים של המגלים את האור הגנוז בתורה שבעל-פה.

ספרים חדשים

שני ספרים חדשים של הרב מרדכי הכהן (מחבר הספרים „מן התורה" ו„על התורה" וכו', הוצאת „יד רמב"ה"):

1. **מקדש מעט** — בית-הכנסת בהלכה ובאגדה; בית-הכנסת בחיינו; תפקידי בית-הכנסת וכו'. המחיר 28.— ל"י
2. **הלכות והליכות** — הלכה ואגדה; ההלכה והמצב; איסור חלבים בהלכה; חינוך הבת; קבלת גרים וכו'. המחיר 25.— ל"י

הקונה את שני הספרים יחד משלם רק 42.— ל"י

שלושה ספרים חדשים של אוניברסיטת „בר-אילן":

1. **דיוקן הלוחם** — על גבורה וגיבורים בסיפורת העברית של העשור האחרון, יו"ל ביוזמת המחלקה להנצחה של משרד הבטחון ו„יד לבנים", מאת הלל ויס. המחיר 18.— ל"י
2. **אתגר ומציאות בדראמה הישראלית** — עיונים במחזות: שמיר, שחם, מגד, מוסינזון, אלוני, האזרחי, מאת חיים שוהם. המחיר 16.— ל"י
3. **עלי ספר** — כתב-עת לחקר הספר העברי, המוקדש ללימודים ביבליוגראפיים ולספרנות של אוניברסיטת בר-אילן, חוברת א'. המחיר 15.— ל"י

טורי ירושלים — אישים בירושלים, תיאטרון הירושלים; הכותל הקטן וכו' בצרוף תמונות מאת א. י. לבנון. המחיר 25.— ל"י

חדשים גם ישנים — חיבורים שונים מתוך כתב-יד בצירוף מבואות והערות על הספרים החיצוניים; מגילת יהודית; איוב דבריסיה; מעשה הרמבים; עשר מעשיות וכו', מאת א. מ. הברמן. המחיר 38.— ל"י

Prof. ELI DAVIS
Who Healeth All Thy Diseases
(הרופא לכל תחלואיך). זכרונותיו של מי שהיה בגולה בירושלים (באנגלית). המחיר 35.— ל"י

להשיג בכל חנות ספרים

הסוכן בתל-אביב: בית-עלים, רחוב קרל נטר 3.
הוצאת ראובן מס, ירושלים ת.ד. 990

הקול היהודי

(סוף מעמוד 3)

מעברים בסיני; על כך דבר בגלוי שר הבטחון שמעון פרס בעצרת המגבית היהודית: „אין פלא שבמהלך המגע עם מצרים היא מתקשה בפרטים בעלי חשיבות צבאית. ישראל מציעה הסכמה לוותר למצרים על שדות הנפט באבו רודס על אף חשיבותם הכלכלית. ישראל הציעה גם הסדר לגבי השימוש במפרץ סואץ — נוסף לתעלה — בידי המצרים, אך כשמדובר במעברי הגידי והמיתלה החשובים ביותר לבטחוננו. מצרים תובעת בעקשנות עיוורת את פינויים הכליל והעברתם ללא כל קיום לידיה. אולם כאשר ישנו רק כח אדם מצומצם בישראל, הרי גבעות ומעברים אלה עוזרים להשגב מפני התקפות פתע, ובזאת חשיבות המעברים להגנתה של ישראל". עד כאן דברי פרס על הצד הצבאי של המעברים. אך היו בפיו גם דברים על מה שיקרה לאחר ההסכם. אמר: „עם כל הסדר ביניים כזה או אחר, לא תפסיק ארה"ב את מאמציה לקדם את עבודות השפעתה באיזור — יש לקוות רק כי מדיניות דו-כיוונית זו לא תגרום לשיבוש היחסים הידידותיים בינה לבין ישראל".

בכלים אחרות, ביקש פרס לומר כי לאחר הסדר ביניים עם מצרים, לא יסתיים הלחץ עלינו מצד ארה"ב, כדי לקדם השפעתה באיזור, ויש להניח שהלחץ יהיה מופנה אז לצד ויתורים לטובת סוריה וירדן. כלומר: אין אנו מסיימים את הפרשה בהסדר ביניים עם מצרים, אלא רק מתחילים פרשה נוספת שתבוא אחריה. פרס לא הצליח כי להזן האמריקאי מכוון בו לקדם השפעתו באיזור. דבריו אלה מאשרים כחדש את הטענות, כי ארה"ב עלולה להעדיף את הדולר הערבי על הקול היהודי בבחירות לנשיאות בארה"ב.

המאבק המדיני של ישראל כיום מכוון בעיקרו נגד אותו לחץ אמריקאי שנוצר על ישראל, כתוצאה מהחבדון המחוכם של סאדאת, שלכד את ארה"ב במלכודת מדינית שלו על ידי זה שהגיש לה פתיון של קידום ההשפעה באיזור באמצעות מצרים, על אף חוסר האמינות ביחס לכוונותיה, נעגבה ארה"ב להבחין זה.

ח"כ אברהם מלמד על ביקור משלחת הכנסת בבונדסטאג המערב גרמני

הגרמנים מוצאים קווי דמיון בין המאבק של ישראל לבין מאבקם על איחוד גרמניה

מאת מ. שאול

בסימן של הידוק הקשרים בין שני בתי הנבחרים: הכנסת והבונדסטאג, שבה משלחת הכנסת, לאחר מסע בן 11 יום בגרמניה המערבית.

קבלות פנים, קוקטיילים וסעודות חגיגיות בהן הוגש אוכל כשר — כל אלה וסממני-הדר אחרים איפיינו את קבלת הפנים המפוארת והחמימה שערכו המארחים הגרמנים, חברי הבונדסטאג, לעמיתיהם הישראלים. מה הרושם האמיתי שהתקבל אצל חברי המשלחת? האם גילוי האהדה לישראל אופייניים ל„גרמניה אחרת" או שמא הם חיצוניים בלבד? שאלות אלה ואחרות הפנינו לח"כ אברהם מלמד שהשתתף במשלחת זו.

שאלה: לא פעם הצהרת שאתה מתרחק מכל נושא הקשור בשואה, שכן לפרשה זו אין מחיר ולכיפור מחיר, איך הצטרפת למסע החיפוש לגרמניה?

מלמד: לא היו לי הסתייגויות בנושא. לאחר מלחמת העולם היה לי קשה לקום לאדמה שרוותה את דם הורי ומשפחתי, אבל אח"כ השתכנעתי שכדאי לקיים מערכת יחסים דיפלומטית עם הגרמנים, וכן הצבעתי בזמנו, בעד קבלת פיצויים מגרמניה. לצערי, גרמניה היא בין המדינות הבודדות באירופה, הידידות עדיין לישראל. לכן הנסיעה אינה קשורה ביחסי האישי לנושא. חשבתי שהמדינה זקוקה לנסיעה זו ולכן הצטרפתי.

גרמניה נשתנתה

האם מצאת „גרמניה אחרת"?

— ללא ספק גרמניה אחרת: ראשית מבחינה פיזית, ראיתי אותה בחורבנה לאחר מלחמת העולם השניה. היום לא נותר זכר מההרס. היום זוהי ארץ מתוכננת לפרטים מבחינת בנייה, תיעוש ושטחים כלכליים אחרים. מצבה הכלכלי הופך את גרמניה ל„פייבוריטית" באירופה ולאחת הארצות המבוססות בעולם. גם בהרכב האוכלוסיה תמצא גרמניה אחרת. על-כך עמדתי במיוחד במגעינו הרישמיים עם זרועות השלטון השונות. שכבת המנהיגות החדשה שצמחה בגרמניה, מורכבת רובה ככולה מאנשים, שהיו נערים בעת פעולתה של התנועה הנאצית. כשאתה משוחח עם חברי בונדסטאג וראשי המדינות, לפחות דבר אחד נמנע ממך: אין לך את תחושת המועקה, שאפפה אותך כשדברת עם בן הדור המבוגר שיתכן והגרמני הניצב בפניך, לקח חלק בהשמדת העם היהודי.

האם אין סכנה ש„גרמניה אחרת" זו תאבד מיזהותה כלפי העבר שהיא חייבת לקחתו?

— הסכנה קיימת. החובה המוסרית ורגש החרטה שאיפיינו את הגרמנים בשנים הראשונות לכונון היחסים אתנו — הולכים ופוחתים, בעיקר בשל הזרמת דם צעיר לשורות המנהיגות המפלגתית. יחד עם זאת מצאנו הכרה והבנה פוליטית למצבנו, בשל קווי-הדמיון שהם מוצאים בסיטואציות הפוליטיות של ישראל וגרמניה. למשל: גורמים שונים כמו המעצמה הרוסית פועלים בצורה עוינת כלפינו, וגם כלפיהם. לדעתם רוסיה היא האחראית לאי איחודה מחדש של גרמניה, והדבר מתבטא גם מחשש הגלוי מפני הזגירה למערב.

מה בדבר קידום יחסיהם עם ארצות-ערב? איזה משקל תופס הנפט בשיקולי המדיניות-החוץ של גרמניה?

— אין כל ספק שלנפט השפעה גדולה והולכת — רק במקרה — בשל החורף הקל — לא נפגעה אירופה בצורה חמורה יותר. הבחנתי בעוצמת הכלכלה הערבית בכל שיחה שהיתה לנו שם, כולל בדבריו של סגן שר החוץ. עם זאת, פיתחו הגרמנים מנגנון הגנה בפני החרם הערבי כך שהם נחשבים לבכר סכנה זו יותר מארצות מערביות אחרות. אנשי משרד החוץ סיפרו לנו על תביעתם בהפגיע בתעשיינים ובעלי חברות כלכליות, לבל יכנעו ללחצי החרם הערבי. הלוואי וארה"ב ללמדה מהם בנושא זה.

בולטת נימה אנטי מערבית

כיצד הרגשת במגעיך עם המנהיגים הפוליטיים של הדור הצעיר בגרמניה?

— בשמאל, ובמיוחד בקרב הנוער של מפלגת הס.פ.ד (הזהר הצעיר שלה נקרא „יוזוס") ישנה נימה של אנטי-מערביות, גם פרו-ערביות. בימי ביקורנו שם קיבלו ה„יוזוס" החלטה נגד נאט"ו. אולם כוחם אינו בעליה, והסטאטיסטיקה בהן עיינו מצביעות שהנוער נוטה לכיוון הנ.ד.או. (ארגון הנוער של מפלגת הנוצרים הדמוקרטים היונגה באופניה נקרא „יונגה").

האם בשאלת ההכרות והתבססה בישראל, ישנם הבדלים בין המדיניות השונות בגרמניה?

— יש שוני. אנשי ברלין למשל, מבינים אותנו הרבה יותר מאחרים. בפגישה שלנו עם קלאוס שיץ (ראש העיר) הספר להרגש (בנוגע הסגר הבקעתי) גילינו הבנה, שמקורה בגזירה הכוזה שהם לומדים בין עירם לבין ירושלים, הם אפילו מקיימים שיקרה יום אחד לברלין, מה שקרה בירושלים התצויה אשר חוברה יחדיו...

נפגשנו עם אקסל שפרינגר, איל העתונות ובעל האימפריה של כלי הקומוניקציה. הוא מבין אותנו כי הוא חש שגם גרמניה בסכנה, ממש כמו ישראל.

במדינות אחרות — מצאנו פתיחות עירנות וידיעות על מצבה של ישראל. בחוגי הצבה, מוכים לבי קורו של יצחק רבין בגרמניה כאות ליחסים תקינים בין המדינות. גם בקור י. אלון תרם להרגשה הזו.

האם בחוגי השלטון ניכרת נטיה למבט מדיניות ישראל פוליטית?

— אוריינטציה זו הולכת ומתבססת. אבל אין לה מסמרות קבועים כשמדובר ברגשותיהם, למשל, הי 17 ביוני.

הם מציינים את יום האחדות הגרמנית, לרגל ההתקוממות שהיתה ב-1953 ביום זה בגד.ד.ר. ביום זה נשמעו קולות רבים שהבליטו את אי הצדק מחדש של שתי הגרמניות על-פני ריבונותה של גרמניה-המערבית.

האם נפגשתם עם הקהילות היהודיות בגרמניה? מה שמעת מפי ממשיכים אלה?

— איני תמיד של קיום קהילות יהודיות בגרמניה. אי-אפשר להכלים שיהודי שארית-הפליטה שרוכזו ע"י העם היהודי לעליה ארצה — יקאו שם, ויתעסקו בבה שהם מתעסקים. לאלה מתוספים „יורדים" מישראל, או נוכרי עליה מרוסיה, ולא תמיד האלמנטים המרכיבים אוכלוסיות אלה הם הטובים. לכן החלטתי לא לבקר בקהילות היהודיים. ההרגשות אחה בבו [illegible]

אורחי מדינת ריינלנד-פפלץ (3½ מליון נפש) ביקרנו יחד עם ראשי המדינה בשלוש ערים (שפיירא וורמייזא ומגנצה), ובמסגרת זאת פקדנו את קבר המהר"ם מרוטנבורג בבית הקברות היהודי בוורמייזא, ביהכ"נ מוחזק ע"י מכבצת אילוך — מוסדי אוצר השולב). ביקרנו גם בביהכ"נ המבהזה של רש"י המוחזק אף הוא ע"י גרמניה נוה, וההתרגשות היתה גדולה.

המפגש בדכאו

האם בתכנית ביקורכם ביקרתם גם במחנות ההשמדה?

— בתכנית הזור היתה נקודה אחת שאולי „נבחית" ביהודו עבור — דאכאו (אגב, הגרמנים הכינו ערכים אישיים על כל אחד מחברי המשלחת, כולל דעותיו הפוליטיות). לפני 30 שנה ראיתי זה המחנה, היום קשה להכיר אותו. קיים רק מוזיאון, אבל אתה יכול לתאר את הרגשתי, כיצד בי רגש חוק אחד: טוב שהביאו לכאן אותם, המצב בליווי אזור, המבצע מדינה יהודית עצמאית. כשנכנסנו להסדר ההתייחדות ההספדה, שהפקה כי מבנה זכרון, הוזלכתי לקריאת אזכרת ה„קדיש" פרק קל"ד בתהלים: „לולא ה' שהיה לנו בקום עלי אדם, אזי חיים בלענו בחרות אפם בנו... נפשנו כצפור נמלטה מפח יוקשים, הפח נשבר ואנחנו נמלטנו. עזרנו בשם ה' עשה שמים וארץ". את הפרק הזה קראתי גם לפני למעלה מ-30 שנה ביום השחרור מהמחנה, במקום דברים שהדור בקשתי לשאת. גם כשבבי הבכור הגיע למצוות, קראתי את פרק ה' ההלים הזה, לפני עלייתו לתורה, בביהכ"נ בניר-עציון.

אגב, אחר אותו בקר שהתחתי עם יו"ר הועדה הפרלמנטרית שעסקה בזמנן פיצויים בגרמניה להללך לידי הגיעו בקשה לפיצויים, אחרי 1965 כידוע יכנס קציים בהסדר השלומים לנאצרים בהגשת הבקשות. הוא אמר לי: שמעתי על הביקור שלך בדאכאו. אני מתחייב מגביך לעשות הכל כדי להביא את הבושא הבאנן של השלומים לידי סיום.

האם ביחס בלפיך התייחסו באופן שונה בשל היותך ניצול?

— ההתייחסות היתה לא בכל הידיעות היו, אלא בשל היותי חבר מפלגה דתית, בכל מגעי במיוחד עם מפלגת הנוצרים הדמוקרטים צ.ד.או. וצ.ס.או. נתקלתי בהבנה לקשור קשרים עם המפלגה בארץ והביעו עלבו בכנסת. לדעתי כדאי לפתח קשרים כאלה, שכן גרמניה זו מצבה שאי אפשר להתעלם ממנה.

מדענים בני תורה

מאת יהושע שמש

בסוף השבוע שעבר נסתיימה שנת לימודים בבית הספר הגבוה לטכנולוגיה בירושלים. היתה זו שנה של דרך חשוב בתולדותיו של המוסד הצעיר, השוכן בנוף הרים מקסים למרגלות בית וגן בואכה גבעת מרדכי. השנה זו עבר בית הספר למבני הקבע המרווחים שלו, שהם חלק מקריה שלמה שתוקם בשנים הקרובות, ועל הכול השנה סיימו את המוסד הבוגרים הראשונים שקיבלו תואר ראשון במדע שימושי וטכנולוגיה, בתום ארבע שנות לימודיהם בו, בעוד שעד כה הוענק תואר לתלמידים שבתום שלוש שנות לימודיהם בבית הספר הגבוה לטכנולוגיה למדו שנה נוספת באוניברסיטת בר אילן".

משוחות עם ראשי המוסד, עם מורים ותלמידים, המהלך בבנייניו המפוארים ובמעבדותיו וכלולות חש בעליל כי בית הספר הגבוה לטכנולוגיה צועד בביטחה, כשעתידו סלול לפניו ... את ייעודיו, כפי שהותוו על-ידי מקימיו פחות משש שנים. ביסודו של בית הספר הרעיון של היצוך מדענים בני תורה, על-ידי שילוב לימודים טכנולוגיים מודרניים ומתקדמים ברמה אקדמאית, יחד עם לימוד תורה כונת של ישיבה גבוהה. ככל יוזמה חדשה את בית הספר בראשית דרכו לבטים וספקות, שכן זהו רעיון חדשני ומקורי הן מצידו ... והן מצידו התורני. אף הצד הכספי הוא ... שאין להתעלם מהקשיים הכרוכים בו — ציוד משוכלל למעבדות מודרניות, מחשב ומהוהכם וכו', כרוכים בהשקעת סכומים גדולים. ואם צועד המוסד הצעיר את צעדיו בבטחה — משמע, שהיה צורך חיוני בהקמתו ... סתם חלל ברשת החינוך הדתית המגוונת במדינת ישראל.

העקרונות המנחים את בית הספר

מהם בעצם העקרונות המנחים בהקמתו של בית הספר הגבוה לטכנולוגיה? — שאלנו את פרופסור, פרופ' זאב לב, מדען בעל שם עולמי, פרופסור לפיסיקה באוניברסיטה העברית וראש ... גלי-מיקרו, בעל פרס ישראל במדעים מדוייקים, פרס רוטשילד לפיסיקה ופרס האקדמיה למדעים בניו-יורק: איש מדע בן תורה, שעלה לפני 25 שנה לארץ מקנדה ופעיל גם בבמה ... ציבוריים.

אומר פרופ' לב: לפני כמה שנים פנו כמה ... אמריקאיים, רובם דתיים, אל קבוצת אנשי מדע דתיים, ואני בראשם, ושאלו אם יש צורך בהשכלה טכנולוגית גבוהה במישור הלאומי ... ענינו כי יש צורך בהקמת מוסד חדש, מה נקודות ראות. ראשית, הפירמידה הטכנולוגית במדינה היא כזו, שמצד אחד, יש ... כמו הטכניון, שבדרך כלל שואפים להיות ... להשכלה גבוהה, המתרכזים בעיקר בהכשרה למחקר ופיתוח טכנולוגי. מצד שני, יש ... העוסקים בהכשרת כוח אדם מקצועי ... טכנאים והנדסאים. ברוב הארצות המפותחות קיימים בתי-ספר להנדסה, שמספקים לשוק את עיקר המהנדסים, שהם מהנדסים מעשיים, ... בדיקת איכות וכמות, להרצת המפעל ... בתי-ספר אלה בחו"ל, הנקראים ... פוליטכניים, מפותחים בעיקר בשוויץ, הולנד, ... הארה"ב. הרעיון היה, לכן, לספק כוח אדם כזה למשק הישראלי, להכשיר מומחים בתחומים מיוחדים שהמשק זקוק להם, לא במגמה של מחקר ופיתוח, אלא בצד המעשי.

נקודה שניה קשורה לציבור הדתי, אומר פרופ' לב. יש כיום, ב"ה, אלפי תלמידים הלומדים בישיבות, אך לא כולם מעוניינים ויכולים להמשיך בלימודים ישיבתיים ויש מהם הרוצים לתרום את חלקם למשק התעשייתי הישראלי. מצד שני, אין הם רוצים להפסיק את הקשר שלהם לעולם התורה. אין כיום בישראל מוסד, ... אוניברסיטה "בר אילן", שמצד אחד נותן ... המשך של לימודים ישיבתיים והרגשה שהם בני תורה, ומצד שני, מכשיר אותם ליטול ... העמדה והחלק בכלכלה הישראלית התעשייתית. כוח אדם זה חשוב לא רק מבחינה ... אלא יש לו הכוח, העוז, היכולת, ... והאידיאליזם לתרום למשק הישראלי. על ... התווינו תכנית לימודים ארבע-שנתית, שמצד אחד, הוא המשך של לימודים ישיבתיים, ומחצית הזמן מוקדשת ללימוד תורה ברמה גבוהה ובמסגרת ישיבתית, ואילו המחצית השניה של היום מוקדשת ללימודים טכנולוגיים ספציפיים ברמה אקדמית. ברור, שתכנית זו מעוררת בעיות חינוכיות — שכן יש לשלב שתי מגמות לימודיות בתכניה אחת. הדבר נעשה הן בכך שיום הלימודים ארוך במידה ניכרת מהמקובל במוסדות להשכלה גבוהה והן בכך ששנת הלימודים ארוכה הרבה — ארבעים שבועות לעומת שלושים ו... במוסדות אקדמיים אחרים.

ומכאן עובר פרופ' לב לנקודה אחרת. היהדות הדתית, הוא אומר, התרכזה בפיתוח ... מסורתי, הצעירים הדתיים מוצאים את מקומם בעולם התורה והרוח, במקצועות חופשיים, במחקר, במסחר ובבנקאות ועוד — אך ויתרה על ... שלם המשק התעשייתי. לא תמצא הרבה אנשים דתיים בדרג מבצעי בתחומים אלה, אפילו לא בתחום הבטחוני. היהדות הדתית אינה יכולה לוותר על חלק מחיי המשק, שהיא יכולה לתת לו חלק פעיל. בית הספר הגבוה לטכנולוגיה ... למלא את החלל בתחום זה. וכאן עובר פרופ' לב לנקודה נוספת: קיימים פער וחוסר הידברות בין הסקטור הדתי והלא-דתי. הקשר ... האמיתי הוא כששני אנשים עובדים זה ליד זה ונפגשים במגע זה עם זה. לכן, יש ... בכך שהסקטור החילוני יבין ויכיר את היהדות הדתית, יראה אותה משולבת בתוך הפעילות הכלכלית, ... והטכניה. מהנדסים טכנולוגים דתיים, באישיותם ובהתנהגותם, יכולים להשפיע על סביבתם במידה רבה מאד.

אלו התשובות שניתנו, פחות או יותר, לאותה קבוצה של יהודים מארה"ב. הם ... לרעיון, וביקשו מפרופ' לב לפתח את הכיוון הזה והבטיחו קרוב לשני מיליון דולר להוצאתו לפועל. וכך קרם הרעיון עור וגידים בסוף שנת 1969. בהסכמת גורמים ממשלתיים וציבוריים נפתח בית הספר בבנינים זמניים בשכונת בית וגן בירושלים, ועשרים תלמידים הניחו את היסוד לו. ראשי המוסד באו בדברים עם אנשי אוניברסיטה "בר אילן" וסוכם כי התלמידים ילמדו שלוש שנים במוסד הירושלמי ואילו בשנה הרביעית ילמדו ב"בר-אילן" ויקבלו שם תואר בוגר במדעי הטבע. מכבר מתחילה הקפידו ראשי המוסד על כך שלא יגלוש לכיוון של מחקר ופיתוח. הם קבעו כי התלמידים יקבלו שני תארים: בתום שלוש שנים, תואר הנדסאי, מוכר על-ידי המכון הממשלתי להכשרה טכנולוגית שליד משרד העבודה. תלמידים שעברו בהצלחה את לימודי תואר הנדסאי (כולל בחינות ממשלתיות ופרוייקט גמר), רשאי להתקבל לשנת לימודים רביעית לקבלת תואר "בי.אס.סי.".

בבית הספר קיימות שלוש מגמות: מדעי המחשב; פיסיקה ואלקטרו-אופטיקה; אלקטרוניקה. בקרוב עומדת להיפתח מגמה ... ובית-ספר להכשרת מורים להוראה הטכנולוגיה. שני הסמיסטרים הראשונים של שנת הלימודים מיועדת להקנות ולהעמיק ידיעות בסיסיות טכניות ומדעיות. במסגרת זו נלמדים יסודות הפיסיקה, המתמטיקה, הכנות, אלקטרוניקה ... בלימודי השפה האנגלית. בתום הסמיסטר השני של שנת הלימודים הראשונה בוחר התלמיד במגמת התמחות שלו.

לאחר שנתגבשו מסגרות הלימוד של בית הספר, פנו ראשי המוסד למועצה להשכלה גבוהה וביקשו הכרה בו ומתן הסמכה להעניק תואר ראשון במדע שימושי וטכנולוגיה. המועצה ... פה אחד על אישור הבקשה וקבעה כי המוסד ראוי להעניק תואר ראשון בכל המגמות הקיימות בו. לפני כחצי שנה אישרה הממשלה את ההחלטה, וכאמור בימים אלה סיימו ראשוני הבוגרים שיקבלו את התואר הראשון מבית הספר. יחד עם זאת, ניתנת גם כיום האפשרות להשלים את שנת הלימודים הרביעית ב"בר אילן" ולקבל תואר בוגר במדעי הטבע.

מי ומי בין התלמידים

התלמידים באים מכל חלקי הארץ, לרבות מעיירות פיתוח. זכאים להתקבל בוגרי ישיבות או מסיימי בית-ספר תיכוניים במגמה תורנית, לאחר שירותם הצבאי. למעלה מרבע מתלמידי המוסד באו מחו"ל, ופרופ' לב מציין בסיפוק כי כולם, פרט לאחד, השתקעו בארץ. איש. שיתנו מוסיף, כי הבוגרים תופסים עמדות בכירות בתעשיה; הן במשרד הבטחון והן בתעשיה הפרטית. שמם של בוגרי המוסד יצא לתהילה, ועל כל בוגר מתחרים במוצע חמישה מקומות עבודה. אף על אלה שסיימו את השנה השלישית כבר קופצים ... רבים ומבטיחים מעמד חשוב ותנאים טובים. "אלה שהסתלבו במשק התעשייתי, בתעשיה הצבאית ובתעשיה הפרטית, עשו באישיותם רושם כה טוב ומילאו את כל הציפיות, עד שמקרינים באישיותם על כל סביבתם. כך נוצר במדינת ישראל טיפוס של טכנולוג מהנדס דתי עם אופק תורני", אומר פרופ' לב.

כאמור, מחציתו של כל יום לימודים מוקדשת ללימודי קודש ברמה גבוהה. אומר הרים, הרב ... כהן: "הנהלת המוסד החליטה כי לרמי"ים ניתנת אוטונומיה מוחלטת בכל הקשור לצד התורני של המוסד. אנו חוזרים ומדגישים בפני התלמידים, כי איננו תחליף למושג ישיבה. בן ישיבה הוא רק אדם המקדיש כל שעותיו ללימוד התורה, ותורתו אומנותו. יחד עם זאת, אנו דורשים מהם התנהגות של בן ישיבה, בכל המובנים. השיעורים, שיחות המוסר והמחשבה, התפילות — כל אלה הם באותם הדפוסים הישיבתיים המקובלים מקדמת דנא. אלא שבהיותנו מודעים לכך שהתלמידים, בצאתם מבין כתלי המכללה, יצטרכו לעמוד במלחמת החיים הקשה, אנו מנסים ליצור ולהקנות להם בסיס מוצק שיעזור להם בדרכם בחיים. לאור שיקולים אלה תיכננו תכנית לימודים קבועה — בה לומדים במשך החורף את אחת המסכתות הישיבתיות מסדר נשים או נזיקין, ואילו בקיץ עוסקים במסכתות 'הלכתיות', תוך הדגשת הצד המעשי, 'אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא'".

הרמי"ים במוסד כולם בוגרי ישיבות גבוהות ורואים עין בעין את המטרות והמגמות של בית הספר, אומר פרופ' לב. הסגל האקדמי הוא ברמה גבוהה וכל אנשיו הם לפחות בעלי תואר שני במקצועם. אנשי הסגל חייבים להקדיש יום בשבוע לעבודה בתעשיה, כדי שיהיה להם קשר עם התעשיה המתפתחת ויוכלו להפנות את התלמידים למקומות המתאימים.

המגמות בבית הספר נבחרות לפי סקר שווקים, תוך בדיקת הצרכים. מוסד זה הוא מהיחידים המספקים לצה"ל ולתעשיה כוח אדם באלקטרו-אופטיקה, היכול לעבוד עם מכשירי לייזר ומכשירים שמפעילים אותם למטרות מיוחדות. המגמה למחשבים היא אחת היחידות המוציאות כוח אדם המתאים לצרכים מדעיים ולעיבוד נתונים, בבנקים ובתעשיה. בתחום האלקטרוניקה סקרו ראשי המוסד את המצב ומטפלים בשני שטחים ייחודיים: מערכות דיגיטאליות ומערכות של ראדאר וגלי מיקרו.

מפתחים פרוייקטים מעניינים

במסגרת בית הספר מפתחים אנשי הסגל והתלמידים פרוייקטים מעניינים וחשובים, כמו פרוייקט לבקרת רמזורים, שעון בכתב ברייל לעיוורים ועוד. פרופ' יהודה לוי, ראש המחלקה לפיסיקה ואלקטרו-אופטיקה, מדען בעל שם עולמי במקצועו, מספר כי אחד התלמידים, סופר סת"ם, פיתח בפרוייקט שלו מטול שאפשר להכניס לתוכו שקף של פרשיות מזוזה, למשל, ולהגדיל אותו באורך וברוחב, כל אחד בנפרד, כדי להתאים אותו למידת הקלף שיש לו. לאחר שהוא מטיל את צורת הפרשיות על הקלף, עליו לעקוב רק אחרי הקווים המוטלים ויוכל לכתוב ס"ת, תפילין ומזוזות בלי חשש לשגיאות. תלמיד אחר, למשל, מנסה לפתח שיטה להסתכלות לתוך אברים בגוף ע"י קרינת לייזר. בשיטות רגילות הסתכלות כזאת אינה אפשרית, שכן האור המפוזר רב בהרבה ממעט האור העובר בלי פיזור ושוטף אותו לגמרי. אולם, בשיטות של האופטיקה הקיברנטית אפשר למעט בהרבה את האור המפוזר בלי לפגוע כלל באור הישיר, ותלמיד זה מנסה לבטל את השימוש הללו כדי להתגבר על הרקע של אור מפוזר. אלו הן רק דוגמאות לשפע הפרוייקטים ... הנעשים במחלקות השונות של בית הספר.

כיום לומדים 121 תלמידי המוסד בבניין אחד בו מרוכזות כל המגמות, כשלרשותם בניין פנימיה. המנהל הכללי של בית הספר אינג' יוסף להרבוביץ, מציין, כי בשלב סופי תכיל קריית בית הספר 11 בניינים וילמדו בה עד 500 תלמידים. בשלב הבא ייבנו בניין קבדה, שבו יהיו בית-מדרש וספריה, בניין המחלקה למטלורגיה וחומרים ע"ש מר סמסון ובניין פנימיה שני. עם הרחבת בית הספר יתווספו בו מגמות חדשות. בינתיים משוכנות כל המגמות בבניין אחד, תוך ניצול מירבי של השטח לחדרי כתות, למעבדות, למכשירים משוכללים, למחשבים וכו'. חדרי הפנימיה מרווחים ונאים וכל תנאי המגורים המהיה יש בהם משום הרחבת דעת הלומדים.

כל החיל הרב הזה מצריך השקעות עצומות, ופרט למוסדות ממשלתיים וציבוריים בישראל, עומד לימין המוסד ציבור רחב של אנשי מדע ואנשי תעשיה ומסחר במדינות כמו קנדה, אנגליה ועוד.

לסיכום מציין פרופ' לב, מייסד בית הספר והרוח החיה בו, כמה מהחידושים של בית הספר: ראשית, אנו מחנכים קודם כל אדם יהודי. ע"י לימודי קודש, מוסר והתנהגות; וגם ע"י לימודים טכנולוגיים, אנו מעצבים לא דמות של טכנוקראט אלא של אדם יהודי. שנית, אנו מחנכים לכיוון המעשי. כך, למשל, אנו מחייבים את התלמידים בשנה השלישית לעשות עבודה מעשית-מחקרית, בשביל התעשיה, דוגמת בתי הספר להנדסה באנגליה. מכיוון שעבודה מעשית נעשית בשנה השלישית, הרי שהלימודים בשנה הרביעית מקבלים אופי ומובן בשביל התלמידים ומתפרשים להם, מכיוון שרואים את הייעוד המעשי.

בוגרי המוסד המשולבים בזרועות שונות של התעשיה הישראלית הם העדות החיה להצלחת דרכו של בית-ספר יהודי זה, המכשיר טכנולוגים בני תורה.

"העבודה" מודאגת מ"הדילוגים" של מנהיגיה

מאת שאול מייזליש

אם חשבנו עד עתה ש"מדיניות הדילוגים" היא מושג הלקוח מתוך "לקסיקון קיסינג'ר" כשהוא מבקר באזורנו, הרי בא מזכ"ל מפלגת העבודה, מאיר זרמי, ואימץ את המושג לשיטות עבודתו הוא. חייב הוא — כך אמר — לדלג בין מוקדי הכח השונים במפלגתו, לנסות לקשר בין בעלי העמדה וההשפעה, והתוצאה היא כמובן חוסר אוטוריטה מוסמכת שדברה נשמע ונעשה. מצב דברים זה, של מבוכה, חוסר החלטיות, בשורות המפלגה הוא המוליד לבסוף תופעות של חוסר משמעת קואליציונית (כ-צעדם של אנשי רפ"י שנעדרו במופגן מן ההצבעה על תקציב הבטחון), הוא המוליד התבטאויות קשות נגד ראש הממשלה ה"מאמץ בחצרו גידולי-פרא מן הליכוד", הוא המשתק פעולות בסניפים, הוא אשר גרם לזרמי להודות שקיים ספק אם ניתן בכלל לבצע את הבחירות הפנימיות במפלגה שתוכננו לשנה הבאה.

איזכור קצר: בראיון עמי, כלפני חודשיים, אמר זרמי: "אני יודע ומכיר את הביקורת. אבל הבחירות הפנימיות תבהרנה את המצב ותבראנה את המפלגה. אז לא יהיה למקטרגים מה לומר". עתה הוא עצמו מטיל ספק באשר לתרופת-הפלא, ששמר בכיסו — הבחירות הפנימיות — זאת למרות שכבר עברה למעלה ממחצית השנה מן המועד החוקי של הבחירות הפנימיות לוועידת המפלגה.

מאיר זרמי עצמו, שהפר בשבוע שעבר את שתיקתו יסד בשבט לשונו את ראשי מפלגתו, והודה למעשה שהמפלגה שסועה, ... ומוסדותיה נסלוי כושר הכרעה, מבקש עתה למתן את הרושם הקשה שעשו דבריו. "הבעייה היא רק המפלה מסודדת של המוסדות. לא רק המפלה טכנית, אלא גם שיפור התוכן וירידה לעומקם של דברים" אמר לי השבוע זרמי.

מדוע דווקא עכשיו?

"אם תערכנה בחירות פנימיות חייבת לבוא תזוזה לגבי הפעלת המערכת של המפלגה. לא נוכל להפעיל את המערכת בעוד כמה של ... פנימיות. לכן אסור להמתין "הלכן הרמתי קול בשבוע שעבר".

לדעתו, אין צורך בפורום מצומצם שיכריע, אלא יש צורך בניעור המסגרת המפלגתית כולה. "הדברים צריכים להתבטא בדיונים מסודרים. אני יודע שהעניין המדיני תופס את הכותרות, אבל אי-אפשר לעסוק כל הזמן בנושא זה. דווקא בבעיות חברה וכלכלה שתלויות אך ורק בנו, ושלמפלגה צריכה להיות דיעה ברורה בהן — דווקא לבעיות אלה מקדישים משקל מועט". אמר זרמי והוסיף: "ההיל והמערכת המפלגתית לא מקיימת ברורים ודיונים של דרכה. והתוצאה היא חוסר סמכות במפלגה.

ובאם לא יעצרו דבריך את הקפאון, האם הסיק מסקנות?

זרמי: "נחיה ונראה".

ח"כ יוסי שריד, "מאנשי ספיר" לשעבר וכיום אחד מראשי היונים במפלגת העבודה, מקבל את עיקרי הביקורת של זרמי, אם כי הוא אינו מבין מדוע באתרה שתיקתו משך זמן כה רב. לדעתו, שתיקת המזכ"ל והסכמתו להתרוצץ בין "בכירים" למיניהם, רק מחמירים את ההתדרדרות במפלגה, ומעמידים את מוסדותיה ככלי ריק ונשבר. האם לדעתך יש צורך בצוות הנהגה?

ח"כ שריד: "הדיבורים על הצורך בהקמת צוות הנהגה משונים מאד בעיני, וגם הם מעידים על החיפושים הנואשים אחר תרופות-שוא ומרשמי כזב, שבכוחם כביכול, לרפא את המפלגה מתחלואיה הקשים. מעולם לא שמעתי כי מקימים "הנהגה" או "יוצרים הנהגה". הנהגה נקבעת ומתייצבת מכוח עצמה, בתוקף מעמדה הטבעי. מדברים על "הקמת הנהגה". סימן שהיא איננה קיימת בפועל, או שהיא זקוקה לתקופה וזמן נוספת כדי להתגבש, להתחזק ולהנהיג".

ח"כ שריד רואה גם בדרישה לבטול החסיבות — "תרופה אלילי" שהיא פופלארית וצרכנית בזמן מצוקה. "נניח" הוא אומר "שבחר בבוקר מתבלות החסיבות כליל. האם ע"י בהרכך הקיסוב העמדתי, או האידיאולוגי בתוך המפלגה? האם בביטול החסיבות מתקרב בן-אהרון אפילו בצעד קטן לבן-פורת. מבחינה התפיסה המדינית והבטחונית? האם שושנה ארבלי-אלמוזלינו פוסעת בכך פסיעה לעברי?

"אני בעד בטול החסיבות אך לא יהיה בכך כדי לשכך את כאבי המפלגה. הקונצפציות המדיניות ... את המפלגה, מצלות סימן שאלה לגבי יכולתה לעמוד בעתיד, מול ... דיעות אלו. ח"כ שריד גורם כי "כל זמן שנוסיף להלך על הבים יתצר קונצנזוס זמני, מלאכותי, שאין בו ממש. אולם כאשר נצטרך להתייצב על קרקע מציאה של החלטה לכאן או לכאן — יתקשו אנשי מפלגתו למצוא את "העבק הפוזה".

לדעתו, "ההחלטות המדיניות שנתקבלו בהן ב... יוצו את כל המהגה הפוליטיים של היום שרובם כבר כולם "יצורים אדיציים". עוד מוסיף ח"כ שריד שאם לקראת הבחירות הבאות יתחייבו כבר הכרעות מדיניות כבדות-משקל, קרוב לוודאי שתחול תמורה במערך הפוליטי של ישראל. הכוונה — שתסבך את ההליך ההבראה שיחול על כל המפלגות בישראל. שכן אז, הצורך המפלגה לצאת אל הבוחר ולפרוס "דגרי" את כצעה. ה... במפלגה לא תוכל לשדל איתו להצביע בעד דברים הופכים ב"ברסים אהוד".

אחת הדוגמאות לאי-יכולתה של המפלגה להגיע לדיון רציני ומעמיק, היה בכנס ... שהתקיים בשבה האחרונה ב"בית-ברל". רוב הבאים התייחסו לכנס כאל ... בציחוד עביד אבא אבן ... ואכן. ... בשליש ... וגם הם נהרו ההרצה בסוף-עת. במעצמים של אבא אבן. פנחס ספיר, ומשה דיין. שלושת השרים היוצאת. ... אישים על במיכתו של רבין — ... לאחרונה ... רציני. אבא אבן מנסה להתבסר ... בית-ברל ... רצינית, אבל מאחוריו אין כוח ממשי. ונסיונו ... את חקף לאחר רונה את הממשלה — לא עלה יפה. פנחס ספיר, אינו מסתיר את אי-שביעות רצונו מהמצב הכללי העגום ומחוסר ... הוא אף ... על ... כוחה של ... לשעבר, שיש לה רק נציג אחד בממשלה: יהושע רבינוביץ. אומרים, שאם היתה עומדת ותלויה עכשיו שנית שאלת בחירת ..., לא היה חוזר ותומך ברבין. אבל לספיר אין ... את הכוח לצאת חוצץ כנגד רבין, הוא ... בעיניני הסיכות.

ח"כ משה דיין "משקיף בצל" על הנעשה במפלגה. הוא מרבה לשבת במזנון הכנסת ולהתפרכו על-ידי אנשי רפ"י לשעבר. אומרים, כי ידע על "ההיגיל" שערכו ח. בן-פורת ודוד קורן בוועדת הכספים ... בהצבעתם על תקציב הביטחון, כנגד החלטת הסיעה. אומרים גם שסמך ידו עליהם, ובדרך זו עשה יד אחת עם שמעון פרס, כנגד רבין — על שהאחרון מינה את אריאל שרון כיועצו, ובכך פגע ביוקרתו של פרס. איש רפ"י אחר, שנעדר בהצבעה — הפעם ברשותו של יו"ר הקואליציה ח"כ וולפסון —

(סוף בעמוד 10)

עם אנשי תורה ועבודה בניר גלים

מאת שמחה אהרוני

מידי ערב טרם שתחשיך כליל היתה העגלה הרתומה לסוסים, יוצאת לדרך. מספר צעירים לבושי חאקי, וחובשי כובעי-מצחייה אפורים היו יושבים משני צדיה, כשבתוך — רשתות-דייג וארגזים.

העגלה נסעה בשביל שבין הפרדסים ובשהגיעה לחולות הזהובים ירדה בעיקול שליד הנחל, והמשיכה לאורך הערוץ עד השפך לים. שם, ליד בניין משטרת החופים נעצרה. בבניין הקטן, דלק האור. מספר בנות הכינו ארוחה קלה, ריבה, זיתים וכוס קפה על שלחן העץ.

עוד מעט תתחיל העבודה. אנשי ניר גלים יוצאו בדייג הלילי עד לאור-השחר. או יעלו על החוף יקשרו את סירת הכשופים אל העמוד, ולאחר תפילת שחרית יחזרו עם שללם באותה דרך — לאורך ערוץ הנחל בשביל בין הפרדסים אל המושב — מספר צריפים ואהלים לבנים.

צעדי בראשית

היה זה לפני 25 שנה.

כאן פסק הדייג. על החולות הזהובים עד לשפך הנחל קמה ציר. התנת החופים הבריטית נעלמה, וניר גל — אותו ישוב דתי שחשב פעם לבסס את פרנסתו על דייג — שינה ייעודיו והפך לניר-גלים המושב השיתופי הראשון של התנועה.

הרעיון להקים מושב שיתופי, קסם להם עוד לפני שעלו על אדמה מוכריר. עוד בהיותם בהכשרה. הם נאספו מספר בקושות, חלקם היה בבארות יצחק שבנגב. הסתתפו בכל הקרבנות ... על הנקודה בימי מלחמת השחרור. האחרים היו באותה עת בשדה אליהו לאחר שעברו הכשרה במקוה ישראל. רובם ניצולי מחנות פליטים שהגיעו בעלייה ב' לארץ. אליהם הצטרפו מספר חיילים משוחררים.

"זה היה בקיץ 1949" — מספר מאיר קיזור המכהן עתה כרכז המושב. "התמקמנו בבנין של ישיבה כפר-יבנה שעדיין לא היה גמור. הבנות גרו בתוך הבניין ואילו הבנים התגוררו באהלים שהקימו סביבו. התכוננו לעלות על אדמות ... במושב שיתופי — הוא היה צריך להיות המושב השיתופי הראשון של התנועה ובין המושבים השיתופיים הראשונים בארץ.

התוכנית היתה שנתבסס על מספר ענפים חקלאים והדייג.

בחנוכה השנים עלו הבחורים על הקרקע. 50 בחורים ובחורות, הקימו את הצריפים הראשונים ליד הפרדס הנטוש.

"החלה עבודתו עבודות חוץ. בעיקר בקבוצת יבנה, אצל איכרים בגדרה ובכיבין ... התחלנו גם לפתח את המושב שלנו. הכננו לול והתחלנו בגן ירק ובעיבוד פלחה".

עדיין לא ידעו כיצד להתייחס לרישוב שיתופי. תחילה חשבו לארגן אותו במסגרת הקיבוץ-הדתי. אולם בסוף הוכן ... המושב השיתופי לאיגוד המושבים של התנועה.

לא היתה זאת רק בעיית שיוך ארגונית, אלא בראש ובראשונה אידיאולוגית. בישוב-שיתופי עדיין לא כבא אז את שיתוי ...

"גם אצלנו התעוררו בעיות, הסבית ענף הדייג לא היתה רק בגלל העובדה שהה"ל התקים את אשדוד, אלא בעיה ציבורית, כאשר עבודה זו הביאה לעימות בין החברים ברעיון של השיתוף והשוויון. לבסוף קיום הרעיון-השיתופי, ויתרנו על ענף הדייג" — אומר מאיר קיזור.

יחד עם עבודות החוץ, המשיכו בטיפוח המשק. הם טיפלו בכרם הגפנים, ובפרדס, ארבע שנים טיפלו בכרם, את הענבים מכרו ליקבים בירושלים וברשצא. היה שם באר אחת, זו סיפקה מים ל... לישובים. אגב, אומר לנו מאיר — בבאר זו. נתנו את המים הראשונים לתושבי אשדוד. עד שהם חפרו לעצמם בארות משלהם. עדיין לא ידעו בדיוק איזה ענפים לפתח. "הסוכנות החליטה תחילה שנגדל טבק. אבל התחלנו בגידול ... בנינו בית אריזה והיו לנו יבולים נהדרים. אולם בימים ההם, אמרו לנו להפסיק לגדל טבק. את הסיבה אין אני יודעים בדיוק, אם כי רשמית בגלל שהסבבה ברינו אינו בוער".

הסביבות ע"י אשדוד שהחלה צומחת בבהירות, שינתה גם מספר יעדים בתכנון ענפי המשק. בצד הענפים הרגילים, קמו מספר מפעלים תעשייתיים, בין היתר, תחנת דלק, מסעדה, ומפעל תעשיה בשיתוף עם בני דרום. ברם, מוסיף מאיר קיזור: "אנחנו ממשיכים לפתח את ענפי החקלאות, הם מהווים אצלנו את החלק הארי מכלל ההכנסות והענפים". היום עוסקים חברי ניר גלים, ביצוא חקלאי, אירופה כולה מחכה למילונים, לכרוב-הסיני, החצילים, הפלפל והעגבניות של ניר-גלים.

זאת כמובן, נוסף ליבול המקומי — כמו כותנה וכו'.

הדור הצעיר פונה לישיבות

65 משפחות מונה כעת ניר גלים ולהם — כ-180 ילדים כ"י. אין בית ספר במושב-השיתופי, והילדים לומדים בבית הספר בקבוצת יבנה המשותף להם, לקבוץ ולבני דרום.

המשך הלימודים בתיכון הוא נתון לרצונם של ההורים. מספר לנו שרגא שמר — מזכיר הפנים של המושב. ואיש אגוד המושבים: "כל הורה רשאי לשלוח את בניו ללימודים תיכוניים על חשבון המושב בכל מקום שהוא רוצה. התנאי היחידי הוא שזה חייב להיות מוסד דתי".

בני ניר-גלים לומדים כיום בישיבת נחלים, בישיבת בי"ע בשפיר ובישיבת בי"ע בנהגיה, רב חלק מהם ממשיך בתיכון-הדתי בקבוצה יבנה. הבנות, חלקן הגדול ממשיך ביבנה "ואהריה" באולפנות של בי"ע בכפר פינס ובכפר סבא.

ניר גלים מקדישה תשומת לב מיוחדת לנושא החינוכי והדתי.

כבר בשנים הראשונות להקמת המושב, החליטו החברים לקבל רב. דבר שעדיין לא היה נהוג ברוב המקומות. הם קיבלו את הרב בן-ציון פירר, שישמש רב המושב, ומאז מאורגנים חיי הדת בצורה מסודרת.

פגשנו את הרב פירר בביתו, כשהוא רכון על גמרא ומכין את השיעור היומי אותו נותן בשעות הערב בבית הכנסת הנאה של המושב.

מה תפקידו של רב כיום? האם תפקידיו נשתנו? לא. אומר הוא לנו. "התפקידים היסודיים נשארו כמו שהיו, תפקידו ללמד ולפסוק הלכות. אלא שיש צורך להתאים אותם למציאות. פעם היו השאלות ההלכתיות נסבו על דיני היתר ואיסור. ואילו על דברים אחרים פחות. היום המצב הפוך. היום אין בעיות של ערבוב כלים של חלב-בבשר. ישנן יותר כלים יש יותר רווחה. לשבת זאת אז לא עסקו בשאלות התלויות בארץ. היום ישנן יותר שאלות בעיניני צה"ל ובקיואות. כשבידינו יותר אפשרויות לפתור אותן. זהו האיב של רב בישראל ובמושב — פסיקה הלכתית. כביכן, שבכל מקום נסביה השאלות לבעיות הנוגעות להנאי הבקים. תפקידו של רב להרביץ תורה לבעלי בתים. אנו מקיימים כאן שעורים מידי יום ביומו. ישנם שעורים בתורה, בגמרא ומחשבת ישראל. גם נוער משתתף בשעורים אלה. גם אבי וגם סבי עסקו בכך. זה לא השתנה. היום באים "חוכרי ניסטיס" לשעורים אלי ואז באו חובשי בית המדרש".

"ברם, כיום תפקידו של רב, לאור ההתרחשויות המהירות במדינה, תפקיד קשה יותר. עליו להדביק את האקטואליות להיות ער לה. היום עליך להגיב גם על שאלות פוליטיות מנקודת ראות הלכתית, לרדת מן השטחים, להגר, להתגולל, על כל בעייה אקטואלית שנוצרת עקב המאורעות. בזה אין שוני בין תפקידיו של רב. במושב. יש לו תפקידים נוספים, המאפיינים את המקום".

שאלנו, האם באים אל הרב בשאלות רגילות כמו שהיה פעם? משיב הרב פירר: "הנה היום רוב היום עסקתי בשאלות איסור והיתר. הסיבה לכך, כי פעם בחדש מחלק המושב מספר עופות לחברים. כיוון שכל משפחה מקבלת מספר עופות הרי שהחלוקה מגיעה לכמה מאות עופות. ומשעות הבוקר המוקדמות עד שעות הצהרים באו-נשים לשאול שאלות בעניני איסור והיתר. כאן נמצאה כנף שבורה וכאן מקהו אחרי". שנה לפני שנת השמיטה. אנו עוסקים רבות בבעיות הקשורות בשמיטה, בשנת השמיטה בוודאי. ואחר בכך בבעיות הנוגעות כתוצאה מן השמיטה, בה נוהגים ומה שיוזלים. כאן הדברים צוכחים עם דבריו של הרבי".

המצב הדתי משביע רצון

המצב הדתי בכפר, משביע רצונו של הרב פירר, במיוחד גאה הוא בנוער. "יש לנו בוגרי ישיבות, שהם תלמידי חכמים ממש. והם משפיעים על הנוער בתיכון, שילד בשביל שהם ... הנוער הוא יותר קיצוני בדתיותו מאשר דור הבוגרים. זה מובן, הם הגיעו צעירים בימי השואה ולא היה להם סיפק ללמוד ולהעמיק. נוער זה, השתרש בדתיותו. והוא המשפיע גם על דור הבוגרים. כשבאנו לכאן, הרשו לרקוד ריקודים מעורבים, אפילו ריקודים מעורבים כזוגות. היום אין חתונה בו הנוער משתתף שלא יהיו שני מעגלים. הם דרשו זאת, הם דרשו זאת גם מן ההורים, והצליחו בכך. זוהי תוצאה של השפעת הישיבות על הנוער; והעובדה שבוגרי הישיבות מהווים היום דוגמא חינוכית. לנערים הצעירים יותר הרוצים להיבות להם".

הרב בן ציון פירר. מכהן בניר גלים כ-18 שנים. חיבר פירוש לתורה. ולפני כן הרצה במשך 9 שנים במחשבת ישראל ותלמוד בכפר הרא"ה. הוא מעורה היטב בחיי הכפר, והכן באים לשבת בצבתו. ההורים באים אליו להתייעץ עמו בהם להמשך הלימודים של הבנים או הבנות ובדרך כלל שומעים לו.

לסתבר מדברי הרב, שהעיר הסמוכה לא השפיעה על הנוער במושב. אם ישנה השפעה היא יכולה להיות רק חיובית. "הנה לדוגמא", — אומר הרב פירר: "אני אופה מצה שמורה פעם בספק ביהדר, ורבים מבני אשדוד באים להיות בכפס אפית המצות".

קירבתה של ישיבת בי"ע "הרב הרצוג" גם היא בעידודת. אומר על כך הרב פירר: "פעם הרב היה "בריכת יהודי גם בישיבות — היום יש לישיבות מנגנון עצמי עם רבנים משלהם. היום אלה שני עולמים — עולם הישיבות ועולם הרבנות. אבל כל רב מוצא ישיבה סמוכה שם הוא לוקח חלק. כך גם אני בישיבת הרב-הרצוג".

ברם, גם הפעילות התרבותית היא מסועפת ביותר.

מספר מאיר קיזור: "מתקיימות פעולות תרבות מגוונות. זאת כמובן נוסף לפעולות ולשעורים ביהדות ובמקורות. פעם בשבוע נערך סרט קולנוע ומתקיימות הרצאות. הקירבה לאשדוד בוודאי, תורמת אף היא, היות ומי שרוצה לראות סרט או להנות מפעילות תרבותית אחרת קופץ לשם".

אם כי ניר גלים הינה מושב שיתופי, ורבים מבאפיינים, החברתיים והסוציולוגיים מצביעים על כך בכל זאת אינם מתבדלים והם נכונים להירתם לפעילות למען המדינה.

ברוח זו, הסכים ניר גלים למבצע סנט-לואיס. אלו קבוצה של צעירים המשתייכים לקהילה שליד בית כנסת קונסרבטיבי בסנט-לואיס. מידי שנה שולחים מנהיגיה קבוצת נערים לניר-גלים, כאן הם מתחלקים בין משפחות המושב. עובדים מטיילים ולומדים. בערבים נערכות להם פעולות משותפות. "מסתבר שההצלחה היא גדולה ביותר, ובארה"ב נרשמים הרבה לקהילה, שאחת הסיבות היא הנסיעה לניר-גלים".

שילוב הדורות

עתה מתכננים מבצע נוסף. מספר לנו מאיר קיזור: "יתכן מספר קבוצות קונסרבטיביות השולחות את הנוער שלהם לארץ. אלו הם בדרך כלל תלמידי כתות י"א הבאים לחצי שנת השלמת לימודים בארץ. מספר קבוצות ראשונות עברו בניר גלים ... ואלה הופתעו מכך. עתה אני מנהלים עמם את הדו-שיח על מנת שקבוצה אלו יבואו לניר גלים".

כל זאת נוסף לגרעין נחל הנמצא אצלם, ולסאר פעולות, שאליהם להקדיש אנשים ומידע. כך גם ... ההכשרה ומספר אנשים שיצאו לפעולות שליחות שונות.

הזיקה של הנוער למושב חזקה. ואף אלו הנמצאים ... אישים, מתפסים כל רגע כדי לחזור ול... בבשק. הנה, אומר לנו מאיר קיזור. ילד הולנד, שהצטרף לגרעין שהיה בשדה אליהו: בני הכפר לימד רפואה בהולנד. וכשהוא הגיע לארץ מייד יצא לעבודה עם טרקטור בשטחים. כן גם ... אחרים המשרתים בצבא, מתפסים את ... השתלבות עם חיי המשק המושב.

בעיה זו של שילוב הדורות היא בין העיקריות הבעיות של המשק. "אנחנו יודעים להחזיר את אותם הבנים שעזבו את המשק ויצאו למקצועות אחרים". אומר לנו שרגא שמר שלקח על עצמו לטפל בבעיה. "אני חושב. שבן המושב הולך לפעילות חלוצית זה רצוי זה צריך להיות כשים שכך חינכנו את הילדים שלנו. אבל כיום, להמשיך את המשק. לשלב בו את הדור הצעיר בו זו פעולה חלוצית ואנו עושים מאמצים לשכנע את אותם הצעירים שיחזרו. לאחר שאיתרנו ששם, אנו מתכוננים לבנות בתים עבור הדור הצעיר. אלו שעזבו אינם רבים ... צעירים. אבל אנו רוצים אותם.

הקירבה לאשדוד יצרה בעיות. בעיקר בשטח האקלימי. בתי החרושת והמפעלים סביב המושב פוגעים בו קשות. "בבואנו לכאן, לפני הקמת אשדוד, ראינו בכך אתגר להיות בחזית הספר. היום אנו סובלים קשות. בתי הזוקק פולטים גזים ... לנשום, לידנו בית החרושת ... פוגעים קשה ביבולים. השנה נפגעו לנו 320 דונם מילונים ליצוא. הנזק נאמד במאות אלפי לירות ועדיין אין פתרון לכל זה" — אומר ... מאיר קיזור.

כמו בכל משק שיתופי, מקבל חבר המושב תקציב חודשי. בשנים האחרונות עלה התקציב פי כמה. בנוסף הסדיר המשק לכל משפחה טלפון על חשבונה כשהוצאה השיחות בלבד ... מהתקציב המשפחה. כך גם חלוקת פירות וירקות ויבולים אחרים מתחלקים בין המשפחות.

עתה ... ועדת "בן-יהודי" צעירים ... אם כי, סבור מאיר קיזור, כי השינויים לא יהיו גדולים, בכל הנוגע להישוב הכנסתי של משפחת במשק.

*

לפעמים ... עצים, ... מוריקות. בתים נאים. ... המשפחות ... אותם. ... בצל אילנות ועצי נוי נאים, כשבתוך ... בית הכנסת היאה של ...

בחוג המשפחה

מאת **נעמי גוטקינד**

הרבנית דוקטור שרה הרצוג

כאשר עמדה הרבנית שרה הרצוג לעלות אל הבמה בשבוע שעבר כדי לקבל את דוקטורט הכבוד באוניברסיטת בר־אילן, אחזה בידה, במבוכה את הכובע השחור, המרובע, של האקדמאים — וסרבה לחבשו. כל מי שמכיר את הרבנית מקרוב יודע שהיא נרתעת אינסטינקטיבית מטקסים והדרים, וכבריאה מתקיים בה הכלל של מי שבורח מן הכבוד, והכבוד רודף אחריה.

רק אחרי שכנוע, האלוף (במיל.) חיים הרצוג ובלותה אורה, הפצירו בה להתעטר לכללי הטכס — ניאותה. אבל גם כאשר שוחחנו עמה יומיים לאחר מכן, אמרה בענוות שמתוך אצילות האופיינית לה: אינני מבינה מה ראו לתת לי תואר דוקטור כבוד. זה לא מגיע לי בכלל.

מסתבר שדעת הקהל בארץ שונה במקצת. עובדה, גם ה־אוניברסיטה העברית בירושלים עומדת בשבוע הבא להעניק לרבנית דוקטורט כבוד ואילו בשנים האחרונות בחרה בה עיריית ירושלים כ„יקירת העיר" ומרכז ארגוני הנשים בישראל, כ„אם השנה".

עשרת התארים הללו היא רק הביטוי הציבורי לתחושה של הוקרה עמוקה אותה חשים רבים בארץ לדמות אצילה וחינוכית זו, אשה מסורה לרב הראשי לישראל יצחק הרצוג ז"ל, שקיימה בית פתוח בימי חייו והצליחה לאחר מותו למצוא כוחות נפש וגוף כדי להעשות אחת הדמויות המרכזיות בפעילות הציבורית בישראל. בירושלים היא מן הדמויות המוכרות ביותר. כנשיאת ארגון „עזרת נשים", למשל, הצליחה להקים בעיר מרכז חדש לבית החולים לחולי נפש שהוא מהמודרניים בסוגו במזרח התיכון. דאגתה לחולי הנפש, סיפרה לנו פעם, נובעת מכך כי דווקא הם, הזקוקים לסעד ולעידוד הציבור, אינם זוכים בו, בשעה שלחולי הגוף יש הרבה נשים המתנדבות לעזור.

אבל את שיאי השגיה מרנים דווקא בתחום החינוכי. הרבנית הרצוג היא דמות מופת חינוכית, שגידלה שניים מאישי המפתח במדינה, יעקב הרצוג ז"ל וחיים הרצוג יבל"א, ובתפקידה כנשיאה העולמית של תנועת האשה הדתית לאומית, הנהיגה את הפעילות הענפה של תנועתה לכיוון של הקמת מוסדות חינוך וניהולם. תחת השפעתה התפתחה למשל בתנועת האשה הדתית הלאומית המגמה של חינוך מקצועי לבנות. הוקם המרכז הגדול של בית ספר ומגמות בקריית הרצוג בבני־ברק, בו מתחנכות למעלה מארבע מאות בנות. היא עודדה גם את הקמת הגנים ומעונות היום ואת ייסוד בתי הספר לכפפלות ולגננות.

מעבר להישגים מעשיים אלה, יש כנראה באישיותה של הרבנית הרצוג תכונות המזכות אותה ביחס של כבוד וחיבה רבה מצד יהדות. ביטוי מה ליחס הזה ניתן השבוע בדבריו של פרופ' יוסף חיים לוקשטיין, נגיד האוניברסיטה, שאמר בעת הענקת התואר: „ללא היה מידינו לפרי הזהב מכל אדר בפרק „אשת חיל מי ימצא", היה אפשר [illegible] אותך כדוגמא לתכונות האשה המגויות בפרק ההוא.

[illegible]

האמהות באו לאוניברסיטה

יהודית אל סגרבי היא אם צעירה לשלושה פעוטים מבית הגדי שבנגב.

הבר התרגש בגדלה את ילדיה כאחת השכונות ברחובות. [illegible] ... תשעה ילדים במושב ... הבכירה השוראה, ישרה בן־עוכים הצעירה ... ביום אחד, נשים אלה הן קבוצה קטנה מתוך כחמש מאות אמהות ... ישובים ... השבוע אל אולמי ... בר־אילן והוסיפו ... לקהל המכובד ... הרגיל בטקס זה.

מבצע ריכוזן של מאות אמהות מרובות ילדים וקשות יום מבית שאן בצפון ועד עותה ברדום — ... ואמהות באו לאוניברסיטה ליום עיון המסכם את פעילותן במשך השנה האחרונה בחוגי הורים ובקורסים לנשות הורים של תנועת האשה הדתית לאומית.

חוגי הורים, נעשו כידוע לאופנה המתפשטת והולכת בשנים האחרונות בתחום הפעילות הקהילתית, והסוכנות הסוציאלית. אין שיכבה חברתית בימינו בה לא נתקלים הורים בבעיות חינוכם וגידולם של הילדים. ... בקבוצות של ... משותפת ... צבית הדתית, בהדרכת ... — והיא אופנה אחת הצורות הפעילות המועילות ביותר לטיפול בבעיותיהם.

אולם בעיירות הקטנות, במושבים ובכפרים, נעשו חוגי ההורים גם מוקד לפעילות חברתית לשמה, גורם חינוכי ממדרגה ראשונה של ציבור המבוגרים ... [illegible]

„עשרים ושתיים שנה אני משדלה ..." אמרה לנו קלרה, אם ל־תשעה, ... [illegible]

גם לי מגיע פעם יום חופש, או הלכתי.

דברים בלהבים עוד יותר היו בפיה של שרה בן־שמחה, אשה צעירה הנושאה שהיא כבר אם לשבעה:

„חוג להורים נתן לי הרבה ... [illegible]

התועלת המעשית ... עם אמהות אחרות ... [illegible]

אתרי כמה שנים של התלהבות ... [illegible]

[illegible]

כיצד התכוננה ליום שלם?

„הילדים אמרו לי, אבא לבד.

בכל זאת פיאה נכרית

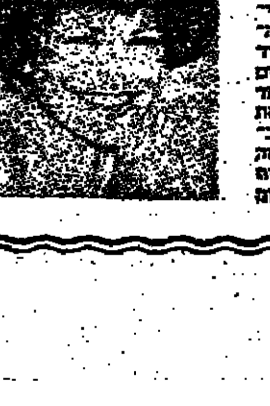

הוא מגינה על השיער „האמי־תי" מפני השמש, הרוח הגשם ו־

אחרי כמה שנים של התלהבות אופנתית גדולה מפיאות השיער המלאכותיות הולכת ... בשנתיים האחרונות לחזור אל ה־שיער הטבעי, הקצר הגלי. נשים שמיהרו לרכוש פיאות ארוכות ומסולסלות, לאו דווקא מטעמי דת או מסורת, שומרות היום את פיאותיהן בקופסא ש־בארון הבגדים. הקיץ הישראלי, במיוחד, אינו מעודד הבישת פיאות. אולם, מסתבר, שבמקבי־נה אופנתית, לפחות, כוצאות ה־פיאות עדיין מקום דווקא ליד הבריכה. ... [illegible]

שחמט

בעריכת **שלמה קנדלשיין**

האולימפיאדה תתקיים בישראל!

האולימפיאדה הקרובה בשחמט בשנת 1976 לגברים ונשים (נבחרות לאומיות) תתקיים בישראל. מבזק מאשר סופית קיום המפעל בארץ התקבל השבוע במשרדי האגוד הישראלי לשחמט ועליו חתום, בנדרוף אויולי הכלוה, ד"ר מקס אייבה נשיא הפידי"א (ההתאחדות הבינלאומית לשחמט). מבזק זה שם קץ לכל ספקות בדבר אי קיום האולימפיאדה בישראל — מכשלה אותה בקשו לשמן לנו ארצות הגוש המזרחי — ... ארצות ערב וקבוצת המתקראות „בלתי מזדהות" (להבדיל) המהוות קבוצה מספרית גבורה ביותר במשפחת עמי השחמט.

מבט קצר לאחור מביא לפנינו תמונה קודרת ומצערת ... ראשי השחמט בארץ ... ומהוה רב בשעה שניסו ליטול מאתנו את זכותנו הלגיטימית לארח מפעל כה חשוב כאולימפיאדה.

כזכור זכתה ישראל באתונה לארח את אולימפיאדת השחמט 1976 בבואה לבמש זכות זו הלכה לבעשה, התמקה פידי"א במתן האישור ה־סופי. ... [illegible]

... הפידי"א אלוף העולם לשעבר — ד"ר מקס אייבה מהולנד — שביקר לאחרונה במשחקי „שת קיימי צמחיה, לאשר סופית את קיום אולימפיאדת השחמט 1976 לגברים ונשים בישראל!

הזכרנו את היקף שקיים לאישור הסופי בכדי לאמוד את המשמעות הגדולה שבהחלטה — וכינו בהישג מדיני מרשים ארוה נולת הכותרת של השחמט העולמי בארץ זו הפעם ה־שניה, לאחר אולימפיאדת תל אביב — 1964 ויש לברך על כך. כאן על כל הגורמים המוסמכים בארץ ליטול שכם במשימה קשה זו בה עמדנו בעבר בהצלחה רבה.

על האגוד הישראלי לשחמט בשיתוף הגופים הממלכתיים להקים מטה אולימפי שיטפל בכל הנושאים הקשורים לקיום מפעל עצום זה. לדעתנו יש לקיים את האולימפיאדה באחד מהערים הבאות תל אביב (בגורם משיכה המוני); נתניה (שהתפרסמה ברחבי תבל במפעלי „שת־קיים" ה־מסורתיים); חיפה (שארגנה בהצלחה את אולימפיאדות הסטודנטים) וירושלים (בירת ישראל).

לבו נראה כי תל אביב עדיפה בשל היותה מוקד פעולת השחמט הארצי לוסיה בארץ וכן בשל עובדת קיומה המוצלחת של האולימפיאדה הקודמת בשנת 1964 בבלון „שרונה" בתל אביב.

ישתתפו כ־50 מדינות (המתנגדות יחרימו כנראה את האולימפיאדה) ה־תקציב המשוער לארוח האולימפיאדה הוא מעל ל־2 מיליון לירות. יש להתייחס בכובד ראש לגורם חשוב זה מצד הצדדים המקצועיים ביהול, שיפוט, הסברה, הקמת בניית אולימפית, ארגון, ארוח, פרסום ועוד כהנה וכהנה. נזכיר גם כי ל־ראשונה באולימפיאדה 1976 ישתמשו בשיטה „השוויצרית" של 13—15 סבובים כשיטת התחרות בבקום שיטת ליגה ובתים מוקדמים — שנוי חיובי. המועד המשוער לקיום ה־אולימפיאדה הוא בחודשים אוקטובר — נובמבר 1976. יש לנו את הכלים והאנשים המתאימים לארגון מפעל עולמי כאולימפיאדה, נתחיל מיד שכן „הזמן קצר והמלאכה מרובה".

קריה. אותו את נבחרת „אילך" 5:13 (בכל קבוצה השתתפו 14 שחקנים).

*

הולה ההרשמה לשחקי הגביע — 1975 שיתקיימו בחודשים ספטמבר — נובמבר באם יירשמו לפחות 48 קבוצות. המשחקים יתקיימו ע"פ 5 לוחות וההרשמה באגוד הישראלי לשחמט עד 15 ליולי (דמי הרשמה 20 ל"י).

שחמט ברחבי תבל

פתיחה באליפות בציכיה (ברנו) זכו במשותף הורט (צ'כיה) וסאסין (ברה"מ) עם 10½ נק' מ־15 משחקים.

*

באליפות יוון זכה גרגוריו עם 7½ נק' מ־11 משחקים.

*

באליפות אולן־בטור (מונגוליה) זכה ס. אגמרסורן עם 9 נק' מ־11 משחקים.

הגנה מבוי

שטאלברג	פטרוסיאן

1. ו47 פ6ו 2. פוד3 בנ5 3. ד5 בנ4 5. מהא4 + (במשחק גרינפלד — קרס 1950 המשיך קרס מהב6) 5. ... [illegible] ... 36. ה:ו5 מהה4 + 27. מתו השחור נכנע.

תוצאות משחקי ליגה א' — סבוב 10

מחוז הצפון:

„הפועל" חדרה — „מרכז גגלרי" קרית חיים	3:3
„הפועל" חיפה — „הפועל" גליל עליון	3½:2½
אס"א טכניון ב' חיפה — „הפועל" נצרת עילית	3½:2½
כפר סבא — „וויזו" „הפועל" חיפה	3:3
„הפועל" נהריה / גליל מערבי — „הפועל" עפולה / גלבוע א'	(1) 2½:2½
„לסקר" חיפה — חופשית.	

דירוג הצברות:

1. „הפועל" חדרה — 35½ נק'
2. „לסקר" חיפה — 32½ נק'.
3. „הפועל" חיפה — 31½ נק'.
4. אס"א טכניון ב' חיפה — 31 נק' וכו'.

מחוז הדרום:

„הפועל" פתח תקוה — צפירי „הפועל" רמת גן	2½:3½
„הפועל" רמלה — „הפועל" חולון	1½:4½
„ב. ל. ל." תל אביב — „הפועל" רחובות	2½:3½
מרכז הנוער ב' תל אביב — „רשי" תל אביב	2½:3½
„וויזו" „הפועל" רמת גן — „רובינשטיין ב' ירושלים	2:4
אס"א א' ירושלים — „הפועל" ראשון לציון	(1)1½:3½

דירוג הצברות:

1. הפועל פתח תקוה — 42 נק'
2. אס"א א' ירושלים — 40½ נק'(1) וכו'.

*

במפגש ידידותי שנערך בפונדק „ספיבקי" ברמת גן ניצחה נבחרת

רבין בין ניצים ליונים

(סוף מעמוד 3)

בינו מבית ומחוץ יודע שבכל מקרה ירצו להוכות „על חמאי" של ההנה שלנו, ויכשילו בהלקאה עצמית חולנית, מטעמים אלה ואחרים. ובכל זאת גמישות מסויימת זו המתגלה בדרך המרים, המנוהל ע"י רבין וממשלתו, איננה מיותרת, על כל ה־סיכויים שבה.

יעציו של ראש הממשלה, שר ה־בטחון ועוד מספר שרים, מוכנים את דעתם לבל תוכנם ישראל לתוך מלכודת, חלילה. כל ויתור בלתי הויר, מעבר לחוץ מבחוץ או מתוך עייפות מבפנים, עלול להעמידנו ב־מצב שיחייב קרבנות גדולים. ואח"כ לך וצעק „חי וקיים"...

שיקולים והכרעות

בנסיבות אלה נתונה הממשלה, ובמיוחד צוות השרים למדיניות (רבין, אלון ופרס), בפני שיקולים והכרעות, העשויים להשפיע השפעה רבה על עתיד המדינה. לא יונים ולא ניצים המה, כי יש ניציות בכל „יונה" כזו, ויש „יוניות" בכל „נץ". העיקר הוא הפיון הנכון בהליכה בנתיב הסיכויים והסכנות שבפנינו.

אחרית לגמרי היא הדעה לגבי ראש הממשלה, כראש וראשון בממלכתו ובמדינה בכל הנוגע לבעיות הפנים שלה. אם בתחומי החברה הכלכלה, ואם בתחומי החינוך וההתיישבות. התפקידו כראש ממשלה בא רבין משדה הצבא (רמטכ"ל) והפוליטיקה (שגריר בארה"ב), ולתחומי הבעיות הפנימיות לא הספיק עדיין להחדר...

מעבר לחושים

(סוף מעמוד 4)

הבעיות, ההכרה הנוצרת בו, אינה יכולה להיוצר בדרך של תהליכים פיזיים. התהליך חייב להיות פסי־כופיזי, ומסילא הוא פורץ את תחומי הפיזיקה ומגליג לתחומים הנמצאים מחוץ לשליטתה ולהסברה. ...

ההתרחשויות בעת ובעונה אחת של שני מאורעות, הקשורים זה לזה מבחינה משמעותית, אך לא מבחינה סיבתית. ... [illegible]

כחולק בלתי נפרד מסביבתו הטבעית והתרבותית. ... [illegible]

אלה דברי פרופסור לפילולוגיה ה.ה. פרייס מאוקספורד, שקסטלר מביאם בסוף ספרו, כדברי נבואה לאחרית הימים הקרובים. ... [illegible] ... של ארתור קסטלר.

מצוות ההתנחלות

(סוף מעמוד 5)

... [illegible]

החזקת השטחים המשוחררים

כפי כל המבואר לעיל, החזקה האמיתית היתה בכל ההורות ... [illegible]

ה„עבודה" מודאגת

(סוף מעמוד 9)

הוא ח"כ דוד קורן. לדעתו, ההליכה נגד הממשלה, היא פרי המצר הפרוצה של מפלגת העבודה. „המפלגה מוכרחה להיות גורם בעל הכפעה. היא חייבה להכריע כאשר ישנה מחלוקת, נאכיר בית הממשלה וההסתדרות. אבל היא לא עושה זאת — ולכן איננה מתפקדת". לדעתו, המפלגה חייבת לאמץ לאלתר מצע קבוע בענייני כלכליות חוץ וב־דיניות סוציאליה, לצאת עם מצע זה לציבור. ... [illegible]

כדבר מובן מאליו שהוא חייבה ללכת אחת לארבע שנים לבחירות פנימיות. ... [illegible]

הפולמוס בין רש"ר הירש והרב מווירצבורג

(סוף מעמוד 4)

נשתנו הנסיבות

מאידך נשאר הרב במברגר חייב תשובה מספקת על ההתירה ... [illegible]

מאז תקופת תנאים, שגדולי הדור עומדים בקשר המידי בשורש, כדי ללבן ולברר את כל השאלות ה־אקטואליות. היתכן לפרוש מהנהג המקודש הזה ולקבל על עצמו את האחריות להוציא הלכה על דעת עצמו בבעיה כה יסודית כגון השאלה, אם רשאים או אפילו מחויבים לפרוש מן הצבור?

הרב הירש אמנם מסתמך על ה־פסוק ממלאכי, כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו ... [illegible]

הסתגרות וליקוידיה

בהסתגרות הזאת של הרבנים החרדים בגרמניה כבמעט מכל מגע עניני עם רבני העולם יש לראות אחד מהסימנים השליליים המופיעים בחיי היהדות האורטודוקסית. ... [illegible]

ערבין ישראל זה לזה

באשר לטענות הרב הירש שמסוייע ההלכה מחייבים לפרוש, כי כל ה־בקהילה רפורמית הוא שותף ל־עבירה. ... [illegible]

דוגמה של קשר לכלל ישראל

הרב אונא משמש לנו דוגמה ב־אישיותו ובפעולתו הצבורית להנהה בחילוקי הדעות בשאלה, אם בהחלטת האדם יש להפש את מקור ההכרע ברצונו של האדם או במסקנה ה־הגיונית אחרי המאבק הנפשי או השכלי בבעיות חיים. ... [illegible] ... ית העשירה של אביו